

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i enlighet med 2018 års ekonomiska vårproposition och avslår motionsyrkanden.

I betänkandet behandlas också tre skrivelser från regeringen som utskottet föreslår att riksdagen lägger till handlingarna.

I betänkandet finns 5 reservationer (M, SD, C, L, KD).

Den ekonomiska utvecklingen

Svensk ekonomi går bra och gynnas av en allt starkare global konjunkturuppgång. Utskottet delar regeringens bedömning att BNP-utvecklingen för 2018 väntas bli relativt hög, 2,8 procent, och dämpas något till 2,2 procent 2019. Den höga aktivitetsnivån i ekonomin väntas bidra till att den höga sysselsättningsgraden fortsätter att stiga, och arbetslösheten väntas minska till 6,1 procent 2020. Resursutnyttjandet mätt med BNP-gapet bedöms vara högre än normalt 2018 och 2019 för att därefter gå mot ett mer balanserat läge. Ett stigande resursutnyttjande i omvärlden och i Sverige ger företagen ökade möjligheter att höja sina priser, och inflationen mätt med KPIF väntas nå 2 procent 2020. Den makroekonomiska utvecklingen bedöms vara osäker och risker i prognosen omfattar bl.a. inriktningen på den amerikanska regeringens politik, utträdesförhandlingarna mellan EU och Storbritannien och den höga skuldsättningen hos svenska hushåll.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en inriktning på den ekonomiska politiken för att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Förutsättningarna är enligt utskottet goda för att lösa dagens samhällsproblem och rusta välfärden inför framtida lågkonjunktur. Stora underskott har under de senaste åren vänts till överskott och statsskuldskvoten beräknas 2018 bli den lägsta sedan 1977. Med den svenska modellen som grund och moderniseringen som verktyg är det möjligt att bygga ett tryggt och hållbart samhälle. Utskottet delar regeringens syn om att styrkan i svensk ekonomi ska

komma alla till del och att politiken ska styras utifrån principen om att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar. Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning om att den finanspolitiska inriktningen är väl avvägd ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv.

Utskottet noterar att ändringarna i det finanspolitiska ramverket, dvs. ett överskottsmål på en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel och ett skuldankare som ett komplement till överskottsmålet, tillämpas fr.o.m. 2018 års ekonomiska vårproposition som inleder budgetarbetet för 2019. Utskottet delar regeringens bedömning att det finansiella sparatet ligger i linje med överskottsmålet.

Mot bakgrund av att det strukturella sparatet nu ska användas som huvudindikator för att bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsmålet och att det samtidigt råder en betydande osäkerhet kring beräkningarna av det strukturella sparatet är det enligt utskottet viktigt att regeringen är transparent i de ekonomisk-politiska propositionerna och redovisar såväl antaganden bakom bedömningar av potentiell BNP och jämviktsarbetslöshet som vilka effekter dessa antaganden får för prognoserna för de offentliga finanserna. Utskottet välkomnar den känslighetsanalys regeringen genomfört som visar att den finanspolitiska inriktningen framöver är robust för alternativa bedömningar av jämviktsarbetslösheten.

Utskottet kan konstatera att utvecklingen på svensk arbetsmarknad har varit mycket god under de senaste åren. Trots det finns det fortfarande utmaningar på arbetsmarknaden. För att arbetslösheten ska fortsätta att minska och bli lägst i EU behöver politiken fortsätta att inriktas på att minska de obalanser som råder på arbetsmarknaden och underlätta för grupper som har en svag ställning där. Utskottet delar därför regeringens bedömning om att politiken ska fortsätta att inriktas på reformer med fokus på fler och enklare vägar till jobb, som t.ex. investeringar i utbildning och kompetensutveckling som svarar mot arbetsmarknadens kompetensbehov.

I likhet med regeringen anser utskottet att investeringar i infrastruktur och bostäder är centrala för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken med fortsatta investeringar i vägar och järnvägar, bostadsbyggande och bredband.

Sverige ska ha en jämlik kunskapsskola, som håller samma höga kvalitet i hela landet och i vilken samtliga elever utifrån sina förutsättningar får möjlighet att utvecklas fullt ut. I likhet med regeringen anser utskottet att politiken ska fortsätta att inriktas på att skapa förutsättningar för mer kunskap för alla elever.

Sverige växer, både ekonomiskt och med fler invånare, vilket är positivt. Samtidigt kan det väntas komma att öka behoven av välfärdstjänster kraftigt framöver. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken där den generella välfärden ska fortsätta att utvecklas och ytterligare resurser avsättas för kommunsektorn. Utskottet delar regeringens bedömning om att det även är angeläget att effektivisera verksamheten inom kommunsektorn.

Det är av stor vikt att det går att lita på vården i hela landet och att de som har störst behov ska ges företräde. Personalsituationen inom vården bedöms i dag vara mycket ansträngd. För att öka vårdens tillgänglighet krävs därför ytterligare reformer. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken med ökade resurser för att t.ex. minska köerna, förbättra samordningen mellan olika delar av vården och förstärka vårdens kompetensförsörjning.

I likhet med regeringen anser utskottet att pensionärer har rätt till en ekonomisk trygghet. Utskottet delar regeringens bedömning om att politiken ska inriktas på att ta bort skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension.

Utskottet kan konstatera att flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå Sveriges klimatmål men att ytterligare insatser krävs för att målen ska nås. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att fortsätta stärka klimatarbetet, bl.a. genom en klimatstrategi och genom att stärka konkurrenskraften i den svenska biogaskedjan och påskynda omställningen mot förnybara energikällor.

Minskade utsläpp från transportsektorn bedöms som avgörande för att klimatmålen ska nås. Utskottet anser liksom regeringen att politiken ska inriktas på att minska utsläppen bl.a. genom ökad elektrifiering av transportsektorn, elfordonspremier och bonus-malus-system. Långsiktiga spelregler för hållbara biodrivmedel är också en viktig del för att nå en fossilfri fordonsflotta liksom att flyget i större utsträckning bär sina kostnader. Utskottet kan också notera att det ligger i regeringens inriktning av politiken.

Sverige ska vara ett tryggt och säkert land och antalet poliser ska öka. Som regeringen framhåller läggs grunden för ett tryggt samhälle genom en hög sysselsättning, bra skolor och en generell välfärd. Därutöver behövs en kraftsamling för att stävja brottslighet och upprätthålla säkerheten. Utskottet står bakom regeringens ambition om att motverka segregation och öka jämlikheten genom såväl generella som riktade insatser.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:100 2018 års ekonomiska vårproposition.

Cirka 20 yrkanden från allmänna motionstiden.

Skrivelse 2017/18:37 Riksrevisionens rapport om regeringens medelfristiga makroprognoser.

Skrivelse 2017/18:85 Riksrevisionens rapport om regeringens hantering av rekommendationer från EU, Internationella valutafonden och OECD.

Skrivelse 2017/18:203 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden	9
1 Den ekonomiska utvecklingen	9
1.1 Propositionen	9
1.2 Kompletterande information	15
1.3 Utskottets bedömning	19
2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	22
2.1 Propositionen	23
2.2 Motionerna	37
Allianspartiernas gemensamma riktlinjer	37
Moderaternas riktlinjer	41
Sverigedemokraternas riktlinjer	45
Centerpartiets riktlinjer	48
Liberalernas riktlinjer	52
Kristdemokraternas riktlinjer	56
Övriga motioner	59
2.3 Skatteutskottets yttrande	62
2.4 Kompletterande information	63
Aktuella bedömningar av de offentliga finanserna	65
EU-kommissionens landspecifika rekommendationer	66
Ekonomirapport från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)	66
Nyligen avlämnade propositioner	67
2.5 Utskottets ställningstagande	68
3 Regeringens medelfristiga makroprognoser	78
4 Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket	81
5 Regeringens hantering av rekommendationer från EU, IMF och OECD	85
Reservationer	87
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (M)	87
2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (SD)	92
3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (C)	95
4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (L)	100
5. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (KD)	105
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	110
Proposition 2017/18:100	110
Följdmotionerna	110
Skrivelse 2017/18:37	110
Skrivelse 2017/18:85	111
Skrivelse 2017/18:203	111
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	111

Bilaga 2

Skatteutskottets yttrande 2017/18:SkU8y	114
---	-----

Bilaga 3

Protokoll från öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2018	140
Bilder från den öppna utfrågningen	164

Tabeller

Tabell 1.1 BNP-utvecklingen i omvärlden 2017–2021	10
Tabell 1.2 Försörjningsbalansen	11
Tabell 1.3 Makroekonomiska nyckeltal 2018–2021	12
Tabell 1.4 Prognosjämförelser i den ekonomiska vårpropositionen	14
Tabell 1.5 Nya prognoser av den svenska ekonomins utveckling 2018–2019	16
Tabell 2.1 Statens budgetsaldo 2017–2021	25
Tabell 2.2 Den offentliga sektorns finanser 2017–2021	26
Tabell 2.3 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn och indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet	28
Tabell 2.4 Bedömningar av finansiellt sparande 2018–2021	29
Tabell 2.5 Utgiftstak 2017–2021	29
Tabell 2.6 Aktuella bedömningar av finansiellt sparande	65
Tabell 2.7 Extra ändringsbudget – finansiellt sparande och strukturellt sparande	67

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:100 punkt 1 och avslår motionerna

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S),
2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S),
2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) yrkandena 1, 2 och 4,
2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,
2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M),
2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M),
2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M),
2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S),
2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M),
2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M),
2017/18:2931 av Sten Bergheden (M),
2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 10, 11, 19 och 27,
2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,
2017/18:3405 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 30,
2017/18:3420 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 9,
2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2,
2017/18:4156 av Annie Löf m.fl. (C),
2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1,
2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1,
2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) och
2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD).

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (L)

Reservation 5 (KD)

2. Regeringens medelfristiga makroprognoser

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:37 till handlingarna.

3. Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:203 till handlingarna.

4. Regeringens hantering av rekommendationer från EU, IMF och OECD

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:85 till handlingarna.

Stockholm den 14 juni 2018

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Monica Green (S), Maria Plass (M), Ingela Nylund Watz (S), Oscar Sjöstedt (SD), Ingemar Nilsson (S), Emil Källström (C), Janine Alm Ericson (MP), Niklas Wykman (M), Mats Persson (L), Ulla Andersson (V), Jakob Forssmed (KD), Niklas Karlsson (S), Björn Wiechel (S), Anette Åkesson (M) och Sven-Olof Sällström (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100). Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna och Vänsterpartiet. Finansutskottets behandling avser propositionens yrkande 1 om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och de följdmotioner som lämnats med anledning av propositionen i dessa delar. Propositionens övriga yrkanden om förslag till lag om ändring i riksdagsordningen och utgiftsområdesindelningen har behandlats av konstitutionsutskottet i betänkande 2017/18:KU40. I det här betänkandet behandlar finansutskottet också ett antal motioner från den allmänna motionstiden 2017/18. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Förslaget till riksdagsbeslut avser ett samlat ställningstagande till riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riksdagsbehandlingen av den ekonomiska vårpropositionen ägnas åt makroekonomiska bedömningar av den ekonomiska utvecklingen och åt en övergripande diskussion med utgångspunkt i de samlade politiska alternativen för den ekonomiska politiken på medellång och lång sikt.

Skatteutskottet har yttrat sig över propositionens förslag till riktlinjer och följdmotionerna i denna del. Yttrandet finns i sin helhet i bilaga 2.

I betänkandet behandlar utskottet också tre skrivelser från regeringen med anledning av tre granskningsrapporter från Riksrevisionen som handlar om regeringens medelfristiga makroprognoser, tillämpningen av det finanspolitiska ramverket och regeringens hantering av rekommendationer från EU, Internationella valutafonden och OECD. Inga följdmotioner har lämnats med anledning av skrivelserna.

Den 24 april 2018 informerades utskottet av statssekreterarna Karolina Ekholm och Hans Dahlgren om Sveriges konvergensprogram och nationella reformprogram. Programmen lämnades till EU-kommissionen den 27 april.

Den 15 maj 2018 anordnade finansutskottet en öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2018 med finansminister Magdalena Andersson och företrädare för Finanspolitiska rådet. Protokollet från utfrågningen finns i bilaga 3. Rapporten är ställd till regeringen och är således inte ett formellt ärende för riksdagen. Utskottet har ändå skäl att beakta rapporten. Protokollet från utfrågningen har också presenterats i en rapport från riksdagen (2017/18:RFR19).

Utskottets överväganden

1 Den ekonomiska utvecklingen

Utskottets bedömning i korthet

Svensk ekonomi går bra och gynnas av en allt starkare global konjunkturuppgång. Utskottet delar regeringens bedömning att BNP-utvecklingen för 2018 väntas bli relativt hög, 2,8 procent, och dämpas något till 2,2 procent 2019. Hushållen och företagen är optimistiska om konjunkturutsikterna och inom industrin bedöms kapacitetsutnyttjandet vara högt. Den höga aktivitetsnivån i ekonomin väntas bidra till att den höga sysselsättningsgraden fortsätter att stiga, och arbetslösheten väntas minska från 6,7 procent 2017 till 6,1 procent 2020. Resursutnyttjandet mätt med BNP-gapet bedöms vara högre än normalt 2018 och 2019 för att därefter gå mot ett mer balanserat läge. Ett stigande resursutnyttjande i omvärlden och i Sverige ger företagen ökade möjligheter att höja sina priser, och inflationen mätt med KPIF väntas nå 2 procent 2020. Utskottet framhåller i likhet med regeringen att det finns osäkerheter i prognosen för den makroekonomiska utvecklingen. Risker som kan leda till en annan utveckling än beräknat omfattar bl.a. inriktningen på den amerikanska regeringens politik, utträdesförhandlingarna mellan EU och Storbritannien och den höga skuldsättningen hos svenska hushåll.

1.1 Propositionen

Regeringen redovisar en prognos för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och världen fram t.o.m. 2021. Prognosen baseras på nu gällande regler och på de förslag som lämnas i Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:100). Tyngdpunkten i regeringens redovisning ligger på utvecklingen 2018 och 2019.

BNP-tillväxten väntas uppgå till 2,8 procent 2018 och 2,2 procent 2019, vilket är högre jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2018. Den främsta anledningen till att prognosen reviderats upp är en starkare tillväxt av fasta bruttoinvesteringar och offentlig konsumtion. Eftersom fler personer söker sig in på arbetsmarknaden har prognosen för arbetslösheten reviderats upp med 0,3 procentenheter 2018 och 2019, till 6,2 procent för respektive år.

Som en följd av att både inflationsutfallen och löneökningstakten blivit lägre än regeringen väntat sig har prognosen för inflationen reviderats ned något. Det bedöms i sin tur leda till att Riksbanken dröjer ytterligare en tid

med att höja reporäntan, och prognosen för reporäntan har därmed reviderats ned något för 2018, till -0,5 procent.

Utvecklingen i omvärlden 2018 och 2019

Regeringen bedömer att konjunkturuppgången i världsekonomin har breddats och blivit allt starkare. En betydande optimism om den ekonomiska utvecklingen bland företag och hushåll talar för att det goda konjunkturläget fortsätter. Den tidigare konsumtionsledda tillväxten drivs nu alltmer av ökade kapitalinvesteringar, vilket leder till en ökad efterfrågan på investeringsvaror.

Tillväxten i världshandeln har ökat, liksom industriproduktionen. Den sammanvägda BNP-tillväxten i de länder som är viktiga för Sveriges utrikeshandel bedöms av regeringen uppgå till 2,7 procent 2018, för att därefter mattas av något. På längre sikt bedöms BNP-tillväxten hållas tillbaka av en svag produktivitetsutveckling och en ogynnsam demografisk utveckling.

Tabell 1.1 BNP-utvecklingen i omvärlden 2017–2021

Årlig procentuell förändring

	2017	2018	2019	2020	2021
Euroområdet	2,4	2,3	1,9	1,7	1,6
USA	2,3	2,5	2,4	2,1	1,9
Kina	6,9	6,6	6,2	6,0	5,9
Världen ¹	3,6	3,8	3,8	3,8	3,8

¹ BNP-prognoser sammanviktade med köpkraftsjusterade BNP-vikter enligt Internationella valutafonden (IMF).

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

BNP-tillväxten i euroområdet har 2017 understötts av ökade investeringar, en global uppgång i produktion och handel och en fortsatt expansiv penningpolitik. Framöver väntas en fortsatt god efterfrågan driva fram investeringar. Konsumtionstillväxten väntas dämpas något då sysselsättnings-tillväxten blir långsammare och inflationen stiger. Sammantaget bedömer regeringen att BNP-tillväxten i euroområdet gradvis dämpas när ekonomin närmar sig sin långsiktiga tillväxtpotential.

Storbritanniens ekonomi bedöms av regeringen fortsätta att mattas av under 2018, till en BNP-tillväxt på 1,5 procent. Investeringsviljan tyngs av osäkerhet om utträdesförhandlingarna, och den draghjälp exporten fått av försvagningar av pundet väntas avta.

Regeringen konstaterar att USA:s pågående konjunkturuppgång är inne på sitt nionde år. Den skattereform som förhandlades fram i slutet av 2017 väntas i det korta perspektivet ge en viss ekonomisk stimulans genom högre investeringar och konsumtion. Det motverkas längre fram av stigande inflationsförväntningar som bidrar till en snabbare normalisering av penningpolitiken. BNP-tillväxten bedöms uppgå till 2,5 procent 2018, för att därefter gradvis minska.

I Kina ökade BNP-tillväxten 2017, drivet av export och fastighetsinvesteringar. Enligt regeringen väntas finanspolitiken framöver bli mindre expansiv, och kreditmarknaden stramas åt för att minska den höga skuldsättningen. Det gör att Kinas tillväxt dämpas 2018 och 2019, samtidigt som den blir mer konsumtionsbaserad. Stigande råvarupriser under 2017 har gjort att stora råvaruproducerande ekonomier som Brasilien och Ryssland kommit ur sin recession, och BNP-tillväxten i dessa länder väntas uppgå till 2,1 procent respektive 1,9 procent 2018.

Utvecklingen i Sverige 2018 och 2019

I Sverige har BNP-tillväxten främst drivits av inhemsk efterfrågan, investeringar och konsumtion. Regeringen bedömer att svensk ekonomi under 2018 fortsätter att utvecklas starkt. Hushållen och företagen är optimistiska om konjunkturutsikterna, och inom industrin bedöms kapacitetsutnyttjandet vara högt. BNP-tillväxten beräknas för 2018 uppgå till 2,8 procent och beräknas dämpas något till 2,2 procent 2019.

Tabell 1.2 Försörjningsbalansen

Årlig procentuell förändring, fasta priser, om inget annat anges

	Mdkr	2017	2018	2019	2020	2021
	2016					
Hushållens konsumtion	1 950	2,4	2,5	2,6	2,6	2,8
Offentlig konsumtion	1 152	0,4	1,9	0,8	1,0	-0,3
Fasta bruttoinvesteringar	1 060	6,0	4,3	2,0	2,1	2,0
Lagerinvesteringar ¹	31	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
Export	1 950	3,7	4,9	3,7	3,6	3,4
Import	1 737	5,0	4,8	3,3	3,6	3,4
BNP	4 405	2,4	2,8	2,2	2,1	1,8
BNP, kalenderkorrigerad		2,7	2,9	2,2	1,9	1,7

¹ Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.

Källa: 2018 års ekonomiska värproposition.

Enligt regeringen talar stigande inkomster, fortsatt låga räntor och en fallande arbetslöshet för en fortsatt god tillväxt i hushållens konsumtion de kommande åren. Den offentliga konsumtionen bedöms 2018 växa i jämförelsevis god takt till följd av regeringens åtgärder. Givet att inga nya reformer beslutas väntas den statliga konsumtionen vara mer eller mindre oförändrad 2019 medan den kommunala konsumtionen fortsätter att utvecklas med genomsnittet sedan år 2000. Det leder till att tillväxten i offentlig konsumtion dämpas 2019.

Investeringsstillväxten väntas bli fortsatt hög 2018 och 2019, som en följd av att den globala konjunkturen stärks. Det är framför allt behovet av kapacitetshöjande investeringar som väntas öka. Bostadsinvesteringarna har de senaste tre åren i genomsnitt bidragit med 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten. Under det andra halvåret 2017 steg andelen bostäder till försäljning snabbt, både nyproduktion och befintliga bostäder, vilket bidrog till en

generell nedgång i bostadspriserna. Nedgången förefaller ha dämpats något under inledningen av 2018. Sammantaget räknar regeringen med att bostadsinvesteringarna minskar de närmaste åren.

Som en följd av den globala konjunkturförstärkningen bedömer regeringen att exporten växer i snabbare takt än de senaste åren, samtidigt som den inhemska efterfrågan dämpas något.

Enligt regeringen tyder framåtblickande indikatorer på en fortsatt god efterfrågan på arbetskraft. Den höga aktivitetsnivån i svensk ekonomi bedöms av regeringen medföra att arbetslösheten minskar från 6,7 procent 2017 till 6,2 procent 2018 och 2019. Under 2017 steg sysselsättningsgraden för både kvinnor och män, och den väntas fortsätta stiga sammanlagt till 68,4 procent 2018 och 68,5 procent 2019. Utrikes födda har fortfarande en lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda, men skillnaden har minskat i synnerhet för männen.

Tabell 1.3 Makroekonomiska nyckeltal 2018–2021

Årlig procentuell förändring om inget annat anges

	2018	2019	2020	2021
BNP, fasta priser	2,8	2,2	2,1	1,8
BNP-gap, procent av potentiell BNP	1,4	1,3	1,0	0,5
Produktivitet, kalenderkorrigerad	1,3	1,4	1,5	1,5
Arbetskraft 15–74 år	1,0	0,6	0,4	0,4
Sysselsatta 15–74 år	1,4	0,6	0,5	0,3
Arbetslöshet, procent av arbetskraften	6,2	6,2	6,1	6,1
KPI, årsgenomsnitt	1,6	1,9	2,8	3,4
KPIF ¹ , årsgenomsnitt	1,7	1,7	2,0	2,1
Reporänta, årsgenomsnitt	-0,5	0,0	0,5	1,2

¹Inflation mätt med KPI med fast bostadsränta.

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

Regeringen bedömer att resursutnyttjandet i svensk ekonomi 2018 är högre än normalt. Indikatorer såsom Konjunkturbarometern och Arbetsförmedlingens arbetsgivarundersökning visar på en brist på arbetskraft. Enligt SCB ligger kapacitetsutnyttjandet inom industrin över det historiska genomsnittet och enligt regeringen investerar företagen för att kunna öka sin produktionskapacitet. BNP-gapet bedöms vara över 1 procent av potentiell BNP både 2018 och 2019. Bedömningen är dock mycket osäker.

Regeringen konstaterar att det stigande resursutnyttjandet samtidigt inte har gett något tydligt avtryck i stigande löneökningstakter. Enligt regeringen talar ett högre resursutnyttjande än normalt i Sverige och omvärlden för att den underliggande inflationen kommer att stiga snabbare de kommande åren. Enligt regeringen dämpas detta dock av ett antal faktorer. Bland annat väntas lönerna stiga långsammare jämfört med perioder då konjunkturläget varit likt dagens. Trots att energipriserna bidrar positivt väntas KPIF-inflationen understiga 2 procent både 2018 och 2019.

Utvecklingen 2020 och 2021

I regeringens beräkning av den ekonomiska utvecklingen 2020 och 2021 antas bl.a. att inga störningar påverkar ekonomin. Ekonomin antas därför gå mot ett balanserat konjunkturläge. På längre sikt bestäms BNP-utvecklingen huvudsakligen av utbudsfaktorer såsom tillväxten i produktivitet och antalet arbetade timmar. Vidare antas ingen ytterligare aktiv finanspolitik utöver de föreslagna ändringarna i propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99). Prognosprinciperna kan få som konsekvens att den kommunala konsumtionen avviker från det demografiska behovet.

Potentiell BNP bedöms av regeringen växa med 2,3 procent per år 2020 och 2021. Regeringens hittills genomförda reformer bedöms bidra till att sänka jämviktsarbetslösheten fram t.o.m. 2020, även om arbetskraftsutbudet skulle öka. Till följd av antagandet om ingen ytterligare aktiv finanspolitik bedömer regeringen att den offentliga konsumtionen utvecklas jämförelsevis svagt 2020 och 2021. BNP-tillväxten utvecklas därmed i långsammare takt och resursutnyttjandet går mot ett mer balanserat läge. En fortsatt expansiv penningpolitik bidrar dock till att hålla efterfrågan och resursutnyttjandet uppe.

Regeringen bedömer att sysselsättningsgraden under 2020 och 2021 stabiliseras på omkring 69 procent. Arbetslösheten väntas minska något till 6,1 procent 2021 och 2021 givet hittills genomförda reformer. Inflationen mätt med KPIF väntas nå 2 procent 2020. Riksbanken väntas på grund av låga styrräntor i omvärlden höja reporäntan i jämförelsevis långsam takt, och räntan antas uppgå till 1,2 procent i mitten av 2021.

I de avancerade ekonomierna väntas konjunkturen nå sin topp 2020 och BNP-tillväxten väntas därefter mattas av något. Tillväxten i flera av de framväxande ekonomierna bedöms av regeringen också dämpas något, bl.a. i Kina där omställningen till en mer hållbar konsumtionsdriven tillväxt pågår.

Risker och osäkerheter i prognosen

Det finns ett antal osäkerhetsfaktorer som kan leda till en väsentligt annan ekonomisk utveckling än den i regeringens prognos. Enligt regeringen utgör utgången av utträdesförhandlingarna mellan EU och Storbritannien, inriktningen på den amerikanska regeringens politik (ekonomisk, handelspolitisk och säkerhetspolitisk) samt klimatförändringar och effekter av extrema väderhändelser risker för den globala ekonomin. Därutöver utgör sedan länge den privata och offentliga skuldsättningen i Kinas ekonomi en riskfaktor. Regeringen framhåller även att inledningen av 2018 präglades av turbulens på aktiemarknaderna i många länder och att liknande episoder framöver inte kan uteslutas. Regeringen konstaterar därutöver att konjunkturuppgången i euroområdet kan bli starkare än väntat, eftersom en fortsatt expansiv penningpolitik kan bidra till starkare investeringsutveckling.

I Sverige är hushållens skuldsättning och utvecklingen av bostadspriserna fortfarande osäkerhetsfaktorer som kan påverka den ekonomiska

utvecklingen. Mot bakgrund av en god inkomstutveckling, stark arbetsmarknad, förväntningar om fortsatt låga räntor och fortsatt brist på bostäder bedömer regeringen att prisutvecklingen stabiliseras framöver. Det skulle innebära att de sammantagna ekonomiska effekterna av nedgången i bostadspriser blir begränsade. Hushållens samlade skulder är dock fortsatt höga och uppgår till 180 procent av den disponibla inkomsten. Mer än 80 procent av skulderna består av bolån, varav den största delen till rörlig ränta. Om räntorna stiger mer än vad hushållen tagit höjd för kan det påverka konsumtionen negativt till följd av att hushållens boendekostnad blir högre än förväntat. Enligt regeringen kan BNP-tillväxten utvecklas starkare än väntat om t.ex. hushållens konsumtion stiger snabbare än vad som antagits.

Prognosjämförelser och utvärdering av prognoser

Regeringen konstaterar att prognosen för BNP-tillväxten 2018 är i linje med Konjunkturinstitutets, Riksbankens och EU-kommissionens prognoser. Däremot är prognosen något högre för 2019. För 2018 bedömer regeringen att arbetslösheten kommer att vara något lägre än vad de andra bedömarna gör i sina prognoser. För 2019 har regeringen och Konjunkturinstitutet samma prognos för arbetslösheten medan övriga bedömare ligger något högre. Enligt regeringen kan det bero på olika bedömningar av effekten av olika reformer.

Tabell 1.4 Prognosjämförelser i den ekonomiska vårpropositionen

	2018	2019
BNP, procentuell förändring		
Regeringen	2,8	2,2
Konjunkturinstitutet	2,8	2,1
Europeiska kommissionen	2,7	2,0
Riksbanken	2,8	1,8
Arbetslöshet, procent av arbetskraften, 15–74 år		
Regeringen	6,2	6,2
Konjunkturinstitutet	6,3	6,2
Europeiska kommissionen	6,4	6,3
Riksbanken	6,4	6,4
Inflation, procentuell förändring, årsgenomsnitt, KPI/HIKP		
Regeringen	1,6/1,6	1,9/1,5
Konjunkturinstitutet	1,7/1,7	2,0/1,7
Europeiska kommissionen	/1,8	/1,7
Riksbanken	1,7/1,7	2,6/1,8
BNP-gap, procent av potentiell BNP		
Regeringen	1,4	1,3
Konjunkturinstitutet	2,1	2,2
Europeiska kommissionen	0,2	-0,2
Riksbanken	1,7	1,6

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition, publiceringsdatum för regeringen den 26 april, Konjunkturinstitutet den 27 mars, kommissionen den 7 februari och Riksbanken den 14 februari 2018.

Regeringens prognoser för inflationen 2018 och 2019 ligger något lägre än övriga bedömares. Regeringen konstaterar att alla bedömare utom EU-kommissionen bedömer att resursutnyttjandet mätt med BNP-gapet blir positivt 2018 och 2019. Enligt kommissionen kommer resursutnyttjandet vara i det närmaste balanserat.

Regeringen redovisar även en utvärdering av regeringens prognoser för Sveriges BNP-tillväxt 1994–2017, som redovisats i budgetpropositionerna och de ekonomiska vårpropositionerna för motsvarande period. Prognoserna utvärderas i förhållande till prognoser gjorda av andra bedömare. För prognoser gjorda samma år som utfallet har regeringen, liksom övriga bedömare, i genomsnitt underskattat BNP-tillväxten. För prognoser gjorda året före utfallet har regeringen i stället överskattat BNP-tillväxten. Prognosfelen är dock inte statistiskt signifikanta.

1.2 Kompletterande information

Riksbankens penningpolitiska rapport

Riksbanken bedömer i sin penningpolitiska rapport från april 2018 att konjunkturläget i Sverige är fortsatt starkt. BNP-tillväxten 2018 väntas bli relativt hög, dels för att exporten ökar snabbare än tidigare, dels på grund av en ökad offentlig konsumtion som en följd av beslutade och aviserade åtgärder i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen. Nedgången i bostadspriserna medför dock lägre bostadsinvesteringar framöver, och sammantaget dämpas BNP-tillväxten de kommande åren, från 2,6 procent 2018 till ca 2,0 procent per år 2019 och 2020.

Ökningen i arbetskraftsutbudet och sysselsättningen väntas dämpas de kommande åren från mycket höga nivåer, som en följd av att befolknings-tillväxten bland personer i arbetsför ålder bromsar in relativt snabbt. De lediga resurserna i ekonomin bedöms vara knappa, vilket väntas medföra att löneökningstakten gradvis stiger framöver. Det höga resursutnyttjandet samt en något högre inflation i omvärlden bidrar positivt till inflationsutvecklingen framöver. Sammantaget beräknar Riksbanken att inflationen mätt med KPIF uppgår till 1,9 procent 2018 och 2019.

IMF:s prognos för världsekonomin

Enligt IMF:s prognos från april 2018 väntas BNP-tillväxten i världsekonomin fortsätta att stärkas, till 3,9 procent både 2018 och 2019. Utvecklingen drivs av gynnsamma förhållanden på de finansiella marknaderna och den stimulans som följer av USA:s expansiva finanspolitik. IMF bedömer att återhämtningen till stor del är cyklisk. Den globala tillväxten beräknas dämpas i takt med att många av de avancerade ekonomierna når sin potential, penningpolitiken normaliseras med högre räntor som följd och effekterna av den amerikanska politiken klingar av.

EU-kommissionens vårprognos

Enligt EU-kommissionens vårprognos från början av maj 2018 överträffade BNP-tillväxten i EU och euroområdet förväntningarna under 2017. Tillväxten förväntas vara fortsatt stark 2018 och uppgå till 2,3 procent, drivet av en stabil konsumtion och en stark export och investeringstakt. Under 2019 bedöms tillväxten bromsa in något till 2,0 procent i både EU och euroområdet, i takt med att flaskhalsar blir tydligare i vissa länder och sektorer, penningpolitiken anpassas till nya omständigheter och världshandeln bromsar in något. Globalt väntas BNP-tillväxten uppgå till 3,9 procent 2018 och 2019.

Sveriges ekonomi bedöms växa med 2,6 procent 2018 och 2,0 procent 2019. Den dämpade tillväxttakten 2019 bedöms i huvudsak vara ett resultat av minskad inhemsk efterfrågan, främst relaterat till minskade bygginvesteringar. Effekten motverkas något av en starkare nettoexport. Som en följd av en ökad brist på arbetskraft väntas arbetslösheten sjunka något och stabiliseras kring 6,3 procent 2018 och 2019. Inflationen väntas uppgå till 1,9 procent 2018 och sjunka till 1,7 procent 2019.

OECD:s prognos för världsekonomin

OECD bedömer i sin prognos från slutet av maj 2018 att den globala konjunkturuppgången är fortsatt stark. BNP-tillväxten beräknas uppgå till 3,8 procent 2018 och 3,9 procent 2019.

Tabell 1.5 Nya prognoser av den svenska ekonomins utveckling 2018–2019

	2018	2019
BNP, procentuell förändring		
Regeringen	2,8	2,2
IMF april 2018	2,6	2,2
Riksbanken april 2018	2,6	2,0
Europeiska kommissionen maj 2018	2,6	2,0
OECD maj 2018	2,8	2,2
Arbetslöshet, procent av arbetskraften, 15–74 år		
Regeringen	6,2	6,2
IMF april 2018	6,3	6,3
Riksbanken april 2018	6,3	6,4
Europeiska kommissionen maj 2018	6,3	6,3
OECD maj 2018	6,1	5,9
Inflation, procentuell förändring, årsgenomsnitt, KPI/HKIP		
Regeringen	1,6/1,6	1,9/1,5
IMF april 2018	1,5/-	1,6/-
Riksbanken april 2018	1,8/1,8	2,6/1,9
Europeiska kommissionen maj 2018	-1,9	-1,7
OECD maj 2018	1,6/-	2,2/-

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition, IMF World Economic Outlook från april 2018, Riksbankens penningpolitiska rapport från april 2018, EU-kommissionens vårprognos från maj 2018 och OECD:s prognos från maj 2018.

Tillväxten drivs av ökade investeringar och en återhämtning i internationell handel, vilket också bidrar till att fler jobb skapas. I flera av de avancerade ekonomierna stöds utvecklingen av att både penningpolitiken och finanspolitiken är expansiv. I de framväxande ekonomierna stärks aktiviteten bl.a. av ökad världshandel och högre råvarupriser. OECD understryker dock att spänningar i världshandeln, sårbarheter på de finansiella marknaderna och stigande oljepriser utgör betydande risker för den globala utvecklingen.

I Sverige bedöms BNP-tillväxten uppgå till 2,8 procent 2018 och mattas av något till 2,2 procent 2019 på grund av kapacitetsbegränsningar. OECD konstaterar att ekonomin fortsätter att växa starkt och att tillväxtens sammansättning håller på att förändras. Exporten bedöms öka som en följd av en ökad internationell efterfrågan och en svagare krona, medan konsumtionen minskar på grund av dämpade löneökningar, högt sparande och sjunkande huspriser. Arbetslösheten väntas plana ut i takt med att en större andel av arbetskraften utgörs av personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Inflationen bedöms ligga nära målet framöver. OECD bedömer att de huvudsakliga riskerna i prognosen omfattar fortsatt sjunkande huspriser, vilket kan dämpa konsumtionen. Kombinationen av både expansiv finanspolitik och penningpolitik riskerar även att förstärka konjunkturcykeln.

Ny statistik över läget i svensk ekonomi

Regeringens prognos bygger på information som fanns tillgänglig t.o.m. den 6 mars 2018. Nedan redovisas ett antal indikatorer över den svenska ekonomins utveckling som publicerats efter det datumet.

Enligt *Nationalräkenskaperna* för det första kvartalet 2018 ökade BNP säsongsrensat med 0,7 procent jämfört med det fjärde kvartalet 2017. Det är i linje med den genomsnittliga tillväxttakten för de fyra senaste kvartalen. Fasta bruttoinvesteringar och hushållens konsumtion bidrog mest till uppgången, medan exportnettot höll tillbaka utvecklingen. Jämfört med den föregående publiceringen i februari har den faktiska BNP-utvecklingen för helåret 2017 reviderats ned med 0,1 procentenheter till 2,3 procent.

Under det första kvartalet 2018 steg fasta bruttoinvesteringar med 2,8 procent jämfört med föregående kvartal och bidrog med 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten. Lagerinvesteringar bidrog med 0,1 procentenheter till BNP-utvecklingen. Hushållens konsumtion ökade med 0,8 procent och bidrog med 0,4 procentenheter till BNP-utvecklingen. Hushållens konsumtionsutgifter för boende bidrog mest. Exporten minskade med 0,2 procent jämfört med föregående kvartal, framför allt till följd av att exporten av tjänster minskade. Importen ökade med 1,0 procent och sammantaget drog exportnettot ned BNP-tillväxten med 0,5 procentenheter.

Produktionen inom näringslivet ökade med 1,1 procent jämfört med föregående kvartal. I de varuproducerande branscherna steg produktionen med 1,1 procent och det var främst bygg och anläggning som bidrog till uppgången.

De tjänsteproducerande branscherna ökade med 1,2 procent och där bidrog informations- och kommunikationstjänster mest.

Rensat för inflation ökade hushållens disponibla inkomster med 4,2 procent under det första kvartalet jämfört med föregående kvartal (källa: SCB, publicerat den 30 maj 2018).

Konjunkturbarometern gick ner från 110,4 i april till 108,8 i maj. Trots nedgången indikerar barometern ett klart ljusare stämningläge än normalt bland företag och hushåll. Konfidensindikatorn för detaljhandeln steg, läget i tillverkningsindustrin är fortsatt mycket starkt och i tjänstesektorn är läget fortsatt något starkare än normalt. Indikatorn för bygg- och anläggningsverksamhet föll dock 8 enheter i maj, till den lägsta nivån på närmare tre år. Nedgången beror främst på att företagen sänkt sina förväntningar på sysselsättningsutvecklingen de närmaste månaderna. Hushållens konfidensindikator föll för sjätte månaden i rad, till en nivå under det historiska genomsnittet. Nedgången förklaras av en minskad optimism bland hushållen om hur den egna ekonomin kommer att utvecklas och en alltmer dämpad inställning till om det är fördelaktigt att köpa kapitalvaror i nuläget (källa: Konjunkturinstitutet, publicerat den 29 maj 2018).

Hushållens bostadslån hade en årlig tillväxttakt på 6,8 procent i april 2018, vilket innebär att den minskade med 0,1 procentenhet jämfört med mars. Bostadslånen utgör 82 procent av den totala utlåningen från monetära finansinstitut (MFI) (källa: SCB, publicerat den 29 maj 2018).

Enligt *Småhusbarometern* sjönk småhuspriserna med nästan 1 procent under perioden mars–maj 2018, jämfört med den föregående tremånadersperioden. På årsbasis har priserna stigit med drygt 3 procent (källa: SCB, publicerat 8 juni 2018).

Antalet färdigställda *bostadslägenheter i nybyggda hus* uppgick 2017 till ca 48 000, en ökning med 14 procent jämfört med 2016 och det högsta antalet sedan 1992. Andelen bostadsrätter uppgick till 51 procent och andelen hyresrätter till 49 procent. I Storstockholm var 7 av 10 lägenheter upplåtna med bostadsrätt, och i Stormalmö och utanför storstadsområdena var 6 av 10 nybyggda lägenheter hyresrätter (källa: SCB, publicerat den 7 maj 2018).

Under det första kvartalet 2018 påbörjades 13 procent färre nybyggnationer av lägenheter jämfört med motsvarande period 2017 (källa: SCB, publicerat den 17 maj 2018).

Medlingsinstitutet beräknar att *löneökningstakten* i ekonomin som helhet var 2,9 procent i mars, jämfört med samma månad i fjol. Under 2017 var löneökningarna i näringslivet klart lägre än i den offentliga sektorn men sedan slutet av förra året har löneökningarna i näringslivet tagit lite mera fart, medan de i stället har dämpats i kommuner och landsting. Enligt Medlingsinstitutet beror detta på att effekten av de särskilda lönesatsningarna på lärare och undersköterskor avtagit, samtidigt som den höga efterfrågan på arbetskraft till slut visas i näringslivets löneutveckling (källa: Medlingsinstitutet, publicerat den 30 maj 2018).

Inflationstakten enligt KPIF uppgick till 1,9 procent i april, vilket är en nedgång jämfört med i mars då den uppgick till 2,0 procent. Inflationstakten mätt med KPI var 1,7 procent i april, en nedgång jämfört med 1,9 procent i mars (källa: SCB, publicerat den 9 maj 2018).

Riksbanken lämnade *reporäntan* oförändrad på –0,5 procent vid det senaste penningpolitiska mötet i april 2018. Räntan börjar enligt prognosen höjas mot slutet av året, vilket är något senare än i tidigare prognos. Riksbankens innehav av statsobligationer uppgår till drygt 320 miljarder kronor (nominellt), och tills vidare återinvesteras förfall och kupongbetalningar (källa: Riksbankens reporäntebeslut, publicerat den 26 april 2018).

Enligt *Arbetskraftsundersökningarna* (AKU) ökade antalet sysselsatta under det första kvartalet 2018 jämfört med motsvarande period 2017. Antalet sysselsatta i åldern 15–74 år uppgick till 5 017 000 personer, vilket är 93 000 personer fler än för ett år sedan. Sysselsättningsgraden uppgick till 67,4 procent, en ökning med 0,7 procentenheter. Även säsongsrensade data visar på en uppgång. Arbetslösheten minskade med 0,5 procentenheter under det första kvartalet och uppgick till 6,6 procent av arbetskraften. Den säsongsrensade arbetslösheten uppgick till 6,2 procent. Ungdomsarbetslösheten minskade under det första kvartalet och uppgick till 106 000 personer i åldern 15–24 år. Ca 62 procent av dessa var heltidsstuderande (källa: SCB, publicerat den 17 maj 2018).

1.3 Utskottets bedömning

Utskottet konstaterar inledningsvis att regeringen i propositionen redovisar en prognos över ekonomins utveckling tillsammans med en utvärdering av olika bedömares prognoser för BNP-tillväxten. Den prognos över den ekonomiska utvecklingen som presenteras i propositionen är också den prognos som oppositionspartierna baserar sina riktlinjer på.

Den ekonomiska utvecklingen

Utskottet konstaterar att den globala konjunkturuppgången fortsätter att stärkas. Tillväxten drivs alltmer av investeringar och ökad handel, samtidigt som de finansiella förhållandena är gynnsamma. Regeringens prognos om en global BNP-tillväxt på 3,8 procent 2018 och 2019 är i huvudsak i linje med de något senare presenterade prognoserna på 3,8–3,9 procent för respektive år från internationella bedömare såsom IMF, OECD och EU-kommissionen. Utskottet noterar att flera prognosmakare, däribland regeringen, bedömer att tillväxten kommer att mattas av i takt med att de avancerade ekonomierna når sin potential.

Utskottet konstaterar att svensk ekonomi går bra och gynnas av en allt starkare global konjunktur. Regeringen bedömer att svensk ekonomi under 2018 fortsätter att utvecklas starkt. Hushållen och företagen är optimistiska om konjunkturutsikterna och inom industrin bedöms kapacitetsutnyttjandet vara

högt. Utskottet noterar att Konjunkturbarometern, trots en nedgång i maj, fortsätter att indikera ett klart ljusare stämningsläge än normalt bland företag och hushåll. BNP-tillväxten bedöms av regeringen uppgå till 2,8 procent 2018 och drivs i huvudsak av investeringar och hushållens konsumtion. Prognosen stöds av Nationalräkenskaperna för det första kvartalet 2018, som visar att BNP-tillväxten var i linje med den genomsnittliga tillväxttakten de senaste fyra kvartalen och där fasta bruttoinvesteringar bidrog mest till tillväxten, följt av hushållens konsumtion. Utskottet noterar att regeringen bedömer att BNP-tillväxten mattas av något till 2,2 procent 2019. Nettoexporten väntas då bidra alltmer till tillväxten, samtidigt som tillväxten i främst bostadsinvesteringar väntas gå ned.

Resursutnyttjandet bedöms av regeringen vara högre än normalt 2018 och 2019. I bedömningen av den ekonomiska utvecklingen 2020 och 2021 antas bl.a. att inga störningar påverkar ekonomin. Ekonomin bedöms därför gå mot ett balanserat konjunkturläge. Till följd av antagandet om ingen ytterligare aktiv finanspolitik bedöms den offentliga konsumtionen utvecklas jämförelsevis svagt 2020 och 2021. BNP-tillväxten utvecklas därmed i långsammare takt. Ett stigande resursutnyttjande i omvärlden och i Sverige ger företagen ökade möjligheter att successivt höja sina priser, och regeringen bedömer att inflationen mätt med KPIF väntas nå 2 procent 2020.

Den höga aktivitetsnivån i svensk ekonomi bedöms av regeringen medföra att arbetslösheten minskar från 6,7 procent 2017 till 6,2 procent 2018 och 2019. Sysselsättningsgraden är hög och väntas fortsätta stiga. Under 2020 och 2021 bedöms arbetslösheten minska något till 6,1 procent och sysselsättningsgraden stabiliseras på ca 69 procent. Bedömningen stöds av den senaste Arbetskraftsundersökningen (AKU) som visar att sysselsättningsgraden ökade under det första kvartalet 2018 jämfört med det första kvartalet i fjol och att arbetslösheten minskade under samma period.

Utskottet noterar att regeringens prognos för BNP-utvecklingen 2018 och 2019 i stort sett överensstämmer med de bedömningar som gjorts av andra prognosmakare efter det att den ekonomiska vårpropositionen överlämnades, även om regeringen är något mer positiv i sin bedömning. Regeringens prognos för arbetslösheten 2018 och 2019 är något lägre än andra bedömares. Enligt regeringen kan en förklaring till skillnaderna i prognoserna vara olika bedömningar av effekten av olika reformer. Prognosen för inflationsutvecklingen 2018 och 2019 är i huvudsak i linje med andra bedömares, även om regeringen ligger något lägre. Utskottet noterar en mindre skillnad i bedömningen av BNP-gapet, där regeringen, Riksbanken och Konjunkturinstitutet beräknar att det är positivt 2018 och 2019, medan EU-kommissionen bedömer att resursutnyttjandet i princip kommer att balanseras under perioden.

Utskottet konstaterar att hushållens skulder är fortsatt höga och uppgår till 180 procent av den disponibla inkomsten och att mer än 80 procent av skulderna består av bolån. SCB:s statistik visar att den årliga tillväxttakten i hushållens bostadslån minskade något i april jämfört med mars och att

småhuspriserna sjönk under inledningen av året. Utskottet noterar regeringens bedömning att prisutvecklingen framöver väntas stabiliseras.

Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att det finns osäkerheter i prognosen för den makroekonomiska utvecklingen. Internationella risker omfattar bl.a. inriktningen på den amerikanska regeringens politik, däribland handelspolitiken, utträdesförhandlingarna mellan EU och Storbritannien och skuldsättningen i den kinesiska ekonomin. I Sverige utgör hushållens skuldsättning och utvecklingen av bostadspriserna osäkerheter som kan leda till en annan ekonomisk utveckling än beräknat.

2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Förutsättningarna är goda för att lösa dagens samhällsproblem och rusta välfärden inför en framtida lågkonjunktur. Styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del och politiken ska styras utifrån principen om att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar. Det finansiella sparandet ligger i linje med överskottsmålet och den finanspolitiska inriktningen är väl avvägd ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv.

Det strukturella sparandet användas för att bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsmålet. Eftersom det råder en betydande osäkerhet kring beräkningarna av det strukturella sparandet är det viktigt att regeringen framöver är transparent i sin redovisning när det gäller såväl antagandena som vilka effekter antagandena har på prognoserna för de offentliga finanserna.

Politiken ska fortsätta att inriktas på att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Målet om EU:s lägsta arbetslöshet ska fortsätta att vägleda den ekonomiska politiken. Mer ska göras för att fler ska komma i arbete, bl.a. genom investeringar i utbildning och kompetensutveckling. Avsikten är att minska obalanserna på arbetsmarknaden och att grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden ska få jobb. Välfärden ska fortsätta att stärkas i hela landet genom ökade resurser till såväl kommunerna som vården. Även skolan ska ges goda förutsättningar att nå målet om en jämlik kunskapsskola genom ökade resurser för bl.a. fler lärare, höjda lärarlöner och fler utbildningsplatser. Klimatarbetet ska fortsätta att stärkas så att Sverige kan bli ett fossilfritt välfärdsland, bl.a. genom en elektrifiering av transportsektorn. Sverige ska vara ett tryggt och säkert land och antalet polisanställda ska öka.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

2.1 Propositionen

Offentliga finanser och budgetpolitiska mål

Finanspolitikens övergripande inriktning

Sedan regeringen tillträdde har finanspolitiken lagts om i en mer ansvarsfull riktning samtidigt som angelägna satsningar genomförts. Stora underskott har vänts till överskott på över 50 miljarder kronor. Enligt regeringen är förutsättningarna goda för att lösa dagens samhällsproblem och rusta välfärden inför en framtida lågkonjunktur. Styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del. Med den svenska modellen som grund och moderniseringen som verktyg kan ett tryggt och hållbart samhälle byggas, anser regeringen. Den generella och gemensamt finansierade välfärden är central i den svenska modellen. Skattepolitiken ska finansiera den gemensamma välfärden och andra viktiga samhällsfunktioner. Skattepolitiken ska också skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt och hög sysselsättning, ett rättvist fördelat välstånd samt ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle.

Regeringen anser att den finanspolitiska inriktningen innebär en lämplig övergång till det nya överskottsmålet på en tredjedels procent av BNP fr.o.m. 2019. Enligt regeringen är den finanspolitiska inriktningen väl avvägd ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv. Även om resursutnyttjandet bedöms vara högre än normalt finns det ett flertal faktorer som talar emot en kraftigt åtstramande inriktning på finanspolitiken. Till att börja med saknas ett tydligt underliggande inflationstryck, och risken för en överhettning av svensk ekonomi bedöms därmed vara begränsad. Dessutom befinner vi oss i ett läge där en åtstramande politik skulle leda till att arbetslösheten blir högre och att personer med svag förankring på arbetsmarknaden får svårare att etablera sig. Enligt regeringen innebär de demografiska förändringar som nu sker i Sverige att det finns ett underliggande efterfrågetryck på offentligfinansierade tjänster och därmed ett underliggande tryck på de offentliga utgifterna. Det budgetutrymme som finns tillgängligt i förhållande till överskottsmålet bör därför enligt regeringen användas till investeringar i välfärden.

Prognoser över statens budget och statsskulden 2018–2021

Enligt 9 kap. 3 § budgetlagen (2011:2303) ska regeringen i den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över såväl statens inkomster och utgifter som statens lånebehov och statsskulden. Prognoseerna ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren. Vidare ska regeringen enligt 9 kap. 1 § noga följa hur statens inkomster, utgifter och upplåning utvecklas i förhållande till beräknade och beslutade belopp. I den ekonomiska vårpropositionen ska regeringen förklara väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och beräknat utfall för det innevarande budgetåret.

Enligt regeringens prognos för 2018–2021 förväntas staten redovisa stabila överskott, vilket bidrar till en lägre statsskuld. Statsskulden beräknas minska både nominellt och som andel av BNP samtliga år under prognosperioden

2018–2021. Posten Statsskuld räntor m.m. i statens budget beräknas minska över prognosperioden. Regeringen konstaterar att under de senaste fem åren har ränteutgifterna i genomsnitt uppgått till ca 0,3 procent av BNP, vilket kan jämföras med ca 2,6 procent av BNP under de fem första åren av 2000-talet. Prognosen över statens budget och statsskulden påverkas också av kapitalplaceringar på skattekontot som kommer att minska när räntenivån i ekonomin åter bli positiv. Regeringen beräknar att det kommer att minska budgetsaldot med 10 miljarder kronor 2019 och 40 miljarder kronor 2020.

Efter tre år med stark utveckling väntas skatteintäkternas ökningstakt dämpas till 3,4 procent 2018, vilket enligt regeringen är nära den senaste tioårsperiodens genomsnittliga ökningstakt. Förklaringen är att intäkterna från mervärdesskatt utvecklas svagare till följd av en inbromsning i bostadsinvesteringar, men också till följd av att hushållens kapitalskatter minskar efter tre år på höga nivåer. Under perioden 2019–2021 väntas de totala skatteintäkterna öka med i genomsnitt 3,7 procent per år, och samtliga skattebaser beräknas bidra till ökningen. Skattekvoten väntas 2018 uppgå till 43,3 procent av BNP, vilket är lägre än året innan. Enligt regeringen förklaras detta bl.a. av att hushållens kapitalskatt och punktskatter utvecklas något långsammare än BNP. Enligt regeringens prognos ligger skattekvoten kring 43 procent under resten av perioden 2019–2021.

I förhållande till bedömningarna i budgetpropositionen för 2018 har de totala skatteintäkterna 2018 reviderats ned med 6 miljarder kronor främst till följd av lägre intäkter från mervärdesskatt, bl.a. på grund av att bostadsinvesteringarna inte väntas öka lika kraftigt som i prognosen och att regeringen nu väntar sig lägre kapitalvinster och högre ränteavdrag från hushållen.

De takbegränsade utgifterna beräknas öka med 134 miljarder kronor 2018–2021, vilket motsvarar en genomsnittlig årlig ökning på 2,6 procent. Det är något lägre än 2000–2017 då den årliga ökningen uppgick till 3,0 procent. Som andel av BNP väntas de takbegränsade utgifterna enligt regeringen minska från 26,7 till 25,1 procent från 2017 till 2021.

Beslutade, föreslagna och aviserade reformer beräknas öka de takbegränsade utgifterna med sammanlagt 39 miljarder kronor 2018–2021. Den makroekonomiska utvecklingen medför att de takbegränsade utgifterna ökar med sammanlagt 65 miljarder kronor, och där står de inkomstgrundade pensionerna i ålderspensionssystemet för huvuddelen av ökningen (39 miljarder kronor). Utvecklingen av volymerna i transfereringssystemen, bl.a. minskade utgifter för migration och etablering samt färre personer i sjukförsäkringen, väntas minska utgifterna med sammanlagt 35 miljarder kronor. De utgiftsområden som bidrar mest till utgiftsökningarna 2018–2021 är utgiftsområdena 27 Avgiften till Europeiska unionen, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt 25 Allmänna bidrag till kommuner. Sammanlagt ökar dessa tre utgiftsområden med drygt 61 miljarder kronor under perioden.

Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2018 beräknas de takbegränsade utgifterna 2018–2020 bli i genomsnitt 8,3 miljarder kronor lägre per år, bl.a. till följd av att antalet nettodagar inom sjukpenningen reviderats ned.

Tabell 2.1 Statens budgetsaldo 2017–2021

Miljarder kronor om inte annat anges, utfall 2017 och prognos för 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	1 001	1 063	1 082	1 086	1 164
Utgifter exkl. statsskuldräntor	930	974	993	1 015	1 024
Statsskuldräntor m.m.	11	14	28	18	9
Riksgäldskontorets nettoutlåning	–3	2	–6	5	5
Kassamässig korrigering	2	0	0	0	0
Statens budgetsaldo	62	74	67	50	126
Statsskuld vid årets slut¹	1 265	1 176	1 060	990	872
<i>Procent av BNP</i>	<i>27,5</i>	<i>24,3</i>	<i>21,1</i>	<i>18,9</i>	<i>16,1</i>

¹Här avses konsoliderad statsskuld, vilket innebär att statliga myndigheters innehav av statspapper har räknats bort.

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

Prognoser över de offentliga finanserna 2018–2021

Enligt 9 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i vårpropositionen redovisa prognoser över den offentliga sektorns inkomster, utgifter och skulder. Prognoserna ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren.

De offentliga finanserna uppvisar överskott sedan 2015. Tillsammans med den starka utvecklingen av ekonomin och på arbetsmarknaden har en ansvarsfull politik enligt regeringen bidragit till en snabb förbättring av den offentliga sektorns finansiella sparande. Trots de högre utgifter som uppstod till följd av det mycket stora antalet personer som sökte asyl i Sverige under hösten 2015 har de offentliga utgifterna vuxit betydligt långsammare än BNP. Mellan 2016 och 2017 var det finansiella sparandet i den offentliga sektorn i stort oförändrat. Som framgår av tabell 2.2 beräknas det finansiella sparandet tillfälligt minska 2018 i förhållande till 2017 men förstärkas fr.o.m. 2019.

Utvecklingen av de offentliga finanserna bestäms i huvudsak av det finansiella sparandet i staten. Statens finansiella sparande beräknas tillfälligt minska 2018 främst till följd av den aktiva finanspolitiken för att successivt stärkas fr.o.m. 2019.

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas av regeringen vara svagt positivt 2018–2021. De närmaste åren bedömer regeringen att kapitalinkomsterna kommer att vara något högre än avgiftsunderskottet i ålderspensionssystemet. Det leder till att det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas vara svagt positivt fram till 2021.

Kommunsektorns finansiella sparande och resultat försvagas något 2018 jämfört med 2017 enligt regeringens bedömning. Under prognosperioden fram till 2021 bedöms arbetsmarknadens utveckling dämpas något jämfört med de

senaste tre åren, vilket medför att de kommunala skatteinkomsternas utvecklingstakt kommer att utvecklas något långsammare om än i nivå med de senaste tio årens snitt. Under perioden bedömer regeringen även att statsbidragens utveckling kommer att plana ut efter några år av kraftig ökning. Den demografiska utvecklingen har stor betydelse för behovet av resurser inom olika välfärdstjänster. I propositionen redovisar regeringen i diagram 8.6 en modellberäkning av hur mycket konsumtionsvolymen inom den kommunala sektorn behöver öka för att tillgodose det demografiskt betingade behovet. Trots att de migrationsrelaterade utgifterna faller tillbaka 2018 ökar de totala konsumtionsutgifterna i snabbare takt än 2017. Till utvecklingen bidrar framför allt regeringens satsningar i form av höjda statsbidrag. Ökningstakten för kommunal konsumtion dämpas på nytt 2019–2021. Sjunkande migrationsutgifter förklarar utvecklingen 2019. Därefter förklaras dämpningen bl.a. av svagare skatteinkomster och att en del av regeringens satsningar inom kommunsektorn är tidsbegränsade.

Den finansiella nettoförmögenheten, dvs. skillnaden mellan finansiella tillgångar och skulder, beräknas öka successivt under perioden 2018–2021 till följd dels av de beräknade överskotten i staten, dels av värdeförändringar i framför allt pensionssystemet. Den offentliga sektorns bruttoskuld beräknas minska hela prognosperioden till följd av överskotten i de offentliga finanserna. Regeringen bedömer att bruttoskulden är i linje med nivån för skuldankaret som införs fr.o.m. 2019. Med nu aviserad politik beräknas bruttoskulden uppgå till ca 30 procent av BNP i slutet av prognosperioden. Den successivt lägre skulden rör uteslutande statskulden. Kommunsektorns skuld beräknas däremot fortsätta växa snabbare än BNP, bl.a. på grund av stora investeringsbehov i kommunsektorn och vidareutlåning till kommunala bolag.

Tabell 2.2 Den offentliga sektorns finanser 2017–2021

Miljarder kronor om inte annat anges, utfall 2017 och prognos för 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	2 266	2 351	2 435	2 531	2 628
Utgifter	2 215	2 305	2 386	2 464	2 524
Finansiellt sparande	52	46	49	67	104
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,1</i>	<i>1,0</i>	<i>1,0</i>	<i>1,3</i>	<i>1,9</i>
Staten	67	62	71	89	127
Ålderspensionssystemet	0	2	2	4	7
Kommunsektorn	–15	–18	–24	–26	–29
Finansiell nettoförmögenhet	1 144	1 244	1 333	1 451	1 610
<i>Procent av BNP</i>	<i>24,9</i>	<i>25,8</i>	<i>26,5</i>	<i>27,7</i>	<i>29,7</i>
Konsoliderad bruttoskuld¹	1 855	1 803	1 718	1 653	1 575
<i>Procent av BNP</i>	<i>40,3</i>	<i>37,3</i>	<i>34,2</i>	<i>31,6</i>	<i>29,0</i>

¹Utgör den s.k. Maastrichtskulden som består av den konsoliderade statsskulden och den kommunala sektorns skulder på kapitalmarknaden med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

Jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2018 har prognosen för det finansiella sparandet 2018–2020 reviderats. För 2018 har sparandet reviderats upp till följd av att utgifterna i staten bedöms bli lägre jämfört med tidigare även om skatteinkomsterna från kapitalvinster och konsumtion också reviderats ned. Det finansiella sparandet 2019 och 2020 bedöms bli 3–11 miljarder kronor lägre än enligt beräkningarna i budgetpropositionen för 2018. I huvudsak är det prognosen för statens skatteintäkter som reviderats ned.

Uppföljning av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande

Enligt 2 kap. 1 a § budgetlagen ska regeringen vid minst två tillfällen under året redovisa för riksdagen hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.

Från och med 2019 ändras nivån på överskottsmålet till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. I samband med det förstärks också uppföljningen av det finansiella sparandet, och det finansiella ramverket kompletteras med ett skuldankare (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). Ändringarna i det finanspolitiska ramverket tillämpas fr.o.m. budgetarbetet för 2019, dvs. i denna och kommande propositioner.

En avvikelse från överskottsmålet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån under det innevarande eller det närmast följande året, dvs. budgetåret. Trots den betydande osäkerhet som finns kring det strukturella sparandet bedöms detta mått, beräknat enligt gängse metoder, vara bäst lämpat för att bedöma om det aktuella finansiella sparandet och finanspolitiken är förenliga med överskottsmålet. Att använda strukturellt sparande som huvudindikator i den framåtblickande uppföljningen av överskottsmålet bedömer regeringen även överensstämmer med EU-rätten.

För att i efterhand utvärdera om överskottsmålet uppnåtts och för att upptäcka systematiska avvikelser används ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet. Enligt regeringen ska det bakåtblickande genomsnittet inte styra finanspolitiken på kort sikt utan i huvudsak användas för att vid nästa översyn av överskottsmålets nivå utvärdera om nivån behöver anpassas för att säkerställa hållbarheten och marginalerna i de offentliga finanserna.

I tabell 2.3 redovisas utfallet och regeringens prognos för det finansiella sparandet 2017–2021, det bakåtblickande åttaårssnittet och strukturellt sparande. Regeringen bedömer att det finansiella sparandet ligger i linje med det nya överskottsmålet och konstaterar att det strukturella sparandet förstärks betydligt fr.o.m. 2020 och framåt.

Regeringen konstaterar att potentiell BNP är en viktig del i beräkningen av det strukturella sparandet samtidigt som den inte går att observera utan måste bedömas utifrån olika indikatorer och statistiska analyser.

Tabell 2.3 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn och indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet*Procent av BNP och potentiell BNP, utfall 2017 och prognos för 2018–2021*

	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande	1,1	1,0	1,0	1,3	1,9
Bakåtblickande åttårsnitt	-0,2				
Strukturellt sparande	0,7	0,5	0,5	0,8	1,7
BNP-gap	0,7	1,4	1,3	1,0	0,5

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

Då bedömningen är förknippad med stor osäkerhet har regeringen genomfört en känslighetsanalys där jämviktsarbetslösheten antas vara 1 procentenhet högre respektive lägre än i bedömningen i nuvarande prognos. Resultaten visar enligt regeringen att de banor för jämviktsarbetslösheten som studeras inte ger några tydliga avvikelser från överskottsmålet för 2019 och därmed att den finanspolitiska inriktningen framöver är robust för alternativa bedömningar av jämviktsarbetslösheten.

I den ekonomiska vårpropositionen ska regeringen årligen enligt principerna i det uppdaterade finanspolitiska ramverket redogöra för den konsoliderade bruttoskuldens utveckling. För 2019, dvs. det år skuldankaret ska börja gälla, bedömer regeringen att bruttoskuldens andel av BNP med god marginal ligger inom skuldankarets toleransintervall. I nuvarande prognos sjunker bruttoskulden längre fram i prognoshorisonten och hamnar på ca 30 procent av BNP.

Finansiellt och strukturellt sparande enligt olika bedömare

I propositionen redovisar regeringen dels en jämförelse mellan de senaste prognoserna för det finansiella sparandet från olika bedömare, dels en jämförelse av det strukturella sparandet. Jämförelsen av det finansiella sparandet redovisas i tabell 2.4.

Regeringen konstaterar att Konjunkturinstitutet enligt deras alternativa scenario utan åtgärder (exkl. åtgärder) bedömer att det finansiella sparandet utvecklas förhållandevis i linje med regeringens prognos. Ekonomistyrningsverket (ESV) prognostiserar en svagare utveckling av den offentliga sektorns finansiella sparande, vilket i huvudsak beror på lägre intäkter på skatt på kapital och konsumtion. Även Europeiska kommissionen beräknar att det finansiella sparandet 2018 och 2019 blir lägre än i regeringens prognos. Enligt regeringen beror skillnaden mellan de olika prognoserna framför allt på olika förväntningar på den ekonomiska återhämtningen, konsumtionsefterfrågan, utvecklingen på arbetsmarknaden och inflationsutvecklingen.

När det gäller jämförelsen av det strukturella sparandet är skillnaderna i vissa fall större än vid jämförelsen av det finansiella sparandet. Enligt regeringen beror detta dels på olika prognoser för BNP-gapet, dels på olika beräkningsmetoder.

Tabell 2.4 Bedömningar av finansiellt sparande 2018–2021*Procent av BNP*

	2018	2019	2020	2021
Regeringen	1,0	1,0	1,3	1,9
Konjunkturinstitutet inkl. åtgärder	0,7	1,1	1,2	0,9
Konjunkturinstitutet exkl. åtgärder	0,7	0,9	1,3	1,8
Ekonomistyrningsverket	0,4	0,3	0,6	1,3
Riksbanken	0,9	0,9	0,8	
Europeiska kommissionen	0,7	0,6		
OECD	1,7	1,9		
IMF	1,0	0,8	0,5	0,4

Anm. Publiceringsdatum för regeringen 2018-04-16, Konjunkturinstitutet 2018-03-27, Ekonomistyrningsverket 2018-04-05, Riksbanken 2018-02-14, Europeiska kommissionen 2017-11-09, OECD 2017-11-28 och Internationella valutafonden oktober 2017.

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

Uppföljning av utgiftstaket

Enligt 9 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över utgifterna under utgiftstaket. Om det finns risk för att ett beslutat utgiftstak kommer att överskridas ska regeringen för att undvika detta vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

I tabell 2.5 redovisas de utgiftstak riksdagen beslutat om fram till 2020 och regeringens bedömning av utgiftstakets nivå 2021 tillsammans med prognosen för de takbegränsade utgifterna.

Tabell 2.5 Utgiftstak 2017–2021*Miljarder kronor om inte annat anges*

	2017	2018	2019	2020	2021
Utgiftstak¹	1 274	1 337	1 397	1 471	1 492
<i>Procent av potentiell BNP</i>	27,9	28,0	28,1	28,4	27,7
Takbegränsade utgifter	1 229	1 282	1 311	1 343	1 364
<i>Procent av BNP</i>	26,7	26,5	26,1	25,7	25,1
Budgeteringsmarginal	45	55	86	128	128
<i>Procent av takbegränsade utgifter</i>	3,6	4,3	6,5	9,5	9,4
<i>Procent av BNP</i>	1,0	1,1	1,7	2,4	2,4
Finansiellt sparande	52	46	49	67	104
<i>Procent av BNP</i>	1,1	1,0	1,0	1,3	1,9

¹Utgiftstak för åren 2017–2020 är de som beslutats av riksdagen. Utgiftstak för 2021 är regeringens bedömning i föreliggande proposition. Förslaget om utgiftstak för 2021 lämnar regeringen i budgetpropositionen för 2019.

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition.

Regeringen bedömer nu att budgeteringsmarginalen blir större 2018–2020 än vad som prognostiserades i budgetpropositionen för 2018. Det förklaras främst av att volymerna i olika transfereringssystem väntas bli lägre, t.ex. att antalet nettodagar med sjukpenning bedöms bli lägre.

Bedömning av utgiftstakets nivå 2021

Regeringen gör i propositionen för första gången en bedömning av utgiftstakets nivå för 2021, dvs. det tredje tillkommande året. Enligt regeringens bedömning bör utgiftstaket uppgå till 1 492 miljarder kronor 2021. Bedömningen har regeringen gjort med utgångspunkt i de bestämningsfaktorer som redovisas i skrivelsen Ramverket för finanspolitiken (skr. 2017/18:207).

När hänsyn tas till regeringens egen riktlinje för budgeteringsmarginalens minsta storlek 2021 medger regeringens bedömning av nivån på utgiftstaket, 1 492 miljarder kronor 2021, att de takbegränsade utgifterna kan bli ca 108 miljarder kronor högre än vad regeringen prognostiserar i dagsläget. Det motsvarar ett utrymme för möjliga utgiftsökningar på ca 2,0 procent av BNP 2021. Regeringen betonar att ett ledigt utrymme under utgiftstaket dock inte i sig betyder att det finns ett utrymme för reformer som ökar de takbegränsade utgifterna. Reformerna på utgiftssidan kan genomföras först efter avstämning mot överskottsmålet och de inkomstförstärkningar som kan komma att krävas, konstaterar regeringen.

Regeringens bedömning av utgiftstakets nivå för 2021 innebär en mindre årlig ökning av utgiftstaket (1,4 procent i löpande priser) än den genomsnittliga ökningen av nivån sedan utgiftstaket infördes (3,1 procent i löpande priser). Regeringen konstaterar att trots att utgiftstakets nivå ökar relativt långsamt 2021 uppgår budgeteringsmarginalen till 9,4 procent av de takbegränsade utgifterna, dvs. ett större utrymme än den säkerhetsmarginal som regeringen som minst vill upprätthålla till utgiftstaket. Samtidigt skulle enligt regeringen en budgeteringsmarginal som endast motsvarar säkerhetsmarginalen kunna medföra att möjligheterna att genomföra prioriterade reformer på utgiftssidan under kommande år begränsas. Om det bedöms förenligt med överskottsmålet är det rimligt att reformer kan genomföras på budgetens utgiftssida, anser regeringen.

Utgiftstakets andel av potentiell BNP växer fram till 2020, då det utgör 28,4 procent av potentiell BNP, för att sedan minska till 27,7 procent av BNP. Utgiftstakets nivå ökar med 99 miljarder kronor i fasta priser mellan 2017 och 2021, vilket kan sättas i relation till de takbegränsade utgifterna som i fasta priser ökar med 27 miljarder kronor.

Riksdagens tillkännagivande om att utgiftstaken bör sättas så att de återfår sin styrande effekt

Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen anfört att utgiftstakets nivå bör sättas så att det återfår sin styrande effekt (bet. 2016/17:FiU20, rskr. 2016/17:349).

I budgetpropositionen för 2015 presenterade regeringen som plan för utgiftstakets nivå att den ska vara oförändrad som andel av potentiell BNP. Det skulle medge att de faktiska takbegränsade utgifterna kan utvecklas i ungefär samma takt, vilket innebär att utgiftstakets nivåer då ger

förutsättningar för att de offentliga utgifterna ska växa i ungefär samma takt som BNP. Över tiden är det ungefär samma utveckling som kan förväntas av de offentliga skatteinkomsterna vid oförändrade regler. Regeringen hänvisar till att man också i de ekonomiska propositionerna framfört att genomförandet av insatser på utgiftssidan kan ske först efter avstämning mot överskotts målet och den höjning av skatteuttaget som reformerna kan komma att kräva.

Regeringen anger att man sedan tillträdet fört en ansvarsfull finanspolitik där stora underskott vänts till överskott och överskotts målet nås. Regeringen anser att det i sammanhanget är värt att nämna att även om utgiftstakets nivåer under den förra mandatperioden till att börja med framstod som styrande, så hade de ingen begränsande effekt i och med de stora ofinansierade skattesänkningar som genomfördes. Enligt regeringen var utgiftstaket inte styrande för det finansiella sparandet och ledde inte till att överskotts målet uppnåddes.

Den metod regeringen har använt för att beräkna nya nivåer på utgiftstaket har lett till att utgiftstaket som andel av potentiell BNP ökat som en följd av att prognosen för potentiell BNP reviderats. Enligt regeringen var detta inte den ursprungliga intentionen, och därför bedömer regeringen att utgiftstaket 2021 bör minska som andel av potentiell BNP jämfört med 2020.

Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

Enligt 9 kap. 4 § budgetlagen ska regeringen i den ekonomiska vårpropositionen redovisa en bedömning av de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet.

En hållbar finanspolitik innebär att de regler som styr de offentliga inkomsterna och utgifterna kan vara oförändrade på lång sikt, utan att det resulterar i växande underskott och en alltför stor offentlig skuldsättning. Bedömningen av finanspolitikens hållbarhet görs utifrån framskrivningar av den offentliga sektorns inkomster och utgifter som sträcker sig så långt fram i tiden att väsentliga demografiska förändringar beaktas. Osäkerheten i framskrivningarna är naturligtvis stor, framhåller regeringen som därför redovisar ett antal olika scenarier med skilda antaganden som visar konsekvenserna av antaganden som har både negativa och positiva effekter på hållbarheten. Beräkningarna i avsnittet bygger på att dagens nivå på det offentliga åtagandet upprätthålls även i framtiden.

Regeringen konstaterar att Sverige står inför en demografisk utveckling som kan innebära påfrestningar för samhällsekonomin. Det är inte bara en ändrad befolkningsstruktur som kan påverka de offentliga finanserna utan också högre kostnader för och ökad efterfrågan på de skattefinansierade tjänsterna. År 2020–2035 karaktäriseras av stigande demografiskt motiverade utgiftsanspråk. De som är 65 år och äldre förväntas stå för nästan hälften av befolkningsökningen mellan 2015 och 2050. Invandring utgör ett potentiellt tillskott till arbetskraften som på sikt kan minska pressen på de offentliga

finanserna av en åldrande befolkning. Därför är det enligt regeringen viktigt att de nyanländas arbetskraftsutbud kan tas till vara. Ett långt arbetsliv är också en förutsättning för att alla ska kunna ha en god ekonomisk standard och för att skattefinansierade tjänster av god kvalitet ska kunna tillhandahållas i önskad omfattning. När medellivslängden ökar är det viktigt att även antalet yrkesverksamma år ökar, konstaterar regeringen.

Regeringen bedömer att finanspolitiken sammantaget är långsiktigt hållbar. I det referensscenario som bygger på ett antal antaganden om hur arbetskraftsutbudet, produktiviteten m.m. utvecklas uppgår den s.k. S1-indikatorn till -3 procent av BNP och den s.k. S2-indikatorn till -0,7 procent av BNP.¹ Det finansiella sparandet och den konsoliderade skulden ligger inom ramarna för de uppsatta gränserna i stabilitets- och tillväxtpakten i de flesta av de redovisade scenarierna där olika antaganden varieras, t.ex. genom fler sysselsatta och ett längre arbetsliv, genom snabbare etablering av utrikes födda och genom att ett ökat välstånd sätter press på de offentliga utgifterna. Hållbarheten är något lägre än i tidigare bedömning och en anledning till detta är ett något sämre utgångsläge för beräkningen jämfört med beräkningen i 2017 års ekonomiska vårproposition. Regeringen anger att kalkylerna inte ska uppfattas som prognoser för en sannolik utveckling, utan som effektanalyser av olika förändringar i beräkningsantaganden.

Regeringen konstaterar att Konjunkturinstitutet bedömer att finanspolitiken är hållbar både fram till 2040 och i ett mycket långt tidsperspektiv. EU-kommissionen bedömer att risken för en ohållbar utveckling är låg på både kort, medellång (fram till 2032) och lång sikt. Baserat på EU-kommissionens bedömningar bedöms finanspolitikens hållbarhet vara god i ett internationellt perspektiv.

Regeringens inriktning på den ekonomiska politiken

Politiken ska fortsätta att inriktas på att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Genom att föra en politik som minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan olika grupper vill regeringen skapa förutsättningar för ett fritt och jämlikt samhälle.

Den generella välfärden ska fortsätta att utvecklas. Alla ska bidra efter förmåga och alla ska få ta del av det växande välståndet efter behov. Genom en väl utformad gemensamt finansierad generell välfärd främjas en god ekonomisk utveckling, samtidigt som den jämnar ut människors livsvillkor och bidrar till ökad trygghet, jämlikhet och jämställdhet. En väl utbyggd välfärd bedöms också vara av stor betydelse för kvinnors livsvillkor då en stor del av välfärdens anställda utgörs av kvinnor och det oftast är de som tar huvudansvaret för äldre och sjuka anhöriga. En trygg och väl fungerande

---

¹ S1 är ett mått på hur stor förändring av finanspolitiken, uttryckt som procent av BNP, som behövs för att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld ska motsvara 60 procent av BNP 2032. S2 är ett mer teoretiskt mått som visar hur mycket det offentliga sparandet permanent måste förstärkas eller försvagas för att den offentliga nettoskulden som andel av BNP ska stabiliseras över en oändlig tidshorisont.

välfärd bidrar därför enligt regeringen både till goda arbetsvillkor för en stor grupp kvinnor och främjar kvinnors deltagande på arbetsmarknaden.

Under mandatperioden har ett antal omfördelande reformer genomförts. ett arbete som regeringen vill fortsätta att bedriva. Investeringar och reformer som stärker omfördelningen och ger alla möjlighet att delta på arbetsmarknaden minskar klyftorna, ökar tilliten och stärker ekonomin.

Fler ska komma i arbete

Grundbulten för den ekonomiska politiken är att pressa ned arbetslösheten och öka sysselsättningen. Regeringens mål är att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet. Sedan regeringen tillträdde har sysselsättningen ökat med 250 000 personer. Av dessa är cirka två tredjedelar utrikes födda. Trots det är arbetslösheten fortfarande för hög. För att upprätthålla och fortsätta utveckla den svenska modellen måste fler människor arbeta och bidra till finansieringen av den gemensamma välfärden.

Arbetsmarknaden fortsätter att utvecklas starkt, med fler som deltar i arbetskraften och med en allt större andel av befolkningen som arbetar. Trots den positiva utvecklingen finns det enligt regeringen fortfarande utmaningar på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bedöms fortfarande vara för hög, särskilt bland dem som inte gått ut gymnasiet och bland personer födda utanför Europa, en utmaning som väntas öka med det stora antalet nyanlända som nu deltar i insatser för att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt som arbetslösheten är hög i vissa grupper är bristen på arbetskraft också stor i många sektorer, obalanser som enligt regeringen riskerar att dämpa sysselsättningstillväxten framöver.

Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns behov av att fortsätta med investeringar med fokus på fler och enklare vägar till jobb, ett kunskapslyft som svarar mot arbetsmarknadens kompetensbehov, en aktiv närings- och innovationspolitik samt investeringar i klimat, välfärd, infrastruktur och bostäder.

Subventionerade anställningar bedöms vara ett av de viktigaste verktygen för att kunna få de som befinner sig längst från arbetsmarknaden i arbete, som t.ex. extratjänster i välfärden, moderna beredskapsjobb och introduktionsjobb. För att fler anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa ska komma till stånd stöder regeringen arbetsmarknadens parter i strävan efter att gemensamt utveckla arbetsmarknaden med etableringsjobb.

För att arbetslösheten ska fortsätta att minska krävs det enligt regeringen ökade investeringar i utbildning och kompetensutveckling som svarar mot arbetsmarknadens behov. Sveriges arbetsgivare bedöms stå redo att anställa 100 000 personer om de hittar rätt kompetens. Politiken ska därför inriktas på att bygga ut Kunskapslyftet med fler platser inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, yrkeshögskola samt universitet och högskolor. Genom Kunskapslyftet ges människor i hela landet bättre förutsättningar på arbetsmarknaden och möjlighet till omställning under hela livet. En god

tillgång till utbildning är också central för att säkra kompetensförsörjningen och Sveriges ställning som konkurrenskraftig kunskapsnation. För att få fler arbetslösa att övergå till utbildning och skaffa sig de kunskaper som behövs på arbetsmarknaden anser regeringen att Arbetsförmedlingen och Statens skolverk bör samverka

Genom fler och växande företag skapas nya jobb i hela landet. För att stärka små och medelstora företags möjligheter att växa och anställa vill regeringen fortsätta att driva en aktiv näringspolitik.

Investeringar i infrastruktur och bostäder bedöms vara centrala för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Investeringsstödet anses ha stimulerat byggandet av hyresbostäder i hela landet och efterfrågan på stödet väntas fortsätta att vara stort framöver. Med investeringar i vägar och järnvägar, bostadsbyggande och bredband vill regeringen skapa förutsättningar för företag att växa och för att människor ska kunna bo och arbeta i hela landet.

Infrastrukturen ska bli bättre genom en nationell utveckling av transportsystemet. Den nationella planen ska fokusera på att värna kvaliteten i den befintliga infrastrukturen och på att säkerställa en samhällseffektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet. Regeringens mål är vidare att nya stambanor ska färdigställas för höghastighetståg, som knyter samman Stockholm, Göteborg och Malmö, med hållbara kommunikationer och korta restider som främjar en tydlig överflyttning av resor från flyg till tåg.

Enligt regeringen förutsätter den svenska modellen ordning och reda på arbetsmarknaden. Svenska löner och villkor ska gälla för alla som arbetar i Sverige.

Sverige ska ha en jämlik kunskapsskola

Regeringens mål är en jämlik kunskapsskola, som håller samma höga kvalitet i hela landet och i vilken samtliga elever utifrån sina förutsättningar får möjlighet att utvecklas fullt ut. Alla elever ska få möta kompetenta lärare som har tid och rätt förutsättningar för undervisningen. Ingen elev ska lämnas efter och ingen ska hållas tillbaka. Alla skolor ska vara bra skolor och alla elever ska få mer kunskap.

Efter en lång period av försvagade kunskapsresultat förbättras nu svenska elevers resultat i internationella mätningar. Samtidigt är ojämlikheten i skolan alltför stor. För att kunskapsresultaten ska fortsätta att förbättras och ojämlikheten minska krävs fortsatta insatser. En central åtgärd är enligt regeringen möjligheten att fortsätta fördela resurser utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund.

Politiken ska vidare inriktas på att skapa förutsättningar för mer kunskap för alla elever. Tidiga insatser som regeringen vidtagit bedöms som avgörande, som t.ex. fler anställda i lågstadiet, obligatorisk förskoleklass, garanterade tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet, mindre barngrupper och läsfrämjande insatser.

Regeringens mål är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. För att målet ska uppnås vill regeringen förbättra kvaliteten i gymnasieskolan.

Lärarna bedöms som avgörande för att höja elevernas kunskapsresultat. Därför anses bristen på legitimerade och behöriga lärare som mycket oroande. Ett antal åtgärder har vidtagits för att läraryrket ska vara attraktivt, bl.a. en utbyggnad av fler utbildningsplatser och ökade medel för höjda lärarlöner.

Sverige ska bli ett fossilfritt välfärdsland

I juni 2017 beslutade riksdagen att införa ett klimatpolitiskt ramverk med en klimatlag och nya ambitiösa klimatmål; bl.a. ska Sverige senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Ett klimatpolitiskt råd som regeringen inrättat har till uppgift att utvärdera politiken i syfte att säkerställa att klimatmålen nås.

Flera viktiga steg och beslut bedöms ha tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå klimatmålen. Enligt regeringen behövs dock ytterligare insatser från såväl regeringen som andra aktörer för att målen ska kunna nås. Klimatarbetet ska fortsätta att stärkas bl.a. genom en klimatstrategi. Regeringen vill också stärka konkurrenskraften i den svenska biogaskedjan och påskynda omställningen mot förnybara energikällor.

Minskade utsläpp från transportsektorn bedöms som avgörande för att nå klimatmålen. Regeringens arbete är därför inriktat på en elektrifiering av transportsektorn i hela landet, och genom det s.k. Klimatklivet har stöd för ca 14 000 nya laddpunkter beviljats. För att ytterligare öka andelen fossilfria resor har ett antal åtgärder vidtagits som t.ex. en elfordonspremie och ett bonus-malus-system. Långsiktiga spelregler för hållbara biodrivmedel bedöms som en viktig del för att nå en fossilfri fordonsflotta, varför reduktionspliktssystemet i kombination med ändrade skatteregler infördes den 1 juli 2018. Flyget ska också i större utsträckning bära sina kostnader, varför en flygskatt infördes i april 2018. Beskattningen av tung lastbilstrafik bedöms vidare behöva en ny inriktning, och en promemoria med förslag för detta syfte har remitterats.

En hållbar konsumtion bedöms också ha stor betydelse för att de långsiktiga klimatmålen ska nås. Enligt regeringen måste hållbarheten i handeln öka och konsumtionens utsläpp minska.

Energisystemet ska bli mer hållbart. Ambitionen är att Sverige ska ha ett robust energisystem, en hög leveranssäkerhet, en låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Regeringens målsättning är 100 procent förnybar energi. Inriktningen är att genomföra den energiöverenskommelse som ingicks mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, där bl.a. elcertifikatssystem och ett antal skatteförändringar redan införts. Andra åtgärder som regeringen genomfört och förespråkar är t.ex. investeringsstöd för solceller.

Regeringens ambition är att miljömålen ska nås. Uppdrag har därför getts till berörda myndigheter för att ta fram förslag till ytterligare etappmål så att målen nås. Väsentligt ökade anslag har också enligt regeringen bidragit till att fler värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv kunnat skyddas.

Vidare anføres att Sverige verkar för ett globalt ramverk för kemikalier. För att öka förutsättningarna att få till stånd en ambitiös global överenskommelse bedöms en fortsatt kunskapsuppbyggnad som nödvändig. Miljöskadliga subventioner behöver enligt regeringen fasas ut såväl i Sverige som globalt.

Välfärden ska stärkas

Regeringen vill att Sverige ska vara ett ledande välfärdsland. Välfärd och utveckling förutsätter varandra. Att behoven av välfärdstjänster väntas komma att öka snabbare än antalet personer i förvärvsaktiva ålder kommer att innebära en utmaning för kommuner och landsting när det gäller att finansiera och bemanna den kraftiga utbyggnad av skola, vård och omsorg som kommer att krävas. Välfärden ska gå att lita på oavsett var i Sverige man bor. I propositionen framhålls att den politik som regeringen fört har skapat överskott i de offentliga finanserna, vilket gör det möjligt att ge kommuner och landsting bättre förutsättningar att möta de utmaningar som de nu ställs inför. Ett tillskott på 10 miljarder kronor har också tilldelats kommunsektorn för att bygga välfärden starkare och öka jämlikheten. Regeringen vill att den generella välfärden ska fortsätta utvecklas och att ytterligare medel ska avsättas för kommunsektorn. För att hantera den demografiska utmaningen och de behov av personalförsörjning i välfärden som följer av det kommer det enligt regeringen att krävas betydande statliga tillskott under den kommande mandatperioden. Även arbetet med effektiviseringar av verksamheten bedöms som angeläget.

Utöver generella tillskott har kommunsektorn tillförts medel i form av riktade statsbidrag för att bl.a. öka tillgängligheten, korta köerna inom sjukvården och ge personalen bättre förutsättningar. Vården ska gå att lita på i hela landet och de som har störst behov ska ges företräde. Regeringens bedömning är att det med dagens ansträngda personalsituation kommer att behövas ytterligare reformer för att öka vårdens tillgänglighet.

De allmänna socialförsäkringarna är en viktig del i den svenska modellen. Sjukförsäkringen ska skydda människor med såväl låga som höga inkomster mot inkomstbortfall när arbetsförmågan är nedsatt på grund av sjukdom. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder på området; bl.a. höjs taket i sjukförsäkringen den 1 juli 2018. Det bedöms som viktigt att fortsätta utveckla de offentliga trygghetssystemen, för återgång till hälsa och arbete. Regeringen avser att tillsätta en utredning för att säkerställa en ändamålsenlig och rättssäker sjukförsäkring.

Under mandatperioden har regeringen arbetat för att stärka arbetslöshetsersättningen och förbättra skyddet för den som blir arbetslös. En

väl fungerande arbetslöshetsförsäkring är enligt regeringen viktig för trygghet och omställning på arbetsmarknaden. Inkomstbortfallsprincipen bedöms som en central del av den svenska modellen.

Pensionärer har rätt till en ekonomisk trygghet, och regeringen anser att skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension ska tas bort helt.

För att bevara tilliten till våra trygghetssystem är det enligt regeringen en förutsättning att stöd bara går till dem som har rätt till det. Fusk med skatter och ersättningar ska därför fortsätta att bekämpas. Det gäller även skatteflykt och skatteundandragande, som anses vara stora samhällsproblem. Ett väl fungerande skattesystem, där var och en gör rätt för sig, är en förutsättning för den svenska modellen och vår skattefinansierade välfärd.

Sverige ska vara säkert

Sverige ska vara ett tryggt och säkert land. Brottslighet ska förebyggas och fler brott ska klaras upp. Regeringen vill att säkerheten och tryggheten ska öka i hela landet. Polisen ska finnas närmare medborgarna och bli bättre på att förebygga och bekämpa brott. Målsättningen är att öka antalet polisanställda med 10 000 personer till 2024.

Alla ska ha goda möjligheter att utvecklas, oavsett var man bor. Regeringen vill därför motverka segregation och öka jämlikheten genom såväl generella som riktade insatser, t.ex. genom tidiga insatser för barn och unga, ökade resurser för utbildning, ökad trygghet, ökad sysselsättning och insatser för att stärka demokratin och det civila samhället.

Totalförsvarets förmåga ska utvecklas. Regeringspartierna har tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet kommit överens om förstärkningar av totalförsvaret med 2,7 miljarder kronor årligen fr.o.m. 2018.

2.2 Motionerna

Allianspartiernas gemensamma riktlinjer

I de fyra partimotionerna från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna presenteras gemensamma riktlinjer för den ekonomiska politiken. Det görs i partimotion 2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M), partimotion 2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C), partimotion 2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) och partimotion 2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD).

Allianspartiernas riktlinjer för den ekonomiska politiken syftar till att bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där det gemensamt skapas trygghet och sammanhållning. Genom att föra en ansvarsfull ekonomisk politik vill motionärerna bygga upp motståndskraft mot kriser och därför genomföra reformer som leder till att fler kommer i arbete.

En ansvarsfull ekonomisk politik

Ett av målen för den ekonomiska politiken är att stabilisera konjunkturen, vilket enligt motionärerna kräver betydande överskott i en högkonjunktur. Alliansregeringens återhållsamhet, med ett budgetöverskott på över 3 procent av BNP år 2007, framhålls vara ett avgörande skäl till att Sverige klarade den senaste finanskrisen väl. Allianspartierna välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk, där Alliansens strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser, bedöms ha fått gehör.

Motionärerna är kritiska till att regeringen väljer att bedriva en omotiverat expansiv finanspolitik trots att det är högkonjunktur, eftersom det innebär att Sverige riskerar att gå in i nästa lågkonjunktur med dåligt handlingsutrymme. I stället för att förstärka den långsiktiga tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter samt kortsiktiga och procykliska stimulanser. Det bedöms inte som ansvarsfullt. Motionärerna vänder sig också mot regeringens kraftiga höjning av utgiftstaken, som också har kritiserats av bl.a. Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta att deras styrande effekt har gått förlorad.

Prioriterade reformområden

Allianspartiernas reformambitioner fokuserar på att stärka Sveriges ekonomi, säkerställa att fler kommer i arbete och garantera att det finns en bra vård, skola och polis i hela Sverige. Därutöver prioriteras också en inriktning av politiken som stärker Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar och ser till att Sverige är tryggt i en orolig värld – oavsett om det handlar om att klara klimatet, öka försvarsförmågan eller hantera fler människor på flykt.

Säkra utrymmet för reformer och förbered Sverige för nästa ekonomiska nedgång

Under den närmaste tiden bör den övergripande inriktningen på den ekonomiska politiken vara att stärka såväl Sveriges förmåga att möta en ekonomisk nedgång som att säkerställa att det finns resurser för de reformer som behöver göras. I motionen framhålls att regeringen har höjt utgifterna med 100 miljarder kronor under den gångna mandatperioden. Det bedöms därför finnas ett tydligt utrymme för omprioriteringar som första finansiering för kommande reformer, i stället för att försvaga sparandet.

Fler ska komma i arbete

Allianspartierna vill se starka drivkrafter för att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen. Den mest betydande uppgiften på svensk arbetsmarknad är enligt motionärerna att bryta utanförskapet och bidragsberoendet för människor som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen bedöms därför vara att reformera

systemet för ekonomiskt bistånd, med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Allianspartierna vill att det öppnas upp fler vägar till jobb, bl.a. genom att göra det enklare att lära sig jobbet på jobbet, samtidigt som anställningskostnaderna för att anställa de som står längst från arbetsmarknaden sänks genom s.k. inträdesjobb som är en förenklad anställning för unga upp till 23 år utan gymnasieexamen.

Motionärerna vill också skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag genom att sänka trösklarna till företagande, minska regelkrånglet, säkra kompetensförsörjningen och hålla företagsskatterna på en internationellt konkurrenskraftig nivå. Politiken ska också inriktas på att utveckla RUT-avdraget så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Genom fler platser i yrkesvux och i yrkeshögskola vill Alliansen stärka möjligheterna att utbilda sig till ett praktiskt yrke.

Matchningen på arbetsmarknaden ska förbättras. Arbetsförmedlingen bör enligt motionärerna läggas ned i sin nuvarande form och ersättas av en mindre, statlig myndighet, och matchningsfunktionen bör öppnas upp för fristående aktörer.

En trygg välfärd och polis i hela Sverige

Sjukvården ska präglas av hög kvalitet och tillgänglighet för alla. Utvecklingen bedöms gå åt fel håll med växande köer och försämrad tillgänglighet. Motionärerna vill vända denna utveckling genom att avsätta resurser för primärvården, stärka vårdkedjan för de mest sjuka äldre, öka patientsäkerheten genom att koncentrera den högspecialiserade vården samt införa insatser mot psykisk ohälsa. Reformen som kortar patienternas väntetider bedöms vara den mest akuta uppgiften. Motionärerna anser därför att politiken måste inriktas på att genomföra en ny och uppdaterad kömiljard. Effektiviteten, produktiviteten och fördelningen av resurser i svensk sjukvård anses också behöva förbättras.

Målet för skolan är att Sverige inom tio år ska ligga i topp tio i PISAMÄTNINGARNA. För att nå dit vill motionärerna se ett ökat antal undervisningstimmar, fler karriärlärartjänster och utökade resurser till utsatta skolor och svaga elever. Politiken ska också inriktas på att reformera lärarutbildningen med ett ökat fokus på kunskap och inläring.

I motionen framhålls att otryggheten ökar i delar av Sverige. Motionärerna vill säkra lag och ordning i hela Sverige genom att stärka svensk polis. En betydande utbyggnad av polisorganisationens resurser bedöms som en förutsättning för att polisen verkningsfullt ska kunna utföra sitt uppdrag och lösa sina uppgifter. Vidare anförs att straffskalan för brott måste ses över. Många straff anses i dag som alltför lindriga, vilket motionärerna vill ändra på.

Se till att Sverige kan växa sig starkare

Enligt motionärerna är företagsamheten grunden för Sveriges välstånd. Det bedöms därför som viktigt att villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Regeringens politik anses gå i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ett ökat regelkrångel. Motionärerna anser att den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och skattesystemet bör ändras för att öka drivkrafterna för entreprenörskap.

Det framhålls vidare som centralt att se över hur investeringar och företagande kan löna sig bättre i Sverige. Motionärerna vill därför att politiken inriktas på att stärka företagets tillgång till kompetens och kapital, t.ex. genom bättre regler för personaloptioner, genom att se över systemet för arbetskraftsinvandring och genom att förbättra det offentliga riskkapitalet. När det gäller tillgången till kompetens krävs enligt motionärerna en bättre fungerande bostadsmarknad. Politiken bör därför inriktas på att genomföra reformer som frigör mer attraktiv mark att bygga på, förkortar överklagandeprocesser, medför effektivare användning av resurserna inom bostadspolitik och ökar rörligheten på bostadsmarknaden.

Se till att Sverige är tryggt i en orolig omvärld

I motionen anförs att världen är mer osäker och orolig än på länge. Det kräver enligt motionärerna att vår försvarsförmåga ökar, vilket också kräver ökade resurser till försvaret. Politiken ska därför inriktas på att öka resurserna till försvaret som på sikt ska uppgå till 2 procent av BNP. Motionärerna anser också att Sverige ska gå med i Nato.

Det anses som en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Det kräver väl utformade och effektiva styrmedel. Förearen ska betala för sin miljöpåverkan medan skatten i gengäld kan sänkas på jobb och företagande.

Motionärerna anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar behovsstyrd arbetskraftsinvandring. Det kräver enligt motionärerna genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort och medellång sikt ska politiken inriktas på att säkerställa att mottagandet fungerar. På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär och minimera de kostnader som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. När den tillfälliga lagen löper ut 2019 anser motionärerna att den bör ersättas av en ny blocköverskridande överenskommelse för att säkerställa stabila spelregler som håller över tid.

Moderaternas riktlinjer

I partimotion 2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) redovisar Moderaterna sina prioriteringar för den ekonomiska politiken och de alliansgemensamma riktlinjerna. De alliansgemensamma riktlinjerna har redovisats inledningsvis i avsnitt 2.2.

Motionärerna konstaterar att Sveriges ekonomi är stark men att det också finns en rad problem som tilltar. Regeringen har under mandatperioden höjt skatterna med 60 miljarder kronor och ökat statens utgifter med 100 miljarder kronor. Samtidigt har vårddköerna fördubblats, polistätheten minskat och jobblyftan mellan svenskfödda och utlandsfödda vidgats. Fler är långtidsarbetslösa och färre vuxna studerar nu än 2014. När konjunkturen vänder nedåt står Sverige sämre rustat.

Styrkan i den svenska ekonomin behöver enligt motionärerna användas bättre och andra prioriteringar måste göras. Sverige behöver strukturreformer för fler jobb och bättre integration, fler poliser för att öka tryggheten samt mer resurser till vård och omsorg. Välfärdens kärna och statens kärnuppgifter måste prioriteras framför bidrag. För att säkerställa ökade resurser till välfärden samtidigt som överskottsmålet uppfylls behöver bidragskostnaderna minska, liksom kostnaderna för asyl- och anhöriginvandring. Fullt finansierade skattesänkningar på arbete är centralt för att få fler i arbete och för att lyckas med integrationen.

Ett Sverige där alla kan bidra

Det överordnade målet för motionärernas ekonomiska politik är att skapa en så bra välfärd som möjligt genom en hög och uthållig ekonomisk tillväxt, genom en välfärd som kommer alla till del och genom att mildra effekterna av konjunktursvängningarna.

I motionen lyfts integrationen fram som det främsta problemet för samhället och ekonomin. De närmare 500 000 människor som kommit och förväntas komma till Sverige mellan 2010 och 2020, där många har svag utbildningsbakgrund, måste ges möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och försörja sig själva. Det som motionärerna ser som allra viktigast för integrationen är att nyanlända i arbetsför ålder kommer i jobb. Många av dem riskerar att hamna i utanförskap och långvarigt bidragsberoende om de inte tar steget in på arbetsmarknaden under de första åren i Sverige. Detta skulle ytterligare spä på det utanförskap som finns i dag i Sverige, där en av sju, trots högkonjunktur, lever på bidrag i stället för att arbeta.

Alla som vill och kan jobba ska få ett jobb. För att höja efterfrågan på arbetskraft förespråkar motionärerna en utökning av RUT-avdraget samt förstärkningar och förenklingar av anställningsstöden. Matchningen på arbetsmarknaden måste också förbättras, eftersom den har försämrats trots de annars goda förutsättningarna försämrats. Arbetsförmedlingen i sin nuvarande utformning är inte lämpad för att hantera situationen utan behöver läggas ned och ersättas med en ny myndighet för kontroll och uppföljning, där andra

aktörer på marknaden sköter matchningen. För att förhindra att människor är inskrivna på Arbetsförmedlingen under en mycket lång tid utan lämpliga insatser bör det finnas en borte parentes i den statliga arbetsmarknadspolitiken, och kommunerna bör ta över ansvaret för personer som varit arbetslösa under en längre tid. Motionärerna lyfter också fram behovet av utvecklade yrkesutbildningar för att såväl lösa den rådande kompetensbristen som hjälpa nyanlända in på arbetsmarknaden.

Enligt motionärerna lönar det sig fortfarande för dåligt att arbeta i Sverige. För att ändra på detta behöver särskilt skatterna på låga inkomster sänkas och bidragssystemen ses över för att säkerställa att arbete alltid är mer lönsamt än ta emot bidrag. Genom att också hålla tillbaka bidragskostnaderna ges möjlighet att värna den generella välfärden och stärka tryggheten. Jobb och välfärd ska alltid väljas framför bidrag. Att Sverige också har världens högsta marginalskatter på höga inkomster har enligt motionärerna negativa effekter på både arbetskraftsutbudet och produktiviteten. Utbildningspremien blir låg, samtidigt som det blir mindre lönsamt att starta och driva företag samt rekrytera nyckelkompetens. Denna utveckling måste enligt motionärerna vändas.

Motionärerna förordar vidare en inriktning på den ekonomiska politiken som främjar ett längre arbetsliv och en bättre ekonomi för pensionärer. Kan fler av dem som nu närmar sig pensionen förmås att arbeta längre minskar bristen på arbetskraft på kort sikt samtidigt som välfärdens finansiering stärks på längre sikt. Incitament för personer att stanna längre i arbetslivet kan skapas genom sänkningar av skatten för de som jobbar efter att de fyllt 64 år. Genom ett förbättrat utbildningsutbud skapas enligt motionärerna bättre omställningsmöjligheter. Genomgående för yrkesutbildningar är att de ska ha hög relevans för arbetsmarknaden, för att de som ska ut i arbetslivet eller byta yrke snabbt ska få ett jobb.

Återupprätta lag och ordning samt stärk försvaret

En ny och grövre typ av brottslighet utmanar just nu den svenska polisen. Antalet särskilt utsatta områden där lag och ordning får träda tillbaka blir fler och kriminella gäng flyttar fram sina positioner. Attacker mot blåljuspersonal uppmärksammas regelbundet. Det grova våldet befinner sig på rekordnivåer. Även personrån och sexualbrott har ökat kraftigt de senaste åren. Samtidigt har antalet poliser blivit färre under mandatperioden och är det lägsta sedan 2009. Regeringen förmår enligt motionärerna inte att attrahera tillräckligt många poliser till yrket och har samtidigt kraftigt underfinansierat myndigheten.

För att komma till rätta med den situation som motionärerna beskriver bör Polismyndigheten förstärkas med 10 000 polisanställda, polisyrkets status höjas genom högre löner samt polisutbildning reformeras. För att stoppa terrorism och våldsbejakande extremism behöver polisen och Säkerhetspolisen ytterligare resurser men även få använda fler verktyg, som datalagring

och kameraövervakning. Hela rättssystemet bör stärkas och straffen skärpas. Genom dessa åtgärder kan tryggheten öka och kriminaliteten minska i Sverige.

Motionärerna lyfter även fram det osäkra säkerhetsläget i Sveriges när-område, där den ryska aggressionen i Ukraina visar att Ryssland inte väjer för att använda militära medel mot sina grannländer. Sverige utsätts konstant för cyberattacker och påverkanskampanjer. Den svenska försvarsförmågan behöver därför höjas genom långsiktiga förstärkningar av såväl förband som det civila försvaret. Motionärerna har ambitionen att Sveriges försvarsutgifter ska uppgå till 2 procent av BNP inom en tioårsperiod. Samtidigt som det nationella försvaret stärks bör även arbetet för att Sverige ska bli medlem av Nato fortsätta, då detta är det enda försvarssamarbete som på allvar skulle stärka Sveriges säkerhet.

En ansvarsfull migrationspolitik

I motionen konstateras att Sverige på fem år tagit emot 350 000 asylsökande och under flera år varit det land som i förhållande till sin folkmängd tagit emot flest asylsökande i EU. Detta har medfört stora påfrestningar på mottagnings-systemet men också på samhället i stort och på Sveriges förmåga att klara integrationen. Motionärerna framhåller att systemet för flyktingmottagning inom EU måste reformeras. Den nuvarande ordningen leder till att människo-smugglare dagligen utsätter människor för livsfara. Vidare är det ofta fysiskt och ekonomiskt starka personer som lyckas komma till Europa, snarare än de som är i störst behov av skydd. För att stävja detta bör asylprövning ske i säkra områden utanför EU:s gräns, för att sedan möjliggöra en säker inresa i EU för dem med störst behov av skydd.

I avvaktan på att ett nytt asylsystem kan träda i kraft behöver Sverige en stram migrationspolitik som är långsiktig och hållbar, där antalet asylsökande ligger på en nivå som innebär att de nyanlända kan integreras på ett bra sätt. Motionärerna vill bl.a. se att tillfälliga uppehållstillstånd är huvudregel och att försörjningskraven för anhöriginvandring skärps. Asylprocessens principer om att den sökande måste göra sin identitet sannolik och i övrigt medverka i processen måste upprätthållas. Den som fått ett avslag på sin ansökan ska återvända till sitt hemland. För att hindra framväxten av ett skuggsamhälle med personer som vistas här utan tillstånd vill motionärerna radikalt öka antalet återvändande genom att ge uppdrag och förbättrat stöd till de myndigheter som deltar i processen.

Den som har rätt till uppehållstillstånd ska ges möjlighet att stanna i Sverige. Integrationen av det stora antal nyanlända som beviljats uppehålls-tillstånd måste dock genomsyras av tydliga krav på individen för att fler nyanlända ska komma i arbete och egen försörjning. I dag tar det enligt motionärerna alldeles för lång tid innan nyanlända har någon form av jobb. Nyanlända bör därför vara skyldiga att delta i samhällsorientering för att öka integrationen och de som saknar grundskoleutbildning bör vara skyldiga att genomgå utbildningsinsatser. Kunskaper i svenska språket bör vidare vara en

förutsättning för permanent uppehållstillstånd och det bör ställas tydliga krav på nyanländas ansträngningar för att lära sig svenska. Reglerna om medborgarskap bör även, i den mån det är lämpligt, utformas så att medborgarskapet fungerar som en drivkraft för att främja integrationen.

En välfärd att lita på

En befolkning som nu växer snabbare än vad den gjort tidigare under seklet och där antalet barn och äldre ökar ännu snabbare kommer att innebära utmaningar för välfärden. Det finns en bred politisk samsyn om att den svenska välfärden i framtiden kommer att behöva ytterligare resurser. Den nuvarande regeringens välfärdspolitik, där resurser tillförts välfärden utan en tydlig tanke om hur de ska användas för att förbättra och utveckla verksamheterna, har dock resulterat i fördubblade vårdköer och en ökning av andelen elever som är obehöriga till gymnasiet. I stället för nödvändiga reformer har regeringen fokuserat på Välfärdsutredningens förslag, som enligt motionärerna skulle medföra att merparten av alla fristående alternativ inom välfärden behöver läggas ned om de genomfördes.

Motionärerna menar att organiseringen av skola och sjukvård kan bli mer effektiv så att man får mer utbildning och sjukvård för pengarna. Statens tillsyn och kvalitetsuppföljning av såväl offentliga som fristående utförare måste förbättras. Välfärdens personal måste också få bättre förutsättningar att göra det de är bäst på. Exempelvis bör lärare avlastas från administrativt arbete så att eleverna kan få mer undervisningstid. Lärarna behöver också fler verktyg för att ha ordning och reda i klassrummen. De nationella prov som regeringen avskaffat bör återinföras och utökas. För den som inte når målen i grundskolan bör det finnas en obligatorisk lovskola. Skolor som inte kommer till rätta med konstaterade kvalitetsbrister bör övergå till statligt huvudmannaskap eller vid behov läggas ned.

Motionärerna framhåller att köerna inom vården måste kortas, bl.a. genom aktiva ekonomiska åtgärder från statens sida. Det behövs även mer resurser till förlossningsvården och psykiatrin och det krävs åtgärder för att få fram fler specialistsjuksköterskor. Motionärerna förespråkar även en primärvårdsreform, där den nära vården blir så tillgänglig och bra att den blir det naturliga valet. Därigenom kan också sjukhusen avlastas.

Generellt kommer välfärden att behöva ytterligare resurser. Då en högre kommunalskatt skulle vara skadlig för framväxten av jobb kommer staten att behöva skjuta till resurser till kommuner och landsting under nästa mandatperiod. Motionärerna är beredda att tillföra ytterligare resurser till välfärden för att kommuner och landsting ska kunna anställa fler lärare, höja kvaliteten i vården och äldreomsorgen samt förbättra integrationen lokalt. Resurstillskott kan dock bara säkras om kostnaderna sjunker i andra delar av den offentliga sektorn och under förutsättning att stabila statsfinanser aldrig överges. Motionärerna framhåller särskilt att skattesänkningar på arbete ska vara fullt finansierade för att resurser inte ska behöva tas från välfärden.

Sverigedemokraternas riktlinjer

I partimotion 2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) framhålls att mandatperioden präglats av en långdragen högkonjunktur, där statens utgifter ökat med knappt 80 miljarder kronor. Trots det har knappt några av dessa utgifter kommit vanligt folk till del i form av en förbättrad ekonomi. Högkonjunkturen anses vara bortslösad och Sverige bedöms stå illa rustat för en period av sämre ekonomisk utveckling.

Jämfört med regeringen vill motionärerna föra en ekonomisk politik som i större uträkning kommer det svenska samhället till del, genom att prioritera rättsväsendet, vården och pensionärerna.

Migration

Sverige anses behöva en helhetsöversyn av migrationspolitiken. Kopplingen mellan medborgarskap och nationell identitet är enligt motionärerna en grundbult för samhällsbygget. För att stärka denna koppling anses det rimligt med reglerade krav för att beviljas medborgarskap som t.ex. kunskapskrav, respekt och lojalitet för Sverige. En grundläggande syn på uppehållstillstånd är att de alltid ska vara tidsbegränsade. Motionärerna motsätter sig idén med permanenta uppehållstillstånd, vilka anses ge en omotiverad permanent rätt att vistas i landet. Möjligheten att vid behov komplettera den svenska arbetsmarknaden med utländsk arbetskraft välkomnas av motionärerna. Sverigedemokraternas politik för arbetskraftsinvandring utgår från tre principer: arbetsmarknadens behov, kompetensutbyte och värnandet av arbetstagarens villkor. Den svenska arbetsmarknaden ska vara öppen för kvalificerad arbetskraft vars kompetens efterfrågas men inte för den som vill konkurrera om arbeten genom lägre löner eller sämre arbetsvillkor. Liksom uppehållstillstånd ska arbetstillstånd vara tillfälliga.

Anhöriginvandring och familjeåterförening bör omfattas av och följa ett väluppbyggt regelverk. En del i detta är att ansvaret för den invandrades försörjning och omsorg ska ligga uteslutande på anknytningspersonen och inte det svenska samhället.

Motionärerna vill se en modern asylrätt med fokus på flyktinghjälp och förordar en väl utbyggd bistånds- och utrikespolitik. Länder som geografiskt befinner sig närmast krisområden ska ha ansvar för att säkerställa fysisk möjlighet till mottagande, t.ex. flyktingläger. Det mer praktiska som t.ex. mat och medicin bör skötas av ett internationellt samarbetsorgan, t.ex. FN. Asyl i Sverige ska endast beviljas om Sverige är närmsta nåbara säkra land alternativt via ett organiserat vidarebosättningssystem. Mottagande får aldrig ske på bekostnad av den generella välfärden. Enligt motionen ska återvandring främjas. För att säkra efterlevnaden av regelverk om migration anser motionärerna att det krävs både kontrollsystem och åtgärds paket vid överträdelse, bl.a. i form av gränskontroller.

Sammanhållning

Sverigedemokraterna vill bygga ett samhälle som tar hänsyn till människans komplexitet och grundläggande behov. Nationen ses som den viktigaste, äldsta och mest naturliga mänskliga gemenskapen efter familjen, varför den nationella samhörigheten ska värnas. Välfärdsstaten ska stå stark och alla ska kunna vara säkra på att det offentliga ställer upp när liv, hälsa och trygghet hotas. Skattemedel ska hanteras ansvarsfullt och med transparens, och kulturen ska synas och vara livskraftig och en naturlig del av samhället.

Grunden för sammanhållningen är social tillit. Ju större skillnader och olikheter ett samhälle rymmer desto större bedöms risken vara att den sociala tilliten krackelerar. Motionärerna vill därför slå vakt om den sociala tilliten och stoppa dess nedbrytande.

Det övergripande målet är att bygga ett Sverige som håller samman med fokus på kulturell gemenskap, utbildning och sysselsättning. Samhällsandan och förståelsen för att samhället är ett gemensamt ansvar som stärks genom plikter är en övertygelse, varför motionärerna förespråkar medborgarplikt genom ökade möjligheter till deltagande i civila samrådsprocesser och genom en generell mönstring och militärtjänstgöring samt civilplikt. Samhället ska byggas tillsammans av samtliga medborgare.

Den som söker medborgarskap i Sverige ska visa god kännedom om sitt nya hemland innan en ansökan beviljas. Medborgarskapet ska villkoras med språkstest och kunskapsprov i samhällsorientering, lagar och regler samt i svensk kultur för en djupare förståelse för nationen, och det ska fastställas genom en medborgerlig avsiktsförklaring.

I motionen framhålls att Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn. På det fundamentet vilar också synen på kultur och kulturpolitik som enligt motionärerna spelar en central roll för sammanhållning och hållbar utveckling för nationen. Det anses därför centralt att synliggöra, tillgängliggöra och levandegöra vårt gemensamma kulturarv.

I Sverigedemokraternas moderna folkhem är skolan en plats där lärare får utrymme att utföra sitt hantverk och en grund för en sammanhållen nation. Politiken ska därför inriktas på att skapa ett gott samarbete mellan skolan, blåljuspersonal och det lokala näringslivet. Lärare ska ges en hanterbar arbetsbelastning, och elevers deltagande vid skolskötsel ska främjas. I skolan skapas också gemenskap, sammanhållning och grunden för en kulturell förståelse hos framtidens vuxna, varför motionärerna vill att det inrättas en s.k. kulturkanon i skolundervisningen, där svensk kulturhistoria förmedlas.

Nyanlända bör enligt motionärerna inledningsvis gå i en s.k. särskild förberedelseskola innan de går vidare till ordinarie svensk skola samtidigt som skattefinansierad modersmålsundervisning avskaffas. Enligt motionärerna kan inte gemenskap byggas på subventionerad segregation eller låtsasjobb. Samhörighet nås inte genom alla former av sysselsättning, utan i stället förordas riktiga jobb som redskap för integration. Detta uppnås genom det akademiska utbildningsväsendet, yrkesutbildningar, lärlingssystem och ett starkt folkbildningsväsende.

Lag och ordning

Samhället ska vara tryggt för alla medborgare. Polisen ska finnas tillgänglig i hela samhället, landsbygd som storstad och under hela året, varför motionärerna vill se en ökad polisiär närvaro i samhället. Poliskåren ska vara professionell med starka resurser. Kraftigt utökade resurser förordas och poliser ska bl.a. rekryteras på objektiva kvalifikationer.

Samhällsplaneringen har enligt motionärerna en viktig roll i det trygghetsskapande arbetet. Mot den bakgrunden vill motionärerna att den fysiska närmiljön förbättras och att kameraövervakningen utvecklas. Samhället ska stå upp för insatser som skyddar det och därför anses att hot mot blåljuspersonal ska bemötas med kännbara konsekvenser.

Motionärerna vill att kriminella handlingar ska resultera i proportionerliga straff och därefter i stöd och hjälp för att bistå individerna med att bli hederliga medborgare. Ungdomar över 18 år ska inte få sänkta straff. Sverigedemokraterna prioriterar brottsofferperspektivet och vill att tryggheten för de som drabbats av kriminalitet ska stå i fokus.

Sjukvård

Enligt motionärerna har Sverige Europas längsta vårdköer samtidigt som många patienter får vänta längre än vårdgarantins 90 dagar. Sverigedemokraterna vill se en tillgänglig sjukvård i världsklass genom att tillgängligheten säkras över hela landet och inom hela verksamheten; bl.a. förordas patienträttsgarantier, omlokalisering, patientinflytande och delaktighet. Politiken ska också inriktas på att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa. Det anses som angeläget att göra arbetet mer attraktivt för sjukvårdspersonal.

För att säkerställa en jämlik, tillgänglig sjukvård av hög kvalitet anser motionärerna att staten bör ha ett tydligare ansvar för styrning och finansiering. Svensk sjukvård ska i första hand finnas till för svenska medborgare. Ingen ska nekas akut vård på grund av bristande betalningsförmåga, men för övrig vård vill motionärerna att det sätts gränser. Genom att ta fram ett regelverk för icke-medborgares rätt till välfärd undviks en orimlig belastning på sjukvården, vilket bedöms bidra till en högre tillgänglighet för dem som ska ha oinskränkt rätt till vård och omsorg. Det bedöms dessutom bidra till att belysa medborgarskapets värde.

Pensionsåldern – frivillighet eller tvång?

Som ett resultat av en oansvarsfull politik, som såväl Alliansen som de rödgröna har fört i regeringsställning, så förvägrar man nu äldre att gå i pension. Motionärerna vill se en annan inriktning på politiken där frivillighet, flexibilitet, incitament och möjligheter ska stå i fokus. Äldre anses inte utgöra en homogen grupp, varför det bedöms som orimligt att höja pensionsåldern för samtliga. Motionärerna förordar därför att den nuvarande lägsta pensionsåldern behålls.

I stället för piskor vill motionärerna se ekonomiska och andra incitament som gör det mer attraktivt för de äldre som vill och kan, att stanna kvar på arbetsmarknaden ytterligare ett par år. Det uppnås bl.a. genom lägre skatter för individen, genom att göra det billigare för företagen att anställa och genom att förbättra möjligheten för individen att spara privat till sin pension. Bland annat förordas att den särskilda löneskatten för äldre slopas, att jobbskatteavdraget för äldre höjs och att skatten på Investeringsparkontot (ISK) sänks.

För att ge unga möjligheten att öka sin framtida pension anser motionärerna att ett tidigare inträde på arbetsmarknaden än i dag vore betydelsefullt. Politiken bör därför inriktas på att förkorta etableringstiden på arbetsmarknaden för unga.

Centerpartiets riktlinjer

I partimotion 2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C) redovisar Centerpartiet sina prioriteringar för den ekonomiska politiken och de alliansgemensamma riktlinjerna. De alliansgemensamma riktlinjerna har redovisats inledningsvis i avsnitt 2.2.

I motionen konstateras att den svenska ekonomin är stark men att den nuvarande regeringen är oförmögen att använda högkonjunkturen för att förstärka Sveriges ekonomi långsiktigt. I motionen presenteras därför ett reformprogram för jobbskapande, minskad klyvning, förstärkt trygghet och grön tillväxt.

Bryt klyvningen med jobb och företagande – alla jobb behövs

Enligt motionärerna finns det ett stort behov av reformer för att bryta den allvarliga klyvning av arbetsmarknaden som trots det starka konjunkturläget råder i dag. Den goda utvecklingen på arbetsmarknaden måste komma fler till del. En stor del av de arbetslösa tillhör grupper med en särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden, såsom nyanlända och ungdomar utan gymnasieutbildning. Om dessa inte får jobb är risken överhängande att de fastar i permanent utanförskap. Det måste därför bli lägre trösklar in på arbetsmarknaden. Det bör också skapas förutsättningar för fler jobb utan utbildningskrav och fler lärlingsanställningar.

Matchningen mellan arbetssökande och jobb måste fungera. Det krävs enligt motionärerna en reformerad arbetsmarknadspolitik där Arbetsförmedlingen bör läggas ned i sin nuvarande form och de arbetssökande själva ska kunna välja sin arbetsförmedlare. De anställningsstöd som finns måste också förenklas. Även utbildningssystemet måste bli bättre på att svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan.

Motionärerna lyfter fram att fyra av fem nya jobb inom näringslivet uppkommer i små och medelstora företag. Genom att förbättra företagsklimatet skapas förutsättningar för fler att starta företag, vilket medför fler arbetstillfällen. Det arbete med regelförenkling som Centerpartiet drev under sin tid i alliansregeringen måste återupptas. Det måste bli billigare att anställa, men

det måste också löna sig att arbeta, bl.a. genom att fokus på jobb ökar i trygghetssystemen. Genom lägre skatter på arbete, särskilt vid låga inkomster, gynnas arbete framför bidrag och arbetsutbudet stimuleras. Lägre skatter gör det möjligt att klara sig på sin lön samtidigt som det ger enskilda ett ökat självbestämmande. För att öka incitamenten att utbilda sig och för att öka antalet arbetade timmar även inom andra grupper bör även marginalskatterna sänkas. För att få äldre att arbeta längre upp i åldrarna bör särskilda skattesänkningar riktas till yrkesverksamma personer över 64 år.

En integration för alla i Sverige

I motionen framhålls vikten av en ansvarsfull migrationspolitik och behovet av att EU och dess medlemsstater tar ett betydligt större gemensamt ansvar för flyktingmottagandet. Migrationspolitiken bör kännetecknas av en kombination av medmänsklighet och humanism samt ordning och reda. Motionärerna vill bl.a. försvara rätten att söka skydd och återförenas med sin familj. De som har störst skyddsbehov bör dock prioriteras. Genom att öka antalet kvotflyktingar kan säkrare och tryggare vägar in skapas och de mest utsatta kan få skydd. Kvoten bör baseras på hur ett långsiktigt hållbart mottagande kan upprätthållas. Detta utesluter dock inte att de som tagit sig till Sverige på annat sätt söker asyl på plats i landet. De som efter prövning fått avslag på sin ansökan ska lämna landet. Ytterligare åtgärder för att förbättra återvändandet kan bli nödvändiga.

Mottagningssystemet behöver enligt motionärerna effektiviseras. De som får stanna i Sverige behöver inte få tillgång till alla gemensamt finansierade välfärdstjänster, utan bör i stället i högre grad kvalificera sig in i välfärden genom att fler förmåner görs arbetsbaserade. Ett effektivare mottagningssystem kan också skapas genom att vissa ersättningar görs om till etableringslån. För att öka långsiktigheten i mottagningen och skapa en mer lokal etablering bör ansvaret för mottagandet föras över på kommunerna.

Integrationen av det stora antal nyanlända som sökt skydd i Sverige är en stor utmaning och det krävs kraftfulla reformer för att inte fördjupa och permanenta utanförskapet. Viktigast enligt motionärerna är att förbättra jobbintegrationen genom den enkla företagspolitik som motionärerna föreslår. De hinder som finns för att komma in på arbetsmarknaden måste rivas. Genom arbetsmarknadspolitiska verktyg, anpassade ingångslöner, flexibel arbetsmarknad och underlättat egenföretagande kan trösklarna in på marknaden sänkas. Samhället måste också bli bättre på att ta till vara de kompetenser som de nyanlända har.

Motionärerna konstaterar samtidigt att Sveriges tillväxt är beroende av utländsk kompetens. Dagens regler för arbetskraftsinvandring bör därför värnas och utvecklas så att arbetsgivares och arbetskraftsinvandrandes möjligheter att anställa respektive arbeta förbättras.

Utveckling i hela landet

Tillväxten skapas i hela Sverige. Centerpartiet fick brett stöd i Landsbygds-kommittén för många förslag på hur landsbygden kan utvecklas. Utöver att dessa förslag bör genomföras krävs fler konkreta åtgärder för ett starkt och konkurrenskraftigt företagande och fler arbetstillfällen i hela landet. Det behöver bli enklare och billigare att anställa, och skatter och avgifter som hämmar jobbskapande måste minimeras. Det ska vara lätt att starta och driva företag.

En förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet är att det finns en välfungerande infrastruktur. Att näringslivets godstransporter fungerar är också viktigt för att möjliggöra företagsamhet och tillgång till jobb. Motionärerna vill därför prioritera underhållet av järnvägen, öka och tidigare-lägga investeringar i transportinfrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar och investera ytterligare i it- och bredbandsutbyggnad. Motionärerna lämnar också förslag på åtgärder för att förbättra tillgången till kommersiell service, vilket de ser som en nödvändig förutsättning för livskraftiga samhällen. För att skapa bättre förutsättningar för att rekrytera kvalificerad personal i landsbygdskommuner bör personer som flyttar dit få delar av sina studielån avskrivna.

En annan förutsättning för tillväxt i hela Sverige är att det finns möjlighet för människor att bo någonstans, men i nästan hela landet råder bostadsbrist. I likhet med svårigheterna på arbetsmarknaden är de höga trösklarna in på bostadsmarknaden särskilt problematiska för unga och nyanlända. Motionärerna vill se omfattande regelförenklingar, förbättrad marktillgång, en friare hyressättning med starkare koppling till bostäders marknadsvärde och ett mer energieffektivt byggande. Strandskyddet bör kraftigt reformeras för att bl.a. ge möjlighet till bostadsbyggande på attraktiva platser på landsbygden utan att naturvärden förstörs.

I motionen konstateras att den regionala klyvningen inte bara går mellan stad och landsbygd, utan också mellan inner- och ytterstad, och mellan välmående och hårt utsatta områden. Utvecklingen i särskilt utsatta områden måste vändas, vilket kan ske bl.a. genom samverkansavtal mellan staten och kommunerna där staten åtar sig att bistå med polisiära insatser och viss medfinansiering, och kommunerna att vidta aktiva åtgärder inom sina ansvarsområden, såsom uppsökande socialtjänstverksamhet, utbildning och stadsutveckling.

Ökad trygghet i hela landet

Motionärerna lyfter fram ansvaret för att garantera människor säkerhet och trygghet som en av statens viktigaste uppgifter. Tryggheten ska värnas i hela landet, oavsett om man bor på landsbygden, i storstaden eller i ett utanförskapsområde. Otryggheten i samhället har ökat och tilliten till rättsområdet minskat. För att möta denna utveckling behövs en ökad polisiär närvaro, ökade resurser för att utreda och lagföra brott samt andra trygghetsskapande åtgärder.

Det krävs kraftiga resursförstärkningar till polisen för att garantera den lokala närvaron. Antalet poliser behöver bli fler, vilket kan uppnås genom bl.a. höjda polislöner och förbättrade arbetsvillkor.

Även andra delar av rättsväsendet behöver stärkas enligt motionärerna. Om brott inte utreds och gärningsmän inte lagförs skadas förtroendet för rättsväsendet, och brottslingar känner sig säkra att gå fria. Rättskedjan måste därför hålla ihop och förstärkningar bör ske av bl.a. Åklagarmyndigheten, Nationellt forensiskt centrum och vittnesskyddet. För att öka tryggheten i landet bör straffen skärpas vid bl.a. sexualbrott, hedersrelaterade brott och brott mot blåljuspersonal. För att förhindra terroristbrott bör arbetet mot terrorism intensifieras och fler verktyg lämnas till berörda myndigheter.

På det internationella planet ställer säkerhetsläget skärpta krav på den svenska försvarsförmågan. Enligt motionärerna behöver såväl det militära som det civila försvaret förstärkas. Säkerheten måste byggas solidariskt med andra och försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena måste utvecklas och fördjupas. Motionärerna anser att Sverige bör gå med i Nato snarast möjligt.

Nära och tillgänglig vård när den behövs

I motionen framhålls att vården och omsorgen ska hålla hög kvalitet och finnas tillgänglig för alla i hela landet. Grunden för en välfungerande hälso- och sjukvård är en väl utbyggd primärvård. Bristande tillgänglighet leder till större regionala och sociala klyftor, där bostadsorten avgör vilken vård man får. I avsaknad av tillgänglig primärvård och fasta läkarkontakter söker sig många till akutmottagningarna, med långa väntetider som följd. Mot den bakgrunden bör patienterna få rätt till en fast läkarkontakt i primärvården och entreprenörskap inom vården främjas för att möjliggöra små primärvårdsenheter. Genom att tillåta små personalägda vårdcentraler kan det bli attraktivt att arbeta inom primärvården och även enklare att bedriva vård på landsbygden. För den vårdsökande skapas ökad tillgänglighet och valfrihet. Fler människor får därigenom vård snabbare och billigare, samtidigt som sjukhusvården fokuseras på de som behöver den mest. Köerna till vården kan också förkortas genom att den s.k. kömiljard som den nuvarande regeringen tagit bort återinförs. Insatser är också nödvändiga för att ge ett bättre stöd vid psykisk ohälsa och för att förbättra karriärmöjligheterna för sjuksköterskor.

Sverige behöver grön tillväxt

Grunden för Centerpartiets miljö- och klimatpolitik är att förorenaren ska betala för sina utsläpp, samtidigt som grön teknik stimuleras. Under partiets tid i regeringen minskade utsläppen med drygt 19 procent, men med den nuvarande regeringens politik har utsläppen ökat något, trots en kraftig förordning av klimatpolitiken. Motionärerna framhåller att den ekonomiska politiken måste ändras för att utsläppen ska minska på nytt. Politiken måste därför inriktas mot mer effektiva incitament för att göra gröna val, såsom en grön bilbonus, miljölästbilspremier och förbättrade förutsättningar för små-

och storskalig produktion av förnybar energi samt ökade investeringar i laddinfrastruktur och energilagring. De varierade stöd som lämnas till hushåll för att stimulera investeringar i grön teknik måste också förenklas och ersättas av ett rättighetsbaserat grönt avdrag. Motionärerna anser även att politiken bör präglas av bl.a. en ökad grön skatteväxling inom energisektorn och att det inom flygsektorn ska finnas krav på inblandning av biobränsle.

Liberalernas riktlinjer

I partimotion 2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) redovisar Liberalerna sina prioriteringar för den ekonomiska politiken och de alliansgemensamma riktlinjerna. De alliansgemensamma riktlinjerna har redovisats inledningsvis i avsnitt 2.2.

Reformplan för Sverige

Motionärerna framhåller att de presenterar reformer som syftar till att öka friheten för människor, samtidigt som man tar sig an dagens stora utmaningar och problem. Liberalerna sätter skolan först, med tydliga kunskapsmål och attraktiva villkor för lärare. Integrationen anses avgörande för att människor som kommit till Sverige ska kunna bygga upp sin tillvaro och stå på egna ben i sitt nya hemland. Det ska löna sig att arbeta, starta företag, utbilda sig och ta ansvar. Sverige ska vara ett land med en väl fungerande ekonomi och en gemensamt finansierad välfärd. Ett land där jämlikhet råder innebär inte att alla ska ha det likadant, utan att alla ges förutsättningar att nå sin fulla potential. Klyftorna i samhället måste bekämpas genom att ge människor utrymme att växa. Trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur ökar klyftorna mellan dem som har en egen försörjning och dem som lever i utanförskap. Enligt motionärerna fastnar två av tre som börjar få försörjningsstöd i ett långvarigt bidragsberoende. Detta kan motionärerna inte acceptera och de vill därför ha ett nytt mål om halverat bidragsberoende som styråra för den ekonomiska politiken.

Tillsammans med övriga allianspartier, regeringen och Vänsterpartiet har Liberalerna kommit överens om ett nytt överskottsmål, men regeringen planerar inte för att nå detta, anser motionärerna. Konsekvenserna blir bl.a. att de marginaler som krävs nästa gång ekonomin hamnar i kris riskerar att saknas. Liberalernas principiella syn på finanspolitiken är att Sverige ska kunna klara av kommande kriser och att det finansiella sparandet ska vara tillräckligt för att kunna genomföra nödvändiga strukturreformer i framtiden, utan att trycket på välfärden ökas. Finanspolitiken behöver vara väl avvägd och långsiktigt hållbar.

Motionärerna kritiserar regeringens arbetslöshetsmål och anser att det styr bort från fler jobb och mot siffertrixande. I stället bör ett nytt sysselsättningsmål införas, med tydlig uppföljning. Motionärerna vill se flera reformer för att öka sysselsättningen för de grupper som har högst förgymnasial utbildning, bl.a. inträdesjobb med lägre ingångslöner, ökad

jobbstimulans i försörjningsstödet och ett obligatoriskt krav på motprestation. Arbetsmarknaden behöver mer flexibilitet, och det ska fokuseras på de arbetsmarknadsprogram som fungerar samtidigt som Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form bör läggas ned.

Motionärerna anser att det behövs en ny genomgripande skattereform för att stimulera jobb och företagande, så att tillväxt och välfärd kan garanteras även i framtiden. Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att skatterna på arbete ska sänkas. Det är centralt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet arbetade timmar i ekonomin och stärka den svenska konkurrenskraften. En skattereform bör även bidra till att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Fastighetsskattens konstruktion är avgörande för att åstadkomma detta, och de olika flyttskatterna bör sänkas. Skattesystemet måste också bidra till att dämpa och stabilisera prisutvecklingen på bostäder genom en stegvis nedtrappning av ränteavdragen.

Valfrihet i välfärden anses ge människor makt över sina egna liv. Enligt motionärerna ska den som gör ett bra jobb vara välkommen att driva allt från förskolor till äldreboenden. Den som gör ett dåligt jobb ska inte begränsas av ett vinsttak; den ska inte finnas i välfärden alls.

Vidare är välfungerande kommunikationer och modern infrastruktur grundläggande förutsättningar för individens frihet, ett blomstrande näringsliv och en öppen marknad. Infrastrukturinvesteringar ska analyseras långsiktigt och ur ett helhetsperspektiv. Liberal miljö- och klimatpolitik utgår från försiktighetsprincipen och att förorenaren ska betala.

Allt börjar med en bra skola

Liberalerna anser att kunskap är skolans huvuduppgift. Kunskapsresultaten hos svenska elever har förbättrats efter en lång period av försvagade resultat i internationella mätningar, och motionärerna anser att det var Alliansens skolreformer som banade väg för de förbättrade resultaten. Liberalerna vill göra ytterligare ekonomiska satsningar på skolan och anser att attityden till skolan måste förändras. Sverige behöver fortsätta arbetet med att lyfta läraryrket och höja lärarnas status, eftersom skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. För att göra läraryrket mer attraktivt vill motionärerna bl.a. höja lönerna för skickliga lärare och införa nya karriärvägar. Motionärerna vill även skapa ett professionsprogram som ska omfatta rektorer och flera karriärsteg för lärare. Även lärarutbildningen behöver reformeras. För att minska lärarnas arbetsbörda bör andra yrkeskategorier såsom lärarassistenter inrättas och det behövs fler speciallärare på låg- och mellanstadiet.

Motionärerna anser att kommunaliseringen av skolan har varit ett misslyckande. För att ge alla elever en likvärdig skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Läroplanen bör revideras med ökad betoning av faktakunskaper i olika ämnen och en mer traditionell aktivt lärlärd undervisning. Undervisningstiden i skolan bör öka, både genom att

man inför en tioårig grundskola och genom att man utökar den generella undervisningstiden. Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Kvaliteten och valfriheten ska värnas och motionärerna vill skapa ett aktivt skolval. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation som gjordes under alliansregeringen måste fortsätta. Genom att Sverige förblir en högskole- och forskningsnation i världsklass kan nya företag och jobb skapas.

Varje människa behövs: förbättra integrationen

En människas bakgrund ska inte få avgöra hennes framtid. Motionärerna anser att det behövs en liberal integrationspolitik som ger människor fler möjligheter och ställer tydliga krav. Liberalerna vill ha en human flyktingpolitik där alla EU-länder hjälps åt. Dagens svenska asylsystem är mer rättssäkert än ett system där politiker avgör vilka individer som får stanna. Motionärerna kritiserar därför regeringens förslag om att en grupp på ca 9 000 unga vuxna ska få stanna på grund av motiv som inte har med asyl- eller skyddsskäl att göra.

Integration handlar om frihet att försörja sig själv, stå på egna ben och ha de språkkunskaper som behövs för att vara delaktig på riktigt i sitt nya hemland. Liberalerna anser att svenska språket ska gå som en röd tråd från de första dagarna på ett asylboende fram till svenskt medborgarskap. Motionärerna förespråkar därför en obligatorisk språkförskola för nyanlända barn och barn till nyanlända. De anser också att sfi-undervisningen måste förbättras. Det ska vara obligatoriskt att delta i samhällsinformation och språkundervisning från dag ett, och den som vill bli medborgare ska göra ett språk- och samhällsprov. Motionärerna vill ge nyanlända elever mer tid i skolan för att klara skolans kunskapsmål, och de vill se ett stopp för nya religiösa friskolor eftersom skolorna bidrar till parallella samhällen och motverkar integration.

Liberalerna vill att fler människor ska kunna ta steget från utanförskap och bidragsberoende till egen försörjning. De anser därför att det behövs en ny typ av anställning i form av inträdesjobb som med lägre lön och utan arbetsgivaravgifter skapar en ingång till arbetsmarknaden och ser till att människor utan lön får en lön. Dessutom bör RUT-avdraget breddas till fler tjänster och taket i avdraget tredubblas.

Liberal integrationspolitik har ett självklart fokus på jämställdhet. Kvinnor och män ska mötas av samma förväntningar i integrationsarbetet, och alla former av hedersrelaterat våld och förtryck ska bekämpas.

Tryggheten ska gälla alla

I Liberalernas Sverige ska alla veta att det finns hjälp när det verkligen behövs. Men i dag växer köerna i sjukvården, samtidigt som människor med stora funktionsnedsättningar berövas sin personliga assistans. LSS-reformen var ett

stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Möjligheten att få personlig assistans har dock under lång tid urholkats och motionärerna anser att det behövs en utredning där fokus är att utveckla LSS-reformen, inte avveckla den. Tillgängligheten och kontinuiteten i vården måste öka. Utöver en förbättrad primärvård vill motionärerna genom en uppdaterad kömiljard belöna de landsting och regioner som klarar att korta köerna i sjukvården. Motionärerna vill också skapa en nationell modell för att fler ska få möjlighet att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterskor, samtidigt som vårdbiträden återinförs i vården.

Motionärerna vill främja trygghetssystem som ökar friheten. Viktigast för familjer i ekonomisk utsatthet är en politik för fler jobb. Barnbidraget är ett viktigt generellt bidrag till barnfamiljer och bostadsbidraget är en träffsäker form av riktat stöd. För att öka drivkraften till jämställt föräldraskap behövs en ny föräldraförsäkring, med en kortare ersättningsperiod och mer generös ersättning. Arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring, inte som en långvarig försörjningskälla. För att stärka incitamenten för människor som är på väg tillbaka i arbete att ta steget fullt ut bör den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen återinföras. Äldre ska ha samma rätt och möjlighet att bestämma över sin vardag som yngre. Motionärerna vill öka äldres egenmakt genom att underlätta för de som vill jobba längre. Äldre som behöver hjälp i sin vardag ska få större makt över den. Exempelvis vill motionärerna sänka åldersgränsen för det förstärkta jobbskatteavdraget och utreda en breddning av RUT-avdraget för äldre.

Motionärerna framhåller att tillvaron krymper för den som inte känner trygghet. Att veta att polisen kommer när det verkligen behövs och att känna sig trygg i sitt bostadsområde handlar om frihet i vardagen. Liberalernas mål är att antalet poliser ska vara minst 25 000 inom sju år och att antalet civilanställda inom polisen byggs ut i motsvarande takt. För att göra polisyrket mer attraktivt vill motionärerna höja polislönerna. Under en övergångstid vill motionärerna också se fler ordningsvakter i kommunal regi.

Motionärerna anser att det säkerhetspolitiska läget markant har försämrats. För att garantera svensk säkerhet och självständighet anser motionärerna att det är nödvändigt att Sverige så snart som möjligt ansöker om Natomedlemskap. Motionärerna anser att försvarsförmågan på flera olika sätt måste öka och har ambitionen att försvarsutgifterna inom tio år ska uppgå till 2 procent av BNP.

Det ska löna sig bättre att arbeta – och det ska kosta att förorena

Motionärerna vill uppmantra människor att gå från bidrag till jobb, arbeta, utbilda sig och starta företag. De anser att sänkt skatt på arbete gör det mer attraktivt att börja jobba, att jobba mer och att stanna kvar i arbetslivet upp i åren. Motionärerna vill därför genomföra olika skattesänkningar, bl.a. en riktad skattesänkning för den som går från försörjningsstöd till eget arbete. Motionärerna är kritiska till regeringens skatterabatt på fackföreningsavgifter

och förordar i stället en breddad skattesänkning på alla låga arbetsinkomster. Marginalskatten bör sänkas, brytpunkten för den statliga inkomstskatten kraftigt höjas och värnskatten avskaffas.

Liberalerna framhåller att de står för en smart, grön politik som utgår från marknadsekonomi, teknik och utveckling. Motionärerna vill se en grön skatteväxling – på riktigt. Skatterna bör höjas rejält på verksamheter som skadar klimatet och miljön, samtidigt som andra skatter sänks. Motionärerna är kritiska till dyra subventioner eftersom de anser dels att de är mindre effektiva än skatter, dels att de är fördelningspolitiskt orättvisa.

Kristdemokraternas riktlinjer

I partimotion 2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD) redovisar Kristdemokraterna sina prioriteringar. De alliansgemensamma riktlinjerna i motionen har redovisats inledningsvis i avsnitt 2.2.

Kristdemokraterna vill ha en ekonomisk politik som tillvaratar varje människas förmåga och som underlättar för alla att gå från utanförskap till arbete. Den ekonomiska politiken ska skapa förutsättningar för ett samhälle med god ekonomisk tillväxt och ett företagsklimat som står sig starkt i den allt hårdare globala konkurrensen, men också för människor att bygga goda relationer och känna trygghet och tillit. Familjen är den viktigaste gemenskapen och den grund som samhället står på, och civilsamhället lägger grunden för demokrati, medmänsklighet och ett fungerande Sverige. Den ekonomiska politiken ska stärka familjernas självbestämmande och det civila samhällets ställning för ett fungerande samhälle där människor känner tillit till varandra. Motionärerna anser att en välfungerande ekonomisk politik ger resurser att satsa på välfärden, dvs. en god vård och omsorg och en bra skola som fördjupar sitt kunskapsuppdrag och återupprättar en bildningstradition. Elevernas hälsa och trygghet i skolan är enligt motionärerna en grundförutsättning för att ta till sig ny kunskap, och motionärerna ser med stor oro på den psykiska ohälsan bland barn och unga.

En viktig del av det kristdemokratiska idéarbetet är förvaltarskapsprincipen, vilken enligt motionärerna kommer till uttryck i den miljö- och klimatpolitik man förespråkar. Vidare är idén om att alla människor har samma värde och har ett ansvar för varandra en stark motivation till den solidaritet som är grundläggande i den kristdemokratiska ideologin. Detta leder till att motionärerna förespråkar en ambitiös utvecklingspolitik.

Enligt motionärerna har Sverige ett moraliskt ansvar för att hjälpa medmänniskor i nöd, vilket innebär att både värna asylrätten och att ta ansvar för en ordnad, human och långsiktigt ansvarsfull migrationspolitik. Samtidigt ska asylprövningen vara rättssäker och den som får ett nej på sin asylansökan ska lämna landet. Motionärerna menar att en generös migrationspolitik måste kombineras med en effektiv och välfungerande integrationspolitik. Möjligheterna till integration stärks när människor ges förutsättningar till en egen försörjning. Därför behöver Sverige en politik för fler jobb, fler bostäder

och en bättre skola. En integrationspolitik som inte fungerar kan över tid även undergräva migrationspolitikens legitimitet konstaterar motionärerna.

Sverige drar för närvarande nytta av en god konjunktur, och tack vare jobbreformer som tidigare genomförts finns det förutsättningar för hög sysselsättning och god tillväxt. Samtidigt har Sverige problem och stora utmaningar som den nuvarande politiken står alltför passiv inför. Enligt motionärerna handlar det om brister i tryggheten genom en polisorganisation som är för liten och fungerar dåligt, en försämrad tillgänglighet i vården och omsorgen samt en ökad tudelning på arbetsmarknaden. Med genomtänkta reformer på arbetsmarknaden och i skattepolitiken anser motionärerna att människors möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap kan förbättras.

Vård och omsorg att lita på – flytta vården närmare medborgarna

Kristdemokraternas hälso- och sjukvårdspolitik utgår från varje människas absoluta och okränkbara värde. De som har störst behov ska också ges företräde till hälso- och sjukvården. Enligt motionärerna ska det offentliga vara garanten för vården och omsorgen, men vem som utför tjänsterna måste ligga i händerna på medborgarna. Motionärerna förespråkar därför ökad valfrihet och makt till den enskilde och menar att en mångfald av utförare skapar positiva effekter. Entreprenörer som tillsammans med investerare är med och utvecklar välfärden måste kunna göra en vinst. Förutsättningarna för ideellt driven idéburen vård och omsorg behöver förbättras. I stället för att införa ett vinsttak bör inriktningen enligt motionärerna vara ändamålsenliga och skarpa kvalitetskrav och uppföljning.

Sjukvården uppvisar både brister och hög kvalitet på samma gång. Motionärerna anser att det krävs vårdreformer för bättre kvalitet och service och menar att framtidens sjukvård står inför stora utmaningar. Vården är inte jämlik och det finns fortsatta brister med överbeläggningar, patientsäkerhet och vårdköer. Motionärerna vill förändra sjukvården så att den fungerar för medborgarna och vill att staten tar över ansvaret för vården för att säkra en god, effektiv och jämlik sjukvård i hela landet. För motionärerna är rätten till bra och jämlik vård viktigare än att värna dagens sätt att organisera vården. I motionen presenteras en reformagenda som enligt motionärerna gör att det välfärdssvek som den nuvarande regeringen står för kan vändas till ett välfärdslöfte. Motionärerna förespråkar en inriktning på den ekonomiska politiken som bl.a. innebär att alla äldre ska ha rätt till hemsjukvård, att primärvården har fasta läkare, fler utbildningsplatser för specialistsjuksköterskor och en assistansersättning det går att lita på.

Kristdemokraterna vill bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Enligt motionärerna kan ett välfärdssamhälle i hög grad bedömas utifrån kriterier som respekt, tillvaratagande av äldres erfarenheter och omsorg om den äldre generationen. Äldres vård och omsorg måste präglas av självbestämmande och valfrihet. Motionärerna menar att en sammanhållen seniorpolitik inte bara får handla om vård och omsorg. Det

friska åldrandet, de äldre som en viktig resurs och ett välfungerande samspel mellan generationerna är också viktiga beståndsdelar. Därför vill motionärerna se en inriktning på den ekonomiska politiken som bl.a. skapar fler möjligheter för äldre att arbeta längre än till 65 år och som tar bort skillnaden i beskattning mellan arbetsinkomst och pensionsinkomst. Motionärerna ser ett stort behov av att förlänga arbetslivet för att exempelvis klara demografiska utmaningar som framtidens pensioner och välfärdens finansiering. Fler behöver jobba fler år och timmar över en livscykel.

Svensk arbetsmarknad behöver reformeras – en arbetsmarknad där alla får plats

Sverige har i dag en arbetsmarknad med stora strukturella utmaningar och en tudelning där personer med lägre utbildning eller de som är utrikes födda står utan jobb.

Ett gott företagsklimat är enligt motionärerna centralt för fler jobb, men nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker. Politikens ansvar är att främja ett gott företagsklimat där företagande, entreprenörskap och innovation uppmuntras. Enligt motionärerna är ett gott företagsklimat nyckeln till att kunna möta framtida utmaningar och öka resurserna till den gemensamma välfärden. Därför behövs en näringspolitik som är inriktad på att underlätta för företag att växa och anställa. Motionärerna vill att sektorer där jobb inte utförs på grund av höga skatter och avgifter ska reformeras så att marknaderna kan växa till. Det vill man åstadkomma genom att öppna upp för nya tjänstesektorer och ett breddat RUT-avdrag. Företag måste ha råd och möjlighet att anställa, varför motionärerna vill sänka skatten på arbete, förenkla reglerna för att starta och driva företag samt möjliggöra för företag att finnas och verka i hela landet genom t.ex. investeringar i nya stambanor för höghastighetståg. Ett konkurrenskraftigt näringsliv och en stark basindustri förutsätter en trygg och säker energiförsörjning.

Det krävs enligt motionärerna omfattande reformer för att vända utvecklingen och skapa en arbetsmarknad där alla får plats. Klyftan mellan utrikes och inrikes födda på arbetsmarknaden i Sverige växer snabbt. Utan politisk handling drabbas de nyanlända hårdast genom att de riskerar att fastna i ett långvarigt socialt och ekonomiskt utanförskap. Att ha en arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att dessa grupper ska kunna komma i egen försörjning. För att inkludera fler på arbetsmarknaden krävs att det öppnas upp för fler typer av jobb, t.ex. fler arbeten som kräver lägre kvalifikationer, men också att det utvecklas s.k. inträdesjobb där arbetsgivare ska kunna anställa personer med något lägre ingångslön samtidigt som den anställde får utbildning eller lär sig jobbet på jobbet. Enligt motionärerna är nyckeln till god integration en bra utbildning i svenska och en utbildning som kan ge jobb. För att förkorta nyanländas etableringsprocess krävs det därför en inriktning på den ekonomiska politiken som innebär att kombinerade yrkes- och sfi-utbildningar påskyndas. För att det ska löna sig att gå från utanförskap till

arbete krävs också skattelättnader för utsatta grupper på arbetsmarknaden. Bostadsbristen slår också hårt mot asylsökande och nyanlända, varför motionärerna bl.a. förespråkar ökad rörlighet i och utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet genom förenklad andrahandsuthyrning. Generellt förespråkar motionärerna reformer för fler bostäder genom att komma till rätta med grundproblemet som man anser vara att det tar för lång tid och är för komplicerat att bygga.

Motionärerna anser att insatserna för de människor som står utanför arbetsmarknaden måste vara effektiva och kompletta. Mot bakgrund av att den svenska arbetsmarknadspolitikens kännetecknas av det motsatta behöver politiken en grundlig renovering, anser motionärerna. För att minska överlappningarna mellan olika insatser och subventionerade anställningar förespråkas att antalet arbetsmarknadsprogram minskas och reformeras. De utbildningar hos Arbetsförmedlingen som inte fungerar kan avskaffas och ersättas med fler platser för kortare yrkesutbildningar. Vidare behöver Arbetsförmedlingen reformeras och läggas ned i sin nuvarande form för att i stället fokusera resurserna till de som står längst från arbetsmarknaden.

Ökad trygghet

Enligt motionärerna har antalet poliser minskat under den senaste mandatperioden och poliser lämnar sina tjänster varje vecka. Antalet särskilt utsatta områden där polisen uppger att kriminaliteten och utsattheten är hög blir fler och problemen på mindre orter där polisen inte alls är närvarande är också påtagliga anser motionärerna. Våldtäktsfall läggs på hög och brottsoffer blir utan upprättelse. Motionärerna menar att bristerna i rättsväsendet och på arbetsmarknaden drabbar utsatta områden särskilt, vilket öppnar upp för brottslighet och utanförskap som leder till ökade motsättningar i samhället. I områden där polisen inte har kontroll finns en risk för att kriminella dominerar, vilket hindrar integrationen. Enligt motionärerna är vissa av deras värderingar inte valbara och vägen in i samhället måste vara glasklar. Kristdemokraterna vill att antalet poliser ska öka med 10 000 till 2025 och menar att det är möjligt genom bl.a. ettåriga polisutbildningar vid sidan av de nuvarande treåriga utbildningarna. Enligt motionärerna kommer ett ökat antal poliser att kräva att hela rättskedjan kan hantera det ökade antal rättsfall som kommer att bli resultatet och de förespråkar därför att domstolsväsendet byggs ut med statlig närvaro i hela landet. Försvarmaktens förmåga att klara ett angrepp mot Sverige är enligt motionärerna av yttersta vikt liksom att Tullverkets roll förändras med ökad inriktning mot gränsskydd.

Övriga motioner

Inkomstklyftor och jämlikhet

I motion 2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S) anförs att Sverige nu tillhör de västländer där ojämlikheten ökat snabbast. Motionärerna vill att regeringen

tillsätter en utredning för att analysera inkomstklyftorna och få en god grund för att vidta åtgärder för ekonomisk jämlikhet. Även i motion 2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S) anförs att regeringen bör se över inkomst- och förmögenhetsfördelningens utveckling och ta fram konkreta förslag som innebär att jämlikheten i Sverige ökar. I motion 2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S) konstateras att regeringen i dag gör ett bra arbete för att öka jämlikheten men att klyftorna kopplade till inkomster mellan människor i olika delar av Sverige och mellan människor med olika bakgrund fortfarande ökar. Motionärerna menar att regeringen därför bör fokusera på en politik som utjämnar skillnader mellan befolkningen. Slutligen anförs i motion 2017/18:2962 av Valter Mutz m.fl. (MP) att regeringen bör ta fram en handlingsplan för ekonomisk jämlikhet (yrkande 27) och att ett nationellt centrum för solidarisk ekonomi behöver inrättas eftersom det ekonomiska systemet måste ändras i grunden för att få stopp på ojämlikheten som hotar att spränga våra samhällen (yrkande 19).

Välfärdens långsiktiga finansiering

I motion 2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) anförs att det är hög tid att vi på allvar ägnar oss åt de viktiga frågorna om välfärdens långsiktiga finansiering. Motionären vill att den s.k. Kommunutredningen (dir. 2017:13) ska få ett tilläggsuppdrag för att tydligt definiera vad som ska omfattas av det offentliga kommunala åtagandet inför kommande utmaningar när det gäller befolkningsutveckling och kompetensförsörjning (yrkande 1). Vidare bör det utredas vilka skattebaser som i framtiden kommer att vara lämpliga för att finansiera välfärden (yrkande 2). Motionären vill också att man i kommande långtidsutredningar, till skillnad från tidigare, tar hänsyn till faktisk historisk kostnadsutveckling när man gör bedömningen av långsiktig finansiell hållbarhet av välfärdens finansiering (yrkande 4). Även i motion 2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M) framhålls behovet av en bred parlamentarisk samling om hur en hållbar finansiering av välfärden för framtiden kan uppnås. I motion 2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M) anförs att det finns ett behov av att åstadkomma en gynnsam produktivitet utveckling i välfärden, så att de gemensamma resurserna nyttjas så effektivt som möjligt. För att klara välfärdsåtagandet menar motionären att systemen måste utformas så att högre kvalitet uppnås i kombination med högre effektivitet.

Amortering på statsskulden

I kommittémotion 2017/18:3420 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, L, KD) anförs att om förändringar av det statliga ägandet leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice bör staten minska eller avveckla sitt ägande. Eventuella försäljningsintäkter ska användas för att minska statsskulden (yrkande 9). Motsvarande yrkande förs fram i kommittémotion 2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 30. I motion 2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) anförs att de 1,5 miljarder

kronor i räntekostnader som betalades för statsskulden 2016 i stället hade kunnat användas för samhällets övriga behov. Därför är det rimligt att intäkter till följd av försäljningar av statliga bolag går till att betala delar av statsskulden (yrkanden 1).

Finansiering av infrastrukturinvesteringar

I motion 2017/18:2931 av Sten Bergheden (M) konstateras att infrastrukturinvesteringar ofta är både omfattande och resurskrävande och att det krävs ständiga prioriteringar mellan olika projekt som behöver utföras. Motionären anser att Sverige bör se över hur man kan hitta andra alternativa finansieringslösningar för att få till stånd de investeringar som krävs. Det kan enligt motionären vara en viktig pusselbit för att möjliggöra att projekt kan bli verklighet inom en kortare tidsram än om staten själv ska finansiera hela projektet.

I motion 2017/18:2962 av Valter Mutts m.fl. (M) anförs att regeringen bör låta utreda hur staten i högre grad skulle kunna låna av sig själv via Riksbanken för att påskynda de stora infrastrukturinvesteringar som klimatomställningen kräver (yrkande 10). Motionärerna anför också att med nuvarande statliga investeringslogik konkurrerar infrastrukturinvesteringar som direktavskrivs med löpande utgifter under utgiftstak som ofta är snålt tilltagna. För att ändra denna ordning och undvika att samhällsviktiga framtidsinvesteringar inte försenas eller uteblir bör en statlig investeringsbudget införas (yrkande 11).

Innehåll och transparens i riksdagens beslutsunderlag om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

I motion 2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M) anförs att det behövs en bättre samverkan mellan penning- och finanspolitiken. Ett sätt att åstadkomma detta är att ålägga regeringen att i sina ekonomiska propositioner redogöra för hur prognoser och kalkyler är gjorda utifrån förväntad penningpolitik. Motionären nämner också att en bättre samverkan mellan penning- och finanspolitiken skulle kunna åstadkommas om det fanns ett särskilt råd med uppgift att ge rekommendationer åt finansutskottet i sin uppgift att utvärdera Riksbanken eller att Finanspolitiska rådet hade i uppgift att utvärdera denna samverkan. I motion 2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M) anförs att regeringen bör utgå från sysselsättningsgraden i sin politik i stället för arbetslösheten och att man i budgetpropositionen ska redovisa konsekvenserna på sysselsättningen av sina reformer. I motion 2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M) anförs att samtliga riksdagspartiers förslag till statsbudget bör granskas av Konjunkturinstitutet, då motionären menar att samtliga riksdagspartiers budgetalternativ bör vara föremål för samma granskning som regeringens budgetförslag.

Sverige och euroområdet

I partimotion 2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) anförs att Sverige ska närma sig euroområdet (yrkande 4). För att slå vakt om fortsatta reformer, bygga varaktiga allianser och säkra svenskt inflytande på centrala områden krävs enligt motionärerna att vårt land på sikt blir en del av euroområdet, dvs. EU:s verkliga kärna. Motionärerna anser att ett närmare samarbete med euroländerna när det gäller ekonomiska frågor bör inledas nu, t.ex. genom att Sverige går med i bankunionen. När ett mer robust ramverk för eurosamarbetet och en tydligare demokratisk förankring finns på plats ska Sverige enligt motionärerna, efter ett ja i en folkomröstning, införa euron som valuta.

Bredare välfärdsmått i den officiella statistiken

I kommittémotion 2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2 anförs att BNP-måttet och andra ekonomiska mått är helt centrala för att följa utvecklingen och ge ramar för vad som är ekonomiskt möjligt. Ett mått som BNP exkluderar dock faktorer som enligt forskningen är avgörande för vårt välbefinnande. Enligt motionärerna är det bra att regeringen börjat redovisa enligt ett ramverk för välstånd som inkluderar ekonomiska, miljömässiga och sociala indikatorer. Samtidigt saknar motionärerna uppföljningen av människors subjektiva livskvalitet och anser att indikatorerna tar för lite hänsyn till goda relationers betydelse för livskvaliteten. Enligt motionärerna bör ett livskvalitetsindex införas i den officiella statistiken.

2.3 Skatteutskottets yttrande

I yttrande 2017/18:SkU8y tillstyrker skatteutskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar dessa avser utskottets beredningsområde. Yttrandet finns i sin helhet i bilaga 2 i betänkandet.

Skatteutskottet avstyrker de fem partimotionerna från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna. I yttrandet finns fem avvikande meningar där Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna tillstyrker sina respektive förslag.

Skatteutskottet anför i sitt yttrande att med principen om att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar kan Sveriges samlade styrka öka. Styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del. Vidare anser skatteutskottet att skattepolitiken ska finansiera den gemensamma välfärden och andra viktiga samhällsfunktioner. Skattepolitiken ska även bl.a. bidra till ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle.

Ett konkurrenskraftigt och dynamiskt företagsklimat anses vara grunden för hållbar tillväxt och jobbskapande. Villkoren för företagande ska vara internationellt konkurrenskraftiga, främja investeringar, ha sin grund i förutsebara regelverk och stödja en sund konkurrens. Utskottet anser samtidigt

att det är angeläget att motverka skatteplanering med ränteavdrag samt förbättra neutraliteten mellan finansiering med eget och lånat kapital.

2.4 Kompletterande information

Finanspolitiska rådets rapport 2018

Finanspolitiska rådet publicerade sin rapport Svensk finanspolitik den 14 maj. Med utgångspunkt i den ekonomiska vårpropositionen och budgetpropositionen ska Finanspolitiska rådet bedöma om finanspolitiken är förenlig med långsiktigt hållbara finanser och de budgetpolitiska målen. Rådet ska även bedöma hur finanspolitikens inriktning förhåller sig till konjunkturutvecklingen och utvärdera regeringens prognoser för ekonomins utveckling samt redovisningen till riksdagen av de offentliga finanserna och kostnaderna för reformförslag. Rådet får dessutom analysera effekterna av finanspolitiken på välfärdens fördelning på kort och lång sikt. Nedan redogörs för några av rådets bedömningar.

Det ekonomiska läget och stabiliseringspolitiken

Enligt rådet är den aktiva finanspolitiken sedan ett par år tillbaka procyklisk, dvs. det strukturella sparandet har minskat trots rådande högkonjunktur. Finanspolitiken kan därmed inte anses vara väl avvägd i förhållande till konjunkturen. Rådet anser att regeringen lagt för liten vikt vid överskottsmålet när det gäller att anpassa finanspolitiken till konjunkturen. Finanspolitiken borde vara mer åtstramande, dels för att minska risken för överhettning, dels för att öka det framtida utrymmet för konjunkturstabiliserande åtgärder.

Till skillnad från regeringen menar Finanspolitiska rådet att det i dagsläget inte finns skäl för finanspolitiken att understödja penningpolitiken.

Överskottsmålet och utgiftstaket

Överskottsmålet ändras från 1 procent till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel fr.o.m. 2019. Finanspolitiska rådet konstaterar att i ett bakåtblickande perspektiv har det nu gällande överskottsmålet inte uppnåtts. Överskottet har heller inte nått upp till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP de gångna åtta åren, skriver rådet i rapporten. När det gäller att bedöma om finanspolitiken är förenlig med överskottsmålet i ett framåtblickande perspektiv används det strukturella sparandet under innevarande och nästkommande år. Rådet anser att det inte föreligger en tydlig avvikelse från överskottsmålet, vare sig med det nu gällande eller det nya målet. Därmed är finanspolitiken förenlig med överskottsmålet, anser rådet. Finanspolitiska rådet menar dock att regeringen förefaller vara optimistisk i sin beräkning av det strukturella sparandet. Beräkningen förutsätter att jämviktsarbetslösheten blir lägre och potentiell BNP högre än vad andra prognosmakare bedömer.

När det gäller utgiftstaken 2018–2020 konstaterar rådet att de är tilltagna så att de medger betydande utgiftsökningar. Utrymmet under utgiftstaket är avsevärt större än de utgifter som med nuvarande prognoser ryms inom överskottsmålet. Om utrymmet under utgiftstaket används behöver de offentliga inkomsterna bli högre, annars förlorar utgiftstaket sin styrande funktion, anser Finanspolitiska rådet. Enligt rådets uppfattning bör regeringen mer utförligt diskutera sin syn på den önskvärda utgifts- och inkomstutvecklingen på tre års sikt som en del av riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Stabiliseringspolitikens principer

Den ansvarsfördelning mellan penning- och finanspolitik som legat till grund för det finanspolitiska ramverket sedan mitten av 1990-talet bör enligt rådets uppfattning inte revideras. Huvudansvaret för stabiliseringspolitiken vilar på Riksbanken. I normala tider bidrar finanspolitiken till stabiliseringspolitiken genom de automatiska stabilisatorerna. Undantagsvis kan penningpolitiken behöva aktivt stöd från finanspolitiken, menar rådet, t.ex. när sänkningar av styrräntan inte räcker till eller längre är möjliga. Rådet anser att regeringen i sin ramverksskrivelse bör precisera sin syn på ansvarsfördelningen.

Skuldankaret och långsiktigt hållbara offentliga finanser

Finanspolitiska rådet bedömer att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara. Vidare bedömer rådet att den offentliga bruttoskulden kommer att hålla sig inom målintervallet för skuldankaret fram till nästa översyn om åtta år. Rådet resonerar om att det kan bli aktuellt att före kommande översyn av det finanspolitiska ramverket avveckla Riksgäldskontorets upplåning för att förstärka Riksbankens valutareserv. En sådan avveckling bör enligt rådet leda till en teknisk justering av skuldankarets nivå.

Arbetslöshet och sysselsättning

Finanspolitiska rådet anser att flertalet åtgärder på arbetsmarknadsområdet i budgetpropositionen för 2018 är ändamålsenliga. Rådet bedömer dock att effekterna på jämviktsarbetslösheten är små och att ett omfattande arbete återstår för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden, förbättra matchningen och minska skillnaderna mellan inrikes- och utrikesfödda. Rådet bedömer vidare att regeringen inte kommer att nå sitt mål om att Sverige ska ha lägst arbetslöshet inom EU 2020. Enligt rådet är målet inte ändamålsenligt, utan borde omformuleras till separata mål som är nära kopplade till de problem som finns på den inhemska arbetsmarknaden. Rådet anser att det är positivt att sysselsättningsgraden har stigit under en följd av år, i synnerhet för utrikesfödda. Den stora invandringen under 2015 och 2016 medför att fler i arbetskraften har svag arbetsmarknadsanknytning. Det ställer höga krav på arbetsmarknadspolitikerna framöver, skriver rådet i sin rapport.

Inkomstfördelning

Finanspolitiska rådet konstaterar i rapporten att även om den reala ekonomiska standarden har ökat för samtliga inkomstgrupper mellan 1995 och 2016 har fördelningen av inkomsterna blivit allt mer ojämn, både genom att de lägsta inkomsterna utvecklats svagare och de högsta inkomsterna betydligt starkare än medianinkomsten. Den viktigaste förklaringen är att kapitalinkomsterna har ökat och blivit mer koncentrerade till höga inkomstskikt. En annan förklaring är att transfereringarna inte har stigit i takt med den allmänna inkomstutvecklingen. Även strukturella förändringar har bidragit, t.ex. en ökad andel singelhushåll och fler äldre i befolkningen. Fattigdomen har minskat i Sverige sedan 1996. Andelen med låg materiell levnadsstandard är lägre i Sverige än i våra nordiska grannländer och väsentligt lägre än genomsnittet i EU. Relativt sett räknas dock en större andel av befolkningen som fattig i dag jämfört med för drygt tjugo år sedan. Det beror på att de lägsta inkomsterna inte har utvecklats i takt med medianinkomsten. Enligt rådet tyder den senast tillgängliga statistiken emellertid på att utvecklingen med en stigande andel relativt fattiga kan ha brutits.

Aktuella bedömningar av de offentliga finanserna

I propositionen jämför regeringen sin prognos över det finansiella sparandet med motsvarande prognoser från Ekonomistyrningsverket (ESV), Konjunkturinstitutet (KI), EU-kommissionen, Riksbanken, OECD och IMF.

Efter det att 2018 års ekonomiska vårproposition lämnades har Riksbanken, EU-kommissionen, IMF och OECD under våren publicerat nya prognoser över det finansiella sparandet. I tabell 2.6 redovisas dessa nya prognoser tillsammans med regeringens prognos i den aktuella propositionen över det finansiella sparandet och det strukturella sparandet.

Tabell 2.6 Aktuella bedömningar av finansiellt sparande

Procent av BNP respektive potentiell BNP

	2018	2019	2020	2021
<i>Finansiellt sparande</i>				
Regeringen	1,0	1,0	1,3	1,9
Riksbanken	0,9	0,9	0,8	
EU-kommissionen	0,8	0,9		
IMF	1,1	0,7	0,6	0,5
OECD	1,0	0,9		
<i>Strukturellt sparande</i>				
Regeringen	0,5	0,5	0,8	1,7
EU-kommissionen	0,7	1,0		
IMF	0,8	0,5	0,5	0,5

Anm. Strukturellt sparande är uttryckt i termer av potentiell BNP.

Källa: 2018 års ekonomiska vårproposition, Riksbankens penningpolitiska rapport från april 2018, EU-kommissionens vårprognos från maj 2018, IMF Fiscal Monitor från april 2018 och OECD:s Economic Outlook från den 30 maj 2018.

EU-kommissionens landspecifika rekommendationer

Den 23 maj 2018 antog EU-kommissionen förslag till landspecifika rekommendationer för att hantera de makroekonomiska obalanser som identifierats i den fördjupade landrapporten för Sverige från mars 2018.

EU-kommissionen framhåller att de höga bostadspriserna i kombination med hushållens fortsatt stigande skuldsättning utgör risker för den makroekonomiska stabiliteten. Sverige rekommenderas att ta itu med risker kopplade till hushållens höga skuldsättning genom att stegvis begränsa avdragsrätten för utgiftsräntor på bolån eller genom att höja fastighetskatten. Sverige rekommenderas också att stimulera bostadsbyggandet där bristen är som störst, främst genom att ta bort strukturella hinder för byggandet, och effektivisera bostadsmarknaden bl.a. genom att göra hyressättningen flexiblare och se över kapitalvinstbeskattningen.

Ekonomirapport från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Den 15 maj 2018 presenterade SKL sin Ekonomirapport. Enligt rapporten har det ekonomiska resultatet i kommunerna överlag varit starkt under några år, vilket förklaras av snabbt ökande intäkter från skatter, statsbidrag och reavinster. Landstingen och regionerna framhålls dock ha haft en svårare ekonomisk situation. Skatteunderlagets tillväxt väntas komma att dämpas nästa år.

Framöver väntas hela kommunsektorn påverkas av att Sverige får allt fler yngre och äldre, medan antalet personer i arbetsför ålder inte ökar i samma utsträckning. Behovet av välfärdstjänster förväntas öka i snabbare takt än vad skatteunderlaget gör. Under 2019 bedömer SKL att högkonjunkturen mattas av och att antalet arbetade timmar inte fortsätter öka.

Enligt SKL är kommunsektorns utgifter redan i dag högre än inkomsterna. Orsaken är att kommuner, landsting och regioner nu och framöver planerar nödvändiga och stora investeringar för att bygga om och bygga nytt. Det handlar om investeringar i allt från nya förskolor och sjukhus till medicinteknisk utrustning. År 2020 beräknas investeringsnivån vara dubbelt så hög som 2008.

Enligt SKL:s beräkningar skulle kommunsektorn behöva 60 procent av den totala sysselsättningsökningen i riket fram till 2025. Beräkningen utgår från att resurserna till skolan, vården och omsorgen skulle öka i takt med den demografiska utvecklingen.

För att kunna tillgodose de ökade välfärdsbehoven föreslår SKL en rad olika åtgärder.

- Kommunsektorn kommer att behöva rekrytera, men det krävs också nya arbetsmetoder och arbetssätt där teknikens möjligheter tas till vara för att underlätta och effektivisera arbetet. Heltid som norm och ett förlängt arbetsliv anses också kunna minska behovet av nya medarbetare.

- Förenklad avtalssamverkan framhålls också som en viktig del, för att exempelvis underlätta för kommuner att utföra uppgifter för en eller flera andra kommuner, liksom en minskad statlig detaljstyrning.

Nyligen avlämnade propositioner

Nya skatteregler för företagssektorn (prop. 2017/18:245)

Den 3 maj 2018 överlämnade regeringen proposition 2017/18:245 med förslag om att ändra skattereglerna för ränteavdrag och samtidigt sänka bolagsskatten och expansionsmedelskatten.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Propositionen behandlades av riksdagen (skatteutskottet) i betänkande 2017/18:SkU25 och den 13 juni 2018 beslutade kammaren i ärendet (rskr. 2017/18:398).

Extra ändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:252)

Några dagar efter att 2018 års ekonomiska vårproposition överlämnades till riksdagen överlämnade regeringen proposition 2017/18:252 Extra ändringsbudget – Ny möjlighet till uppehållstillstånd till riksdagen. I propositionen lämnas förslag om en ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga. Regeringen föreslår även ändrade utgiftsramar och anslag för 2018 till följd av lagförslagen. Finansutskottet bereder förslag om ändringsbudget och behandlar förslaget i betänkande 2017/18:FiU49. Den 7 juni 2018 beslutade kammaren i ärendet (rskr. 2017/18:358).

I de prognoser över utgifter, statens budgetsaldo och finansiellt sparande som regeringen redovisar i den ekonomiska vårpropositionen har inte hänsyn tagits till den extra ändringsbudgeten. Enligt regeringens redovisning i den extra ändringsbudgeten beräknas utgifterna öka med ca 0,7 miljarder kronor 2018. Enligt den partiella utgiftsprognos som också redovisas i den extra ändringsbudgeten beräknas utgifterna öka med 1,7 miljarder kronor 2019 och 0,5 miljarder kronor 2020. I tabell 2.7 redovisas regeringens beräkningar av den offentliga sektorns finansiella och strukturella sparande till följd av förslagen i den extra ändringsbudgeten.

Tabell 2.7 Extra ändringsbudget – finansiellt sparande och strukturellt sparande

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

	2018	2019	2020
Finansiellt sparande i 2018 års ekonomiska vårproposition	1,0	1,0	1,3
Finansiellt sparande i denna proposition	0,9	0,9	1,3
Strukturellt sparande i 2018 års ekonomiska vårproposition	0,5	0,5	0,8
Strukturellt sparande i denna proposition	0,5	0,4	0,8

Källa: Proposition 2017/18:252 Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd.

En klimatstrategi för Sverige (prop. 2017/18:238)

Den 12 april 2018 överlämnade regeringen skrivelse 2017/18:238 En klimatstrategi för Sverige till riksdagen. I skrivelsen presenterar regeringen de åtgärder som hittills vidtagits för att nå klimatmålen och riktningen för det fortsatta arbetet. I skrivelsen anförts att klimat behöver integreras i alla politikområden och på alla nivåer i samhället för att styra om mot en cirkulär och biobaserad ekonomi utan utsläpp av växthusgaser. Basen är tydliga styrmedel inklusive prissättning av utsläpp. Närings-, forsknings- och innovationspolitiken behöver stödja omställningen.

En handlingsplan för fossilfria transporter och elektrifiering av transportsektorn redovisas utifrån etappmålet om att senast 2030 ska utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter (utom flyget) vara minst 70 procent lägre än 2010.

Vidare framhålls att Sverige behöver bli ett transporteffektivt samhälle genom samhällsplanering, fossilfria och energieffektiva fordon, fartyg och flyg som går på hållbara drivmedel samt överflyttning av transporter till järnväg och sjöfart. Utsläppen från luftfarten behöver minska och även sjöfarten behöver effektiviseras och förbättra sina klimatprestanda.

Det behövs mer kunskap om möjligheterna att nå negativa utsläpp fram till och bortom 2045. Regeringen avser att tillsätta en utredning som framför allt fokuserar på ökad kolsänka, avskiljning och lagring av koldioxid (inklusive biogen koldioxid) och verifierade utsläppsminskningar genom investeringar i andra länder.

Även det internationella klimatarbetet redovisas. Sverige driver på för ett effektivt och ambitiöst genomförande av Parisavtalet, och utvecklingspolitiken är här en viktig del. Inom EU verkar regeringen för skärpta mål och åtgärder. Slutligen redovisas Sveriges bidrag för att höja ambitionsnivån i klimatarbetet på regional nivå.

2.5 Utskottets ställningstagande

Utskottet för här en övergripande diskussion med utgångspunkt i de samlade politiska alternativen för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken på medellång och lång sikt. Det förslag till riksdagsbeslut som utskottet ska ta ställning till handlar om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Offentliga finanser och budgetpolitiska mål

Utskottet vill inleda med att påminna om att riksdagsbehandlingen av den ekonomiska vårpropositionen bör ägnas åt makroekonomiska bedömningar av den ekonomiska utvecklingen samt åt en övergripande diskussion med utgångspunkt i de samlade politiska alternativen för den övergripande ekonomiska politiken och budgetpolitiken på medellång och lång sikt. För att

utskottet ska kunna koncentrera själva budgetarbetet till hösten är det enligt utskottet viktigt att såväl vårpropositionen som oppositionspartiernas motioner utgör ekonomisk-politiska dokument av övergripande och långsiktig karaktär som till både form och innehåll tydligt skiljer sig från budgetpropositionen och de motioner som behandlas i anslutning till den.

Finanspolitikens inriktning

Utskottet kan i likhet med regeringen konstatera att förutsättningarna är goda för att lösa dagens samhällsproblem och rusta välfärden inför en framtida lågkonjunktur. Med den svenska modellen som grund och moderniseringen som verktyg är det möjligt att bygga ett tryggt och hållbart samhälle. Stora underskott har under de senaste åren vänts till överskott på över 50 miljarder kronor och statsskuldskvoten beräknas 2018 bli den lägsta sedan 1977. Samtidigt har angelägna reformer kunnat genomföras för att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Utskottet håller med regeringen om att styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del och delar regeringens syn om att politiken ska styras utifrån principen om att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar. Utskottet håller med skatteutskottet som i sitt yttrande konstaterar att skattepolitiken ska användas i syfte att finansiera den gemensamma välfärden och andra viktiga samhällsfunktioner och att den tydligaste omfördelningen sker genom det skattefinansierade välfärdsåtagandet.

Utskottet delar regeringens uppfattning om vikten av en aktiv fördelningspolitik, eftersom minskade skillnader i ekonomiska villkor mellan olika grupper enligt utskottet ger förutsättningar för ett fritt och jämlikt samhälle. Sedan 1994 lämnar regeringen på uppdrag av riksdagen en fördelningspolitisk redogörelse som nu ingår som en bilaga i den ekonomiska vårpropositionen. I den fördelningspolitiska redogörelsen analyseras inkomstfördelningen i ett historiskt och internationellt perspektiv. Enligt utskottet utgör den fördelningspolitiska analysen ett viktigt underlag vid utformningen av den ekonomiska politiken. Vidare får Finanspolitiska rådet enligt sin instruktion analysera finanspolitikens effekter på välfärdens fördelning på kort och lång sikt, och även dessa analyser anser utskottet är värdefulla i det här sammanhanget. Mot bakgrund av att regeringens politik även syftar till att stärka välståndet i bredare bemärkelse välkomnar utskottet att regeringen tagit fram kompletterande indikatorer som belyser ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter av livskvalitet och följer upp dem i den ekonomiska vårpropositionen.

Offentliga finanser och budgetpolitiska mål

Sedan 2015 uppvisar de offentliga finanserna ett överskott. Utskottet konstaterar att den starka utvecklingen av ekonomin och på arbetsmarknaden tillsammans med en ansvarsfull politik bidragit till en snabb förbättring av den offentliga sektorns finansiella sparande. Trots de högre utgifter som uppstod

till följd av det mycket stora antalet personer som sökte asyl i Sverige under hösten 2015 har de offentliga utgifterna vuxit betydligt långsammare än BNP.

Utskottet noterar att regeringen i vårpropositionen reviderat prognosen för det finansiella sparandet 2018–2020 jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2018. För 2018 har sparandet reviderats upp till följd av att utgifterna i staten bedöms bli lägre än tidigare. Den främsta förklaringen är reviderade volymantaganden i form av ett lägre antal nettodagar i sjukpenningen. För 2019 och 2020 har prognosen reviderats ned jämfört med budgetpropositionen i huvudsak till följd av att prognosen på statens skatteintäkter reviderats ned.

Utskottet noterar att regeringen för 2018–2021 gör ett beräkningstekniskt antagande om att inkomster av försäld egendom, t.ex. försäljning av aktier i statligt ägda bolag, uppgår till 5 miljarder kronor per år. Vid eventuella försäljningar förs inkomsterna till budgetens inkomstsida och förbättrar därmed budgetsaldot och statens lånebehov.

I de prognoser för de offentliga finanserna som regeringen presenterar i vårpropositionen har inte hänsyn kunnat tas till effekterna på det finansiella sparandet av den extra ändringsbudget med förslag om en ny möjlighet till uppehållstillstånd som regeringen överlämnade till riksdagen några dagar efter den ekonomiska vårpropositionen. Den 7 juni 2018 beslutade riksdagen om den extra ändringsbudgeten (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358). Jämfört med beräkningarna i vårpropositionen innebär riksdagens beslut om den extra ändringsbudgeten en försämring av den offentliga sektorns finansiella sparande med 0,7 miljarder kronor 2018, vilket motsvarar 0,01 procent av BNP. Vidare beräknas sammantaget utgifterna öka med 1,7 miljarder kronor 2019 och 0,5 miljarder kronor 2020, vilket motsvarar 0,03 respektive 0,01 procent av BNP. Det strukturella sparandet som används vid uppföljningen av överskottsmålet försvagas med motsvarande belopp.

Utskottet noterar att ändringarna i det finanspolitiska ramverket, dvs. ett överskottsmål på en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel och ett skuldankare som ett komplement till överskottsmålet, tillämpas fr.o.m. den ekonomiska vårpropositionen som inleder budgetarbetet för 2019. Uppföljningen av överskottsmålet ändras också till att få ett tydligare fokus på det strukturella sparandet. Utskottet delar regeringens bedömning i den ekonomiska vårpropositionen att det finansiella sparandet ligger i linje med överskottsmålet. Även Finanspolitiska rådet anser efter att ha gjort sin uppföljning att finanspolitiken är förenlig med överskottsmålet.

Utskottet noterar att rådet samtidigt anger att regeringen förefaller vara optimistisk i sin beräkning av det strukturella sparandet då regeringens beräkning enligt rådet förutsätter att jämviktsarbetslösheten är lägre och potentiell BNP högre än vad andra prognosmakare bedömer. Mot bakgrund av att det strukturella sparandet nu ska användas som huvudindikator för att bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsmålet och att det samtidigt råder en betydande osäkerhet kring beräkningarna av det strukturella sparandet, är det enligt utskottet viktigt att regeringen är transparent i de

ekonomisk-politiska propositionerna och redovisar de antaganden som ligger bakom de bedömningar av t.ex. potentiell BNP och jämviktsarbetslöshet som görs. Det gäller även de medelfristiga makroprognoser regeringen gör som ligger till grund för prognoserna för det finansiella sparandet. Enligt utskottet är det viktigt att regeringen är tydligare än i dag om vilka effekter antagandena i prognosen för det medelfristiga perspektivet får i termer av förväntade över- och underskattningar av de offentliga finanserna. Det beror på att det medelfristiga perspektivet i budgetprocessen är fortsatt viktigt även om målavvikelsen definieras utifrån det strukturella sparandet under innevarande och nästkommande år (se t.ex. bet. 2016/17:FiU1 s. 71–72). Utskottet välkomnar att regeringen i det här sammanhanget genomfört en känslighetsanalys där jämviktsarbetslösheten varierats i förhållande till antagandet i huvudprognosen och redovisat detta i vårpropositionen. Utskottet kan konstatera att känslighetsanalysen visar att den finanspolitiska inriktningen framöver är robust för alternativa bedömningar av jämviktsarbetslösheten. När det gäller regeringens bedömning av BNP-gapet konstaterar utskottet liksom finansministern gjorde vid utskottets offentliga utfrågning med anledning av Finanspolitiska rådets rapport att den inte avviker särskilt vare sig uppåt eller nedåt jämfört med andra bedömares. Med detta sagt konstaterar utskottet att den uppgift Finanspolitiska rådet har att göra fördjupade analyser och utvärderingar av regeringens prognoser är mycket värdefull för ökad transparens i uppföljningen av finanspolitiken.

För första gången gör regeringen enligt det nya ramverket en uppföljning av skuldankaret. Utskottet välkomnar detta och konstaterar liksom regeringen att bruttoskuldens andel av BNP med god marginal ligger inom skuldankarets toleransintervall.

Även om resursutnyttjandet bedöms vara högre än normalt finns det flera faktorer som talar emot en kraftigt åtstramande inriktning på finanspolitiken. Risker för överhettning av svensk ekonomi bedöms vara begränsad och ett högt efterfrågetryck i ekonomin underlättar för de med svag förankring på arbetsmarknaden att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Den förda politiken medför enligt utskottet också att de demografiska betingande behoven kan mötas samtidigt som överskottsmålet kan nås samtliga år.

När det gäller frågan om hur stabiliseringspolitiken bör organiseras och utformas hänvisar utskottet till betänkande 2017/18:FiU32 där utskottet behandlat regeringens skrivelse om det finanspolitiska ramverket. I betänkandet framhålls att principerna för finanspolitiken inom området stabiliseringspolitik är viktiga men att utskottet i nuläget inte har något att invända mot att ramverksskrivelsen inte innehåller någon redogörelse för dessa principer.

Som medlem i EU är Sverige bundet av bestämmelserna i stabilitets- och tillväxtpakten. Liksom regeringen konstaterar utskottet att marginalerna till stabilitets- och tillväxtpaktens gränsvärden för underskottet i de offentliga finanserna och för den offentliga skulden är mycket goda. Utskottet noterar också att Sverige med bred marginal förväntas uppfylla sitt medelfristiga

budgetmål om minus 1 procent av potentiell BNP i strukturellt sparande 2018 och 2019.

När det gäller frågan om att Sverige ska närma sig euroområdet vidhåller utskottet det som tidigare anförts i t.ex. betänkande 2017/18:FiU18 om att Sverige står utanför valutaunionen till dess att riksdagen beslutar annorlunda. Svenska folket röstade vid en folkomröstning i september 2003 nej till att införa euron som valuta. I fråga om ett svenskt deltagande i den europeiska bankunionen vill utskottet inte föregripa resultatet av den utredning i frågan som regeringen tillsatt och som ska redovisas senast den 30 november 2019 (dir. 2017:123).

Utskottet noterar att regeringen i vårpropositionen enligt praxis gör en bedömning av utgiftstakets nivå för det tredje tillkommande året, dvs. 2021. Enligt budgetlagen är det inte förrän i höstens budgetproposition som regeringen måste lämna ett förslag till utgiftstak för det tredje tillkommande året. Utskottet har inte för avsikt att föregripa den politiska diskussion som utskottet då ska föra om de olika alternativen om utgiftstakets nivå men kan konstatera att den nivå regeringen avser att föreslå i höst skulle innebära att utgiftstaket som andel av potentiell BNP 2021 skulle minska jämfört med 2020 och vara mer i enlighet med regeringens intention från 2015 om att utgiftstaket ska vara oförändrad som andel av potentiell BNP. I vårpropositionen har regeringen kommenterat riksdagens tillkännagivande om att utgiftstaket bör sättas så att det återfår sin styrande effekt (bet. 2016/17:FiU20, rskr. 2016/17:349). Förutom att återupprätta intentionen om att sätta utgiftstaket så att dess andel av potentiell BNP är oförändrad konstaterar regeringen med anledning av tillkännagivandet att genomförandet av insatser på utgiftssidan kan ske först efter avstämning mot överskottsmålet och den höjning av skatteuttaget som reformerna kan komma att kräva. I det sammanhanget noterar utskottet att enligt regeringens prognoser för 2018–2021 är budgeteringsmarginalen som andel av BNP större än det finansiella sparande också mätt som andel av BNP som krävs enligt den målsatta nivån. Med detta anser utskottet liksom regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Inriktningen på den ekonomiska politiken

Utskottet delar regeringens bedömning om att politiken ska fortsätta att inriktas på att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Genom att föra en politik som minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan olika grupper skapas enligt utskottet förutsättningar för ett fritt och jämlikt samhälle. Reformerna och investeringarna som stärker omfördelningen och ger alla möjlighet att delta på arbetsmarknaden minskar klyftorna, ökar tilliten och stärker ekonomin. Utskottet anser därför att det är ett arbete som bör fortsätta.

I likhet med regeringen anser utskottet att den generella välfärden ska fortsätta att utvecklas. Alla ska bidra efter förmåga och alla ska få ta del av det växande välbefindandet efter behov. Målet om EU:s lägsta arbetslöshet ska fortsätta att vägleda den ekonomiska politiken.

Fler ska komma i arbete

Utskottet kan konstatera att utvecklingen på svensk arbetsmarknad har varit mycket god under de senaste åren. Sedan 2014 har antalet sysselsatta ökat med ca 250 000 personer och arbetslösheten bland unga (15–24 år) har sjunkit märkbart och är nu lägre än i den förra konjunkturtoppen 2007. Utskottet kan också notera att Sverige hade den högsta sysselsättningsgraden i EU under 2017 då den uppgick till 67,8 procent, i befolkningen 15–74 år. Regeringens aktiva finanspolitik beräknas ha medfört att ca 50 000 fler var sysselsatta 2017 och att arbetslösheten var 0,8 procentenheter lägre 2017 jämfört med om inga aktiva finanspolitiska åtgärder hade genomförts.

Trots den mycket positiva utvecklingen finns det utmaningar på arbetsmarknaden. Unga som inte har gått ut gymnasiet och personer födda utanför Europa har t.ex. svårare än andra grupper att få en förankring på arbetsmarknaden. Samtidigt som arbetslösheten är hög i vissa grupper är bristen på arbetskraft också stor i många sektorer. För att arbetslösheten ska fortsätta att minska och bli lägst i EU behöver politiken därför även framöver vara inriktad på att minska de obalanser som råder på arbetsmarknaden och underlätta för grupper som har en svag ställning där.

Utskottet delar därför regeringens bedömning om att politiken behöver fortsätta att inriktas på reformer med fokus på fler och enklare vägar till jobb, som t.ex. investeringar i utbildning och kompetensutveckling som svarar mot arbetsmarknadens kompetensbehov, en aktiv närings- och innovationspolitik samt investeringar i klimat, välfärd, infrastruktur och bostäder.

När det gäller de som befinner sig längst ifrån arbetsmarknaden anser utskottet i likhet med regeringen att subventionerade anställningar utgör ett viktigt verktyg för att dessa personer ska komma i arbete, t.ex. i form av extratjänster i välfärden, moderna beredskapsjobb och introduktionsjobb. Utskottet delar också regeringens bedömning att arbetsmarknadens parter har en viktig roll att fylla när det gäller strävan efter att gemensamt utveckla arbetsmarknaden med etableringsjobb, för att fler anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa ska komma till stånd.

Utskottet står bakom regeringens syn på att Sverige ska ha en reglerad invandring och att asylrätten ska värnas. Den som har fått ett lagakraftvunnet av- eller utvisningsbeslut ska återvända så snart som möjligt. Den som får uppehållstillstånd ska ha goda förutsättningar att etablera sig och bygga en framtid.

Flera av oppositionspartierna förordar sänkta skatter för att fler ska komma i arbete. I likhet med regeringen delar inte utskottet den bedömningen. Såväl Konjunkturinstitutet som internationella institutioner som Europeiska kommissionen, IMF och OECD bedömer att satsningar på välfärden och offentliga investeringar är de mest effektiva sätten att snabbt öka tillväxten och sysselsättningen. Generella skattesänkningar bedöms däremot ha mindre effekt på tillväxten och sysselsättningen i närtid.

I likhet med regeringen vill utskottet framhålla att den svenska modellen förutsätter ordning och reda på arbetsmarknaden. Svenska löner och villkor ska gälla för alla som arbetar i Sverige.

När fler arbetar minskar inkomstklyftorna och förutsättningar skapas för att stärka den generella välfärden. Alla som arbetar ska ha goda arbetsvillkor och möjligheter till utveckling i arbetet som gör det möjligt att orka arbeta heltid ett helt arbetsliv. En hög sysselsättning bland både kvinnor och män är en central del av den svenska modellen.

För att öka rörligheten på arbetsmarknaden är investeringar i infrastruktur och bostäder centrala som t.ex. investeringsstödet, vilket hittills kan anses ha stimulerat byggandet av hyresbostäder i hela landet. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken med fortsatta investeringar i vägar och järnvägar, bostadsbyggande och bredband. Utskottet kan notera att regeringen nyligen beslutat om en nationell plan för infrastrukturen för åren 2018–2029 på totalt 700 miljarder kronor, vilket är den största järnvägssatsningen i modern tid.

Sverige ska ha en jämlik kunskapsskola

Utskottet står bakom regeringens mål om en jämlik kunskapsskola, som håller samma höga kvalitet i hela landet och i vilken samtliga elever utifrån sina förutsättningar får möjlighet att utvecklas fullt ut. I likhet med regeringen anser utskottet att det är av stor vikt att alla elever får möta kompetenta lärare som har tid och rätt förutsättningar för undervisningen. Alla skolor ska vara bra skolor och alla elever ska få mer kunskap.

Utskottet kan notera att svenska elevers resultat i internationella mätningar nu har förbättras efter en lång period av försvagade kunskapsresultat, vilket är glädjande. Samtidigt kan utskottet notera att ojämlikheten i skolan fortfarande är stor. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om att politiken ska fortsätta att inriktas på att skapa förutsättningar för mer kunskap för alla elever, t.ex. fler anställda i lågstadiet, obligatorisk förskoleklass, garanterade tidiga stödsatser i förskoleklass och lågstadiet, mindre barngrupper och läsfrämjande insatser.

I likhet med regeringen anser utskottet att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och delar regeringens bedömning om att kvaliteten i gymnasieskolan behöver förbättras. För att höja elevernas kunskapsresultat bedöms lärarna som avgörande. Bristen på legitimerade och behöriga lärare är därför oroande. Utskottet kan notera att ett antal åtgärder har vidtagits för att läraryrket ska vara attraktivt, bl.a. en utbyggnad av fler utbildningsplatser och ökade medel för höjda lärarlöner. Utskottet står bakom regeringens bedömning om att politiken ska fortsätta att inriktas på att öka attraktiviteten i läraryrket.

Välfärden ska stärkas och byggas ut i hela landet

Utskottet kan konstatera att Sverige växer, både ekonomiskt och med fler invånare. Det föds allt fler och tack vare en bättre folkhälsa lever vi allt längre, vilket är positivt. Samtidigt kan det väntas komma att öka behoven av välfärdstjänster kraftigt framöver. Regeringens bedömning är att 200 000 fler personer kommer att behöva anställas inom välfärden. I likhet med regeringen kan utskottet konstatera att det kommer att krävas betydande statliga tillskott under den kommande mandatperioden för att hantera den demografiska utmaningen och behoven av personalförsörjning i välfärden. Utskottet delar också regeringens bedömning om att det är angeläget att effektivisera verksamheten.

Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken där den generella välfärden ska fortsätta att utvecklas och ytterligare resurser avsättas för kommunsektorn. Enligt utskottet skapar det förutsättningar för en välfärd som går att lita på oavsett var i Sverige man bor. Ökade resurser är av stor vikt för att välfärden ska kunna byggas starkare och för att öka jämlikheten.

Utskottet anser också att det är av stor vikt att det går att lita på vården i hela landet och att de som har störst behov ska ges företräde. Regeringens bedömning är att det med dagens ansträngda personalsituation kommer att behövas ytterligare reformer för att öka vårdens tillgänglighet. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken med ökade resurser för att t.ex. minska köerna, förbättra samordningen mellan olika delar av vården och förstärka vårdens kompetensförsörjning.

Utskottet kan konstatera att flera av oppositionspartierna vill att politiken ska inriktas på att stärka drivkrafterna att arbeta genom att försämla bidrags- och transfereringssystemen. I likhet med regeringen vill utskottet framhålla att de allmänna socialförsäkringarna är en viktig del av den svenska modellen. Sjukförsäkringen ska skydda människor med såväl låga som höga inkomster mot inkomstbortfall när arbetsförmågan är nedsatt på grund av sjukdom. En välfungerande sjukförsäkring är en grundläggande trygghet när man blir sjuk. Likaså är en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring viktig för tryggheten och omställningen på arbetsmarknaden och inkomstbortfallsprincipen är en central del av den svenska modellen. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning av politiken med att fortsätta att utveckla och förstärka de offentliga trygghetssystemen. Utskottet kan också notera att regeringen avser att tillsätta en utredning för att säkerställa en ändamålsenlig och rättssäker sjukförsäkring, vilket välkomnas.

I likhet med regeringen anser utskottet att pensionärer har rätt till en ekonomisk trygghet. Utskottet delar därför regeringens bedömning om att politiken ska inriktas på att ta bort skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension, en bedömning som även görs av flera av oppositionspartierna.

Sverige ska bli ett fossilfritt välfärdsland

Utskottet kan inledningsvis konstatera att riksdagen i juni 2017 beslutade att införa ett klimatpolitiskt ramverk med en klimatlag och nya ambitiösa klimatmål. Sverige ska bl.a. senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Regeringen har också inrättat ett klimatpolitiskt råd som har till uppgift att utvärdera politiken för att säkerställa att klimatmålen nås. Utskottet kan konstatera att flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå Sveriges klimatmål men att ytterligare insatser krävs för att målen ska nås. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att fortsätta stärka klimatarbetet, bl.a. genom en klimatstrategi och genom att stärka konkurrenskraften i den svenska biogaskedjan och påskynda omställningen mot förnybara energikällor.

Minskade utsläpp från transportsektorn bedöms som avgörande för att klimatmålen ska nås. I likhet med regeringen anser utskottet att politiken ska inriktas på att minska utsläppen bl.a. genom en ökad elektrifiering av transportsektorn, elfordonspremier och bonus–malus-system. Långsiktiga spelregler för hållbara biodrivmedel är också en viktig del för att nå en fossilfri fordonsflotta liksom att flyget i större utsträckning bär sina kostnader. Utskottet kan också notera att det ligger i regeringens inriktning av politiken; bl.a. införs under 2018 ett reduktionspliktsystem i kombination med ändrade skatteregler samt en flygskatt.

Sverige ska ha ett robust energisystem med hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Målsättningen ska vara 100 procent förnybar energi. Utskottet kan notera att regeringens inriktning är att genomföra den energiöverenskommelse som ingicks mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, där bl.a. elcertifikatssystem och ett antal skatteförändringar redan införts, vilket utskottet välkomnar. I likhet med regeringen anser också utskottet att politiken därutöver bör inriktas på reformer av olika slag, t.ex. investeringsstöd för solceller.

Sverige ska vara ett tryggt och säkert land

Sverige ska vara ett tryggt och säkert land. Som regeringen framhåller läggs grunden för ett tryggt samhälle genom en hög sysselsättning, bra skolor och en generell välfärd. Därutöver behövs en kraftsamling för att stävja brottslighet och upprätthålla säkerheten. Utskottet kan också notera att polisen, tullen och totalförsvaret har fått mer resurser för att bl.a. förhindra organiserad brottslighet och terrorism. Polismyndigheten har även fått ökade resurser för att fortsätta arbetet med att få fler poliser närmare medborgarna och bli bättre på att förebygga och bekämpa brott. I likhet med regeringen anser utskottet att utredningsverksamheten behöver fortsätta att stärkas och utvecklas, liksom bekämpningen av den organiserade brottsligheten och det dödliga våldet.

Målsättningen är att öka antalet polisanställda med 10 000 personer till 2024.

Utskottet står bakom regeringens ambition om att motverka segregation och öka jämlikheten genom såväl generella som riktade insatser, t.ex. genom tidiga insatser för barn och unga, ökade resurser för utbildning, ökad trygghet, ökad sysselsättning och insatser för att stärka demokratin och det civila samhället.

Utskottet kan också notera att regeringen avser att utveckla totalförsvarets förmåga och att regeringspartierna tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet kommit överens om förstärkningar av totalförsvaret med 2,7 miljarder kronor årligen fr.o.m. 2018, vilket utskottet välkomnar.

Finansutskottet tillstyrker propositionens riktlinjer

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet propositionens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. De alternativa förslagen till riktlinjer i oppositionspartiernas motioner avstyrks, liksom övriga här aktuella motionsyrkanden.

3 Regeringens medelfristiga makroprognoser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2017/18:37 till handlingarna.

Riksrevisionen publicerade i maj 2017 granskningsrapporten Regeringens medelfristiga makroprognoser (RiR 2017:11). Den 2 november 2017 överlämnade regeringen sin skrivelse med anledning av granskningsrapporten till riksdagen (skr. 2017/18:37). I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen redovisat i sin rapport. Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Regeringens skrivelse

Metod för att beräkna BNP i det medelfristiga perspektivet

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att överväga att förändra metoden för hur BNP prognostiseras i de medelfristiga prognoserna, så att de i högre utsträckning än i dag står i samklang med antagandet om oförändrade regler. En förändring av metoden i denna riktning skulle enligt Riksrevisionen innebära mindre överskattningar av den offentliga sektorns inkomster. Det i sin tur skulle medföra mer väntevärdesriktiga prognoser av det finansiella sparandet, givet oförändrade regler.

Enligt Riksrevisionen har BNP-tillväxten i de medelfristiga prognoserna för perioden 2007–2017 i genomsnitt varit något överskattad. Som en följd av regeringens metod för beräkningen av BNP i det medelfristiga perspektivet har hushållens konsumtion blivit tydligt överskattad, medan statlig och kommunal konsumtion varit tydligt underskattade. I ett räkneexempel visar Riksrevisionen att detta har stor betydelse för prognoserna om utvecklingen av den offentliga sektorns finansiella sparande.

Antagandet om oförändrade regler, dvs. att endast beslutade och föreslagna åtgärder beaktas i prognosen, innebär enligt Riksrevisionen att det nästan kan förväntas uppstå avvikelser mellan prognos och utfall på vissa BNP-komponenter. De medelfristiga prognosernas främsta uppgift är dock inte att generera den mest väntevärdesriktiga prognosen, utan att visa den mest sannolika bilden givet den beslutade och aviserade politiken.

BNP-prognosen i det medelfristiga perspektivet beräknas av regeringen huvudsakligen baserat på utbudsfaktorer, såsom produktivitetstillväxten och antalet arbetade timmar. Enligt Riksrevisionen fördelas produktionen i nästa steg i beräkningen på efterfrågesidans komponenter. Antagandet om oförändrade regler innebär att prognosen för kommunal konsumtion utvecklas i förenlighet med det kommunala balanskravet och att de generella statsbidragen är nominellt oförändrade. Eftersom den kommunala

konsumtionen begränsas av antagandet medför det att andra BNP-komponenter, främst hushållens konsumtion, överskattas.

Enligt Riksrevisionen skulle överskattningen av hushållens konsumtion möjligen kunna undvikas om den medelfristiga prognosen gjordes med en annan metod där BNP sammantaget begränsades av antagandet om oförändrade regler. BNP-prognoserna skulle sannolikt då bli lägre. De skulle också bli mindre väntevärdesriktiga, men mer överensstämmande med antagandet om oförändrade regler, enligt Riksrevisionen.

I skrivelsen noterar regeringen att Riksrevisionen inte har något att invända mot att antagandet om oförändrade regler ska användas i prognosen. Regeringen konstaterar att en konsekvens av antagandet är att utvecklingen av den offentliga konsumtionen i normalfallet underskattas. I sin prognosmodell antar regeringen att övriga aktörer i ekonomin anpassar sina förväntningar till detta. För att motverka den negativa efterfrågeimpuls som den relativt svaga utvecklingen av den offentliga konsumtionen medför antas i modellen bl.a. att penningpolitiken bli mer expansiv. Det leder till en förväntad överskattning av utvecklingen för hushållens konsumtion, de fasta bruttoinvesteringarna och i viss mån exporten. Prognosens olika delar baseras på samma antagande och prognosen blir därmed internt konsistent.

Enligt regeringen leder en underskattning av den offentliga konsumtionen och en överskattning av viktiga skattebaser (som följer av överskattningen av hushållens konsumtion) normalt till att finanspolitiken i prognosen blir mer åtstramande än vad som kan förväntas. I regeringens prognoser förväntas inte detta få några långsiktiga konsekvenser för ekonomins funktions sätt.

Regeringen anser vidare att Riksrevisionen har utgått från en relativt kort utvärderingsperiod, som dessutom präglas av finanskrisen. Regeringen hänvisar till Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2017 (bet. 2016/17:FiU20) som visar att regeringen i genomsnitt har överskattat BNP-tillväxten men som konstaterar att överskattningen inte är statistiskt säkerställd. Regeringen bedömer också att tillämpningen av oförändrade regler gör det svårare att avgöra om prognoserna genererar omotiverade över- eller underskattningar.

Regeringen diskuterar kortfattat möjligheten att begränsa BNP-prognosen på övergripande nivå med antagandet om oförändrade regler. Detta skulle enligt regeringen kunna åstadkommas genom att väntevärdesriktiga prognoser gjordes för exempelvis hushållens konsumtion och de fasta bruttoinvesteringarna men inte för den offentliga konsumtionen. En följd av det skulle dock bli att regeringens prognoser inte gav den mest sannolika bilden givet oförändrade regler. Dessutom skulle det innebära att BNP-gapet i prognosen inte gick mot noll i prognosen utan blev negativt, vilket skulle försvåra kommunikationen om och tolkningen av prognosen.

Mot bakgrund av detta avser regeringen inte att följa den aktuella rekommendationen från Riksrevisionen.

Beräkningen av statlig konsumtion

Riksrevisionen rekommenderar även att regeringen utreder orsakerna till varför den statliga konsumtionen så tydligt underskattats i de medelfristiga prognoserna och vid behov förändrar metoden för hur denna post beräknas. Riksrevisionen bedömer att antagandet om oförändrade regler i viss mån bör kunna förklara underskattningen men att det också kan handla om svårigheter att omvandla utgifter i budgettermer till nationalräkenskaper.

Regeringen anför i skrivelsen att avvikelser i prognosen för den statliga konsumtionen på medellång sikt kan bero på tillkommande politik, bristfälliga utgiftsprognoser eller brister i den metod som används för att omvandla statens budgetutgifter till statlig konsumtion enligt nationalräkenskaperna. Regeringen konstaterar att det bara är de två förstnämnda faktorerna som har betydelse för det finansiella sparandet. Enligt regeringen påverkar en bristfällig omvandling endast fördelningen mellan utgiftsposter i budgeten, inte storleken på det sammanlagda sparandet. Regeringen framhåller även att statens budgetutgifter regelbundet följs upp i budgetpropositionen och i årsredovisningen för staten. Det pågår också ett kontinuerligt arbete i Regeringskansliet för att förbättra de prognos- och beräkningsmetoder som används, inklusive fördelningen mellan andra utgiftsposter och den statliga konsumtionen.

Mot den bakgrunden avser regeringen inte att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendation.

Utskottets ställningstagande

I enlighet med 9 kap. 3 § budgetlagen redovisar regeringen i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen prognoser över den makroekonomiska utvecklingen. Prognoserna omfattar det innevarande budgetåret och de tre följande åren och ska baseras på väl specificerade förutsättningar. Riksdagen har med brett parlamentariskt stöd ställt sig bakom att det är viktigt att prognoser och effektberäkningar är gjorda med bästa möjliga metoder och att de metoder och modeller som används för beräkningarna i så stor utsträckning som möjligt ska vara förankrade i aktuell forskning (bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utskottet noterar att regeringen har förtydligat redovisningen i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen om vilka antaganden som ligger till grund för den makroekonomiska prognosen i det medelfristiga perspektivet. Utskottet vill understryka vikten av transparens och tydlighet i redogörelsen av vilka prognosantagandens som görs och vilka effekter dessa antaganden kan få för den förväntade utvecklingen av de offentliga finanserna. Utskottet välkomnar även att det pågår ett kontinuerligt arbete i Regeringskansliet för att förbättra de prognos- och beräkningsmetoder som tillämpas.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2017/18:37 till handlingarna.

4 Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2017/18:203 till handlingarna.

Riksrevisionen publicerade i december 2017 granskningsrapporten Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket (RiR 2017:32). Den 5 april överlämnade regeringen sin skrivelse med anledning av granskningsrapporten till riksdagen (skr. 2017/18:203). I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen redovisat i sin rapport. Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Regeringens skrivelse

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen har redovisat i rapporten Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket (RiR 2017:32).

Regeringen instämmer delvis i det som Riksrevisionen har framhållit om behovet av transparens och tydlighet i budgetpropositionen och konstaterar att man kontinuerligt arbetar med att utveckla innehållet i propositionen i den riktning som Riksrevisionen rekommenderar. Det gäller bl.a. beräkningarna av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet och redovisningen av den kommunala sektorns finanser för föregående år vid uppföljningen av det kommunala balanskravet. Regeringen delar inte Riksrevisionens bedömning av vilket resultatmått som bör användas vid uppföljningen av det kommunala balanskravet för prognosåren, behovet av motivering av finanspolitiken i förhållande till konjunktläget och behovet av att utveckla redovisningen av hur regeringens prognoser förhåller sig till andra bedömares.

Redovisning av långsiktiga hållbarhetsberäkningar för den staten och stat och kommunsektor

Riksrevisionen bedömer att regeringens redovisning av finanspolitikens hållbarhet i de granskade propositionerna överlag är transparent. Riksrevisionen är positiv till att redovisningen utvecklats till att ge en mer heltäckande bild av finanspolitikens hållbarhet, men saknar ett delsektorperspektiv i regeringens hållbarhetsbedömning.

Även om Riksrevisionen delar regeringens uppfattning om att en redovisning av den offentliga sektorn som helhet är relevant i det långa tidsperspektiv som hållbarhetsberäkningarna omfattar, så skulle en redovisning uppdelad på den statliga respektive den kommunala sektorn i ett kortare tidsperspektiv bättre belysa frågan om hur välfärdsåtagandet ska

finansieras, dvs. främja en diskussion om såväl behovet av finanspolitiska prioriteringar som skattepolitikens framtida inriktning. Därför bör regeringen överväga att redovisa utvecklingen uppdelad på de olika sektorerna fram till 2030.

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att en redovisning av utvecklingen i den offentliga sektorns olika delar är av intresse för en diskussion om finanspolitiska prioriteringar. Samtidigt konstaterar man att en sådan redovisning är mycket osäker i ett tidsperspektiv som sträcker sig längre än de närmaste åren. Regeringen har dock för avsikt att undersöka möjligheterna att förlänga den tidsperiod för vilken en separat bedömning av kommunsektorns och statens utveckling kan göras.

Uppföljning av det kommunala balanskravet

Riksrevisionen framhåller att kommunsektorns resultat kan redovisas på flera olika sätt och konstaterar att balanskravsresultatet och resultatet före extraordinära poster i många avseenden är samma sak men att skillnaden mellan de två måtten kan uppgå till åtskilliga miljarder kronor enskilda år. Riksrevisionen anser att regeringen bör använda måttet balanskravsresultat vid uppföljningen av det kommunala balanskravet i stället för kommunsektorns resultat före extraordinära poster som är det mått regeringen normalt utgår ifrån.

I skrivelsen anger regeringen att man i uppföljningen av det kommunala balanskravet redovisar kommunsektorns resultat efter extraordinära poster för föregående år men resultatet före extraordinära poster i sina prognoser för kommande år. Regeringen anser att det, i enlighet med vad Riksrevisionen anfört, framstår som mer ändamålsenligt att redovisa balanskravsresultatet vid uppföljningen av det kommunala balanskravet för föregående år. Därför kommer regeringen att följa Riksrevisionens rekommendation i det avseendet. När det gäller prognoserna för kommande år gör dock regeringen en annan bedömning om lämpligheten i att använda balanskravsresultatet. Regeringen anger dels att det inte vore meningsfullt att bedöma framtida värden för extraordinära poster, justeringar för realisationsvinster och realisationsförluster samt insättningar och uttag ur resultatutjämningsreserverna, dels att en bedömning av om kommunsektorn kommer att uppfylla balanskravet under prognosperioden kan göras utifrån en prognos av sektorns resultat före extraordinära poster.

Motiveringen av finanspolitiken i förhållande till konjunkturläget

Riksrevisionen anser att regeringen bör motivera hur storleken på den aktiva finanspolitiken och finanspolitikens inriktning har avvägs i förhållande till konjunkturläget.

Regeringen anser att den aktiva finanspolitiken inte bör användas för att försöka korrigera mindre konjunktursvängningar, eftersom dessa bäst hanteras via de automatiska stabilisatorerna. I avsnitten som beskriver utvärderingen av

de budgetpolitiska målen redovisas därför inte stabiliseringspolitiska avvägningar i ett normalläge, dvs. om finanspolitiken är vid målet och neutral och att det inte finns något behov av stabiliseringspolitiska åtgärder. Det finanspolitiska ramverket innehåller inte heller något krav på att efterfrågan ska stabiliseras vid normala efterfrågestörningar, utöver den stabilisering som sker genom de automatiska stabilisatorerna, eller på en redovisning av varför så inte sker. I 2017 års ekonomiska vårproposition har regeringen beskrivit vilka stabiliseringspolitiska hänsyn som bör tas vid hantering av avvikelser från överskottsmålet. I propositionen anför regeringen att stabiliseringspolitiska hänsyn bör tas vid korrigering av avvikelser från överskottsmålet om BNP-gapet är större än +/- 1,5 procent (prop. 2016/17:100 s. 85).

Regeringen avslutar med att konstatera att även om resursutnyttjandet i dagsläget bedöms vara högre än normalt anser man att risken för en överhettning, med kraftigt stigande löner och priser, är begränsad. En åtstramande finanspolitik skulle leda till att arbetslösheten blev högre och att personer med en svag förankring på arbetsmarknaden skulle få svårare att etablera sig. Det skulle i förlängningen kunna leda till att den varaktiga sysselsättningen blev lägre och jämviktsarbetslösheten högre.

Förhållandet mellan regeringens och andra bedömares prognoser

Riksrevisionen anser att regeringen bör utveckla sin redovisning av hur regeringens prognoser förhåller sig till prognoser av andra bedömare. Det gäller särskilt prognoserna för det strukturella sparandet. Riksrevisionen noterar vidare att regeringen i den samlade bedömningen av måluppfyllelse inte redovisar hur den ser på den osäkerhet och riskbild som omgärdar beräkningarna.

Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att prognosjämförelser är centrala för förtroendet för finanspolitiken och för efterlevnaden av det finanspolitiska ramverket samt att eventuella prognoskillnader och olika bedömningar av t.ex. ekonomins potentiella produktionsförmåga redovisas på ett transparent sätt. Det är bl.a. därför regeringen i de ekonomiska propositionerna redovisar jämförelser mellan regeringens och andra bedömares prognoser. Bedömningen av varje nyckelvariabel, som t.ex. BNP, BNP-gap eller strukturellt sparande, bygger på en rad underliggande antaganden och metodval som kan skilja sig åt mellan olika prognosmakare. Komplexiteten gör det enligt regeringen svårt att i detalj redogöra för respektive prognosmakares alla bakgrundsantaganden. Regeringen har därför gett Finanspolitiska rådet i uppdrag att göra fördjupade analyser och utvärderingar av regeringens prognoser. I skrivelsen konstaterar regeringen avslutningsvis att man ansvarar inför riksdagen för den finanspolitiska inriktningen och relationen mellan finanspolitiken och de budgetpolitiska målen. Det betyder att när regeringen bedömer måluppfyllelsen för de

budgetpolitiska målen måste man därför utgå från sin egen bedömning av de indikatorer som används, t.ex. det strukturella sparandet.

När det gäller Riksrevisionens iakttagelse om att regeringen inte redovisar hur den ser på den osäkerhet och riskbild som omgärdar beräkningarna konstaterar regeringen att man i budgetpropositionen för 2018 tydliggör osäkerheten genom två alternativa makroekonomiska scenarier. Redovisningen omfattar bl.a. vilka effekter de olika antagandena som ligger till grund för de beskrivna scenarierna har för ett antal makroekonomiska variabler för de offentliga finanserna. Enligt regeringen ger dock de olika antagandena små effekter på de offentliga finanserna och påverkar därmed måluppfyllelsen endast marginellt. Därför behandlas de inte i avsnittet om måluppfyllelse.

Utskottets ställningstagande

Riksrevisionen har under flera år återkommande granskat regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket i de ekonomiska propositionerna. Utskottet konstaterar att regeringen instämmer i det Riksrevisionen framhåller i sin granskning om behovet av transparens och tydlighet i budgetpropositionen. Regeringen håller bl.a. med om att en redovisning av de långsiktiga hållbarhetsberäkningarna i den offentliga sektorns olika delar är av intresse för en diskussion om finanspolitiska prioriteringar och att man avser att undersöka möjligheterna att förlänga den tidsperiod för vilken en separat bedömning av kommunsektorns och statens utveckling kan göras.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2017/18:203 till handlingarna.

5 Regeringens hantering av rekommendationer från EU, IMF och OECD

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2017/18:85 till handlingarna.

Riksrevisionen publicerade i oktober 2017 granskningsrapporten Regeringens hantering av rekommendationer från EU, IMF och OECD (RiR 2017:22). Den 20 februari 2018 överlämnade regeringen sin skrivelse med anledning av granskningsrapporten till riksdagen (skr. 2017/18:85). I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen redovisat i sin rapport. Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Regeringens skrivelse

Riksrevisionen anser att regeringen och riksdagen kan öka nyttan av det arbete som läggs ned i den europeiska planeringsterminen genom att regeringen mer konsekvent motiverar vilka av åtgärdsförslagen som den finner lämpliga. I de fall regeringen inte delar EU:s bedömning bör detta enligt myndigheten motiveras. Riksrevisionen anser också att regeringen kan öka nyttan även av IMF:s och OECD:s övervakning av svensk ekonomi genom att ge riksdagen sin syn på rekommendationerna.

Regeringen anser att informationen till riksdagen om hur regeringen ser på rekommendationerna redan är omfattande. Bland annat samråder regeringen med EU-nämnden om rekommendationerna och publicerar två rapporter, det nationella reformprogrammet och det s.k. konvergensprogrammet, som båda innehåller redovisningar av åtgärder inom de områden som berörs av rekommendationerna från EU. De rekommendationer som lämnats under innevarande år kommenteras också enligt regeringen i budgetpropositionen. Den informationen har enligt regeringen utökats och kompletterats med utförligare motiveringar efter den period som granskats av Riksrevisionen.

Rekommendationer från IMF och OECD behandlas i de organ inom institutionerna där medlemsländerna är representerade. Enligt regeringen finns det inte något formellt förfarande för hur dessa rekommendationer hanteras i Sverige. Vanligtvis offentliggörs de i samband med presskonferenser och diskuteras under seminarier. Rekommendationer från IMF och regeringens överväganden redovisas till viss del i regeringens skrivelse till riksdagen om verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanksgruppen samt de regionala utvecklings- och investeringsbankerna. Från och med 2018 kommer en redogörelse för verksamheten i och rekommendationer från IMF att årligen redovisas i skrivelser till riksdagen.

När det gäller hanteringen av rekommendationerna anser regeringen att frågan bör ses i ett större sammanhang. Förslag och rekommendationer från externa parter ingår liksom många andra överväganden i den samlade bedömningen när regeringen formulerar sin politik. Denna bedömning redovisas årligen i budgetpropositionen.

Mot den bakgrunden avser regeringen inte att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens rapport.

Kompletterande information

Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2016 och 2017 (skr. 2017/18:55)

I januari 2018 överlämnade regeringen sin skrivelse Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden (skr. 2017/18:52). I skrivelsen redogörs bl.a. för IMF:s bedömning av Sveriges ekonomi och hur regeringen ser på detta. Finansutskottet behandlade skrivelsen i betänkande 2017/18:FiU22 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor. I betänkandet välkomnade utskottet att regeringen i enlighet med riksdagens tillkännagivande (bet. 2016/17:FiU22 punkt 1, rskr. 2016/17:186) lämnat en skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF). Utskottet ansåg det som angeläget att riksdagen får regelbunden och adekvat information om utvecklingen och verksamheten i de internationella finansiella institutioner där Sverige är medlem. Utskottet ansåg vidare att det framstår som en rimlig ordning att regeringen presenterar en renodlad IMF-skrivelse vartannat år och en mer omfattande skrivelse som inkluderar både IMF och andra institutioner vartannat år (bet. 2017/18:FiU22, rskr. 2017/18:207).

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att det är bra och viktigt att olika utomstående parter analyserar Sveriges ekonomi för att identifiera risker och obalanser och för att lämna synpunkter på den ekonomiska politiken. Utskottet kan notera att regeringen i en ny skrivelse 2017/18:55 Redovisningen av verksamheten i Internationella valutafonden 2016 och 2017 redogör för IMF:s bedömning av Sveriges ekonomi och hur regeringen ser på detta. En sådan redogörelse kommer att lämnas årligen till riksdagen fr.o.m. 2018.

Utskottet kan också notera att när det gäller rekommendationerna som lämnas inom EU-samarbetet har regeringen i budgetpropositionen utökat informationen och kompletterat med utförligare motiveringar, vilket utskottet välkomnar.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2017/18:85 till handlingarna.

Reservationer

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Maria Plass (M), Niklas Wykman (M) och Anette Åkesson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3405 av Lars Hjälmared m.fl. (M) yrkande 30,

2017/18:3420 av Lars Hjälmared m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 9 och

2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1,

bifaller delvis motionerna

2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C),

2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) och

2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD) samt avslår proposition 2017/18:100 punkt 1 och motionerna

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S),

2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S),

2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) yrkandena 1, 2 och 4,

2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M),

2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S),

2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M),

2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2017/18:2931 av Sten Bergheden (M),

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 10, 11, 19 och 27,

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,

2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2 och

2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Moderaterna har tillsammans med Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna en samsyn kring den ekonomiska politiken. Vår

gemensamma ståndpunkt är att politiken ska bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där det gemensamt skapas trygghet och sammanhållning.

Ett av målen för den ekonomiska politiken är att stabilisera konjunkturen, vilket kräver betydande överskott i en högkonjunktur. Det starka konjunkturläge som Sverige befinner sig i motiverar inte längre en expansiv finanspolitik. Regeringens omotiverat expansiva finanspolitik riskerar att leda till att Sverige går in i nästa lågkonjunktur med ett för litet handlingsutrymme. I stället för att förstärka den långsiktiga tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter samt kortsiktiga och procykliska stimulanser, vilket inte är ansvarsfullt. Vi inom Alliansen är också kritiska till regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. I slutet av prognosperioden är de så högt satta att den styrande effekten av taken helt gått förlorad, vilket också Finanspolitiska rådet kritiserat regeringen för. Vi anser därför inte att tillkännagivandet som riksdagen riktade till regeringen om att utgiftstakets nivå bör sättas så att det återfår sin styrande effekt (bet. 2016/17:FiU20, rskr. 2016/17:349) är slutbehandlat.

Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan öka om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler.

Den övergripande inriktningen på den ekonomiska politiken ska vara att stärka Sveriges förmåga att möta en ekonomisk nedgång och som säkerställer att det finns resurser för de reformer som behöver göras. Kommande reformer ska i första hand finansieras genom omprioriteringar, och inte genom att försvaga sparandet.

I de fall då statliga bolag till del eller helt säljs får staten in inkomster från försäljningen. I enlighet med gällande regelverk ska de inkomsterna användas för att amortera på statsskulden. Statens totala förmögenhet förändras inte när en tillgång, aktier, byts mot en annan, likvida medel. Intäkterna från en försäljning kan därför inte användas för att finansiera ökad löpande offentlig konsumtion. Denna princip ska gälla oavsett aktuell nivå på statsskulden. Att använda intäkter från försäljning av statliga bolag till sådan offentlig konsumtion är liktydigt med att sänka statens nettoförmögenhet vilket inte bör vara syftet med att sälja statliga bolag. Om regeringen vill göra en sådan försämring av statens finanser måste det motiveras utifrån det finanspolitiska ramverket och finansieras på ett erforderligt sätt.

Sverige ska fungera för alla, men i dag lämnas alldeles för många utanför. Det främsta problemet är den tudelade arbetsmarknaden och ett utanförskap som biter sig fast. Politiken ska därför inriktas på att göra det mer lönsamt att arbeta, med lägre skatter på arbetsinkomster och bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är att reformera systemet för ekonomiskt bistånd, med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Det behöver också öppnas upp fler vägar till jobb, bl.a. genom att göra det enklare att lära sig jobbet på jobbet samtidigt som anställningskostnaderna för att anställa de som står längst från arbetsmarknaden sänks genom s.k. inträdesjobb, som är en förenklad anställning för unga upp till 23 år utan gymnasieexamen och nyanlända asylinvandrare.

En trygg välfärd och ett fungerande rättsväsende är en grundläggande uppgift för samhället. Sjukvården ska präglas av hög kvalitet och tillgänglighet för alla. Utvecklingen går åt fel håll med växande köer och försämrad tillgänglighet. Reformerna som kortar patienternas väntetider är den mest akuta uppgiften. En ny och uppdaterad kömiljard bör därför genomföras. Effektiviteten, produktiviteten och fördelningen av resurser i svensk sjukvård ska också förbättras.

Målet för skolan ska vara att Sverige inom tio år ska ligga i topp tio i PISAM-mätningarna. Detta ska uppnås genom ett ökat antal undervisningstimmar, fler karriärlärartjänster och utökade resurser till utsatta skolor och svagt presterande elever. Politiken ska också inriktas på att reformera lärarutbildningen med ett ökat fokus på kunskap och inläring.

Lag och ordning ska säkras i hela Sverige genom att stärka svensk polis, och straffskalan för brott måste ses över.

Villkoren för att starta, driva och utveckla företag ska förbättras. Regeringens politik går i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ett ökat regelkrångel. Den statliga inkomstskatten bör i stället omfatta färre än i dag, och skattesystemet bör ändras för att öka drivkrafterna för entreprenörskap. När det gäller tillgången till kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Politiken bör därför inriktas på att genomföra reformer som frigör mer attraktiv mark att bygga på, förkortar överklagandeprocesser, medför effektivare användning av resurserna inom bostadspolitik och ökar rörligheten på bostadsmarknaden.

Sverige ska vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Det kräver väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan medan skatten i gengäld kan sänkas på jobb och företagande.

Det överordnade målet för Moderaternas ekonomiska politik är att skapa en så bra välfärd som möjligt genom en hög och uthållig ekonomisk tillväxt, genom en välfärd som kommer alla till del och genom att mildra effekterna av konjunktursvängningarna.

Sveriges ekonomi är stark, men det finns också en rad problem som tilltar. Trots regeringens skattehöjningar och utgiftsökningar har vårddkärna fördubblats, polistätheten minskat och jobbolyftan mellan svenskfödda och utlandsfödda vidgats. Fler är långtidsarbetslösa, och färre vuxna studerar nu än 2014.

Sverige måste vara bättre rustat när konjunkturen vänder nedåt. Styrkan i den svenska ekonomin behöver användas bättre och andra prioriteringar måste göras. Sverige behöver strukturreformer för fler jobb och bättre integration, fler poliser för att öka tryggheten samt mer resurser till vård och omsorg.

Välfärdens kärna och statens kärnuppgifter måste prioriteras framför höjda bidrag. För att säkerställa ökade resurser till välfärden samtidigt som överskottsmålet uppfylls behöver bidragskostnaderna minska, liksom kostnaderna för asyl- och anhöriginvandring. Fullt finansierade skattesänkningar på arbete är centrala för att få fler i arbete och för att lyckas med integrationen.

De närmare 500 000 människor som kommit och förväntas komma till Sverige mellan 2010 och 2020 måste ges möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och försörja sig själva. Många av dem riskerar annars att hamna i utanförskap och långvarigt bidragsberoende. Detta skulle ytterligare spä på det utanförskap som finns i dag i Sverige, där en av sju, trots högkonjunktur, lever på bidrag i stället för att arbeta.

Alla som vill och kan arbeta ska få ett jobb. För att höja efterfrågan på arbetskraft bör RUT-avdraget utökas och anställningsstöden förstärkas och förenklas. Matchningen på arbetsmarknaden måste förbättras genom att andra aktörer på marknaden får ta över ansvaret för matchningen från Arbetsförmedlingen. För att värna arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring bör det finnas en bortre parentes i försäkringen och kommunerna ta över ansvaret för personer som varit arbetslösa under en längre tid. Yrkesutbildningar ska ha hög relevans för arbetsmarknaden, för att de som ska ut i arbetslivet eller byta yrke snabbt ska få ett jobb.

Det måste bli mer lönsamt att arbeta. Skatterna på låga inkomster bör sänkas och bidragssystemen ses över för att säkerställa att det alltid är mer lönsamt att arbeta än att ta emot bidrag. Ett bidragstak bör införas. Genom att hålla tillbaka bidragskostnaderna ges möjlighet att värna den generella välfärden och stärka tryggheten. Jobb och välfärd ska alltid väljas framför bidrag. De höga marginalsatserna måste sänkas då de har negativa effekter på såväl arbetskraftsutbudet som produktiviteten och medför att utbildningspremien blir låg. Det är möjligt att finansiera skattesänkningar på arbete fullt ut för att resurser inte ska behöva tas från välfärden.

Den ekonomiska politiken bör främja ett längre arbetsliv. Därigenom minskar bristen på arbetskraft på kort sikt samtidigt som välfärdens finansiering stärks på längre sikt. Incitament för personer att stanna längre i arbetslivet kan skapas genom sänkningar av skatten för de som jobbar efter att de fyllt 64 år. Omställningsmöjligheterna måste också förbättras för att möjliggöra ett längre arbetsliv. Skatten för de som väljer att gå i pension bör sänkas då det för Moderaterna inte finns något egenvärde i att pension och förvärvsinkomst beskattas olika.

Säkerhetsläget i Sveriges närområde är osäkert, och otryggheten ökar i samhället. För att komma till rätta med situationen bör Polismyndigheten förstärkas med 10 000 fler polisanställda till 2024, polisyrkets status höjas genom högre löner och polisutbildningen reformeras. Förutsättningarna för att stoppa terrorism och våldsbejakande extremism måste förbättras. Hela rättssystemet bör stärkas och straffen skärpas. Den svenska försvarsförmågan behöver höjas genom långsiktiga förstärkningar av såväl förband som det

civila försvaret. Sveriges försvarsutgifter bör uppgå till 2 procent av BNP inom en tioårsperiod. Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato.

Att Sverige under flera år varit det land som i förhållande till sin folkmängd tagit emot flest asylsökande i EU har medfört stora påfrestningar på mottagningssystemet, men också på samhället i stort och på Sveriges förmåga att klara integrationen. Systemet för flyktningmottagning inom EU måste reformeras. I avvaktan på ett nytt europeiskt asylsystem behöver Sverige en stram migrationspolitik som är långsiktig och hållbar, där antalet asylsökande ligger på en nivå där de nyanlända kan integreras på ett bra sätt. Tillfälliga uppehållstillstånd bör vara huvudregel, och försörjningskraven för anhöriginvandring bör skärpas. Den som fått ett avslag på sin ansökan ska återvända till sitt hemland. Återvändandearbetet för de som fått avslag på sin asylansökan måste kraftigt förstärkas.

Den som har rätt till uppehållstillstånd ska få möjlighet att stanna i Sverige. Integrationen måste genomsyras av tydliga krav på individen för att fler nyanlända ska komma i arbete och egen försörjning. Nyanlända bör vara skyldiga att delta i samhällsorientering och andra utbildningsinsatser för att öka integrationen och möjligheterna att komma i arbete. Kunskaper i svenska språket bör vidare vara en förutsättning för permanent uppehållstillstånd, och det bör ställas tydliga krav på nyanländas ansträngningar för att lära sig svenska. Reglerna om medborgarskap bör utformas så att medborgarskapet fungerar som en drivkraft för att främja integrationen.

De demografiska förändringarna innebär utmaningar för välfärden. Moderaterna är beredda att tillföra ytterligare resurser till välfärden för att kommuner och landsting ska kunna anställa fler lärare, höja kvaliteten i vården och äldreomsorgen samt förbättra integrationen lokalt. Resurstillskott kan dock bara säkras om kostnaderna sjunker i andra delar av den offentliga sektorn och under förutsättning att stabila statsfinanser aldrig överges.

Organiseringen av skola och sjukvård behöver effektiviseras så att man får mer utbildning och sjukvård för pengarna. Statens tillsyn och kvalitetsuppföljning av såväl offentliga som fristående utförare måste förbättras. Välfärdens personal måste få bättre förutsättningar att göra det de är bäst på, bl.a. genom avlastning av administrativt arbete. Elever bör få mer undervisningstid och lärarna möjlighet att hålla ordning och reda i klassrummen. Nationella prov bör återinföras och utökas. För den som inte når målen i grundskolan bör det finnas en obligatorisk lovskola. Skolor som inte kommer till rätta med kvalitetsbrister bör övergå till statligt huvudmannaskap eller vid behov läggas ned.

Köerna inom vården måste kortas, bl.a. genom aktiva ekonomiska åtgärder från statens sida. Det behövs även mer resurser till förlossningsvården och psykiatrin, och det krävs åtgärder för att få fram fler specialistsjuksköterskor. En primärvårdsreform är nödvändig, där den nära vården blir så tillgänglig och bra att den blir det naturliga valet och avlastar sjukhusen.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Sven-Olof Sällström (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och

avslår proposition 2017/18:100 punkt 1 och motionerna

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S),

2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S),

2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) yrkandena 1, 2 och 4,

2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M),

2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S),

2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M),

2017/18:2918 av Jesper Skälberg Karlsson (M),

2017/18:2931 av Sten Bergheden (M),

2017/18:2962 av Valter Mutz m.fl. (MP) yrkandena 10, 11, 19 och 27,

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,

2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 30,

2017/18:3420 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 9,

2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2,

2017/18:4156 av Annie Löf m.fl. (C),

2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1,

2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) och

2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD).

Ställningstagande

Mandatperioden har präglats av en långdragen högkonjunktur, där statens utgifter ökat med knappt 80 miljarder kronor. Trots det har knappt några av dessa utgifter kommit vanligt folk till del i form av en förbättrad ekonomi. Vi anser att högkonjunktturen är bortslösad och att Sverige står illa rustat för en period av sämre ekonomisk utveckling. Den ekonomiska politiken ska därför föras så att den i större uträkning kommer det svenska samhället till del, genom att prioritera rättsväsendet, vården och pensionärerna.

Sverige behöver en helhetsöversyn av migrationspolitiken. Kopplingen mellan medborgarskap och nationell identitet är en grundbult för samhällsbygget. För att stärka denna är det rimligt med reglerade krav för att beviljas medborgarskap, som t.ex. kunskapskrav samt respekt och lojalitet för Sverige. En grundläggande syn på uppehållstillstånd är att de alltid ska vara tidsbegränsade. Vid behov ska det finnas en möjlighet att komplettera den svenska arbetsmarknaden med utländsk arbetskraft. Politiken för arbetskraftsinvandring ska utgå från tre principer: arbetsmarknadens behov, kompetensutbyte och värnandet av arbetstagarens villkor. Den svenska arbetsmarknaden ska vara öppen för kvalificerad arbetskraft vars kompetens efterfrågas, men inte för den som vill konkurrera om arbeten genom lägre löner eller sämre arbetsvillkor. Liksom uppehållstillstånd ska arbetstillstånd vara tillfälliga.

Anhöriginvandring och familjeåterförening bör omfattas av och följa ett välutbyggt regelverk. En del i detta är att ansvaret för den invandrades försörjning och omsorg ska ligga uteslutande på anknytningspersonen och inte det svenska samhället.

Asylrätten ska ha fokus på flyktinghjälp med en väl utbyggd bistånds- och utrikespolitik. Länder som geografiskt befinner sig närmast krisområden ska ha ansvar för att säkerställa fysisk möjlighet till mottagande, t.ex. flyktingläger. Asyl i Sverige ska endast beviljas om Sverige är närmsta nåbara säkra land alternativt via ett organiserat vidarebosättningsystem. Mottagande får aldrig ske på bekostnad av den generella välfärden. Återvandring ska främjas. För att säkra efterlevnaden av regelverken kring migration behövs både kontrollsystem och åtgärds paket vid överträdelser, bl.a. i form av gränskontroller.

Politiken ska vidare inriktas på att bygga ett samhälle som tar hänsyn till människans komplexitet och grundläggande behov. Nationen är den viktigaste, äldsta och mest naturliga mänskliga gemenskapen efter familjen, varför den nationella samhörigheten ska värnas. Välfärdsstaten ska stå stark, och alla ska kunna vara säkra på att det offentliga ställer upp när liv, hälsa och trygghet hotas. Skattemedel ska hanteras ansvarsfullt och med transparens, och kulturen ska synas och vara livskraftig och en naturlig del av samhället.

Det övergripande målet ska vara att bygga ett Sverige som håller samman med fokus på kulturell gemenskap, utbildning och sysselsättning. Samhällsandan och förståelsen för att samhället är ett gemensamt ansvar som stärks genom plikter är en övertygelse, varför medborgarplikt ska införas genom ökade möjligheter till deltagande i civila samrådsprocesser och genom en generell mönstring och militärtjänstgöring samt civilplikt.

Den som söker medborgarskap i Sverige ska visa god kännedom om sitt nya hemland innan en ansökan beviljas. Medborgarskapet ska villkoras med språktest och kunskapsprov i samhällsorientering, lagar och regler samt i svensk kultur för en djupare förståelse för nationen, och det ska fastställas genom en medborgerlig avsiktsförklaring.

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn. På det fundamentet vilar också synen på vår kultur och kulturpolitik som spelar en central roll för sammanhållning och hållbar utveckling för nationen. Det är därför centralt att synliggöra, tillgängliggöra och levandegöra vårt gemensamma kulturarv.

I Sverigedemokraternas moderna folkhem är skolan en plats där lärare får utrymme att utföra sitt hantverk och en grund för en sammanhållen nation. Politiken ska därför inriktas på att skapa ett gott samarbete mellan skolan, blåljuspersonal och det lokala näringslivet. Lärare ska ges en hanterbar arbetsbelastning, och elevers deltagande vid skolskötsel ska främjas. I skolan skapas också gemenskap, sammanhållning och grunden för en kulturell förståelse hos framtidens vuxna, varför det bör inrättas en s.k. kulturkanon i skolundervisningen, där svensk kulturhistoria förmedlas.

Nyanlända bör inledningsvis gå i en s.k. särskild förberedelseskola innan de går vidare till ordinarie svensk skola samtidigt som skattefinansierad modersmålsundervisning avskaffas. Gemenskap kan inte bygga på subventionerad segregation eller låtsasjobb. Samhörighet nås inte genom alla former av sysselsättning, utan genom riktiga jobb som redskap för integration. Detta uppnås genom det akademiska utbildningsväsendet, yrkesutbildningar, lärlingssystem och ett starkt folkbildningsväsende.

Samhället ska vara tryggt för alla medborgare. Polisen ska finnas tillgänglig i hela samhället, landsbygd som storstad och under hela året, varför den polisiära närvaron i samhället ska öka. Poliskåren ska vara professionell med starka resurser.

Samhällsplaneringen har en viktig roll i det trygghetsskapande arbetet. Därför ska den fysiska närmiljön förbättras och kameraövervakningen utvecklas. Samhället ska stå upp för insatser som skyddar det, och därför ska hot mot blåljuspersonal bemötas med kännbara konsekvenser. Kriminella handlingar ska resultera i proportionerliga straff, och därefter följas av stöd och hjälp för att bistå individerna med att bli hederliga medborgare. Ungdomar över 18 år ska inte få sänkta straff. Sverigedemokraterna prioriterar brottsofferperspektivet och vill att tryggheten för de som drabbats av kriminalitet ska stå i fokus.

Sverige har Europas längsta vårdköer samtidigt som många patienter får vänta längre än vårdgarantins 90 dagar. Tillgängligheten till sjukvård ska vara i världsklass, och politiken ska därför inriktas på att genomföra bl.a. patienträttsgarantier, omlokalisering, patientinflytande och delaktighet. Politiken ska också inriktas på att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa.

För att säkerställa en jämlik, tillgänglig sjukvård av hög kvalitet bör staten ha ett tydligare ansvar för styrning och finansiering. Svensk sjukvård ska i första hand finnas till för svenska medborgare. Ingen ska nekas akut vård på grund av bristande betalningsförmåga, men för övrig vård ska det sättas gränser. Genom att ta fram ett regelverk för icke-medborgares rätt till välfärd undviks en orimlig belastning på sjukvården, vilket bidrar till en högre

tillgänglighet för dem som ska ha oinskränkt rätt till vård och omsorg. Det bidrar också till att belysa medborgarskapets värde.

Som ett resultat av en oansvarsfull politik, som såväl Alliansen som de rödgröna har fört i regeringsställning, förvägrar man nu äldre att gå i pension. Vi vill se en annan inriktning på politiken där frivillighet, flexibilitet, incitament och möjligheter ska stå i fokus. Äldre utgör inte en homogen grupp, varför det är orimligt att höja pensionsåldern för samtliga. Den nuvarande lägsta pensionsåldern ska därför behållas.

I stället för piskor ska ekonomiska och andra incitament användas som gör det mer attraktivt för de äldre som vill och kan stanna kvar på arbetsmarknaden ytterligare ett par år, bl.a. genom lägre skatter för individen, sänkta kostnader för företagen att anställa och bättre möjligheter för individen att spara privat till sin pension. Den särskilda löneskatten för äldre ska slopas, jobbskatteavdraget för äldre höjas och skatten på investeringssparkontot (ISK) sänkas.

För att ge unga möjligheten att öka sin framtida pension är ett tidigare inträde på arbetsmarknaden än i dag betydelsefullt. Politiken ska därför inriktas på att förkorta etableringstiden på arbetsmarknaden för unga.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 30,

2017/18:3420 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 9 och

2017/18:4156 av Annie Löf m.fl. (C),

bifaller delvis motionerna

2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1,

2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) och

2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD) samt

avslår proposition 2017/18:100 punkt 1 och motionerna

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S),

2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S),

2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) yrkandena 1, 2 och 4,

2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M),

2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M),
2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S),
2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M),
2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M),
2017/18:2931 av Sten Bergheden (M),
2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 10, 11, 19 och 27,
2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,
2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2 och
2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Centerpartiet har tillsammans med Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna en samsyn kring den ekonomiska politiken. Vår gemensamma ståndpunkt är att politiken ska bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där det gemensamt skapas trygghet och sammanhållning.

Ett av målen för den ekonomiska politiken är att stabilisera konjunkturen, vilket kräver betydande överskott i en högkonjunktur. Det starka konjunkturläget som Sverige befinner sig i motiverar inte längre en expansiv finanspolitik. Regeringens omotiverat expansiva finanspolitik riskerar att leda till att Sverige går in i nästa lågkonjunktur med ett för litet handlingsutrymme. I stället för att förstärka den långsiktiga tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter samt kortsiktiga och procykliska stimulanser, vilket inte är ansvarsfullt. Vi inom Alliansen är också kritiska till regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. I slutet av prognosperioden är de så högt satta att den styrande effekten av taken helt gått förlorad, vilket också Finanspolitiska rådet kritiserat regeringen för. Vi anser därför inte att tillkännagivandet som riksdagen riktade till regeringen om att utgiftstakets nivå bör sättas så att det återfår sin styrande effekt (bet. 2016/17:FiU20, rskr. 2016/17:349) är slutbehandlat.

Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan öka om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler.

Den övergripande inriktningen på den ekonomiska politiken ska vara att stärka Sveriges förmåga att möta en ekonomisk nedgång och som säkerställer att det finns resurser för de reformer som behöver göras. Kommande reformer ska i första hand finansieras genom omprioriteringar, och inte genom att försvaga sparandet.

I de fall då statliga bolag till del eller helt säljs får staten in inkomster från försäljningen. I enlighet med gällande regelverk ska de inkomsterna användas för att amortera på statsskulden. Statens totala förmögenhet förändras inte när en tillgång, aktier, byts mot en annan, likvida medel. Intäkterna från en försäljning kan därför inte användas för att finansiera ökad löpande offentlig

konsumtion. Denna princip ska gälla oavsett aktuell nivå på statsskulden. Att använda intäkter från försäljning av statliga bolag till sådan offentlig konsumtion är liktydigt med att sänka statens nettoförmögenhet vilket inte bör vara syftet med att sälja statliga bolag. Om regeringen vill göra en sådan försämring av statens finanser måste det motiveras utifrån det finanspolitiska ramverket och finansieras på ett erforderligt sätt.

Sverige ska fungera för alla, men i dag lämnas alldeles för många utanför. Det främsta problemet är den tudelade arbetsmarknaden och ett utanförskap som biter sig fast. Politiken ska därför inriktas på att göra det mer lönsamt att arbeta, med lägre skatter på arbetsinkomster och bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är att reformera systemet för ekonomiskt bistånd, med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Det behöver också öppnas upp fler vägar till jobb, bl.a. genom att göra det enklare att lära sig jobbet på jobbet samtidigt som anställningskostnaderna för att anställa de som står längst från arbetsmarknaden sänks genom s.k. inträdesjobb, som är en förenklad anställning för unga upp till 23 år utan gymnasieexamen och nyanlända asylinvandrare.

En trygg välfärd och ett fungerande rättsväsende är en grundläggande uppgift för samhället. Sjukvården ska präglas av hög kvalitet och tillgänglighet för alla. Utvecklingen går åt fel håll med växande köer och försämrade tillgänglighet. Reformerna som kortar patienternas väntetider är den mest akuta uppgiften. En ny och uppdaterad kömiljard bör därför genomföras. Effektiviteten, produktiviteten och fördelningen av resurser i svensk sjukvård ska också förbättras.

Målet för skolan ska vara att Sverige inom tio år ska ligga i topp tio i PISAM-mätningarna. Detta ska uppnås genom ett ökat antal undervisningstimmar, fler karriärlärartjänster och utökade resurser till utsatta skolor och svagt presterande elever. Politiken ska också inriktas på att reformera lärarutbildningen med ett ökat fokus på kunskap och inläring.

Lag och ordning ska säkras i hela Sverige genom att stärka svensk polis, och straffskalan för brott måste ses över.

Villkoren för att starta, driva och utveckla företag ska förbättras. Regeringens politik går i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ett ökat regelkrångel. Den statliga inkomstskatten bör i stället omfatta färre än i dag, och skattesystemet bör ändras för att öka drivkrafterna för entreprenörskap. När det gäller tillgången till kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Politiken bör därför inriktas på att genomföra reformer som frigör mer attraktiv mark att bygga på, förkortar överklagandeprocesser, medför effektivare användning av resurserna inom bostadspolitik och ökar rörligheten på bostadsmarknaden.

Sverige ska vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Det kräver väl utformade och effektiva styrmedel. Förearen ska betala för sin miljöpåverkan medan skatten i gengäld kan sänkas på jobb och företagande.

Den svenska ekonomin är stark, men den nuvarande regeringen är oförmögen att använda högkonjunkturen för att förstärka Sveriges ekonomi långsiktigt. Avsaknaden av effektiva reformer har lett till att delar av landet inte fått ta del av högkonjunktrens frukter. Orter har avfolkats när det bristande företagsklimatet lett till rationaliseringar, utanförskapsområden har fastnat i utanförskap, vårdköerna har ökat och polistätheten är låg. Trots att mer resurser har lagts på klimatpolitiken har utsläppsminskningarna avstannat och utsläppen har i stället ökat.

Centerpartiet vill föra Sverige i en annan riktning. Det finns ett stort behov av reformer för att bryta den allvarliga klyvning av arbetsmarknaden som trots det starka konjunkturläget råder i dag. Den goda utvecklingen på arbetsmarknaden måste komma fler till del. Det måste bli lägre trösklar in på arbetsmarknaden så att de som står långt ifrån den, särskilt nyanlända och ungdomar utan gymnasieutbildning, kan få ett jobb i stället för att fastna i permanent utanförskap. Det bör skapas förutsättningar för fler jobb utan utbildningskrav och fler lärlingsanställningar. Matchningen mellan arbetsökande och jobb måste också fungera. Det krävs en reformerad arbetsmarknadspolitik med förenklade anställningsstöd och möjlighet för arbetsökande att välja sin arbetsförmedlare. Utbildningssystemet måste bli bättre på att svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan.

Genom att förbättra företagsklimatet skapas förutsättningar för fler att starta företag, vilket medför fler arbetstillfällen. Arbetet med regelförenkling måste därför återupptas. Det måste bli billigare att anställa, men det måste också löna sig att arbeta, bl.a. genom att fokus på jobb ökar i trygghetssystemen. Arbetsutbudet behöver stimuleras genom lägre skatter på arbete, särskilt vid låga inkomster. Arbete måste vara mer lönsamt än bidrag. Lägre skatter gör det möjligt att klara sig på sin lön samtidigt som det ger enskilda ett ökat självbestämmande. Marginalskatterna bör sänkas för att öka incitamenten att utbilda sig och för att öka antalet arbetade timmar. För att få äldre att arbeta längre upp i åldrarna bör särskilda skattesänkningar riktas till yrkesverksamma personer över 64 år.

Centerpartiet förespråkar en ansvarsfull migrationspolitik som kännetecknas av en kombination av medmänsklighet och ordning och reda. I grunden måste EU och dess medlemsstater ta ett betydligt större gemensamt ansvar för flyktningmottagandet. Rätten att söka skydd och återförenas med sin familj måste försvaras, men de som har störst skyddsbehov bör prioriteras. Genom att öka antalet kvotflyktingar kan säkrare vägar in skapas och de mest utsatta kan få skydd. Den som sökt asyl på plats i landet och efter prövning fått avslag på sin ansökan ska lämna landet. Ytterligare åtgärder för att förbättra återvändandet kan bli nödvändiga.

Mottagningen och integrationen av de nyanlända som får stanna i Sverige behöver effektiviseras genom att fler gemensamt finansierade välfärdstjänster görs arbetsbaserade och vissa ersättningar görs om till etableringslån. För att öka långsiktigheten i mottagningen och skapa en mer lokal etablering bör ansvaret för mottagandet föras över på kommunerna. Trösklarna in på

arbetsmarknaden kan sänkas genom arbetsmarknadspolitiska verktyg, anpassade ingångslöner, en mer flexibel arbetsmarknad och underlättat egenföretagande. Samhället måste också bli bättre på att ta till vara de kompetenser som nyanlända har.

Sveriges tillväxt är beroende av utländsk kompetens. Dagens regler för arbetskraftsinvandring bör därför värnas och utvecklas så att arbetsgivares och arbetskraftsinvandrarers möjligheter att anställa respektive arbeta förbättras.

För ett starkt och konkurrenskraftigt företagande och fler arbetstillfällen i hela landet bör Centerpartiets förslag i Landsbygdskommittén på hur landsbygden kan utvecklas genomföras, tillsammans med andra konkreta åtgärder. Det behöver bli enklare och billigare att anställa, och skatter och avgifter som hämmar jobbskapande måste minimeras. För att skapa bättre förutsättningar för att rekrytera kvalificerad personal i landsbygdskommuner bör personer som flyttar dit få delar av sina studielån avskrivna. Det bör också utredas hur ett antal skatter skulle kunna regionaliseras för att det ska löna sig för kommuner och regioner att förbättra sitt företagsklimat och göra investeringar.

En förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet är att det finns en välfungerande infrastruktur. Fungerande godstransporter är också viktiga för att möjliggöra företagsamhet och tillgång till jobb. Underhållet av järnvägen måste därför prioriteras, liksom investeringar i transportinfrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar. Ytterligare investeringar i it- och bredbandsutbyggnaden är nödvändiga. Tillgången till kommersiell service måste förbättras för att samhällena ska vara livskraftiga. För att komma till rätta med den bostadsbrist som råder i nästan hela landet krävs omfattande regelförenklingar, förbättrad marktillgång, en friare hyressättning med starkare koppling till bostädernas marknadsvärde och ett mer energieffektivt byggande. Strandskyddet bör reformeras.

Den klyvning som finns i vårt samhälle i dag går inte bara mellan stad och landsbygd, utan också mellan inner- och ytterstad. Utvecklingen i särskilt utsatta områden måste vändas, vilket kan ske genom en modell med avtal mellan staten och kommunerna där parterna i samverkan vidtar aktiva åtgärder inom sina respektive ansvarsområden.

En av statens viktigaste uppgifter är att garantera människors säkerhet och trygghet. Tryggheten ska värnas i hela landet, oavsett om man bor på landsbygden, i storstaden eller i ett utanförskapsområde. För att möta den ökade otryggheten i samhället behövs en ökad lokal polisär närvaro med fler poliser, ökade resurser för att utreda och lagföra brott samt andra trygghetsskapande åtgärder. Straffen bör skärpas, och rättskedjan måste hålla ihop för att återupprätta förtroendet och respekten för rättsväsendet. För att förhindra terroristbrott bör arbetet mot terrorism intensifieras. För att möta de skärpta krav som det internationella säkerhetsläget ställer behöver såväl den militära som den civila försvarsförmågan stärkas. Sverige bör också gå med i Nato snarast möjligt.

Vården och omsorgen ska hålla hög kvalitet och finnas tillgänglig för alla i hela landet, vilket förutsätter en väl utbyggd primärvård. För att skapa ökad tillgänglighet och valfrihet bör patienterna få rätt till en fast läkarkontakt i primärvården, och entreprenörskap inom vården främjas för att möjliggöra små primärvårdsenheter. Köerna till vården behöver också förkortas genom ekonomiska incitament. Insatser är även nödvändiga för att ge ett bättre stöd vid psykisk ohälsa och för att förbättra karriärmöjligheterna för sjuksköterskor.

Den ekonomiska politiken måste ändras för att utsläppen ska minska igen. Grunden för Centerpartiets miljö- och klimatpolitik är att förorenaren ska betala för sina utsläpp, samtidigt som grön teknik stimuleras. Politiken måste inriktas mot mer effektiva incitament att göra gröna val, såsom en grön bilbonus, miljölåstbilspremier och förbättrade förutsättningar för små- och storskalig produktion av förnybar energi samt ökade investeringar i laddinfrastruktur och energilagring. Ett enkelt och rättighetsbaserat grönt avdrag bör införas, i stället för de varierande stöd som finns i dag. Den gröna skatteväxlingen inom energisektorn bör öka och användningen av biobränsle i flygsektorn bli obligatorisk.

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (L)

av Mats Persson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,

2017/18:3405 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 30,

2017/18:3420 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 9 och

2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L),

bifaller delvis motionerna

2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C),

2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1 och

2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD) samt

avslår proposition 2017/18:100 punkt 1 och motionerna

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S),

2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S),

2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) yrkandena 1, 2 och 4,

2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M),

2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M),
2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M),
2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S),
2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M),
2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M),
2017/18:2931 av Sten Bergheden (M),
2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 10, 11, 19 och 27,
2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2 och
2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Liberalerna har tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna en samsyn kring den ekonomiska politiken. Vår gemensamma ståndpunkt är att politiken ska bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där det gemensamt skapas trygghet och sammanhållning.

Ett av målen för den ekonomiska politiken är att stabilisera konjunkturen, vilket kräver betydande överskott i en högkonjunktur. Det starka konjunkturläge som Sverige befinner sig i motiverar inte längre en expansiv finanspolitik. Regeringens omotiverat expansiva finanspolitik riskerar att leda till att Sverige går in i nästa lågkonjunktur med ett för litet handlingsutrymme. I stället för att förstärka den långsiktiga tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter samt kortsiktiga och procykliska stimulanser, vilket inte är ansvarsfullt. Vi inom Alliansen är också kritiska till regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. I slutet av prognosperioden är de så högt satta att den styrande effekten av taken helt gått förlorad, vilket också Finanspolitiska rådet kritiserat regeringen för. Vi anser därför inte att tillkännagivandet som riksdagen riktade till regeringen om att utgiftstakets nivå bör sättas så att det återfår sin styrande effekt (bet. 2016/17:FiU20, rskr. 2016/17:349) är slutbehandlat.

Även om den svenska statskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan öka om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler.

Den övergripande inriktningen på den ekonomiska politiken ska vara att stärka Sveriges förmåga att möta en ekonomisk nedgång och som säkerställer att det finns resurser för de reformer som behöver göras. Kommande reformer ska i första hand finansieras genom omprioriteringar, och inte genom att försvaga sparandet.

I de fall då statliga bolag till del eller helt säljs får staten in inkomster från försäljningen. I enlighet med gällande regelverk ska de inkomsterna användas för att amortera på statskulden. Statens totala förmögenhet förändras inte när en tillgång, aktier, byts mot en annan, likvida medel. Intäkterna från en försäljning kan därför inte användas för att finansiera ökad löpande offentlig

konsumtion. Denna princip ska gälla oavsett aktuell nivå på statsskulden. Att använda intäkter från försäljning av statliga bolag till sådan offentlig konsumtion är liktydigt med att sänka statens nettoförmögenhet vilket inte bör vara syftet med att sälja statliga bolag. Om regeringen vill göra en sådan försämring av statens finanser måste det motiveras utifrån det finanspolitiska ramverket och finansieras på ett erforderligt sätt.

Sverige ska fungera för alla, men i dag lämnas alldeles för många utanför. Det främsta problemet är den tudelade arbetsmarknaden och ett utanförskap som biter sig fast. Politiken ska därför inriktas på att göra det mer lönsamt att arbeta, med lägre skatter på arbetsinkomster och bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är att reformera systemet för ekonomiskt bistånd, med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Det behöver också öppnas upp fler vägar till jobb, bl.a. genom att göra det enklare att lära sig jobbet på jobbet samtidigt som anställningskostnaderna för att anställa de som står längst från arbetsmarknaden sänks genom s.k. inträdesjobb, som är en förenklad anställning för unga upp till 23 år utan gymnasieexamen och nyanlända asylinvandrare.

En trygg välfärd och ett fungerande rättsväsende är en grundläggande uppgift för samhället. Sjukvården ska präglas av hög kvalitet och tillgänglighet för alla. Utvecklingen går åt fel håll med växande köer och försämrade tillgänglighet. Reformerna som kortar patienternas väntetider är den mest akuta uppgiften. En ny och uppdaterad kömiljard bör därför genomföras. Effektiviteten, produktiviteten och fördelningen av resurser i svensk sjukvård ska också förbättras.

Målet för skolan ska vara att Sverige inom tio år ska ligga i topp tio i PISA-mätningarna. Detta ska uppnås genom ett ökat antal undervisningstimmar, fler karriärlärartjänster och utökade resurser till utsatta skolor och svagt presterande elever. Politiken ska också inriktas på att reformera lärarutbildningen med ett ökat fokus på kunskap och inläring.

Lag och ordning ska säkras i hela Sverige genom att stärka svensk polis, och straffskalan för brott måste ses över.

Villkoren för att starta, driva och utveckla företag ska förbättras. Regeringens politik går i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ett ökat regelkrångel. Den statliga inkomstkatten bör i stället omfatta färre än i dag, och skattesystemet bör ändras för att öka drivkrafterna för entreprenörskap. När det gäller tillgången till kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Politiken bör därför inriktas på att genomföra reformer som frigör mer attraktiv mark att bygga på, förkortar överklagandeprocesser, medför effektivare användning av resurserna inom bostadspolitiken och ökar rörligheten på bostadsmarknaden.

Sverige ska vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Det kräver väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan medan skatten i gengäld kan sänkas på jobb och företagande.

Liberalernas reformplan för Sverige syftar till att öka friheten för människor, samtidigt som dagens stora utmaningar och problem hanteras. Liberalerna sätter skolan främst, eftersom en skola i toppklass är den viktigaste faktorn för att alla ska få de kunskaper som behövs för att kunna leva ett självständigt liv och förverkliga sina livsdrömmar. Det behövs en skola med tydliga kunskapsmål och ökad betoning på faktakunskaper, mer undervisningstid och en mer traditionell aktivt lärarledd undervisning. Sverige behöver fortsätta arbetet med att lyfta läraryrkets status eftersom skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja skolresultaten. Karriärvägarna behöver bli fler och lönerna inom läraryrket höjas. Staten behöver ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Kvaliteten och valfriheten ska värnas, och skolvalet ska vara aktivt.

Varje människa behövs. Liberalerna anser att integrationen är avgörande för att människor som kommit till Sverige ska kunna bygga upp sin tillvaro och stå på egna ben. Det behövs en liberal integrationspolitik som ger människor fler möjligheter och ställer tydliga krav. Det svenska språket ska gå som en röd tråd från de första dagarna på ett asylboende fram till svenskt medborgarskap. Det ska vara obligatoriskt att delta i både språkundervisning och samhällsinformation, och den som vill bli medborgare ska göra ett språk- och samhällsprov. Hederstänkandet och parallellsamhällena ska bekämpas med kraft.

Liberalerna anser att det ska löna sig att arbeta, starta företag, utbilda sig och ta ansvar. Sverige ska vara ett land med en väl fungerande ekonomi och en gemensamt finansierad välfärd. Ett land där jämlikhet råder innebär inte att alla ska ha det likadant, utan att alla ges förutsättningar att nå sin fulla potential. Klyftorna i samhället måste bekämpas genom att människor får utrymme att växa. Trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur ökar klyftorna mellan de som har en egen försörjning och de som lever i utanförskap. Två av tre som börjar få försörjningsstöd fastnar i ett långvarigt bidragsberoende. Detta kan Liberalerna inte acceptera. Det behövs därför ett nytt mål om halverat bidragsberoende som styråra för den ekonomiska politiken.

Fler människor ska kunna ta steget från utanförskap och bidragsberoende till egen försörjning. Regeringens arbetslöshetsmål styr i fel riktning: bort från fler jobb och mot siffertrixande. I stället bör ett sysselsättningsmål införas. Det behövs flera reformer för att öka sysselsättningen för de grupper som har högst förgymnasial utbildning. Arbetsmarknaden behöver mer flexibilitet, och fokus ska läggas på de arbetsmarknadsprogram som fungerar samtidigt som Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form läggs ned.

Tillsammans med övriga allianspartier, regeringen och Vänsterpartiet har Liberalerna kommit överens om ett nytt överskottsmål, men regeringen planerar inte för att nå detta. Konsekvenserna blir bl.a. att de marginaler som krävs nästa gång ekonomin hamnar i kris riskerar att saknas. Sverige ska kunna klara av kommande kriser, och det finansiella sparandet ska vara tillräckligt för att kunna genomföra nödvändiga strukturreformer i framtiden, utan att

trycket på välfärden ökas. Finanspolitiken behöver vara väl avvägd och långsiktigt hållbar.

Liberalerna vill se en genomgripande skattereform för att stimulera jobb och företagande, så att tillväxt och välfärd kan garanteras även i framtiden. För att utveckla arbetslinjen och stärka den svenska konkurrenskraften är det centralt att skatterna på arbete sänks. Fastighetsskatten bör ses över och de olika flyttskatterna sänkas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden. En stegvis nedtrappning av ränteavdragen skulle också bidra till att dämpa och stabilisera prisutvecklingen på bostäder. Liberalerna står för en smart, grön politik som utgår från marknadsekonomi, teknik och utveckling, och vi vill se en riktig grön skatteväxling. Skatterna bör höjas rejält på verksamheter som skadar klimatet och miljön, samtidigt som andra skatter sänks. Det ska löna sig att arbeta, och det ska kosta att förorena.

Sverige ska närma sig euroområdet, och för att slå vakt om fortsatta reformer, bygga varaktiga allianser och säkra svenskt inflytande på centrala områden krävs det att vi på sikt blir en del av euroområdet, dvs. en del av EU:s verkliga kärna. Sverige bör också vara med i bankunionen för att åstadkomma ett närmare samarbete med euroländerna när det gäller ekonomiska frågor. När ett mer robust ramverk för eurosamarbetet och en tydligare demokratisk förankring finns på plats är målet att Sverige efter ett ja i en folkomröstning införa euron som valuta.

I Sverige ska alla veta att det finns hjälp när det verkligen behövs. Tryggheten ska gälla alla. Men i dag växer köerna i sjukvården, samtidigt som människor med stora funktionsnedsättningar berövas sin personliga assistans. Tillgängligheten och kontinuiteten i vården måste öka och valfriheten värnas. Primärvården bör förbättras, och genom en uppdaterad kömiljard belönas de landsting och regioner som klarar att korta köerna i sjukvården. Det bör införas en nationell modell för att fler ska kunna utbilda sig till specialistsjuksköterskor, och genom att återinföra vårdbiträden används vårdens resurser bättre, samtidigt som fler människor får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Liberalerna vill främja trygghetssystem som ökar friheten, och viktigast för familjer i ekonomisk utsatthet är en politik för fler jobb. Det behövs en ny föräldraförsäkring, och arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring, inte som en långvarig försörjningskälla. Äldre ska ha samma rätt och möjlighet att bestämma över sin vardag som yngre, och äldres egenmakt bör ökas genom att det blir lättare för de som vill att jobba längre.

Tillvaron krymper för den som inte känner trygghet. Att veta att polisen kommer när det verkligen behövs och att känna sig trygg i sitt bostadsområde handlar om frihet i vardagen. Liberalernas mål är att antalet poliser ska vara minst 25 000 inom sju år, och att antalet civilanställda byggs ut i motsvarande takt. Polisyrket bör också göras mer attraktivt genom höjda polislöner.

Det säkerhetspolitiska läget har försämrats markant, och för att garantera svensk säkerhet och självständighet är det nödvändigt att Sverige så snart som möjligt ansöker om medlemskap i Nato. Försvarsförmågan måste öka på flera

olika sätt, och Liberalernas ambition är att försvarsutgifterna inom tio år ska uppgå till 2 procent av BNP.

5. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3405 av Lars Hjälmared m.fl. (M) yrkande 30,

2017/18:3420 av Lars Hjälmared m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 9,

2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2 och

2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD),

bifaller delvis motionerna

2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C),

2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1 och

2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) samt

avslår proposition 2017/18:100 punkt 1 och motionerna

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S),

2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S),

2017/18:2030 av Anette Åkesson (M) yrkandena 1, 2 och 4,

2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M),

2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M),

2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S),

2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M),

2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2017/18:2931 av Sten Bergheden (M),

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 10, 11, 19 och 27,

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4 och

2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Kristdemokraterna har tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna en samsyn kring den ekonomiska politiken. Vår gemensamma ståndpunkt är att politiken ska bygga ett samhälle som tar till vara varje

människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där det gemensamt skapas trygghet och sammanhållning.

Ett av målen för den ekonomiska politiken är att stabilisera konjunkturen, vilket kräver betydande överskott i en högkonjunktur. Det starka konjunkturläge som Sverige befinner sig i motiverar inte längre en expansiv finanspolitik. Regeringens omotiverat expansiva finanspolitik riskerar att leda till att Sverige går in i nästa lågkonjunktur med ett för litet handlingsutrymme. I stället för att förstärka den långsiktiga tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter samt kortsiktiga och procykliska stimulanser, vilket inte är ansvarsfullt. Vi inom Alliansen är också kritiska till regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. I slutet av prognosperioden är de så högt satta att den styrande effekten av taken helt gått förlorad, vilket också Finanspolitiska rådet kritiserat regeringen för. Vi anser därför inte att tillkännagivandet som riksdagen riktade till regeringen om att utgiftstakets nivå bör sättas så att det återfår sin styrande effekt (bet. 2016/17:FiU20, rskr. 2016/17:349) är slutbehandlat.

Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan öka om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler.

Den övergripande inriktningen på den ekonomiska politiken ska vara att stärka Sveriges förmåga att möta en ekonomisk nedgång och som säkerställer att det finns resurser för de reformer som behöver göras. Kommande reformer ska i första hand finansieras genom omprioriteringar, och inte genom att försvaga sparandet.

I de fall då statliga bolag till del eller helt säljs får staten in inkomster från försäljningen. I enlighet med gällande regelverk ska de inkomsterna användas för att amortera på statsskulden. Statens totala förmögenhet förändras inte när en tillgång, aktier, byts mot en annan, likvida medel. Intäkterna från en försäljning kan därför inte användas för att finansiera ökad löpande offentlig konsumtion. Denna princip ska gälla oavsett aktuell nivå på statsskulden. Att använda intäkter från försäljning av statliga bolag till sådan offentlig konsumtion är liktydigt med att sänka statens nettoförmögenhet vilket inte bör vara syftet med att sälja statliga bolag. Om regeringen vill göra en sådan försämring av statens finanser måste det motiveras utifrån det finanspolitiska ramverket och finansieras på ett erforderligt sätt.

Sverige ska fungera för alla, men i dag lämnas alldeles för många utanför. Det främsta problemet är den tudelade arbetsmarknaden och ett utanförskap som biter sig fast. Politiken ska därför inriktas på att göra det mer lönsamt att arbeta, med lägre skatter på arbetsinkomster och bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är att reformera systemet för ekonomiskt bistånd, med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Det behöver också öppnas upp fler vägar till jobb, bl.a. genom att göra det enklare att lära sig jobbet på jobbet samtidigt som anställningskostnaderna för

att anställa de som står längst från arbetsmarknaden sänks genom s.k. inträdesjobb, som är en förenklad anställning för unga upp till 23 år utan gymnasieexamen och nyanlända asylinvandrare.

En trygg välfärd och ett fungerande rättsväsende är en grundläggande uppgift för samhället. Sjukvården ska präglas av hög kvalitet och tillgänglighet för alla. Utvecklingen går åt fel håll med växande köer och försämrad tillgänglighet. Reformerna som kortar patienternas väntetider är den mest akuta uppgiften. En ny och uppdaterad kömiljard bör därför genomföras. Effektiviteten, produktiviteten och fördelningen av resurser i svensk sjukvård ska också förbättras.

Målet för skolan ska vara att Sverige inom tio år ska ligga i topp tio i PISAMMÄTNINGARNA. Detta ska uppnås genom ett ökat antal undervisningstimmar, fler karriärlärartjänster och ökade resurser till utsatta skolor och svagt presterande elever. Politiken ska också inriktas på att reformera lärutbildningen med ett ökat fokus på kunskap och inläring.

Lag och ordning ska säkras i hela Sverige genom att stärka svensk polis, och straffskalan för brott måste ses över.

Villkoren för att starta, driva och utveckla företag ska förbättras. Regeringens politik går i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ett ökat regelkrångel. Den statliga inkomstskatten bör i stället omfatta färre än i dag, och skattesystemet bör ändras för att öka drivkrafterna för entreprenörskap. När det gäller tillgången till kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Politiken bör därför inriktas på att genomföra reformer som frigör mer attraktiv mark att bygga på, förkortar överklagandeprocesser, medför effektivare användning av resurserna inom bostadspolitik och ökar rörligheten på bostadsmarknaden.

Sverige ska vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Det kräver väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan medan skatten i gengäld kan sänkas på jobb och företagande.

Kristdemokraterna vill ha en ekonomisk politik som tar till vara varje människas förmåga och som underlättar för alla att gå från utanförskap till arbete. Den ekonomiska politiken ska skapa förutsättningar för ett samhälle med god ekonomisk tillväxt och ett företagsklimat som står sig starkt i den allt hårdare globala konkurrensen. Familjernas självbestämmande och det civila samhällets ställning ska stärkas. En väl fungerande ekonomisk politik ger resurser att satsa på välfärden, dvs. en god vård och omsorg och en bra skola som fördjupar sitt kunskapsuppdrag och återupprättar en bildningstradition. Den ekonomiska politiken ska skapa förutsättningar för människor att bygga goda relationer och känna trygghet och tillit. BNP-måttet är centralt för att följa utvecklingen och få ramar för vad som är ekonomiskt möjligt, men eftersom det exkluderar faktorer som enligt forskningen är avgörande för vårt välbefinnande bör ett livskvalitetsindex införas i den officiella statistiken.

Sverige drar för närvarande nytta av en god konjunktur, och tack vare jobbreformerna som tidigare genomförts finns det förutsättningar för hög

sysselsättning och god tillväxt. Samtidigt har Sverige problem och stora utmaningar som den nuvarande politiken står alltför passiv inför. Det handlar om försämrad tillgänglighet i vården och omsorgen, en ökad tudelning på arbetsmarknaden samt brister i tryggheten genom en polisorganisation som är för liten och fungerar dåligt. Med genomtänkta reformer kring arbetsmarknaden och i skattepolitiken kan människors möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap förbättras.

Hälso- och sjukvårdspolitiken ska ta sin utgångspunkt i varje människas absoluta och okränkbara värde. De som har störst behov ska också ges företräde till hälso- och sjukvården. För att det ska gå att lita på vården och omsorgen krävs det vårdreformer för att komma till rätta med vårdköer, överbeläggningar och bristande patientsäkerhet. För att säkra en god, effektiv och jämlik vård i hela landet behöver staten ta ansvar för vårdens organisation. Det är inte rimligt att den medicinska kvaliteten och resultat skiljer sig åt beroende på var i landet man bor. För att vända utvecklingen från det nuvarande välfärdssveket till ett välfärdslöfte krävs bl.a. att alla äldre ska ha rätt till hemsjukvård, att primärvården har fasta läkare, fler utbildningsplatser för specialistsjuksköterskor och en assistansersättning det går att lita på. Det offentliga ska vara garanten för vården och omsorgen, men vem som utför tjänsterna måste ligga i medborgarnas händer. Ökad valfrihet och makt till den enskilde och en mångfald av utförare skapar positiva effekter. Entreprenörer som tillsammans med investerare är med och utvecklar välfärden måste kunna göra en vinst, och förutsättningarna för ideellt driven idéburen vård och omsorg behöver förbättras.

Kristdemokraterna vill bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Äldres vård och omsorg måste präglas av självbestämmande och valfrihet. En sammanhållen seniorpolitik ska dock inte bara handla om vård och omsorg. Det friska åldrandet, de äldre som en viktig resurs och ett välfungerande samspel mellan generationerna är också viktiga beståndsdelar. Därför behöver den ekonomiska politiken inriktas mot att bl.a. skapa fler möjligheter för äldre att arbeta längre än till 65 år, och pensionärernas ekonomi behöver förbättras bl.a. genom att skillnaden i beskattning mellan arbetsinkomst och pension tas bort. Arbetslivet behöver förlängas för att vi ska klara de demografiska utmaningar som framtidens pensioner och välfärdens finansiering innebär.

Sverige har i dag en arbetsmarknad med stora strukturella utmaningar och en tudelning där personer med lägre utbildning eller de som är utrikes födda står utan jobb. Ett gott företagsklimat är nyckeln till att kunna möta framtida utmaningar och öka resurserna till den gemensamma välfärden, men nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker. Näringspolitiken måste inriktas mot att underlätta för företag att växa och anställa. Sektorer där jobb inte utförs på grund av höga skatter och avgifter behöver reformeras så att marknaderna kan växa till, t.ex. genom att bredda RUT-avdraget. Åtgärder behövs för att företag ska ha råd och möjlighet att anställa, t.ex. sänkta skatter på arbete och förenklade regler för att starta och driva företag.

Det krävs omfattande reformer för att vända utvecklingen och skapa en arbetsmarknad där alla får plats. Klyftan mellan utrikes och inrikes födda på arbetsmarknaden i Sverige växer snabbt. Utan politisk handling drabbas de nyanlända hårdast genom att de riskerar att fastna i ett långvarigt socialt och ekonomiskt utanförskap. För att inkludera fler på arbetsmarknaden krävs att det öppnas upp för fler typer av jobb, t.ex. fler arbeten som kräver lägre kvalifikationer, men också att det utvecklas s.k. inträdesjobb där arbetsgivare ska kunna anställa personer med något lägre ingångslön samtidigt som den anställde får utbildning eller lär sig jobbet på jobbet. Nyckeln till god integration är en bra utbildning i svenska och en utbildning som kan ge jobb. Insatserna för de människor som står utanför arbetsmarknaden måste vara effektiva och kompletta, varför arbetsmarknadspolitiken behöver en grundlig renovering. Antalet arbetsmarknadsprogram måste minskas och reformeras och Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form så att resurserna i stället kan fokuseras till de som står längst från arbetsmarknaden.

Antalet poliser har minskat under den senaste mandatperioden, och poliser lämnar sina tjänster varje vecka. Samtidigt växer antalet särskilt utsatta områden där polisen uppger att kriminaliteten och utsattheten är hög, och problemen på mindre orter där polisen inte alls är närvarande är också påtagliga. Antalet poliser måste öka. Bristerna i rättsväsendet och på arbetsmarknaden drabbar utsatta områden särskilt, vilket öppnar upp för brottslighet och utanförskap som leder till ökade motsättningar i samhället. I områden där polisen inte har kontroll finns en risk för att kriminella dominerar, vilket hindrar integrationen. Vissa av våra värderingar är inte valbara, och vägen in i samhället måste vara glasklar.

Sverige har ett moraliskt ansvar för att hjälpa medmänniskor i nöd, vilket innebär att både värna asylrätten och att ta ansvar för en ordnad, human och långsiktigt ansvarsfull migrationspolitik. Samtidigt ska asylprövningen vara rättssäker, och den som får ett nej på sin asylansökan ska lämna landet. En generös migrationspolitik måste kombineras med en effektiv och välfungerande integrationspolitik. Möjligheterna till integration stärks när människor ges förutsättningar till en egen försörjning. Därför behöver Sverige en politik för fler jobb, fler bostäder och en bättre skola. En integrationspolitik som inte fungerar kan även över tid undergräva migrationspolitikens legitimitet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2017/18:100

Proposition 2017/18:100 2018 års ekonomiska vårproposition:

1. Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 3).

Följdmotionerna

2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C):

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

2017/18:4162 av Ulf KristerSSon och Elisabeth Svantesson (båda M):

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i avsnitt 5–9 i motionen.

2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L):

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.

Skrivelse 2017/18:37

Regeringens skrivelse 2017/18:37 Riksrevisionens rapport om regeringens medelfristiga makroprognoser.

Skrivelse 2017/18:85

Regeringens skrivelse 2017/18:85 Riksrevisionens rapport om regeringens hantering av rekommendationer från EU, Internationella valutafonden och OECD.

Skrivelse 2017/18:203

Regeringens skrivelse 2017/18:203 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:603 av Hillevi Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om analys av inkomstklyftorna i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1076 av Peter Persson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att göra en översyn av utvecklingen för fördelning av inkomster och förmögenheter och att i samband med översynen ta fram konkreta förslag som innebär att jämlikheten i Sverige ökar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2030 av Anette Åkesson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kommunutredningen bör få ett tilläggsuppdrag att tydligt definiera och se över vad som ska omfattas av det offentliga kommunala åtagandet inför kommande utmaningar gällande befolkningsutveckling och kompetensförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vilka skattebaser som i framtiden kommer att vara lämpliga för att finansiera välfärden med hänsyn tagen till att automatisering och digitalisering kommer att påverka antalet jobb och därmed sätta press på det som i dag huvudsakligen finansierar välfärden, den kommunala inkomstskatten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i kommande långtidsutredningar ta hänsyn till faktisk historisk kostnadsutveckling när man gör bedömningen av långsiktig finansiell hållbarhet av välfärdens finansiering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2296 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intäkter som följd av försäljningar av statliga bolag ska användas för betalning av statsskulden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2473 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en bred parlamentarisk samling om hur en hållbar finansiering av välfärden för framtiden kan uppnås och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2542 av Jörgen Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åstadkomma en gynnsam produktivitetsutveckling i välfärden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2546 av Jörgen Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre samverkan mellan penning- och finanspolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2630 av Phia Andersson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en jämlik politik som skapar lika förutsättningar för alla människor oavsett bakgrund, socioekonomiska förutsättningar eller bostadsort och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2822 av Finn Bengtsson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utgå från sysselsättningsgraden i sin politik och att regeringen ska redovisa sysselsättningspåverkan av sin politik och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2918 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga riksdagspartiers föreslagna statsbudgetar bör granskas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2931 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka tänkbara alternativa finansieringslösningar för investeringar i framtidens infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2962 av Valter Mutth m.fl. (MP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda hur staten, för att påskynda de stora infrastrukturinvesteringar som klimatomställningen kräver, i högre grad skulle kunna låna av sig själv via Riksbanken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en statlig investeringsbudget och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta ett nationellt centrum för solidarisk ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en handlingsplan för ekonomisk jämlikhet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska närma sig eurozonen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3405 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intäkterna från försäljningen av statliga bolag ska användas för att amortera av på statsskulden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3420 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intäkterna från försäljningen av statliga bolag ska användas för att amortera av på statsskulden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3834 av Jakob Forssmed m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komplettera regeringens ramverk för välförhållandesutveckling med den officiella statistiken och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2017/18:SkU8y

2018 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

I yttrandet tillstyrker utskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar dessa avser utskottets beredningsområde.

I fem avvikande meningar tillstyrker Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna de förslag till riktlinjer som lagts fram av respektive parti.

Innehållsförteckning

Utskottets överväganden.....	3
Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	3
Regeringen	3
Moderaterna	6
Sverigedemokraterna	7
Centerpartiet.....	7
Liberalerna	10
Kristdemokraterna.....	12
Utskottets ställningstagande.....	13
Avvikande meningar.....	15
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (M)	15
2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD).....	17
3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (C)	17
4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (L).....	21
5. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (KD)	25

Utskottets överväganden

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar de avser skatteutskottets beredningsområde och avslår de förslag om en annan inriktning som läggs fram i Moderaternas, Sverigedemokraternas, Centerpartiets, Liberalernas och Kristdemokraternas partimotioner.

Jämför avvikande mening 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

Regeringen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riktlinjernas syfte är att ange politikens inriktning inför budgetpropositionen för 2019.

Med principen att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar kan Sveriges samlade styrka öka. Med en politik som minskar skillnaderna i ekonomiska villkor mellan olika grupper ges förutsättningar för ett fritt och jämlikt samhälle. Så kan trygghet och framtidstro växa.

Under mandatperioden har ett antal omfördelande reformer genomförts. Det arbetet ska fortsätta och Sverige ska vara ett jämlikt land. Investeringar och reformer som stärker omfördelningen och ger alla möjlighet att delta på arbetsmarknaden minskar klyftorna, ökar tilliten och stärker ekonomin. Jämlikhet och utveckling förstärker varandra.

Äldre som varit med och byggt vårt land ska inte betala högre skatt än löntagare. Styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del. I den gemensamt finansierade välfärden finns en stark omfördelande kraft. Sverige ska fortsätta vara ett ledande välfärdsland. Den ekonomiska ojämlikheten ska bekämpas med en aktiv fördelningspolitik.

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna och Vänsterpartiet.

Regeringen har gjort den största bostadspolitiska satsningen på 20 år för att få fram fler hyresrätter och studentbostäder med rimliga hyror. Regeringen har höjt barnbidraget med 200 kronor i månaden.

Pensionärer har rätt till ekonomisk trygghet. De har genom ett långt yrkesliv bidragit till att bygga dagens välfärd. Pension är uppskjuten lön men beskattas i dag i flera fall högre än löneinkomst. Skillnaden i beskattning beror

på de jobbskatteavdrag som infördes 2007–2014. Regeringen har tagit steg för att helt avskaffa skatteflyktan mellan pensionärer och löntagare genom att sänka skatten för tre av fyra pensionärer.

Skattepolitiken ska finansiera den gemensamma välfärden och andra viktiga samhällsfunktioner. Den tydligaste omfördelningen sker genom det skattefinansierade välfärdsåtagandet. Skatte- och utgiftssystemen har en omfördelande roll och det finns därför anledning att särskilt beakta vilka fördelningseffekter olika åtgärder kan få. Kapitalbeskattningen och progressiviteten i skattesystemet förstärker omfördelningen. Skattepolitiken ska också skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt och hög sysselsättning, ett rättvist fördelat välstånd samt ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle. Ett väl fungerande skattesystem, där var och en gör rätt för sig och bidrar efter förmåga är en förutsättning för den svenska modellen. Skatteflykt och skatteundandragande drabbar alla då det innebär att resurser dras undan från vår gemensamma välfärd och skadar en fri och rättvis konkurrens. Det är därför viktigt att alla följer de regler som finns och att arbetet mot skatteflykt och skatteundandragande fortsätter. Fusk och brottsligt utnyttjande kan aldrig accepteras. Ordning och reda är en förutsättning för att alla ska kunna känna tillit till de system som ska trygga den gemensamma välfärden.

Ett konkurrenskraftigt och dynamiskt företagsklimat är grunden för hållbar tillväxt och jobbskapande. Villkoren för företagande ska vara internationellt konkurrenskraftiga, främja investeringar, ha sin grund i förutsebara regelverk och stödja en sund konkurrens. Detta är en förutsättning för att hela landet ska växa.

Regeringen vill motverka skatteplanering med ränteavdrag samt förbättra neutraliteten mellan finansiering med eget och lånat kapital. Därför har regeringen lagt fram ett förslag om nya skatteregler för företagssektorn.

Sverige ska ha ett robust elsystem, med en hög leveranssäkerhet, en låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Regeringens målsättning är 100 procent förnybar energi. Regeringen arbetar intensivt med att genomföra energiöverenskommelsen som ingicks mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna den 10 juni 2016 i den parlamentariska Energikommissionen. Regeringen har lagt fram konkreta åtgärder om ett förlängt och utökat elcertifikatssystem (prop. 2016/17:179) och ett antal skatteförändringar i enlighet med energiöverenskommelsen, som också antagits av riksdagen (prop. 2016/17:142).

Under mandatperioden har regeringens politik minskat skillnaden i beskattningen mellan pension och löneinkomst. Det senaste steget trädde i kraft den 1 januari 2018. Regeringen anser dock att skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension ska tas bort helt. I budgetpropositionen för 2018 aviserades därför ytterligare två steg till 2020. Ett förslag kommer att remitteras där skatten i ett första steg 2019 sänks med ungefär hälften av den kvarvarande skatteflyktan.

Ett väl fungerande skattesystem, där var och en gör rätt för sig, är en förutsättning för den svenska modellen och vår skattefinansierade välfärd.

Skatteflykt och skatteundandragande är stora samhällsproblem. Det undandrar samhället stora resurser och övervältrar skattebördan på andra grupper. Det undergräver också sammanhållningen och förtroendet för vårt samhälle och våra myndigheter. Därför ska uppgifter om bl.a. utbetalda ersättningar för arbete och skatteavdrag på individnivå framöver normalt lämnas till Skatteverket månadsvis i arbetsgivardeklarationer.

Regeringen arbetar vidare med ett förslag från Skatteverket som innebär att utländska företag med viss verksamhet i Sverige ska göra skatteavdrag och kontrolleras på samma sätt som svenska företag. Regeringen har även överlämnat propositionerna Personalliggare i fler verksamheter (prop. 2017/18:85) och Skattetillägg vid rättelse på eget initiativ (prop. 2017/18:144) till riksdagen. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över möjligheterna att införa en skyldighet för bl.a. skatterådgivare att informera Skatteverket om skatteupplägg. I den nya lagstiftningen om offentlig upphandling ställs tydliga krav på att leverantörer ska betala skatt och sociala avgifter och att upphandlande myndigheter ska utesluta sådana leverantörer som inte uppfyller dessa krav.

För att motverka aggressiv skatteplanering är det viktigt med internationellt samarbete. I december 2017 beslutade Europeiska unionens råd om att införa en förteckning över icke samarbetsvilliga jurisdiktioner på skatteområdet som medlemsstaterna ska vidta administrativa motåtgärder mot. Regeringen har gett Skatteverket i uppdrag att särskilt granska transaktioner med dessa jurisdiktioner. Avtalet om att tillämpa den globala standarden för automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton har numera undertecknats av 98 länder. Det är viktigt att även låg- och medelinkomstländer ska kunna motverka försök att undvika skatt. Regeringen har därför gett Skatteverket och Sida i uppdrag att anordna en internationell konferens om kapacitetsutveckling på skatteområdet.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Därför har ett klimatpolitiskt ramverk införts med ambitiösa klimatmål. Regeringen har också mer än fördubblat miljöbudgeten, ökat stödet till solceller med närmare 20 gånger och investerat kraftigt i klimatomställningen, bl.a. med Klimat- och Industriklivet. Utsläppen minskar, särskilt inom transportsektorn. Ett bonus-malus-system för nya lätta fordon införs den 1 juli 2018. Genom systemet kommer en bonus att ges för fordon med låga koldioxidutsläpp och förhöjd fordonsskatt att tas ut för fordon med höga utsläpp. Bonus-malus-systemet innebär en väsentligt starkare styrning mot minskade utsläpp av koldioxid från lätta fordon än dagens fordonsskattesystem. Ytterligare en viktig del för att nå en fossilfri fordonsflotta är att skapa långsiktiga spelregler för hållbara biodrivmedel. Därför införs bränslebytet den 1 juli 2018. Reformen innebär ett reduktionspliktssystem som i kombination med ändrade skatteregler syftar till att minska utsläppen från bensin och dieselbränslen genom ökad inblandning av biodrivmedel. En skatt på flygresor infördes den 1 april 2018 för att bidra till att flyget i större utsträckning ska bära sina egna

klimatkostnader. En promemoria om en ny inriktning för beskattning av tung lastbilstrafik har remitterats.

Tullkontrollerna vid gränserna ska öka så att den illegala handeln med narkotika och vapen stoppas redan vid gränsen. Genom myndighetssamverkan kan flera myndigheter samarbeta för att förhindra brottslighet. Regeringens uppdrag till Tullverket, Polismyndigheten, Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten att gemensamt förhindra den illegala hanteringen av punktskattepliktiga varor har bl.a. inneburit att de s.k. spritbussarna slagits ut och att en viktig inkomstkälla för den organiserade brottsligheten försvunnit. På motsvarande sätt har Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen fått i uppdrag att bekämpa internationella organiserade stöld- och inbrottsligor som verkar i landet. Enligt regeringen kan det även finnas skäl att se över Tullverkets befogenheter när det gäller utförelse av stöldgods.

Moderaterna

I partimotion 2017/18:4162 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) yrkande 1 föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Alliansens prioriteringar: Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen. Den statliga inkomstkatten bör omfatta färre än i dag, och skattesystemet bör öka drivkrafterna för entreprenörskap.

Alliansen vill skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag, som kan bidra till att skapa fler jobb och minska utanförskapet. Det kräver att trösklarna till företagande sänks, att regelkrånglet minskar, att kompetensförsörjningen säkras och att företagsskatterna är på en internationellt konkurrenskraftig nivå. Alliansen vill tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 kronor per person och år samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT-avdraget ytterligare för personer över 70 år ses över. Alliansen vill införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad, och 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

Moderaternas prioriteringar: Moderaterna satsar 22 miljarder kronor på ett nytt jobbskatteavdrag med en förstärkning av låga inkomster.

Det finns redan i dag ett förstärkt jobbskatteavdrag för äldre. Detta vill Moderaterna göra bredare och mer fördelaktigt. Dessutom ska det gälla redan för de som har fyllt 64 år vid beskattningsårets ingång i stället för dagens 65 år.

Breda yrkesgrupper som lärare och sjuksköterskor ska inte behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Det första steget tas genom att brytpunkten för statlig skatt höjs med motsvarande 1 000 kronor i månaden.

Moderaterna vill sänka skatterna, främst på låga inkomster, med närmare 500 kronor per månad för medelinkomsttagare och 10 procent lägre skatt för personer som har ett inträdesjobb. Det finns dessutom ett flertal skattehöjningar som särskilt bör ses över under kommande mandatperiod, exempelvis överindexeringen av drivmedelsskatterna och den slopade skattefriheten för förmån av fristående hälso- och sjukvård.

För att finansiera delar av dessa skattesänkningar vill Moderaterna också höja den reducerade momssatsen från 12 procent till 14 procent. Dessutom vill man avskaffa växa-stödet, avskaffa skattereduktionen för fackföreningsavgifter, avskaffa skattelättnaden för sjuk- och aktivitetsersättningen, höja skatte- och tulltilläggen, höja fastighetsskatten för obebyggd tomtmark och slopa gruppregistreringen av moms. Vidare vill man återställa regeringens momssänkningar för naturguider och mindre reparationer och avskaffa nedsättningen av energiskatten i gruvnäringen.

Sverigedemokraterna

I partimotion 2017/18:4161 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkas att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Sverigedemokraterna vill slopa den särskilda löneskatten för äldre. Sverigedemokraterna ökar jobbskatteavdraget för äldre med tydligt fokus på de lägsta inkomsterna där arbetsinkomster upp till 180 000 kronor per år i praktiken blir helt skattefria.

Investeringssparkontot (ISK) är en sparform som snabbt blev populär sedan införandet 2012, i synnerhet för ändamålet pensionssparande. ISK beskattas inte i förhållande till vinstens storlek utan utifrån en schablonbeskattning. Sverigedemokraterna föreslår att skattehöjningen på ISK tas bort för att uppmuntra och stimulera det egna sparandet.

Sverigedemokraterna vill även att avdragsrätten för individuellt pensionsparande återinförs med en avdragsrätt på 6 000 kronor per år för att ytterligare stärka det egna sparandet och minska beroendet av staten.

Centerpartiet

I partimotion 2017/18:4156 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkas att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen. I motionen redovisas inledningsvis allianspartiernas riktlinjer för den ekonomiska politiken. Alliansens riktlinjer beskrivs ovan i anslutning till Moderaternas partimotion 2017/18:4162.

Centerpartiets prioriteringar: Centerpartiet vill genomföra en bred skattesänkning på 2 000 kronor per person och år som stimulerar arbetsutbudet i hela ekonomin men som främst riktar sig till de med de allra lägsta inkomsterna.

Motionärerna har för avsikt att återkomma med förslag om att ta bort utfasningen av jobbskatteavdraget och återställa de sänkningar som regeringen gjort av skiktgränserna.

För att fler ska få ett enklare inträde på svensk arbetsmarknad föreslår Centerpartiet att ett ingångsavdrag införs. Det innebär att under de två första åren som en person är aktiv på svensk arbetsmarknad ska ingen arbetsgivaravgift betalas på den del av lönen som understiger 16 000 kronor per månad. Vidare föreslår Centerpartiet ett sommarjobsavdrag. Avdraget innebär att arbetsgivaravgiften slopas helt för personer under 18 år.

Det bör utredas om äldre som är över 80 år bör ges ett större RUT-avdrag än övriga. Rätten till avdrag bör utvidgas till att omfatta den egna och alla närstående familjemedlemmars bostad.

De delar av stöden till solceller, laddboxar och energilagring som går till hushåll ersätts med ett enkelt grönt avdrag. Stödet blir i praktiken ett dubbelt ROT-avdrag för gröna investeringar och uppgår till 60 procent av såväl arbets- som materialkostnaden. Förutom solceller, laddboxar och lagringsbatterier ingår också energideklarationer och smarta elmätare och system i avdraget.

Centerpartiet vill utnyttja de s.k. de minimis-stöden till att slopa arbetsgivaravgifterna för mjölkbönder upp till det tak som reglerna tillåter.

Vidare ska återbetalningen av dieselskatten höjas med 50 öre.

Centerpartiet avser att återkomma med förslag i enlighet med vad som beskrivs ovan i framtida budgetar.

Centerpartiet ämnar även återkomma med förslag om att det förstärkta jobbskatteavdraget ska göras tillgängligt för personer som är över 64 år samt att den särskilda löneskatten på äldre ska avskaffas.

En ny företagsform, ingångsföretag, införs för riktigt små företag med högst 250 000 kronor i omsättning. Ingångsföretagen ska i stället för vanliga skatter och avgifter betala en schablonmässigt beräknad skatt baserad på omsättningen och med en skattesats på 25 procent. För att göra denna nya företagsform möjlig i praktiken bör Skatteverket få i uppdrag att ta fram en plattform som tillåter att skatt dras direkt, via en app, vid elektroniska köp.

Centerpartiet föreslår på nytt att ingen arbetsgivaravgift behöver betalas när ett företag väljer att anställa sin första medarbetare.

I Storbritannien får företag med upp till 250 anställda och med bruttotillgångar på upp till 30 miljoner brittiska pund, motsvarande ungefär 350 miljoner kronor, ta del av deras motsvarighet till förbättrade optionsregler. Centerpartiet anser att åtminstone de gränser Storbritannien använder för optionsbeskattning ska gälla även i Sverige. Vidare bör fler branscher kunna använda kvalificerade personaloptioner. Slutligen bör det inte finnas en gräns på att endast företag som är sju år eller yngre får använda kvalificerade personaloptioner.

Centerpartiet vill förenkla 3:12-regelverket ytterligare. Eftersom utredningsförslaget om generationsskiften i fåmansföretag innebär en mycket påtaglig förbättring anser Centerpartiet att förslaget bör genomföras.

I ett första steg att regionalisera skatter anser motionärerna att det är rimligt att fastighetsskatten på elproducerande fastigheter regionaliseras för att återföra en del av värdet från den klimatsmarta energiproduktionen till berörda regioner.

På längre sikt bör uppskovsreglerna och reavinstbeskattningen reformeras inom ramen för en bredare översyn av skatterna för att köpa, äga och sälja sin bostad. Det är önskvärt med en bred, långsiktig och blocköverskridande överenskommelse när det gäller beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad. Det är naturligt att en sådan översyn bl.a. innefattar reavinstbeskattningen vid försäljning av bostad så att den inte i alltför stor utsträckning minskar rörligheten på bostadsmarknaden. Det är också viktigt att den innefattar ränteavdragen.

Motionärerna säger nej till den kilometerskatt som inte är miljöstyrande och har andra förslag för att öka omställningen inom åkeribranschen. Vidare föreslår man bl.a. en utökad avdragsrätt för åkerier som tankar förnybart.

Centerpartiet vill införa en grön bilbonus, som ger de bästa bilarna en bonus på upp till 100 000 kronor. Förslaget bygger på bilars utsläppsvärden av koldioxid uppdelat på fem olika koldioxidnivåer. Köparen får en bonus eller en extra avgift vid köp av ny personbil. Vidare kommer Centerpartiet i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag om ett reformerat system för förmånsvärde på tjänstebilar med högre grad av klimatstyrning. Grön bilbonus bör även innefatta förmånsbilarna.

Parkerings- och trängselavgifter bör avskaffas som skattebefriad förmån.

Subventioner till fossila bränslen bör fasas ut så att dessa bär sina miljökostnader.

Busstrafiken bör ha samma skatteförhållanden som tågtrafiken. Centerpartiet kommer därför att återkomma med förslag om att energiskatten på el till elburen kollektivtrafik hanteras likvärdigt oavsett fordonstyp. Vidare bör den nedsättning av energiskatten på el som gäller för större fartyg vars bruttodräktighet överstiger 400 gälla även för mindre fartyg.

Centerpartiet anser att den utsläppsbaseade delen av fordonsskatten bör förstärkas samtidigt som grundbeloppet sänks. Därför föreslås att fordonsskatten förlängs genom att det år från vilket bilar befrias från fordonsskatt tills vidare läses vid 1987.

Motionärerna anser vidare att naturgasen som används i transportsektorn bör beskattas med koldioxidskatt efter innehåll av fossilt kol och med energiskatt efter energiinnehåll, dvs. enligt samma princip som fossil bensin och diesel.

För att stärka arbetet med att skapa ett helt nytt förnybart elsystem vill man avskaffa fastighetsskatten på vindkraft.

Skatten för egenanvändning av solex slopas, och möjligheten till skatteavdrag införs om du är bosatt i en lägenhet men andelsägare i en mikroproduktionsanläggning. Återbetalningen bör skötas direkt på fakturan, precis som för ROT- och RUT-avdragen.

Centerpartiet avser att återkomma i kommande budget med förslag om att nedsättningen av koldioxid- och energiskatten på diesel till fordon som används i gruvindustriell verksamhet ska slopas. En punktskatt på avfallsförbränning föreslås.

Återbetalningen av kväveoxidavgiften fasas ut helt under de kommande två åren och avgiften görs därmed om till en skatt. Centerpartiet kommer att återkomma med förslag i kommande budget.

Kemikalieskatten ska breddas till att omfatta fler varor, som t.ex. vissa hushållsmaskiner, barnleksaker, vissa lösningsmedel, kläder och viss belysning. En miljöskatt på plastpåsar om 1,60 kronor bör också införas.

Liberalerna

I partimotion 2017/18:4166 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkas att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen. I motionen redovisas inledningsvis allianspartiernas riktlinjer för den ekonomiska politiken. Alliansens riktlinjer beskrivs ovan i anslutning till Moderaternas partimotion 2017/18:4162 yrkande 1.

Liberalerna föreslår reformer för över 50 miljarder kronor som berör skolan, integrationen, ökad trygghet och ett bättre försvar samt förändrade skatter för fler jobb och företag.

För att förbättra integrationen ska skatten sänkas för den som går från bidrag till jobb. RUT-avdraget utvecklas för fler enkla jobb. Inträdesjobb införs för nyanlända och unga.

Det ska löna sig att arbeta och utbilda sig. Liberalerna slopar löneskatten för äldre. En bred skattesänkning genomförs för låga arbetsinkomster. Liberalerna säger nej till avtrappat jobbskatteavdrag. Värnskaften avskaffas och brytpunkten för statlig skatt höjs.

Det ska löna sig bättre att spara och Liberalerna föreslår att ett sparande på investeringsparkonto på upp till 100 000 kronor ska vara skattefritt.

Det ska kosta att förorena. Liberalerna föreslår höjda miljöskatter och avvecklar ineffektiva klimatåtgärder och subventioner samt avvisar bonusar för bilköp.

Liberalernas politik finansieras genom en ny arbetsmarknadspolitik och höjda miljöskatter. Avgiften för obebyggd tomtmark och kommersiella lokaler höjs. Ränteavdragen trappas ned. I övrigt säger Liberalerna nej till att införa en skattereduktion för fackföreningsavgifter och nej till de förslag i proposition 2017/18:99 Vårändringsbudget för 2018 som bedöms ha effekt 2019. Slutligen föreslår man att pris- och löneomräkningen justeras.

Liberalerna anför att fler människor ska kunna ta steget från utanförskap och bidragsberoende till egen försörjning och föreslår att en ny

anställningsform införs, inträdesjobb, för nyanlända under de fem första åren i Sverige och för unga upp till 23 år som saknar fullständig gymnasieutbildning. Lönen är 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till 21 000 kronor i bruttolön per månad. Inga arbetsgivaravgifter behöver betalas.

En riktad skattesänkning enligt principen ”hälften kvar” införs för den som lämnar försörjningsstöd för arbete. Genom att den s.k. jobbstimulansen utvidgas från dagens 25 procent till 50 procent får en person med försörjningsstöd under två år behålla mer av en inkomstökning.

Åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget för äldre som arbetar justeras ned med två år och inkluderar personer som vid årets ingång är 63 år.

Liberalernas smarta, gröna politik utgår från marknadsekonomi, teknik och utveckling. Mer grön skatteväxling – på riktigt genom rejält höjda skatter på verksamheter som skadar klimatet och miljön, samtidigt som andra skatter sänks. Liberalerna säger nej till dyra subventioner, dels för att de är mindre effektiva än skatter, dels för att de är fördelningspolitiskt orättvisa och väljer i stället andra lösningar som är effektivare och mer träffsäkra.

Tuffare regler för reseavdrag ska gälla i storstadsregionerna men reglerna ska vara generösare i de områden där kollektivtrafik inte är samma alternativ.

Förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar höjs. I stället för bonusmalus, som innebär att skattemedel går till bidrag till privatinköp av bilar, införs en omvänd miljöbilsbonus. Den som köper en ny bil som drivs av fossila bränslen betalar mer i skatt än den som köper en ny elbil.

En dubbdäcksavgift införs för att minska skadliga utsläpp av partiklar.

Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt. Biodrivmedel används där det gör mest nytta, t.ex. inom flyget. Flyget omfattas av ett reduktionspliktssystem, och differentierade landningsavgifter ska gälla utifrån hur mycket biobränsle som används.

Användningen av handelsgödsel minskas bl.a. genom en ny läckageskatt för jordbruket. Fler ekonomiska styrmedel införs för att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnybara råvaror.

Genom dyrare bärkassar av fossilplast ska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp minskas.

Liberalerna vill se en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Flyttskatterna ska sänkas genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort permanent och räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas.

Ränteavdragen trappas ned under en tioårsperiod gradvis med en procentenhet per år från 30 till 20 procent och kopplas till skattesänkningar så att hushållens samlade ekonomi inte påverkas negativt.

Den statliga fastighetsskatten på obebyggd tomtmark höjs för mark som är avsatt för byggnation av flerbostadshus. Fastighetsskatten för kommersiella lokaler höjs.

Sverige behöver enligt motionärerna en genomgripande skattereform för att stimulera jobb och företagande och på så sätt garantera fortsatt tillväxt och välfärd framöver. Den viktigaste skattepolitiska prioriteringen är att sänka skatten på arbete, på kort och lång sikt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet

arbetade timmar i ekonomin och stärka konkurrenskraften. När fler jobbar kan nödvändiga satsningar på välfärden för att alla ska ha samma livschans finansieras.

För att minska arbetslösheten för dem som står längst från arbetsmarknaden måste den totala beskattningen av låga inkomster sjunka, samtidigt som avdrag och skattesänkningar för fler enkla jobb, som RUT-avdrag, måste öka.

Höga marginalskatter på arbete bidrar till att utbildningspremien är låg och att antalet arbetade timmar hålls tillbaka. Brytpunkten för statlig inkomstskatt bör höjas kraftigt och värnskatten avskaffas. Marginalskatterna bör successivt och på längre sikt sänkas och närma sig snittet för OECD-länderna.

Genom fler och växande företag skapas jobb och tillväxt. Skattesystemet tar inte tillräcklig hänsyn till det konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Om företag och deras nyckelmedarbetare beskattas hårdare i Sverige än i våra konkurrentländer är risken att investeringarna sker utomlands i stället. En skattereform behöver prioritera en konkurrenskraftig bolagsskatt, för att motverka arbetslöshet och utanförskap.

De olika flyttskatterna sänks för att öka rörligheten, samtidigt som prisutvecklingen på bostäder dämpas och stabiliseras genom att ränteavdragen på bostadslån stegvis trappas ned.

Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på tillväxt och sysselsättning än andra skatter. Miljöskatterna bör höjas ytterligare och dagens undantagsregler ses över samtidigt som subventioner fasas ut, både för att skynda på klimat- och miljömställningen och för att finansiera andra skattesänkningar.

Kristdemokraterna

I partimotion 2017/18:4167 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkas att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen. I motionen redovisas inledningsvis allianspartiernas riktlinjer för den ekonomiska politiken. Alliansens riktlinjer beskrivs ovan i anslutning till Moderaternas partimotion 2017/18:4162 yrkande 1.

Kristdemokraterna anför att en välfungerande ekonomisk politik ger oss resurser att satsa på välfärden, såsom en god vård och omsorg och en bra skola. Med genomtänkta reformer kring arbetsmarknaden och i skattepolitiken kan vi förbättra människors möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap.

Kristdemokraterna föreslår ett dubbelt jobbskatteavdrag för grupper som har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden – nyanlända, unga och personer som exempelvis på grund av arbetslöshet eller sjukdom har varit borta länge från arbetsmarknaden. Förslaget innebär en skattelättnad för unga under 25, med en förlängning för de som tar en akademisk examen och börjar arbeta innan de fyller 25, för nyanlända under de första fem åren i Sverige och för personer som kommer från långvarig arbetslöshet eller sjukskrivning. Det dubbla jobbskatteavdraget ges fullt ut upp till arbetsinkomster på 18 000

kronor och trappas sedan successivt av för månadsinkomster på upp till 26 000 kronor. För inkomster över 26 000 kronor ges ordinarie jobbskatteavdrag.

Pensionärsskatten ska avskaffas i sin helhet den 1 januari 2019.

En examensbonus föreslås för personer som tar ut en akademisk examen senast det år de fyller 25. Bonusen innebär de påföljande två åren dubbelt jobbskatteavdrag.

Kristdemokraterna vill införa ett jobbskatteavdrag för föräldrar som stegvis byggs ut till 500 kronor per förälder och månad. För föräldrar till barn som är 0–3 år ska skattereduktionen även omfatta andra inkomster såsom föräldrapenning eller a-kassa.

Motionärerna vill förbättra pensionärernas ekonomi, genom att bl.a. ta bort skillnaden i beskattning mellan arbetsinkomst och pensionsinkomst samt genom höjd BTP och borttagen särskild löneskatt för äldre som arbetar.

Taket för uppskov på reavinstskatten tas bort om man köper ny bostad. Även betalningen av räntan på uppskovet ska kunna skjutas på framtiden vid köp av ny bostad.

Kristdemokraterna eftersträvar även en blocköverskridande överenskommelse om en långsam nedtrappning av ränteavdragen, växlat mot sänkta inkomstskatter. Vidare vill man göra bosparande avdragsgillt mellan 18 och 34 års ålder. Reglerna ska gälla upp till en fjärdedels prisbasbelopp, vilket innebär ca 11 200 kronor per år i sparande. Används sparandet till andra inköp än bostad sker en retroaktiv beskattning.

Motionärerna vill avskaffa den särskilda löneskatten på seniorer och införa dubbelt jobbskatteavdrag redan från 64 års ålder. Man vill också att hela skillnaden i beskattning av förvärvsinkomst och pensionsinkomst ska slopas.

Generellt vill motionärerna sänka skatten på arbete och pensioner och höja skatten på miljöförstörande verksamhet och föreslår därför att skattnedsättningen i gruvindustriell verksamhet slopas, att skattebefrielsen för torv tas bort och att det införs råvaruskatt på textilier, skatt på plastkassar och skatt på förbränning av osorterade sopor.

Skatten på den diesel som används inom jordbruket sänks med 1,34 kronor per liter, under förutsättning att inblandningen av biodrivmedel ökar kraftigt.

Kristdemokraterna vill återinföra ett skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer.

Dessutom föreslår man att anslaget till Tullverket höjs med 500 miljoner kronor till 2020. Tullverkets roll ska förändras med ökad inriktning mot gränsskydd.

Utskottets ställningstagande

Med principen att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar kan Sveriges samlade styrka öka. Styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del. I den gemensamt finansierade välfärden finns en stark omfördelande kraft.

Skattepolitiken ska finansiera den gemensamma välfärden och andra viktiga samhällsfunktioner. Den tydligaste omfördelningen sker genom det skattefinansierade välfärdsåtagandet. Skattepolitiken ska även bl.a. bidra till ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle.

Ett konkurrenskraftigt och dynamiskt företagsklimat är grunden för hållbar tillväxt och jobbskapande. Villkoren för företagande ska vara internationellt konkurrenskraftiga, främja investeringar, ha sin grund i förutsebara regelverk och stödja en sund konkurrens. Utskottet anser samtidigt att det är angeläget att motverka skatteplanering med ränteavdrag samt förbättra neutraliteten mellan finansiering med eget och lånat kapital.

Utskottet konstaterar vidare att regeringen i propositionen Vårändringsbudget för 2018 föreslår en ökning av Tullverkets anslag med 72 miljoner kronor, bl.a. för att förstärka den tekniska kapaciteten och därigenom förbättra myndighetens förutsättningar att genomföra framgångsrika insatser mot organiserad brottslighet

Eftersom utskottet delar regeringens bedömningar tillstyrker utskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar som avser utskottets beredningsområde.

Utskottet avstyrker partimotionerna 2017/18:4162 (M) yrkande 1, 2017/18:4161 (SD) yrkande 1, 2017/18:4156 (C), 2017/18:4166 (L) och 2017/18:4167 (KD) i nu aktuella delar.

Stockholm den 22 maj 2018

På skatteutskottets vägnar

Per Åsling

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Åsling (C), Jörgen Hellman (S), Maria Strömkvist (S), Helena Bouveng (M), Peter Persson (S), Olle Felten (-), Rasmus Ling (MP), Lotta Finstorp (M), Anna Johansson (S), David Lång (SD), Mathias Sundin (L), Momodou Jallow (V), Larry Söder (KD), Patrik Lundqvist (S), Jörgen Warborn (M), Erik Andersson (M) och Linus Sköld (S).

Avvikande meningar

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (M)

Helena Bouveng (M), Lotta Finstorp (M), Jörgen Warborn (M) och Erik Andersson (M) anför:

Alliansens prioriteringar: Den rödgröna regeringen, som ofta haft samarbets-svårigheter och som har varit beroende av Vänsterpartiet, har bedrivit en ekonomisk politik präglad av skattehöjningar, snabbt stigande utgifter och ett oansvarigt lågt sparande. Denna utveckling behöver brytas.

Det svenska näringslivet är i grunden konkurrenskraftigt, men politiken går i fel riktning. Flera beslut har försämrat villkoren för företagande och jobb i Sverige. Sammantaget har regeringen höjt skatterna med över 60 miljarder kronor varav över 30 miljarder kronor är skattehöjningar på jobb och tillväxt – exempelvis på inkomster, företagande och RUT-tjänster. Sådant har Sverige inte råd med. Nästa generations stora svenska bolag måste växa i dag.

Trots dessa skattehöjningar, att högkonjunkturen medför ökade intäkter och att regeringen spenderat och byggt ut det offentliga åtagandet snarare än sparat dessa intäkter är det uppenbart att regeringen inte har lyckats åstadkomma nödvändiga förbättringar inom exempelvis vården, skolan eller rättsväsendet.

Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen.

Alliansen vill skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag, som kan bidra till att skapa fler jobb och minska utanförskapet. Det kräver att trösklarna till företagande sänks, att regelkrånglet minskar, att kompetensförsörjningen säkras och att företagsskatterna är på en internationellt konkurrenskraftig nivå.

Alliansen vill tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 kronor per person och år och vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT-avdraget ytterligare för personer över 70 år ses över.

Alliansen vill införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer att göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Inträdesjobben kommer att göra det billigare för företagen att anställa och att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad, och 30 procent av arbetstiden går därmed till att lära sig arbetet

eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och skattesystemet bör öka drivkrafterna för entreprenörskap. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solel och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher.

Moderaternas prioriteringar: Moderaterna satsar 22 miljarder kronor på ett nytt jobbskatteavdrag med en förstärkning av låga inkomster.

Det finns redan i dag ett förstärkt jobbskatteavdrag för äldre. Detta vill vi göra bredare och mer fördelaktigt. Dessutom ska det gälla redan för de som har fyllt 64 år vid beskattningsårets ingång i stället för dagens 65 år.

Breda yrkesgrupper som lärare och sjuksköterskor ska inte behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Det första steget tas genom att brytpunkten för statlig skatt höjs med motsvarande 1 000 kronor i månaden.

För att det alltid ska löna sig att arbeta, också med ett lärlingsjobb, behöver skatterna på låga inkomster sänkas och bidragssystemen skärpas. Därför vill Moderaterna sänka skatterna, främst på låga inkomster, med närmare 500 kronor per månad för medelinkomsttagare och 10 procent lägre skatt för personer som har ett inträdesjobb.

Det finns dessutom ett flertal skattehöjningar som särskilt bör ses över under kommande mandatperiod, exempelvis överindexeringen av drivmedelskatterna och den slopade skattefriheten för förmån av fristående hälso- och sjukvård.

För att finansiera delar av dessa skattesänkningar vill vi också höja den reducerade momsatsen från 12 procent till 14 procent. Dessutom vill vi avskaffa växa-stödet, skattereduktionen för fackföreningsavgifter, skattelättnaden för sjuk- och aktivitetsersättningen, höja skatte- och tulltilläggen, höja fastighetsskatten för obebyggd tomtmark och slopa gruppregistreringen av moms. Vidare vill vi återställa regeringens momssänkningar för naturguider och mindre reparationer och avskaffa nedsättningen av energiskatten i gruvnäringen.

Vi tillstyrker att Moderaternas riktlinjer samt Alliansens gemensamma riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)

David Lång (SD) anför:

I vår motion visar vi Sverigedemokrater på en alternativ inriktning på budgeten som kommer det svenska samhället till del genom satsningar på rättsväsendet, vården och pensionärer.

Den särskilda löneskatten slår hårt mot äldre som efter ett långt yrkesliv väljer att sälja sina kunskaper som egenföretagare och innebär en ökad löneskatt med 22 140 kronor per år för en medelinkomsttagare med en månadslön på 30 000 kronor. Sverigedemokraterna anser att det att straffbeskatta äldre på arbetsmarknaden i denna kontext är rent ut sagt vansinnigt och vill därför slopa den särskilda löneskatten.

Ett viktigt verktyg för att främja möjligheten att stanna kvar på arbetsmarknaden ett par år efter ordinarie pensionsålder är ekonomiska incitament i form av minskad lönebeskattning, som låter arbetstagaren behålla mer pengar från sitt arbete vid månadens slut. Vi ökar därför jobbskatteavdraget för äldre med tydligt fokus på de lägsta inkomsterna där arbetsinkomster upp till 180 000 kronor per år i praktiken blir helt skattefria.

Investeringssparkontot (ISK) är en sparform som snabbt blev populär sedan införandet 2012, i synnerhet för ändamålet pensionssparande. ISK beskattas inte i förhållande till vinstens storlek utan utifrån en schablonbeskattning. Att regeringen återigen höjer denna skattesats från 2018 och därmed minskar attraktionskraften för det egna sparandet tycker Sverigedemokraterna är djupt olyckligt. Sverigedemokraterna föreslår att skattehöjningen på ISK tas bort för att uppmuntra och stimulera det egna sparandet.

Sverigedemokraterna vill även att avdragsrätten för individuellt pensionssparande återinförs med en avdragsrätt på 6 000 kronor per år för att ytterligare stärka det egna sparandet och minska beroendet av staten.

Jag tillstyrker att Sverigedemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (C)

Per Åsling (C) anför:

Alliansens prioriteringar: Den rödgröna regeringen – som ofta haft samarbetsvårigheter och som har varit beroende av Vänsterpartiet – har bedrivit en ekonomisk politik präglad av skattehöjningar, snabbt stigande utgifter och ett oansvarigt lågt sparande. Denna utveckling behöver brytas.

Det svenska näringslivet är i grunden konkurrenskraftigt, men politiken går i fel riktning. Flera beslut har försämrat villkoren för företagande och jobb i Sverige. Sammantaget har regeringen höjt skatterna med över 60 miljarder

kronor, varav över 30 miljarder kronor är skatthöjningar på jobb och tillväxt – exempelvis på inkomster, företagande och RUT-tjänster. Sådant har Sverige inte råd med. Nästa generations stora svenska bolag måste växa i dag.

Trots dessa skatthöjningar, att högkonjunkturen medför ökade intäkter och att regeringen spenderat och byggt ut det offentliga åtagandet snarare än sparat dessa intäkter är det uppenbart att regeringen inte har lyckats åstadkomma nödvändiga förbättringar inom exempelvis vården, skolan eller rättsväsendet.

Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen.

Alliansen vill skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag, som kan bidra till att skapa fler jobb och minska utanförskapet. Det kräver att trösklarna till företagande sänks, att regelkrånglet minskar, att kompetensförsörjningen säkras och att företagsskatterna är på en internationellt konkurrenskraftig nivå.

Alliansen vill tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 kronor per person och år och vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetsjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT-avdraget ytterligare för personer över 70 år ses över.

Alliansen vill införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer att göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Inträdesjobben kommer att göra det billigare för företagen att anställa och att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad, och 30 procent av arbetstiden går därmed till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och skattesystemet bör öka drivkrafterna för entreprenörskap. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solel och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher.

Centerpartiets prioriteringar: Grunden för Centerpartiets miljö- och klimatpolitik är att föraren ska betala för sina utsläpp, samtidigt som ny grön teknik stimuleras. På sikt vill Centerpartiet genomföra ett mycket brett reformprogram som tar tag i obalanserna i skattesystemet, bostadsmarknaden och arbetsmarknaden. Det är verkliga strukturella reformer som har kraften att föra Sveriges ekonomi framåt.

Centerpartiet vill genomföra en bred skattesänkning på 2 000 kronor per person och år som stimulerar arbetsutbudet i hela ekonomin men som främst

riktar sig till de med de allra lägsta inkomsterna. Centerpartiet har för avsikt att återkomma med förslag om att ta bort utfasningen av jobbskatteavdraget och återställa de sänkningar som regeringen gjort av skiftgränserna.

För att fler ska få ett enklare inträde på svensk arbetsmarknad föreslår Centerpartiet att ett ingångsavdrag införs. Det innebär att under de två första år som en person är aktiv på svensk arbetsmarknad ska ingen arbetsgivaravgift betalas på den del av lönen som understiger 16 000 kronor per månad. Vidare föreslår Centerpartiet att det införs ett sommarjobbsavdrag för att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. Avdraget innebär att arbetsgivaravgiften slopas helt för personer under 18 år.

Det bör utredas om äldre som är över 80 år bör ges ett större RUT-avdrag än övriga. Rätten till avdrag bör utvidgas till att omfatta den egna och alla närstående familjemedlemmars bostad. Det bör utredas om äldre som är över 80 år bör ges ett större avdrag än övriga. Rätten till avdrag bör utvidgas till att omfatta den egna och alla närstående familjemedlemmars bostad.

Centerpartiet föreslår att de delar av stöden till solceller, laddboxar och energilagring som går till hushåll ersätts med ett enkelt grönt avdrag. Stödet blir i praktiken ett dubbelt ROT-avdrag för gröna investeringar och uppgår till 60 procent av såväl arbets- som materialkostnaden. Förutom solceller, laddboxar och lagringsbatterier ingår också energideklarationer och smarta elmätare och system i avdraget.

Centerpartiet vill utnyttja de s.k. de minimis-stöden till att slopa arbetsgivaravgifterna för mjölkbönder upp till det tak som reglerna tillåter.

Vidare har Centerpartiet föreslagit att återbetalningen av dieselskatten ska höjas med 50 öre och återkommer med detta förslag i höstens budget.

Centerpartiet avser att återkomma med förslag i enlighet med vad som beskrivs ovan i framtida budgetar.

Centerpartiet ämnar återkomma med förslag om att det förstärkta jobbskatteavdraget ska göras tillgängligt för personer som är över 64 år samt att den särskilda löneskatten på äldre ska avskaffas.

En ny företagsform, ingångsföretag, införs för riktigt små företag med högst 250 000 kronor i omsättning. Ingångsföretagen ska i stället för vanliga skatter och avgifter betala en schablonmässigt beräknad skatt baserad på omsättningen och med en skattesats på 25 procent. För att göra denna nya företagsform möjlig i praktiken bör Skatteverket få i uppdrag att ta fram en plattform som tillåter att skatt dras direkt, via en app, vid elektroniska köp.

Centerpartiet föreslår på nytt att ingen arbetsgivaravgift behöver betalas när ett företag väljer att anställa sin första medarbetare.

I Storbritannien får företag med upp till 250 anställda och med bruttotillgångar på upp till 30 miljoner brittiska pund, motsvarande ungefär 350 miljoner kronor, ta del av deras motsvarighet till förbättrade optionsregler. Centerpartiet anser att åtminstone de gränser Storbritannien använder för optionsbeskattning ska gälla även i Sverige. Vidare bör fler branscher kunna använda kvalificerade personaloptioner. Slutligen bör det inte finnas en gräns

på att endast företag som är sju år eller yngre får använda kvalificerade personaloptioner.

Centerpartiet vill förenkla 3:12-regelverket ytterligare. Klyftan mellan beskattningen av kapital- respektive arbetsinkomster bör minska, vilket skulle möjliggöra än större regelförenklingar.

Eftersom utredningsförslaget om generationsskiften i fåmansföretag innebär en mycket påtaglig förbättring anser Centerpartiet att förslaget bör genomföras.

Centerpartiet säger nej till den kilometerskatt som inte är miljöstyrande och har andra förslag för att öka omställningen inom åkeribranschen. Vidare föreslår vi bl.a. en utökad avdragsrätt för åkerier som tankar förnybart.

I ett första steg att regionalisera skatter är det rimligt att fastighetsskatten på elproducerande fastigheter regionaliseras för att återföra en del av värdet från den klimatsmarta energiproduktionen till berörda regioner.

Alliansen har tidigare föreslagit att taket för uppskov bör tas bort. På längre sikt bör uppskavsreglerna och reavinstbeskattningen reformeras inom ramen för en bredare översyn av skatterna för att köpa, äga och sälja sin bostad. Det är önskvärt med en bred, långsiktig och blocköverskridande överenskommelse när det gäller beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad. Det är naturligt att en sådan översyn bl.a. innefattar reavinstbeskattningen vid försäljning av bostad så att den inte i alltför stor utsträckning minskar rörligheten på bostadsmarknaden. Det är också viktigt att den innefattar ränteavdragen.

Centerpartiet vill införa en grön bilbonus, som ger de bästa bilarna en bonus på upp till 100 000 kronor. Förslaget bygger på bilars utsläppsvärden av koldioxid uppdelat på fem olika koldioxidnivåer. Köparen får en bonus eller en extra avgift vid köp av ny personbil. Vidare kommer Centerpartiet i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag om ett reformerat system för förmånsvärde på tjänstebilar med högre grad av klimatstyrning. Grön bilbonus bör även innefatta förmånsbilarna.

Parkerings- och trängselavgifter bör avskaffas som skattebefriad förmån.

Subventioner till fossila bränslen bör fasas ut så att dessa bär sina miljökostnader.

Busstrafiken bör ha samma skatteförhållanden som tågtrafiken. Centerpartiet kommer därför att återkomma med förslag om att energiskatten på el till elburen kollektivtrafik hanteras likvärdigt oavsett fordonstyp. Vidare bör den nedsättning av energiskatten på el som gäller för större fartyg vars bruttodräktighet överstiger 400 gälla även för mindre fartyg.

Centerpartiet anser att den utsläppsbaseade delen av fordonsskatten bör förstärkas samtidigt som grundbeloppet sänks. Därför föreslås att fordonsskatten förlängs genom att det år från vilket bilar befrias från fordonsskatt tills vidare läses vid 1987.

Centerpartiet anser vidare att naturgasen som används i transportsektorn bör beskattas med koldioxidskatt efter innehåll av fossilt kol och med

energiskatt efter energiinnehåll, dvs. enligt samma princip som fossil bensin och diesel.

För att stärka arbetet med att skapa ett helt nytt förnybart elsystem vill Centerpartiet avskaffa fastighetsskatten på vindkraft.

Centerpartiet vill slopa skatten för egenanvändning av solceller och införa möjligheten till skatteavdrag om du är bosatt i en lägenhet men andelsägare i en mikroproduktionsanläggning. Drivkraften att producera egen el ökar om återbetalningen sker snabbare än en gång per år. Återbetalningen bör därför skötas direkt på fakturan, precis som för ROT- och RUT-avdragen.

Grön skatteväxling är en central del av både miljöpolitiken och den ekonomiska politiken. Högre skatter på miljöpåverkan matchas med skattesänkningar på jobb, företagande och investeringar.

Centerpartiet avser att återkomma i kommande budget med förslag om att nedsättningen av koldioxid- och energiskatten på diesel till fordon som används i gruvindustriell verksamhet ska slopas. En punktskatt på avfallsförbränning föreslås.

Återbetalningen av kväveoxidavgiften fasas ut helt under de kommande två åren och avgiften görs därmed om till en skatt. Centerpartiet kommer att återkomma med förslag i kommande budget.

Kemikalieskatten ska breddas till att omfatta fler varor, som exempelvis vissa hushållsmaskiner, barnleksaker, vissa lösningsmedel, kläder och viss belysning. En miljöskatt på plastpåsar om 1,60 kronor bör också införas.

Jag tillstyrker att Centerpartiets riktlinjer och Alliansens gemensamma riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (L)

Mathias Sundin (L) anför:

Alliansens prioriteringar: Den rödgröna regeringen – som ofta haft samarbetssvårigheter och som har varit beroende av Vänsterpartiet – har bedrivit en ekonomisk politik präglad av skattehöjningar, snabbt stigande utgifter och ett oansvarigt lågt sparande. Denna utveckling behöver brytas.

Det svenska näringslivet är i grunden konkurrenskraftigt, men politiken går i fel riktning. Flera beslut har försämrat villkoren för företagande och jobb i Sverige. Sammantaget har regeringen höjt skatterna med över 60 miljarder kronor, varav över 30 miljarder kronor är skattehöjningar på jobb och tillväxt – exempelvis på inkomster, företagande och RUT-tjänster. Sådant har Sverige inte råd med. Nästa generations stora svenska bolag måste växa i dag.

Trots dessa skattehöjningar, att högkonjunkturen medför ökade intäkter och att regeringen spenderat och byggt ut det offentliga åtagandet snarare än sparat

dessa intäkter är det uppenbart att regeringen inte har lyckats åstadkomma nödvändiga förbättringar inom exempelvis vården, skolan eller rättsväsendet.

Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen.

Alliansen vill skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag, som kan bidra till att skapa fler jobb och minska utanförskapet. Det kräver att trösklarna till företagande sänks, att regelkrånglet minskar, att kompetensförsörjningen säkras och att företagsskatterna är på en internationellt konkurrenskraftig nivå.

Alliansen vill tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 kronor per person och år och vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT-avdraget ytterligare för personer över 70 år ses över.

Alliansen vill införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer att göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Inträdesjobben kommer att göra det billigare för företagen att anställa och att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad, och 30 procent av arbetstiden går därmed till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och skattesystemet bör öka drivkrafterna för entreprenörskap. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solel och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher.

Liberalernas prioriteringar: I den ekonomiska vårmotionen redovisar Liberalerna sin övergripande syn på Sveriges ekonomiska läge inför de närmaste åren och pekar ut vissa särskilt angelägna reformområden med utgångspunkt i vilka uppgifter som är störst och mest brådskande. I höstens skuggbudget presenterade Liberalerna en heltäckande bild av sin ekonomiska politik, och de reformer och budgetförstärkningar som lades fram där ligger i huvudsak fast, om inget annat framgår av vårmotionen. Liberalerna föreslår reformer för över 50 miljarder kronor som berör skolan, integrationen, ökad trygghet och ett bättre försvar samt förändrade skatter för fler jobb och företag.

För att förbättra integrationen ska skatten sänkas för den som går från bidrag till jobb. RUT-avdraget utvecklas för fler enkla jobb. Inträdesjobb införs för nyanlända och unga.

Det ska löna sig att arbeta och utbilda sig. Liberalerna slopar löneskatten för äldre. En bred skattesänkning genomförs för låga arbetsinkomster. Liberalerna säger nej till ett avtrappat jobbskatteavdrag. Värnskaften avskaffas och brytpunkten för statlig skatt höjs.

Det ska löna sig bättre att spara och Liberalerna föreslår att ett sparande på investeringssparkonto upp till 100 000 kronor ska vara skattefritt.

Det ska kosta att förorena. Liberalerna föreslår höjda miljöskatter och avvecklar ineffektiva klimatåtgärder och subventioner samt avvisar bonusar för bilköp.

Liberalernas politik finansieras genom en ny arbetsmarknadspolitik och höjda miljöskatter. Avgifterna för obebyggd tomtmark och kommersiella lokaler höjs. Ränkteavdragen trappas ned. I övrigt säger Liberalerna nej till att införa en skattereduktion för fackföreningsavgifter och nej till de förslag i proposition 2017/18:99 Vårändringsbudget för 2018 som bedöms få effekt från 2019. Slutligen föreslår vi att pris- och löneomräkningen justeras.

Liberalerna anför att fler människor ska kunna ta steget från utanförskap och bidragsberoende till egen försörjning och föreslår att en ny anställningsform införs, inträdesjobb, för nyanlända under de fem första åren i Sverige och för unga upp till 23 år som saknar fullständig gymnasieutbildning. Lönen är 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till 21 000 kronor i bruttolön per månad. Inga arbetsgivaravgifter behöver betalas.

En riktad skattesänkning enligt principen "hälften kvar" införs för den som lämnar försörjningsstöd för arbete. Genom att den s.k. jobbstimulansen utvidgas från dagens 25 procent till 50 procent får en person med försörjningsstöd under två år behålla mer av en inkomstökning.

Åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget för äldre som arbetar justeras ned med två år och inkluderar personer som vid årets ingång är 63 år.

Liberalernas smarta, gröna politik utgår från marknadsekonomi, teknik och utveckling. Mer grön skatteväxling – på riktigt genom rejält höjda skatter på verksamheter som skadar klimatet och miljön, samtidigt som andra skatter sänks. Liberalerna säger nej till dyra subventioner, dels för att de är mindre effektiva än skatter, dels för att de är fördelningspolitiskt orättvisa och väljer i stället andra lösningar som är effektivare och mer träffsäkra.

Tuffare regler för reseavdrag ska gälla i storstadsregionerna men reglerna ska vara generösare i de områden där kollektivtrafik inte är samma alternativ.

Förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar höjs. I stället för bonusmalus, som innebär att skattemedel går till bidrag till privatinköp av bilar, införs en omvänd miljöbilsbonus. Den som köper en ny bil som drivs av fossila bränslen betalar mer i skatt än den som köper en ny elbil.

En dubbdäcksavgift införs för att minska skadliga utsläpp av partiklar.

Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt. Biodrivmedel används där det gör mest nytta, t.ex. inom flyget. Flyget omfattas av ett reduktionspliktssystem, och differentierade landningsavgifter ska gälla utifrån hur mycket biobränsle som används.

Användningen av handelsgödsel minskas bl.a. genom en ny läckageskatt för jordbruket. Fler ekonomiska styrmedel införs för att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnybara råvaror.

Genom dyrare bärkassar av fossilplast ska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp minskas.

Liberalerna vill se en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Flyttskatterna ska sänkas genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort permanent och räntebeläggningsen på uppskovsbeloppet avskaffas.

Ränteavdragen trappas ned under en tioårsperiod gradvis med en procentenhet per år från 30 till 20 procent och kopplas till skattesänkningar så att hushållens samlade ekonomi inte påverkas negativt.

Den statliga fastighetsskatten på obebyggd tomtmark höjs för mark som är avsatt för byggnation av flerbostadshus. Fastighetsskatten för kommersiella lokaler höjs.

Sverige behöver enligt motionärerna en genomgripande skattereform för att stimulera jobb och företagande och på så sätt garantera fortsatt tillväxt och välfärd framöver. Den viktigaste skattepolitiska prioriteringen är att sänka skatten på arbete, på kort och lång sikt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet arbetade timmar i ekonomin och stärka konkurrenskraften. När fler jobbar kan nödvändiga satsningar på välfärden för att alla ska ha samma livschans finansieras.

För att minska arbetslösheten för dem som står längst från arbetsmarknaden måste den totala beskattningen av låga inkomster sjunka, samtidigt som avdrag och skattesänkningar för fler enkla jobb, som RUT-avdrag, måste öka.

Höga marginalskatter på arbete bidrar till att utbildningspremien är låg och att antalet arbetade timmar hålls tillbaka. Brytpunkten för statlig inkomstskatt bör höjas kraftigt och värnskatten avskaffas. Marginalskatterna bör successivt och på längre sikt sänkas och närma sig snittet för OECD-länderna.

Genom fler och växande företag skapas jobb och tillväxt. Skattesystemet tar inte tillräcklig hänsyn till det konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Om företag och deras nyckelmedarbetare beskattas hårdare i Sverige än i våra konkurrentländer är risken att investeringarna sker utomlands i stället. En skattereform behöver prioritera en konkurrenskraftig bolagsskatt, för att motverka arbetslöshet och utanförskap.

Bostadsmarknaden måste präglas av större rörlighet och byggandet av nya bostäder måste vara stort för att motverka detta. De olika flyttskatterna sänks för att öka rörligheten, samtidigt som prisutvecklingen på bostäder dämpas och stabiliseras genom att ränteavdragen på bostadslån stegvis trappas ned.

De offentliga finanserna eller hushållen ska inte bära konsekvenserna av en snabbt avvecklad högskattepolitik. Skattesänkningarna bör därför vara fullt ut finansierade. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på tillväxt och sysselsättning än andra skatter. Miljöskatterna bör höjas ytterligare och dagens undantagsregler ses över samtidigt som subventioner fasas ut, både för att skynda på klimat- och miljöomställningen och för att finansiera andra skattesänkningar.

Jag tillstyrker att Liberalernas riktlinjer samt Alliansens gemensamma riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

5. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (KD)

Larry Söder (KD) anför:

Alliansens prioriteringar: Den rödgröna regeringen – som ofta haft samarbetsvägrigheter och som har varit beroende av Vänsterpartiet – har bedrivit en ekonomisk politik präglad av skattehöjningar, snabbt stigande utgifter och ett oansvarigt lågt sparande. Denna utveckling behöver brytas.

Det svenska näringslivet är i grunden konkurrenskraftigt, men politiken går i fel riktning. Flera beslut har försämrat villkoren för företagande och jobb i Sverige. Sammantaget har regeringen höjt skatterna med över 60 miljarder kronor, varav över 30 miljarder kronor är skattehöjningar på jobb och tillväxt – exempelvis på inkomster, företagande och RUT-tjänster. Sådant har Sverige inte råd med. Nästa generations stora svenska bolag måste växa i dag.

Trots dessa skattehöjningar, att högkonjunkturen medför ökade intäkter och att regeringen spenderat och byggt ut det offentliga åtagandet snarare än sparat dessa intäkter är det uppenbart att regeringen inte har lyckats åstadkomma nödvändiga förbättringar inom exempelvis vården, skolan eller rättsväsendet.

Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen.

Alliansen vill skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag, som kan bidra till att skapa fler jobb och minska utanförskapet. Det kräver att trösklarna till företagande sänks, att regelkrånglet minskar, att kompetensförsörjningen säkras och att företagsskatterna är på en internationellt konkurrenskraftig nivå.

Alliansen vill tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 kronor per person och år och vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT-avdraget ytterligare för personer över 70 år ses över.

Alliansen vill införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer att göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Inträdesjobben kommer att göra det billigare för företagen att anställa och att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön

per månad, och 30 procent av arbetstiden går därmed till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och skattesystemet bör öka drivkrafterna för entreprenörskap. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar i fråga om solel och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher.

Jag tillstyrker att Kristdemokraternas riktlinjer samt Alliansens gemensamma riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

BILAGA 3

Protokoll från öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2018

Tisdagen den 15 maj, kl. 10.00–12.00

Inbjudna talare:

- Professor Harry Flam, Finanspolitiska rådets ordförande
- Finansminister Magdalena Andersson

Ordföranden: Välkomna till finansutskottets offentliga, öppna utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport, *Svensk finanspolitik 2018*, som nyligen presenterats. Särskilt välkomna hälsar vi professor Harry Flam, som är rådets ordförande, och finansminister Magdalena Andersson, som ska få möjlighet att kommentera rådets rapport, innan utskottets ledamöter får möjlighet att ställa frågor till dem båda. Vi börjar med en presentation av rådets rapport.

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Tack för detta tillfälle att komma till riksdagen och finansutskottet för att presentera årets rapport, diskutera den och svara på frågor från ledamöterna.

Finanspolitiska rådet ska enligt sin instruktion bedöma om finanspolitiken är förenlig med långsiktigt hållbara offentliga finanser. Baserat på Konjunkturinstitutets beräkningar och under förutsättning att det finanspolitiska ramverket följs är vår bedömning att risken för en ohållbar utveckling fram till 2030 är mycket liten.

På rådets uppdrag har KI också gjort en prognos över skuldkvoten, det vill säga den offentliga sektorns finansiella bruttoskuld i förhållande till bnp. Enligt den prognosen kommer skuldkvoten, som vi ser på denna bild, att ligga något under 30 procent 2030, det vill säga under det intervall för skuldankaret som blir en del av ramverket från och med nästa år. Bilden visar skuldkvotens utveckling, där den gula linjen visar utvecklingen med en avveckling av valutareserven.

Rådet ska också bedöma om finanspolitiken är förenlig med de budgetpolitiska målen, särskilt överskottsmålet och utgiftstaket. Om man blickar bakåt kan man konstatera att det nu gällande överskottsmålet, 1 procent överskott i finansiellt sparande i genomsnitt per år över konjunkturcykeln, inte har uppnåtts. Inte heller har det mål som börjar gälla nästa år, en tredjedels procent i överskott över konjunkturcykeln, nåtts under den gångna åttaårsperioden. Det ser vi i den tabell jag nu visar. I själva verket har det finansiella sparandet i offentlig sektor legat klart under målet sedan överskottsmålet infördes. Ni ser i tabellens nedersta rad ett åttaårsgenomsnitt bakåt; det håller sig kring 0 procent. Ni ser också i mitten av tabellen ett tioårsgenomsnitt, som också ligger kring 0 procent.

Vår bedömning av om finanspolitiken är förenlig med överskottsmålet ska dock inte baseras på vad vi ser i backspegeln utan på vad vi ser genom vindrutan. Regeringen beräknar i budgetpropositionen att det strukturella sparandet i år och nästa år ligger på 0,6 respektive 0,7 procent av bnp. Det innebär att det inte föreligger någon tydlig avvikelse, vare sig från det nu gällande eller det nya överskottsmålet.

Med hänsyn till den osäkerhet som beräkningar av det strukturella sparandet är behäftade med bör enligt vår mening avvikelsen vara större än en halv procent för att vi ska kunna säga att finanspolitiken avviker från överskottsmålet. Med andra ord bedömer vi att finanspolitiken är förenlig med överskottsmålet.

Det finns dock alltid ett *men*. Regeringens beräkning av det strukturella sparandet förefaller vara optimistisk. Konjunkturinstitutet beräknade i höstas att det strukturella sparandet 2018 ligger på 0 procent, det vill säga 0,6 procent lägre än beräkningen i budgetpropositionen. Det ser vi på dessa två bilder. För 2017 och 2018 ser vi att den svarta, streckade stapeln ligger på noll för Konjunkturinstitutet och på 0,6 i budgetpropositionen.

I och med att regeringen beräknar ett ganska högt strukturellt sparande blir också den potentiella bnp:n högre. Om KI har rätt, däremot, är finanspolitiken inte förenlig med det nu gällande överskottsmålet. Denna skillnad tycks till stor del bero på att regeringen beräknar att jämviktsarbetslösheten är klart lägre än vad KI räknar med.

Vi kan inte bedöma vilken beräkning som är mest rimlig. Regeringen och KI använder samma metod, men regeringen redovisar inte vilka antaganden som också ligger i beräkningen. Vad vi förstår har regeringen en mer optimistisk syn på effekterna av arbetsmarknadspolitiken. Detta kan förklara en stor del av skillnaden mellan regeringens och KI:s beräkningar av det strukturella sparandet. Det ser vi på denna bild, som visar en uppskattning av sysselsättningseffekterna av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den översta, svarta kurvan visar regeringens prognos, och den ligger alltså avsevärt över andra prognoser från Arbetsförmedlingen, KI och Ekonomistyrningsverket.

När det gäller bedömningen av finanspolitiken i förhållande till det andra budgetpolitiska målet, utgiftstaket, konstaterar vi liksom förra året att utgiftstaken 2018–2020 medger betydande utgiftsökningar. Detta skulle i sin tur kräva betydande skattehöjningar för att överskottsmålet ska kunna hållas. Utgiftstaken är så väl tilltagna att de i praktiken inte har någon disciplinerande effekt på budgeten. Vi tycker därför att regeringen bör redovisa sin syn på den önskvärda utgifts- och inkomstutvecklingen som en del av riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Ytterligare en av rådets uppgifter är att bedöma hur finanspolitikens inriktning förhåller sig till konjunkturutvecklingen. Svensk ekonomi befinner sig som vi vet sedan ett par år tillbaka i högkonjunktur. Faktisk bnp bedöms vara högre än vad som är långsiktigt hållbart. Konjunkturen beräknas nå sin topp under detta år, och även om tillväxten senare mattas av väntas

högkonjunkturen bestå ett par år framåt. I detta läge är den aktiva delen av finanspolitiken expansiv. Det strukturella sparandet minskade något 2017 och fortsätter att minska något 2018, enligt budgetpropositionen. Med andra ord underblåser finanspolitiken konjunkturutvecklingen.

På denna bild, som jag borde ha visat lite tidigare, ser vi utrymmet under utgiftstaken. Den gula delen av stapeln visar utrymmet under utgiftstaket, som, om man utnyttjade det, skulle kräva att man höjde skatterna. Det finns med andra ord gott om utrymme för ökade utgifter och ökade skatter under taket.

Tillbaka till den bild jag visade tidigare. Risken är att vi får en överhettning i svensk ekonomi. I vanliga fall brukar en överhettning yttra sig i alltför stora löne- och prisökningar. Vi ser inga tecken på detta än så länge. Tvärtom ligger prisinflationen under målet, och löneökningstakten är ovanligt låg. Risken är dock att pris- och löneeffekterna kommer med eftersläpning. Däremot ser vi överhettning på arbetsmarknaden, med stor brist på arbetskraft, särskilt i den offentliga sektorn, i industrin och hittills i byggsektorn.

En annan risk med det relativt låga sparandet i högkonjunkturen är att regeringen tvingas spara i nästa lågkonjunktur för att uppfylla överskottsmålet. Det finns med andra ord en risk för att finanspolitiken blir procyklisk också i nästa lågkonjunktur. Vi menar att kombinationen av en procyklisk finanspolitik och ett relativt lågt sparande i högkonjunktur innebär att finanspolitiken inte är väl avvägd. Finanspolitiken borde vara mer åtstramande, eller åtminstone neutral, och det finansiella sparandet därmed högre. Detta skulle dessutom öka handlingsutrymmet vid nästa allvarliga lågkonjunktur.

Regeringen har i budgetpropositionen motiverat den expansiva finanspolitiken med att Riksbanken behöver stöd av finanspolitiken för att nå inflationsmålet. Vi anser att något sådant stöd inte behövdes när budgetpropositionen lades fram i höstas och inte heller behövs i nuläget.

Därmed har jag avverkat de bedömningar som rådet enligt sin instruktion ska göra. I instruktionen sägs dock också att rådet *får* granska och bedöma bland annat om finanspolitiken leder till långsiktigt hållbar sysselsättning. Årets rapport beskriver läget på arbetsmarknaden, identifierar de främsta problemen där och gör en översikt av regeringens arbetsmarknadspolitiska åtgärder och hur framgångsrika de har varit mätt i antal individer som omfattas.

Översiktligt kan man konstatera att läget på den svenska arbetsmarknaden är gott. Sysselsättningsgraden är den högsta i EU, jämte Estlands, och mycket högre i ett historiskt perspektiv. Arbetslösheten har sjunkit i flera år. Men regeringens mål att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020 kommer inte att nås, enligt vår bedömning. Sverige har halkat efter, relativt sett, och arbetslösheten ligger nu ungefär på EU-genomsnittet. Det kan vi se på denna bild, där EU-genomsnittet markeras med röd stapel och Sverige med gul stapel.

Även om läget alltså är gott totalt sett finns det stora och välkända problem på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden är betydligt lägre och

arbetslösheten högre bland ungdomar med låg utbildning, utomeuropeiskt födda och nyanlända. Rådet upprepar att regeringen i stället för ett arbetslöshetsmål för hela arbetsmarknaden bör ha ett sysselsättningsmål och ett arbetslöshetsmål för de grupper som har särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden. Målet bör inte vara relaterat till läget i andra länder. Detta skulle, tror vi, ge arbetsmarknadspolitiken ett bättre fokus och framför allt göra det lättare att utvärdera den.

Rådet anser att de åtgärder som regeringen har vidtagit är steg i rätt riktning. Detta gäller också de tidsbegränsade så kallade etableringsjobb som arbetsmarknadens parter har kommit överens om. Det som har gjorts är emellertid inte tillräckligt, i synnerhet som ett stort antal nya invandrare nu kommer ut på arbetsmarknaden. Det finns även behov av att arbetsmarknadens parter öppnar för enkla jobb som inte är tidsbegränsade, något som rådet tidigare har efterlyst.

Enligt sin instruktion får Finanspolitiska rådet även analysera finanspolitikens effekter på välfärdens fördelning. Årets rapport innehåller en sådan analys. Den visar att den spridning i disponibel inkomst som kan registreras sedan mitten av 1990-talet i huvudsak beror på att kapitalinkomsternas andel har ökat och att dessa inkomster är koncentrerade till de 10 procent av befolkningen som har de högsta inkomsterna.

Denna bild, som jag skulle ha visat tidigare, visar problemen på arbetsmarknaden. Här har vi bilden över kapitalinkomsternas fördelning. Den visar deciler av inkomsttagarna. I decil 10 finns de som har de högsta inkomsterna och i decil 1 de som har de lägsta inkomsterna. Denna bild visar olika slags kapitalinkomsters andel av disponibel inkomst. Att inkomstfördelningen har blivit mer ojämn beror alltså på att kapitalinkomsternas andel av inkomsterna har ökat kraftigt och att kapitalinkomsterna är koncentrerade till den högsta decilen.

Anmärkningsvärt är att ränteinkomsterna i den högsta decilen är positiva, att kapitalvinsterna är ganska höga som andel av inkomsten och kanske framför allt att utdelningsinkomsten, den röda stapeln, är hög. Den ligger på ungefär 11 procent. Detta är sannolikt till stor del en effekt av utdelningsreglerna för småbolag – en stor del av arbetsinkomsterna har omvandlats till kapitalinkomster.

I övrigt är kapitalinkomstens andel av inkomsten ganska jämn över inkomstfördelningen, som ni ser. Ni ser också att de blå staplarna är negativa för de flesta deciler. Det är bostadslån och ränteavdrag som visar sig i de negativa staplarna.

Att inkomstfördelningen har blivit mer ojämn beror också på en del strukturella förändringar på arbetsmarknaden och i befolkningen. På arbetsmarknaden kan vi se att det är färre som jobbar i industrin, med relativt sett högre löner, och fler som jobbar i service- och tjänstenäringsar. När det gäller befolkningen kan vi se att det är fler som bor i ensamhushåll, med relativt låga inkomster, och att pensionärerna är fler.

Skattepolitiken spelar en avgörande roll för inkomstfördelningen. Detta är en anledning till att det i årets rapport finns en granskning av kapitalinkomstbeskattningen. Avskaffandet av förmögenhets-, gåvo- och arvsskatterna och sänkningen av fastighetsskatten har framför allt gynnat dem med relativt höga inkomster. Det har dessutom gjort att den enhetlighet i kapitalbeskattningen som eftersträvades i 1991 års skattereform i hög grad har slagits sönder.

Rådet har särskilt granskat effekterna av förändringarna av fastighetsbeskattningen, med en mycket lägre löpande beskattning, ränta på obeskattade reavinster och en något högre beskattning av reavinster. Dessa förändringar har, förutom effekterna på inkomstfördelningen, troligen bidragit till att minska rörligheten på bostadsmarknaden. En framtida skattereform bör enligt rådets mening gå i motsatt riktning.

Detta är vad jag hinner presentera på den tid jag har fått mig tilldelad. Årets rapport innehåller betydligt mer än detta. Bland annat finns det en diskussion om den principiella rollfördelning mellan penning- och finanspolitik som bör finnas i stabiliseringspolitiken. Det finns också mycket annat – jag får hänvisa till rapporten.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Tack så mycket för möjligheten att komma hit och kommentera Finanspolitiska rådets rapport! Jag ska börja med några inledande ord och sedan kommentera rådets övergripande slutsatser.

Flera både internationella och nationella aktörer kommenterar regeringens finanspolitik. Internationellt är det EU-kommissionen, OECD och IMF, och i Sverige har vi förutom Finanspolitiska rådet också ESV, IFAU, KI och Riksrevisionen. Det finns alltså en lång rad externa bedömare som kommer med olika synpunkter, som utgör viktig input i regeringens arbete. Detta gäller naturligtvis också Finanspolitiska rådets rapport. Mot denna bakgrund är det välkommet att regeringen får denna rapport på sitt bord och kan analysera den.

Internationellt finns det betydande stöd för regeringens finanspolitik. IMF pekar på hur regeringens politik stärker den svenska modellen och minskar ojämlikheten. OECD menar att de svenska statsfinanserna är starka och att vi har budgetöverskott och låg statsskuld. Även EU-kommissionen noterar att regeringen ligger över de mål vi har för finanspolitiken i Sverige.

När det mer specifikt gäller Finanspolitiska rådets slutsatser tänkte jag börja med att säga något om finanspolitiken, därefter något om arbetsmarknaden och slutligen något om kapitlet gällande inkomstfördelning. Om vi börjar med finanspolitiken har, som rådet konstaterar, både det strukturella och det finansiella sparandet historiskt legat under överskottsmålet. Det handlar naturligtvis delvis om finanskrisen, då den dåvarande alliansregeringen använde de överskott man ärvde när man klev in i regeringsställning för att stimulera ekonomin i konjunkturnedgången 2008–2009. Det var, tycker jag, en väl avvägd politik.

I slutet av förra mandatperioden, 2013 och 2014, när konjunkturen vände uppåt, fortsatte man dock att genomföra stora ofinansierade skattesänkningar. Det gjorde att vi hamnade långt från den bana på 1 procent i överskott över en konjunkturcykel som var målet då. Detta har jag kritiserat under flera år.

Vi ser dock också att det blev skillnad efter regeringsskiftet. Då fanns det ett brett stöd i riksdagen för att lägga om finanspolitiken. Det var inte hållbart med fortsatta ofinansierade åtgärder. Vi har nu kunnat stärka sparandet med över 100 miljarder kronor sedan 2014, och det har varit överskott under hela denna mandatperiod. Finanspolitiska rådet konstaterar också att vi uppfyller det nya överskottsmålet i år och under kommande år. Detta är naturligtvis en bild jag delar.

När vi nu ska styra mot strukturellt sparande kommer naturligtvis en viktig fråga och diskussion framöver att vara hur man ser på det strukturella sparandet. Finanspolitiska rådet lyfter fram hur regeringen ligger till i förhållande till KI när det gäller bedömning av bnp-gapet. Denna bild visar den skillnad som rått mellan regeringens, Konjunkturinstitutets och Riksbankens bedömningar av det strukturella sparandet från 2013 och framåt. Vi ser att det 2013 och 2014 var väldigt stora skillnader mellan framför allt Riksbankens men även Konjunkturinstitutets bedömningar av bnp-gapet och regeringens.

Efter regeringsskiftet blev dock dessa skillnader mycket mindre. I år ligger regeringen och Riksbanken nästan kloss i kloss. Däremot finns en skillnad i förhållande till KI, och det handlar mycket om hur vi ser på de trögrorliga lönerna, bland annat.

Jämförelser inte bara med KI och Riksbanken utan även med andra som gör bedömningar av det strukturella sparandet i Sverige visar att regeringen, som illustreras av den svarta linjen på bilden, för 2018 ligger i mitten i förhållande till andra bedömare. KI, ESV och OECD ligger över regeringen. Regeringen och Riksbanken ligger kloss i kloss, och kommissionen och IMF ligger betydligt under regeringen vad gäller bnp-gap. Regeringen ligger alltså inte på något sätt extremt till i sin bedömning av bnp-gapet utan tvärtom i mitten i förhållande till de bedömningar som oberoende institutioner gör.

Vi har under mandatperioden haft överskott i de offentliga finanserna. Det gör att vi har kunnat betala av på statsskulden, som har minskat med 10 procentenheter under mandatperioden. Vi har nu den lägsta statsskuldsnivån sedan 1977.

Minskningen av statsskulden sammanfaller med att vi inte ser något underliggande inflationstryck och att vi ser en mycket dämpad pris- och löneutveckling. Vi befinner oss också i en situation där många nyanlända behöver komma i arbete. En kraftfullt åtstramande politik skulle riskera att göra det svårare för nyanlända att komma i arbete, vilket skulle kunna bli väldigt kostsamt för statsfinanserna i längden. Regeringens bedömning är mot denna bakgrund att den finanspolitik vi bedriver är väl avvägd.

Om vi går vidare och tittar på arbetsmarknaden menar rådet att vi borde ha ett annat mål för arbetslösheten än det som regeringen har. Detta kan man

naturligtvis diskutera. Men jag tycker att det är viktigt att påminna om att det, för att få ned arbetslösheten till EU:s lägsta, är exakt samma grupper som behöver komma i sysselsättning som de grupper som Finanspolitiska rådet menar att ett nytt mål borde fokusera på. Oavsett om man utgår från regeringens eller Finanspolitiska rådets mål blir de policyimplikationer som kommer ut av målet desamma. Fokus för politiken bör ligga på människor som i dag står långt från arbetsmarknaden, har låg utbildningsnivå och/eller är nya i Sverige. Oavsett vilket mål man väljer blir alltså policyimplikationerna liknande.

Jag delar rådets bild att arbetsmarknadsutsikterna är sämre för människor som saknar gymnasial utbildning eller är utomeuropeiskt födda, framför allt nyanlända. Det är också mot den bakgrunden som regeringen har genomfört omfattande insatser för att underlätta för dessa grupper.

Vi har bland annat byggt ut Kunskapslyftet, vilket till stor del handlar om att fler människor ska få möjlighet att ta sig genom gymnasiet. Sammantaget omfattar Kunskapslyftet ungefär 100 000 utbildningsplatser. Många av dessa riktar sig till områden där det råder arbetskraftsbrist i Sverige eftersom färre ungdomar väljer att söka till yrkesprogrammen sedan man tog bort högskolebehörigheten för de programmen.

Det är viktigt att det i stället finns möjlighet att komplettera kunskaperna på yrkesvux. Där bygger vi ut stort, inte minst på undersköterskeområdet, där det råder stor brist, men också inom bygg och anläggning och på andra områden där det råder arbetskraftsbrist. Här ingår naturligtvis även den högre utbildningen och yrkeshögskolor på områden där det råder brist på arbetskraft.

Vi jobbar också med att det ska bli billigt för arbetsgivare att anställa människor som står långt från arbetsmarknaden. Vi jobbar bland annat med extratjänster i välfärden, där vi nu är uppe i över 14 000 sådana möjligheter. Ofta är det nyanlända som får in en fot på arbetsmarknaden. Vi har också gjort om anställningsstöden för att det ska vara lättare för privata arbetsgivare att använda dem. Vi jobbar också med gröna jobb, där nyanlända kan få hjälpa till att städa våra stränder eller röja sly längs våra vägar. Syftet är att det ska vara enkelt och billigt för arbetsgivare att ta in dessa personer på sina arbetsplatser.

Det är också viktigt att se till att fler utrikes födda kvinnor kommer in på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden är betydligt lägre bland utrikes födda kvinnor än bland andra grupper i Sverige. Det är viktigt att jobba med detta. Dock kan man konstatera att utrikes födda kvinnor i Sverige har samma sysselsättningsgrad som kvinnor i genomsnitt i hela Europa. Här finns alltså stor potential i EU, men också i Sverige. Vi har bland annat avskaffat vårdnadsbidraget, som användes mycket av just utrikes födda kvinnor. Vi har reformerat föräldraförsäkringen för att man snabbare ska komma i arbete när man kommer till Sverige, och vi inför nu också en utbildningsplikt.

Något annat som har varit positivt på arbetsmarknaden är att parterna nu är överens om etableringsjobben. Det är regeringens uppfattning att vi bör understödja det arbete som parterna har gjort. Man förmår nu att använda den

svenska arbetsmarknadsmodellen och anpassa den till det läge som vi har på svensk arbetsmarknad här och nu för att underlätta för nya att komma i arbete. Det tycker den här regeringen att det är bra att understödja.

Det finns en intressant studie av inkomstfördelningen i Sverige. Jag tänkte visa några intressanta bilder som visar hur inkomstfördelningen har sett ut i det land som kanske är mest extremt i världen. Jag ska sedan visa hur det ser ut i Sverige.

Vi ser på den översta svarta linjen att sedan 70-talet och framåt har den rikaste procenten i USA ökat sina inkomster med 200 procent. Den ljusblå linjen visar den översta decilen, och de har fördubblat sina inkomster, medan resterande 90 procent, stora löntagargrupper, har i genomsnitt – det ser olika ut inom gruppen, och man kan såklart hoppa mellan strecken – inte haft någon inkomstutveckling över huvud taget under flera decennier. De har under hela sitt yrkesliv inte sett någon inkomstutveckling över huvud taget.

Med en sådan utveckling finns naturligtvis grogrund för politiker som säger att den tidigare politiken inte har lyckats och i stället lägger fram helt andra lösningar. Tilltron till det politiska etablissemanget blir begränsat, och möjligheten för nya politiker att dyka upp är naturligtvis stor. Många invånare tänker kanske att de är beredda att rösta på vad som helst för att få till stånd en förändring.

Låt oss titta på Sverige. Utvecklingen i Sverige har varit en annan under dessa år. I Sverige har de översta 10 procenten – jag – fått en bra inkomstutveckling, men till skillnad från i USA har också de övriga 90 procenten i genomsnitt haft en god inkomstutveckling. Här finns den svenska modellen med kollektivavtalade löneökningar, men inte på en nivå som överstiger produktivitetens utvecklingen. Konkurrenskraften har inte urholkats. Kombinerat med den nordiska välfärdsmodellen med god utbildning och omfördelning har detta gett ett annat resultat.

Men låt oss titta på slutet av graferna på bilderna. Om vi i stället drar strecket från 2000 framgår det att även i Sverige har inkomstklyftorna ökat. Från 2000 till 2012 – det har inte skett någon stor förändring sedan 2012 – kan vi se att 90 procent har fått ökningsar, även den översta 10 procenten, men den rikaste procenten har dragit ifrån också i Sverige under de senaste 15 åren. Om utvecklingen fortsätter i den riktningen finns naturligtvis grogrund för stort missnöje även i Sverige.

Bilden till vänster, närmast mig, visar att den rikaste procenten har dragit iväg. Den andra bilden visar hur andra har halkat efter. Den visar andelen hushåll med inkomster som ligger under 60 procent av medianinkomsten. Det är alltså fråga om att titta på beräkningen av 60 procent av medianinkomsten och andelen hushåll som ligger under den beräkningen. Det är alltså hushåll med mycket låg inkomst. Den andelen har ökat från 9 till 15 procentenheter, framför allt under åren 2006–2010. Det är en kombination av avskaffad förmögenhetsskatt, arvs- och gåvoskatt, jobbskatteavdrag, tillsammans med försämringar i försäkringssystem som har gett den effekten. Detta visar att

Sverige har dragits isär i båda ändar under det här århundradet, både genom att rika har dragit ifrån och genom att fler har halkat efter.

Här ser ni en variant av den bild som Harry Flam visade vad gäller inkomstfördelningen. Här finns också förvärvsinkomsten med, och grafen har en lite annorlunda skärning. Harry hade med två deciler. På den här bilden visar första delen decilerna 1–9, det vill säga de 90 procenten – det röda strecket i grafen i de tidigare bilderna – med de lägre inkomsterna. Nästa är percentilen 91–95. Sedan är det 97–99, och sedan är det den rikaste procenten längst ut.

Låt oss titta enbart på förvärvsinkomsterna. De har ökat mer bland dem med högre inkomster än bland dem med lite lägre inkomster. Där finns ingen riktigt stor dramatik vad gäller löneutveckling. Grafen jämför 1995 och 2015, det vill säga 20 år. Skillnaden blir betydligt större om vi lägger på aktieutdelningar och räntor. Där har den rikaste procenten dragit ifrån, även i gruppen 96–99 procent.

Låt oss sedan titta på reala kapitalvinster, till exempel husförsäljning, och här har mycket hamnat i den översta procenten. Därutöver finns finansiell kapitalvinst. Mycket finns där i de 3:12-regler som också Harry pekade på – den röda stapeln i hans diagram. Mycket av det har hamnat i den allra rikaste procenten. Det är precis där som det 3:12-förslag som lades fram av regeringen och som stoppades av riksdagen i huvudsak hade påverkat. Det handlar om den rikaste procenten. 60 procent av de ökade skatteintäkterna man hade fått med det förslaget hade just påverkat den rikaste procenten, vars inkomster har dragit iväg under dessa decennier.

Jag avslutar där, och jag tackar för en rapport med mycket intressant input till regeringen.

Ordföranden: Det är nu möjligt för ledamöterna i utskottet att ställa frågor till finansministern och rådets ordförande. Vi tar partierna i storleksordning, och sedan får både Harry Flam och Magdalena Andersson möjlighet att svara eller kommentera om de så vill.

Monica Green (S): Vad bra att båda ska kommentera. Jag undrade just vem jag skulle rikta mig till.

Jag börjar med att kommentera att det är bra att finanspolitiken är förenlig med de finanspolitiska målen. Det är skönt att det slås fast, och det känns tryggt att vi är överens.

Sedan finns många frågor, bland annat varför det inte skulle räcka med 40 miljarder i sparande inför framtiden. Jag tänkte ändå uppehålla mig vid arbetslösheten och sysselsättningen. Rådet har bland annat ett förslag om enkla jobb. Det är förslag som har lyfts upp tidigare, bland annat under den borgerliga regeringens tid då det var en gigantiskt hög ungdomsarbetslöshet på över 20 procent. Då fanns också förslag om enkla jobb och lägre löner. Nu är ungdomsarbetslösheten låg, och långtidsarbetslösheten är också mycket låg.

Men det finns fortfarande problem med nyanlända och människor som är födda i andra länder.

Nyligen har det kommit andra siffror. Där framgår att även nyanlända får jobb. Så sent som i går fick vi höra att det har varit en fördubbling det senaste året där nyanlända har fått jobb. Det gäller även nyanlända kvinnor. Vi fick höra Magdalena Andersson säga att många nyanlända kvinnor jobbar mer än kvinnor i allmänhet i EU-länder.

Ändå läggs dessa förslag om enkla jobb fram – dessutom att de ska permanentas. Jag kan känna en viss oro att det blir inlåsnings effekter. Det finns inga krav på utbildning eller andra åtgärder för dessa enkla jobb. Jag ser med fasa i andra delar av världen där det finns det vi kallar enkla jobb, till exempel hissknappsskötare, varuplockare och så vidare. Då blir det som i USA där man måste ha två eller tre jobb för att klara sig eller få stöd av det allmänna.

Om det skulle införas sådana jobb i Sverige skulle det vara fråga om sänkta löner, och människor skulle kanske låsas in i jobben eftersom de då ska permanentas. Men då kan de ändå inte leva på sin lön eftersom dessa jobb ger lägre löner.

Jag skulle gärna vilja höra en kommentar.

Niklas Wykman (M): Den stora poängen i dag som det vore värt att ställa fler frågor om är att rådet bedömer att finanspolitiken inte är välavvägd, det vill säga man bedriver fel typ av finanspolitik just nu. Men jag tror inte att vi kommer framåt där.

I stället tänkte jag ställa frågor om arbetsmarknaden och arbetslöshetsmålet. Det kanske finns bättre utsikter att åstadkomma något praktiskt utifrån rapporten. Man kan ändå säga att regeringen har misslyckats stort med arbetslöshetsmålet. Det har dessutom underkänts av experter som inte ändamålsenligt. Det finns långt ifrån någon politiskt bred uppslutning. Vore det inte klokt, finansministern, att göra om målet till något ändamålsenligt för politiken? Ett sådant mål bör ändå styra hela budgetarbetet och hela den ekonomiska politiken. Är det då inte rimligt att lyssna på expertkritiken? Är det då inte rimligt att försöka ha en bredare samsyn? Moderaterna har till exempel föreslagit ett sysselsättningsmål som är mer likt det Finanspolitiska rådet pratar om. Det går givetvis att revidera också det för att få bättre träffsäkerhet.

En annan sak som är intressant är givetvis det Harry Flam tar upp om fördröjningseffekter av till exempel de tyska löneavtalen som ingicks nyligen på 5,7–6,6 procent och effekterna långsiktigt. Det skapar en viss oro över den samlade ekonomiska politiken.

Min fråga till Harry Flam och Magdalena Andersson är: Hur bedömer man möjligheterna för ett mer ändamålsenligt sysselsättningsmål?

Jag har en till fråga som i huvudsak vänder sig till Harry Flam, nämligen om kapitalvinsterna.

Det finns alltid en risk att man med bristande kunskap och nationalekonomisk iver målar upp ett samhällsproblem som inte finns på riktigt. Sedan följer politiken upp och försämrar förutsättningarna. Det vore orimligt om kapitalvinster fördelades i decilgrupperna 5, 6 och 7 i fåmansbolag. Om du inte betalar statlig inkomstskatt bör du inte göra några kapitalvinster, och då bör du ta ut allt som lön. Frågan är vad grafen egentligen visar. Den som gör kapitalvinster i de decilgrupperna går miste om hela socialförsäkringssystemet. Grafen är märklig. Har ni beaktat detta i ert arbete?

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Får jag först kommentera Magdalenas inlägg?

Finansminister Magdalena Andersson (S): Nä!

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Tack!

Jag vänder mig lite mot att Finanspolitiska rådet buntas ihop med alla andra bedömare. Finanspolitiska rådet är inte vilken bedömare som helst, utan det är regeringens myndighet för att bedöma finanspolitiken.

Magdalena Andersson visade andra bedömares uppskattning av bnp-gap och arbetslöshet. Finanspolitiska rådet har redovisat de svenska bedömare som finns, nämligen Riksbanken, Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet. Vid tidpunkten när budgetpropositionen lades fram och diskuterades i höstas var det en stor skillnad mellan regeringen å ena sidan och Ekonomistyrningsverket, KI och Riksbanken å andra sidan på ungefär 1 procentenhet när det gäller bnp-gapet. Regeringens politik ska bedömas med utgångspunkt från det kunskapsläge som rådde vid den tidpunkten.

Vi har inte haft med några internationella bedömare. EU-kommissionen har en väsentligt lägre uppskattning av jämviktsarbetslösheten och beräknar därmed ett högre strukturellt sparande. Förra året hade vi en noggrann genomgång av hur EU-kommissionen beräknar jämviktsarbetslösheten. Vi kom fram till att det var en del saker där som inte var så tillfredsställande. Framför allt använder man samma modell för alla länder i EU, och sedan gör man en viss anpassning för specifika förhållanden i enskilda länder. Men den anpassningen tycker vi inte är tillräcklig, och vi rekommenderade också Finansdepartementet att göra mer av egna beräkningar och inte lita så mycket på kommissionen.

Sedan var det IMF. För det första tror jag inte att de har samma kunskap om svensk ekonomi som de svenska bedömare har, åtminstone de som jag räknade upp här. IMF:s bedömningar görs i viss mån i dialog med regeringen, och det gör att man inte ska fästa lika stor vikt vid IMF som vid Finanspolitiska rådet.

Monica Green tog upp frågan om enkla jobb. Du drog paralleller med ungdomsarbetslösheten. Där fanns också förslag om enkla jobb.

Ja, många hade fel. Det var bra att ungdomarna fick jobb i större utsträckning. Många av de nyanlända saknar i stort sett skolutbildning; de har mycket låg utbildning. Många, framför allt kvinnor, har ingen arbetslivserfarenhet. Vi i rådet tror inte att etableringsjobben kommer att ge dem ett fotfäste på arbetsmarknaden efter den begränsade tid, två år max, som gäller. Det finns därför ändå ett behov av vad vi kallar för enkla jobb.

Nu ska vi komma ihåg att enkla jobb finns alltid, oavsett hur lönestrukturen ser ut. De som i dag har lägstalöner på 20 000 i månaden har relativt sett också enkla jobb. Sedan är frågan om man kan försörja sig på den lön som dessa jobb ger. Som vi ser det står valet många gånger mellan försörjningsstöd och ett jobb som ger något mer i inkomst, men ett jobb ger inte bara en inkomst utan det ger mycket annat också som är värdefullt för människor.

Vi vidhåller att det här är ett förslag som bör komplettera alla de åtgärder som regeringen har vidtagit, som vi tycker är bra.

Sedan vänder jag mig till Niklas Wykman. När det gäller 3:12-reglerna skedde en stor ökning av aktiebolag efter 2007. ESO gjorde en studie om detta och kom fram till att mycket tyder på att det i hög grad var skatteplanering. Det var inte nya verksamheter utan nya sätt att ta ut inkomst på. Det ligger mycket i det.

Vi konstaterar bara att i den högsta decilen utgörs ungefär 11 procent av total disponibel inkomst av utdelningsinkomster. Tittar man på de andra decilerna är den typen av inkomster försvinnande små. Det beror naturligtvis på att de flesta som har aktiebolag, småföretagare och så vidare, kanske inte kommer upp i de nivåerna så att de kan ta ut inkomster i form av utdelning utan det måste vara i form av lön.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Niklas Wykman ställde en fråga om arbetslöshetsmålet. Ska vi ha ett sysselsättningsmål i stället?

Vi har redan uppnått Alliansens sysselsättningsmål. Det gjordes redan under 2017, om jag minns rätt, med 5 miljoner sysselsatta. Det har vi redan uppnått.

Borde vi inte lyssna på experterna? Självklart lyssnar vi på experterna. Men de som är experter i nationalekonomi är inte alltid experter på hur regeringsarbete fungerar. Det är därför politiker sköter politiken, men de kan naturligtvis ta intryck av vad experter säger. Men min bedömning av regeringsarbetet under de här tre och ett halvt åren är att det arbetslöshetsmål som har funnits har varit styrande för politiken på ett sådant sätt att det har tjänat sitt syfte. Det har varit fokus på att få fler människor i arbete för att på så sätt sänka arbetslösheten. Det är också viktigt hur målet var formulerat, nämligen att vi ville nå målet genom att få upp sysselsättningen och antalet arbetade timmar. Det var ett tydligt fokus på att nå målet genom att fler människor kommer i arbete.

Jag tycker att vi har lite väl mycket diskussioner om hur målet är formulerat. Det viktigaste är att ha en statsminister som omfamnar det mål som finns och

ser till att styra regeringens arbete på ett sådant sätt att man styr mot målet. Det är något vi har gjort under de tre och ett halvt åren, och det är därför regeringen har vidtagit en lång rad åtgärder för att få fler människor i arbete. Fokus för att nå målet blir fokus på samma grupper som de som Finanspolitiska rådet pekar på.

IMF kom med sina bedömningar – jag tror inte alltid regeringar uppfattar det så. Det som är viktigt med IMF är att där finns en viktig internationell expertis. Det som händer i Sverige händer också i andra länder, och där finns internationell expertis som kan bedöma utvecklingen i flera länder och därmed komma med viktig input till Sverige. Det kan också gälla hur man ska se på det strukturella sparandet. Det kan vara värdefullt att se på hur IMF bedömer det strukturella sparandet i Sverige.

Den diskussion vi har om strukturellt sparande som råder nu kommer att vara viktig under de kommande åren. Vi har sagt att det nya överskotts målet är formulerat i strukturella termer, och det strukturella sparandet har både för- och nackdelar att mäta mot. Det är naturligtvis viktigt att ha en bred diskussion om hur man ser på det strukturella sparandet. Den tidigare formuleringen över en konjunkturcykel gav utrymme för att följa upp målet i en rad olika dimensioner, och det gav utrymme för tolkningar om man uppnådde målet eller inte. Nu styr man i stället bara mot det strukturella sparandet, och då är uppföljningen tydligare. Å andra sidan ser jag framför mig att det kommer att bli en diskussion om hur man ser på det strukturella sparandet. Där finns säkert samma utrymme för töjman och diskussion som tidigare när det var fler variabler. Det kommer att bli en viktig diskussion.

Monica Green (S): Jag har inte fått svar på min fråga.

Ordföranden: Den kanske dyker upp lite senare. Vem vet?

Dennis Dioukarev (SD): Ordförande! Tack för bra föredragningar!

Som det har konstaterats har Sverige tappat i den europeiska arbetslöshetsstatistiken, och Europas lägsta arbetslöshet 2020 känns alltmer avlagset. I takt med det har regeringen också ökat sitt fokus på sysselsättningsgraden. En hög sysselsättningsgrad är dock inte ett mått på osubventionerat hel- och deltidsarbete, utan det manipuleras genom subventionerade jobb. Överrepresentationen bland utrikes födda i arbetslöshetsstatistiken och den höga graden av subventionerade arbeten från Arbetsförmedlingen, tillsammans med det faktum att vi befinner oss i en högkonjunktur med en procyklisk finanspolitik med en trolig lågkonjunktur runt hörnet, vittnar om en besvärlig situation på arbetsmarknaden och ekonomin i stort.

Hur väl har denna högkonjunktur använts för att genomföra övergripande och strukturella reformer för att minska skillnaderna mellan inrikes födda och utomeuropeiskt födda på arbetsmarknaden?

Janine Alm Ericson (MP): Tack för föredragningarna!

Jag vill fråga rådet om hur ni ser på inkomstskillnaden i samhället och påverkan på möjligheterna att klara den ekonomiska utvecklingen och överskottsmålet på sikt. Det bör vara positivt med en omfördelande politik, till exempel höjda skatter för höginkomsttagare, som används för att stärka trygghetssystemen eftersom det ger en mjukare inbromsning i nästa lågkonjunktur.

Det finns en analys i rapporten om inkomstskillnader, men där visas ingen tydlig koppling till hur de påverkar möjligheterna att klara överskottsmålet. Därför vore det intressant att få höra vilken inriktning rådet skulle vilja se avseende inkomstskillnaderna för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för att klara överskottsmålet och den ekonomiska utvecklingen.

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Jag tar Janines fråga om överskottsmålet och inkomstfördelningen. Jag ser, åtminstone i det här läget, när det gäller svensk inkomstfördelning att den har blivit markant mer ojämlik sedan början av 80-talet. Men i ett internationellt perspektiv är ändå inkomstfördelningen i Sverige ganska jämn. Jag ser väl inte i dag några direkta kopplingar eller problem med den inkomstfördelning som finns och möjligheterna att nå överskottsmålet. Jag vet inte riktigt vad du tänker på specifikt.

Dennis Dioukarevs fråga tror jag var riktad till finansministern, inte till mig.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Vad är det för viktiga strukturella åtgärder vi har vidtagit under mandatperioden för att fler utrikes födda ska komma i arbete? Där är det naturligtvis viktigt att se att utrikes födda, precis som vi som är födda i Sverige, behöver olika former av stöd för att komma in på arbetsmarknaden.

Är man ung ska man naturligtvis skaffa sig den utbildning som är en inträdesbiljett på den svenska arbetsmarknaden. Det innebär att man genomgår en gymnasieutbildning. Vi har sett till att bygga ut möjligheterna att komplettera sin utbildning med att också genomgå en gymnasieutbildning. Dels har vi infört en rättighet att läsa in högskolebehörighet på komvux, dels bygger vi kraftfullt ut yrkesvux så att fler människor födda i Sverige och människor födda utomlands ska ha möjlighet att få den gymnasieexamen som är en inträdesbiljett till den svenska arbetsmarknaden. Som jag sa tidigare är det inte minst viktigt att vi bygger ut de områden där det råder arbetskraftsbrist i Sverige, till exempel undersköterskor och inom byggbranschen.

Det är en viktig strukturreform att se till att bygga ut utbildningsväsendet med 100 000 fler utbildningsplatser, och vi kommer att stärka oss inför nästa

lågkonjunktur dels genom att fler har en utbildning som gör att de har större möjligheter att skifta yrke den dagen de blir arbetslösa, dels att det finns många utbildningsplatser den dagen det blir sämre tider, vilken kommer förr eller senare.

För människor som kommer till Sverige och har med sig en erfarenhet har vi gjort en viktig strukturreform, nämligen de snabbspår som finns inom flera delar av arbetsmarknaden. Det finns avtal mellan arbetsmarknadens parter om hur man ska komplettera den utbildning man har för att snabbt komma i arbete i Sverige. Det finns inom mer kvalificerade yrken, till exempel farmaceuter, och yrken som inte kräver lika lång utbildning, till exempel kokkar. Det finns snabbspår där arbetet struktureras så att människor snabbt kommer i arbete.

Något som kommer att vara en viktig åtgärd är de etableringsjobb som kommer framöver. De riktar sig till flera grupper, men är inte minst viktiga för människor som inte har så mycket arbetslivserfarenhet. Det är en viktig strukturförändring på arbetsmarknaden. Det visar att arbetsmarknadens parter också i ett nytt läge på arbetsmarknaden förmår att anpassa den svenska arbetsmarknadsmodellen till de nya förutsättningarna. Där är min uppfattning att det är otroligt viktigt att regeringen, och regeringen efter valet, stöder arbetsmarknadens parter för att etableringsjobben ska bli verklighet.

Emil Källström (C): Ordförande! Jag reflekterar över vad som sagts och de kloka inläggen från podiet. Det gäller även kopplingen till den utfrågning vi hade för en dryg vecka sedan. Då var Riksbanken här.

Det har varit en dryg mandatperiod med betydande medvind från konjunkturen och från en expansiv penningpolitik. I en bättre värld hade väl riksdag och regering nyttjat medvinden till att dels samla i ladorna, dels ta de strukturgrepp på inte minst arbetsmarknad, bostadsmarknad och skattepolitik som skulle krävas.

Finansministern har en poäng med att alliansregeringen framför allt under den sista tiden när konjunkturen vände hade kunnat göra mer, men det är näppeligen ett argument för att fortsätta att missköta sig fyra år till. Men det kommer mer tid hela tiden, och betinget efter valet kommer solklart att vara att ta tag i de strukturgrepp som långsiktigt avgör om Sverige ska fortsätta att utvecklas positivt eller inte.

Ett av de grepp jag nämnde är en större skatteöversyn. Rådet skriver intressant om just detta i rapporten. Jag tänkte ställa en fråga om en av de delar man skriver om, nämligen kapitalbeskattningen. I alla skattesystem kommer just kapitalbeskattningen att vara en viktig del av hur vi får resurser in till staten. Men det är en skattebas som är internationellt konkurrensutsatt. Rådet skriver en del, utan att landa i en riktig rekommendation, om den nederländska boxmodellen som ett exempel.

Det skulle vara intressant att höra en reflektion över just beskattning av kapital inom ramen för en förnyad svensk skattepolitik och med bäring på det faktum att skattebasen är så internationellt konkurrensutsatt.

Ulla Andersson (V): Tack för er föredragningar! Jag som har varit med en tid gjorde reflektionen att Finanspolitiska rådets tradition är att kritisera sittande regerings prognoser som alltför optimistiska. Det är ett mönster som har gått igen genom tid.

Jag har ett antal frågor. Vi kan konstatera att Sverige har en väldigt låg statsskuld, vilket leder till en del problem på obligationsmarknaden, och att finanserna ser ut att vara långsiktigt hållbara. Det är väldigt bra och viktigt att vi är väl rustade inför en kommande kris.

Det nuvarande finanspolitiska ramverket har fokus på statsskulden. Men vi vet ju alla att man har både tillgångar och skulder och att den offentliga sektorns nettoförmögenhet är väldigt stor, ungefär 23 procent. Samtidigt vet vi att vi har eftersatta behov av investeringar i till exempel infrastruktur och bostäder.

Tidigare har Finanspolitiska rådet tagit upp och ifrågasatt om det är rimligt att vi har en så stor nettoförmögenhet i offentlig sektor. Jag undrar om ni har gjort några nya sådana reflektioner sedan dess och om ni anser att nettoförmögenhet skulle vara en del av det framtida finanspolitiska ramverket. Det är en fråga som jag ställer till både finansministern och Finanspolitiska rådets ordförande.

Den andra frågan handlar om arbetsmarknaden. I statistiken i rapporten, men även annan statistik, ser man ett tydligt mönster, att oavsett utbildningsnivå är sysselsättningsgraden ungefär 20 procentenheter lägre för utrikes födda. Jag skulle vilja höra om Finanspolitiska rådet har gjort några reflektioner om diskriminering på arbetsmarknaden. Oavsett utbildningsnivå är det ju samma resultat, det vill säga ungefär 20 procentenheters lägre sysselsättningsgrad. Jag tycker att det är en viktig fråga att ta tag i och skulle vilja höra en reflektion över detta.

Sedan tangerar jag lite grann Emil Källströms fråga kring kapitalbeskattning. Vi vet ju att kapitalinkomsterna utgör en allt större andel av de samlade inkomsterna för hushållen. Därför ökar också inkomstskillnaderna, eftersom det framför allt är den rikaste tiondelen som har del av kapitalinkomsterna.

Rådet konstaterar att transfereringssystemen, det vill säga en väldigt väsentlig del av den svenska modellen, har halkat efter, samtidigt som kapitalbeskattningen har urholkats och ändrats på olika sätt. Ni konstaterar att 3:12-reglerna är en oerhört stor del i detta, vilket i alla fall jag läser ut av det ni skriver. Ni kommer ändå inte med någon rekommendation gällande 3:12-reglerna. Vore det inte lämpligt att göra det?

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Först till Emil Källström om kapitalbeskattningens internationella dimensioner, det vill säga att kapital är en väldigt flyktig skattekölla. Man måste ta hänsyn till detta och har alltså inte så stor nationell frihet att sätta kapitalskatter som är väsentligt högre än de som

råder internationellt. Vi har inte tänkt särskilt långt när det gäller en kommande eventuell skattereform, men vi tycker att det finns ett behov av en sådan. Vi kommer faktiskt att ordna en konferens i mitten på juni som tar upp just en kommande skattereform och kommer där att diskutera olika idéer.

I årets rapport har vi haft mest fokus på inkomstfördelningen och bara pekar på att kapital utgör en allt större del av disponibla inkomster och att de är koncentrerade till de högsta decilerna, utan att lägga några synpunkter på hur nivån på beskattningen ska vara. Däremot hade vi synpunkter på strukturen, vilka incitamentseffekter som kapitalbeskattning eller fastigheter har.

Jag tycker bestämt att Finanspolitiska rådet, enligt sina instruktioner, har möjligheter att också tala om skattereformer. Skatterna är ju den ena sidan av finanspolitiken. Men våra resurser är sådana att vi inte kan göra mer än små nedslag. Vi har tidigare gjort sådana när det gäller bostadsmarknaden. Vi har till exempel tittat på ränteavdragen och deras fördelningseffekter. Detta är väl vad jag har att säga om skattereform.

Till Ulla Andersson: Att använda finansiell bruttoskuld som något slags mått på den ekonomiska beredskapen är kanske inte så bra, om man dessutom har en stor förmögenhet och, som du sa, en nettoförmögenhet som ligger över 20 procent av bnp. Problemet är att förmögenhetssidan till stor del består av dels tillgångarna i AP-fonderna – dem rör vi inte – dels de statliga bolagen, och de kan man ju sälja. Det är sant. Men det är ju inte särskilt likvida tillgångar, speciellt i kristider. Vi vet till exempel vilka svårigheter Grekland har haft att sälja sina tillgångar. Jag tror alltså att skulden ändå är ett bra mått på finansiell beredskap och det handlingsutrymme som finanspolitiken kan ha i en framtida kris.

När det gäller diskriminering på arbetsmarknaden vet vi att det förekommer så kallad statistisk diskriminering. Ekonomer har gjort experiment där man har skickat ut anonyma cv:n och sett att det helt klart förekommer diskriminering på den svenska arbetsmarknaden, vilket säkert betyder en hel del. Där tror jag att nuvarande högkonjunktur har haft väldigt positiva effekter. Det har varit en sådan brist på arbetskraft att arbetsgivare har varit tvungna att bortse från sådana preferenser och ändå anställa utlandsfödda. Men det är ett problem som jag inte vet om arbetsmarknadspolitiken kan göra så mycket åt, utan det är möjligt att man måste vidta andra åtgärder. Det är möjligt att man kan ha vissa tvingande regler när det gäller anställningsförfaranden, som att anonymisera de arbetssökande, åtminstone ganska långt fram i processen. Det är möjligt att det finns sådana saker som man skulle kunna göra.

När det sedan gäller lämplig inkomstfördelning, som jag uppfattade att frågan handlade om, har vi egentligen inga synpunkter. Och jag vet inte om vi ska ha det, för det är i hög grad en värderingsfråga, liksom hur stor den offentliga sektorn ska vara. Vi har sett som vår uppgift att se till att regeringen håller sig inom det utrymme som finns, och vi har inga synpunkter på om offentlig sektor ska vara så eller så många procent av bnp. När det gäller förmögenhetsfördelningen är det likadant. Privat kan jag ha vissa synpunkter på detta, och det tror jag att också de andra rådsmedlemmarna har. Men en

uppgift vi har är ändå att titta på inkomstfördelningen, och vi konstaterar alltså att det som har hänt till stor del beror på kapitalinkomsternas ökning.

Finansminister Magdalena Andersson: Jag ska börja med frågan om statsskulden. Jag tycker att det är viktigt att vi har en diskussion om hur vi ser på statsskuld, och självklart är begreppet nettoförmögenhet en del av hur man ser på statsskulden. Men också vad gäller statsskuldssänkaren finns det numera en diskussion om att komplicera begreppet statsskuld, för när kommuner lånar upp pengar som de lägger in i sina bolag ökar statsskulden, trots att vi egentligen inte har blivit mindre förmögna, i alla fall om pengarna bara ligger i bolagen.

En del partier verkar nu gå till val på att man vill sälja ut statliga bolag. Det påverkar naturligtvis statsskulden. Ska det då påverka hur vi ser på statsskuldssänkaren? Det har varit en diskussion om att genomföra det som förs fram i Harry Flams utredning om Riksbankens valutareserv. Det kände vi till när vi lade nivån på statsskuldssänkaren, så det var känd materia. Däremot finns det andra justeringar som man gör. Det kommer att finnas anledning att diskutera både statsskuldskonceptet och nettoförmögenhetskonceptet under de kommande åren.

Kort till Emil Källström om strukturreform: Ibland kan det låta som att strukturreform är någonting opolitiskt, något expertstyrt som inte har med politik att göra, men så är det inte alls. Strukturreformer är olika saker beroende på vilken politisk preferens man har – vilka strukturreformer man tycker är viktiga.

Min uppfattning är att vi under den här mandatperioden har genomfört viktiga strukturreformer, som att bygga ut välfärden i takt med att befolkningen blir äldre. Det ser jag som en väldigt viktig strukturreform under de kommande åren, eftersom arbetsmarknadens funktionssätt skulle bli betydligt sämre om vi sänkte kvaliteten i barnomsorgen, skolan, äldreomsorgen och sjukvården. Det skulle få stora återverkningar på arbetsmarknadens funktionssätt. Satsningar på infrastruktur och järnvägsunderhåll är otroligt viktiga strukturreformer för att säkra ekonomins långsiktiga kapacitet. Också regeringens utbildningssatsningar är viktiga strukturreformer, utöver att öka arbetskraftsutbudet för utrikes födda kvinnor genom bland annat slopat vårdnadsbidrag samt föräldraförsäkring, utbildningsplikt och annat.

Det finns alltså en djup ideologi i vad man menar med strukturreformer. Att sänka löner, höja hyror och göra det lättare för arbetsgivare att sparka folk sätts ofta in under begreppet strukturreform, men det finns många dimensioner på strukturreformer.

Mats Persson (L): Jag har en fråga som i huvudsak riktar sig till Harry Flam. I rapporten visar ni hur klyftan växer mellan den som har och den som inte har ett arbete. Ni visar också på hur matchningen på arbetsmarknaden fungerar allt

sämre, att det blir allt svårare för arbetsgivare att hitta rätt kompetens. Det är en utveckling som vi har sett de senaste åren, och den förstärks dessvärre just nu. En förklaring är naturligtvis hur arbetsmarknaden ser ut och bristen på tillgängliga jobb för dem som inte har gått ut skolan eller som kommer från andra länder.

En annan del av samma sak handlar om hur bostadsmarknaden fungerar. Ni lyfter fram bristen på rörlighet på svensk bostadsmarknad. Jag skulle vilja höra Harry Flam utveckla lite de tankar som ni tar upp i rapporten kring flyttskatten och dess konsekvenser. Men jag skulle också vilja höra kommentarer till det skärpta amorteringskrav som regeringen införde i början av året och som ju har bidragit till ökad osäkerhet på bostadsmarknaden. Vi ser kraftiga prisfall och hur byggandet nu bromsar in, trots att bostadsbehovet är väldigt stort. Både flyttskatten och det skärpta amorteringskravet har ju betydelse för rörligheten på bostadsmarknaden och hur den fungerar. Jag skulle gärna vilja att du utvecklar dina tankar kring detta.

Jakob Forssmed (KD): Tack för två bra föredragningar! Jag skulle vilja bita mig fast lite grann i arbetsmarknadspolitiken och hur den är utformad.

Finanspolitiska rådet pekar på det problem som vi har diskuterat många gånger under den här mandatperioden med utrikes födda som har låg utbildning, lägre än gymnasiekompetens, och deras svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Rådet och många andra har pekat på vikten av strukturreformer för att sänka trösklar och skapa fler jobb som kräver lägre kvalifikationer. Regeringen har inte riktigt velat göra detta utan har haft andra svar, till exempel utbildning, som i och för sig är bra, och subventionerade anställningar.

Då tycker jag att det är viktigt att titta på hur de subventionerade anställningar som regeringen har infört fungerar. Man utlovade ju stora volymer av extratjänster. Finanspolitiska rådet skriver nu i sin rapport om utformningen av denna reform och konstaterar att av dem som får extratjänster har ungefär 60 procent minst en gymnasieutbildning och en dryg fjärdedel en eftergymnasial utbildning. Särskilt intressant är att en tredjedel av dem som får extratjänster är inrikes födda med minst gymnasial utbildning.

Jag tror att min egen analys delas av någon annan, men det skulle vara intressant att höra finansministerns reflektion över att extratjänsterna framför allt tog fart efter det att regeringen utlovade en bonus till de kommuner som når vissa volymmål med extratjänsterna. Förutom att det är 100 procent subventionerad lön får man ett handledarstöd på 3 000 kronor. Därutöver införde regeringen i somras att de kommuner som når vissa mål när det gäller antal extratjänster får 500 miljoner kronor.

Tror finansministern att det påverkar sammansättningen när man får så kraftiga bonusar för att anställa personer? Finns det anledning till självkritik för hur man använder resurser och hur reformerna är utformade? Jag vill gärna också höra Harry Flams reflektioner kring just extratjänsterna.

Elisabeth Svantesson (M): Min fråga hänger ihop med det som Jakob Forssmed nämnde.

Det finns i rapporten ett välskrivet kapitel om arbetsmarknaden. Det finns två frågor där jag tror att vi har samma syn, oavsett vilket block eller parti vi tillhör. Den ena är behovet av utbildning för många av dem som har kommit till Sverige och har varit här under flera år. Den andra är behovet av insatser för de personer som har stått utanför arbetsmarknaden under lång tid. Där tror jag att vi har en delad syn, men sedan är frågan vad man gör.

En fråga som jag har är just kring extratjänster. När det gäller fördelningen av extratjänsterna ser vi att det är ungefär 7 av 100 som har gått till människor som är födda utanför Europa. Då vet vi att majoriteten av dem som är långtidsinskrivna på Arbetsförmedlingen är födda utanför Europa. Det är en diskrepans där som jag tycker att det är en viss problematik i. Var det så här det var tänkt? Den frågan vill jag ställa till finansministern.

När det gäller den andra frågan, om utbildning, delar jag helt regeringens bild av behovet av mer utbildning, särskilt för dem som nu har kommit till Sverige. Problemet är, trots Kunskapslyftet, att det just nu är färre vuxna som studerar i de olika insatserna än 2014. Då kan man säga att det är högkonjunktur så att det inte är något problem. Men vi vet ju samtidigt att det är många som lämnar etableringen. Det är bara 6–7 procent som går vidare till utbildning. Detta är ett riktigt problem. Hur ska vi få människor att verkligen utbilda sig? Utbildningsplikten, som vi förde fram under förhandlingarna 2015, tror jag i grunden är rätt. Men hur får vi det här att bita? Det kommer att vara framtidens väldigt stora fråga. Då undrar jag hur finansministern reagerar på att de resurser som regeringen har tillskjutit inte används, därför att människor helt enkelt inte studerar.

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Mats Persson bad mig utveckla rådets synpunkter på beskattning på bostadsmarknaden och andra frågor som rör bostadsmarknaden. Rådet har berört bostadsmarknaden flera gånger i sina rapporter under årens lopp. I de två föregående rapporterna tog vi upp effekterna av dels nedtrappade ränteavdrag, dels en höjning av fastighetsskatten med ungefär 30 procent, dels borttagande av taket på fastighetsbeskattningen. Vi undersökte fördelningseffekterna av detta, alltså hur det skulle påverka de disponibla inkomsterna i olika inkomstkikt. Vår slutsats var att det skulle få förvånansvärt små effekter. För de allra flesta skulle det handla om en tiondels procent, och i de värsta fallen när det gäller en höjning av fastighetsskatten med 30 procent skulle det handla om några procent. Men det var väldigt få som skulle beröras.

Anledningen till att vi tog upp detta är att vi har haft synpunkter dels på bostadsmarknadens funktionssätt, dels på vilka åtgärder man bör vidta för att minska prisuppgången och stävja skuldsättningen och de problem som detta kan medföra. Vi anser att man för länge sedan borde ha slagit in på en linje

med nedtrappade ränteavdrag och inte gått på kvantitativa begränsningar, alltså amorteringskrav, som nu är fallet. Det har negativa effekter för framför allt dem som inte finns på bostadsmarknaden nu och som vill komma in men även för dem som vill byta bostad.

I förra årets rapport tog vi upp effekterna av marknadshyror på bostadsmarknaden. Vi menar naturligtvis att bostadsmarknaden fungerar väldigt dåligt på många sätt. En nackdel med dagens hyresreglering är att den hämmar rörligheten på bostadsmarknaden och därmed den ekonomiska tillväxten. Frågan är om det inte kan finnas en bättre ordning just när det gäller hyresmarknaden. Men vi har inte resurser och kanske inte heller mandat att ta upp den frågan i detalj.

Jakob Forssmed efterfrågade rådets syn på extratjänster och att de går till fel personer. Jag tror att hela arbetsmarknadspolitiken visar hur svårt det är att bedriva arbetsmarknadspolitik. Man kan ha de bästa föresatser, men sedan betar sig folk på ett konstigt sätt som man inte har förutsett. Närmare bestämt betyder ekonomiska incitament väldigt mycket, bland annat för kommuner. Där kan jag bara säga att man glömde eller inte tänkte på att lägga in vissa spärrar i utnyttjandet av extratjänsterna.

Detta visar också att åtgärder i form av regleringar är väldigt svåra att genomföra, medan mer marknadskonforma lösningar, till exempel de enkla jobben som jag talade om tidigare, kanske är ett bättre sätt att gå framåt.

Elisabeth Svantessons fråga tror jag mest var riktad till finansministern, så jag lämnar över den till henne.

Finansminister Magdalena Andersson: Jag börjar med Jakob Forssmeds fråga vad gäller extratjänster.

Du tar upp en otroligt viktig fråga, nämligen hur vi använder arbetsmarknadspolitiken. Där är det viktigt att understryka att extratjänster inte är en etnisk arbetsmarknadspolitisk åtgärd, utan den är öppen både för människor som är födda i Sverige och för människor som är födda utanför Sverige. Vi har inte åtgärder riktade beroende på var man är född. Däremot är de särskilt riktade till människor som står långt ifrån arbetsmarknaden. För att kunna få en extratjänst ska man ha deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin eller varit arbetslös i mer än 450 dagar, alltså i mer än ett år, eller vara nyanländ. Det är viktigt att många nyanlända som står långt från arbetsmarknaden också har möjlighet att komma i extratjänst. Därför hoppas jag naturligtvis att extratjänsterna kan fortsätta att utvecklas på det sätt som de har gjort, så att fler nyanlända får möjlighet till extratjänster.

Jag har själv träffat många människor på extratjänster som är födda såväl i Sverige som i Europa och utanför Europa. Många av dem som jag har träffat är födda i Sverige och har varit långtidsarbetslösa och har därför kommit i den här åtgärden. De kanske också har en gymnasieutbildning, men det är ofta någonting som har hänt i livet som gör att man har hamnat i en sådan situation

att man har blivit långtidsarbetslös. För dessa personer har extratjänsterna varit ett viktigt steg in i en arbetsgemenskap. Flera som jag har träffat har blivit motiverade att läsa upp till undersköterska och få den yrkeskompetensen. Jag tror nog att detta kan vara en viktig åtgärd också för människor som är födda i Sverige, även om jag naturligtvis hoppas att fler nyanlända också får den möjligheten.

Det betyder att det är väl avvägt att ha en bonus för kommunerna. Jag tror att det är bra att kommuner kan få en stimulans för att se till att fler människor som står långt från arbetsmarknaden kan få in en fot på arbetsmarknaden, även människor som är födda i Sverige. Men naturligtvis är det viktigt, som det alltid är i arbetsmarknadspolitik, att vi försöker rikta åtgärderna till människor som annars inte hade fått jobb. Det är grundläggande.

Det svåra i all arbetsmarknadspolitik, oavsett om åtgärden heter arbetsmarknadsutbildning, extratjänst eller introduktionsjobb, är att rikta den mot människor som annars inte hade fått arbete. Det är också därför som arbetsmarknadspolitik är så svår att utvärdera. Riktigt bra arbetsmarknadsåtgärder kan ju framstå som bra om många får jobb efteråt, även om många hade fått jobb i alla fall, medan åtgärder som verkligen riktas till människor som står långt från arbetsmarknaden kanske inte visar så bra resultat just för att de har riktats mot människor som behöver det här stödet.

Elisabeth Svantesson pekar på en av de stora utmaningar vi står inför, nämligen att det är alldeles för få av dem som är i etableringsfasen eller har avslutat sin period med etableringsersättning som går vidare till reguljära studier. Det är en del som gör det, men det är en förskräckande låg andel som går vidare till reguljära studier i den grupp som mest av alla skulle behöva göra det, nämligen de som är lite yngre och saknar gymnasieutbildning. Jag tror verkligen att det är viktigt att vi tar oss en funderare på hur vi ska motivera flera av dem att gå vidare till reguljära studier. Om man är 20–25 år och inte har så mycket utbildning och inte heller har en sådan tradition är det klart att det tar emot att skuldsätta sig för att börja skaffa sig en grundläggande utbildning. Vi behöver diskutera hur vi kan motivera fler människor att göra det. Det är en otroligt viktig fråga som Elisabeth Svantesson pekar på – en stor utmaning.

Ordföranden: Som har nämnts tidigare sitter vi här i finansutskottet från tid till annan med olika grupper som vi ska fråga ut. Några sitter här i salen på andra stolar i dag. Förra gången handlade det om penningpolitiken, exempelvis.

I denna rapport tar rådet upp den internationella diskussionen kring samspelet mellan penningpolitiken och finanspolitiken, som har blivit allt större i takt med att penningpolitiken blivit mer och mer ovanlig. Nu dras det inte någon ny slutsats i rådets rapport. Kanske borde det ha gjorts. Min fråga är: Skulle det vara på sin plats, även om det ligger utanför rådets mandat i dag, att önska sig ett bredare fält för att se på både finans- och penningpolitiken

löpande i ett större perspektiv? Eller är ni väldigt nöjda med att skriva ett kapitel nu och då kring de här frågorna?

Harry Flam, Finanspolitiska rådet: Analysen av hur samspelet mellan penning- och finanspolitik bör vara ordnat föranleddes av ett ovanligt läge där penningpolitiken i princip hade uttömt sina möjligheter, och regeringen har i budgetpropositionen sagt att man tycker att Riksbanken behöver stöd via finanspolitiken. Vi saknar en beskrivning av ett sådant samspel i den nya ramverksskrivelse som regeringen har lagt fram. Det fanns i den gamla ramverksskrivelsen en diskussion om arbetsfördelningen mellan Riksbanken och regeringen när det gäller stabiliseringspolitiken.

Som du sa drar vi ingen ny slutsats, utan vi drar den gamla slutsatsen, nämligen att i normala tider är det Riksbanken som sköter stabiliseringspolitiken med styrräntan och med hjälp av de automatiska stabilisatorer som finns i finanspolitiken. Finansministern behöver i normala tider inte bry sig om att stabilisera konjunkturen, enligt vår mening. Men det är klart att om vi får en kris liknande den som vi hade senast efter finanskrisen eller som den vi hade i början på 90-talet måste vi också använda finanspolitik. Det är därför som vi har ett skuldankare på en relativt låg nivå, under 60-procentsgränsen, som ni ju sätter. Vi vill ju ha ammunition i beredskap om det skulle inträffa något ovanligt dåligt.

Frågan om ett utvidgat mandat har vi naturligtvis inte diskuterat. Men för egen del skulle jag välkomna att man döper om Finanspolitiska rådet till Finans- och penningpolitiska rådet. Då kan vi kanske även ta hand om en genomgång av penningpolitiken under det gångna året.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Det här borde vara en av de allra mest spännande diskussioner vi för just nu, men det pågår inte särskilt mycket debatt i denna fråga. Jag skulle gärna se att Forskarsverige var betydligt mer aktivt i detta, och jag skulle gärna se mer forskning på det och betydligt mer debatt om det.

Dagens ordning har tjänat sitt syfte. Vi ville ha en självständig riksbank för att få ned inflationen, och det har varit framgångsrikt, kanske till och med överframgångsrikt.

Men det vi har sett efter vägen av självständiga riksbanker runt om i världsliden är att det lite grann börjar spira en debatt om hur denna ordning fungerar i ett läge när penningpolitik och finanspolitik kan behöva samordnas.

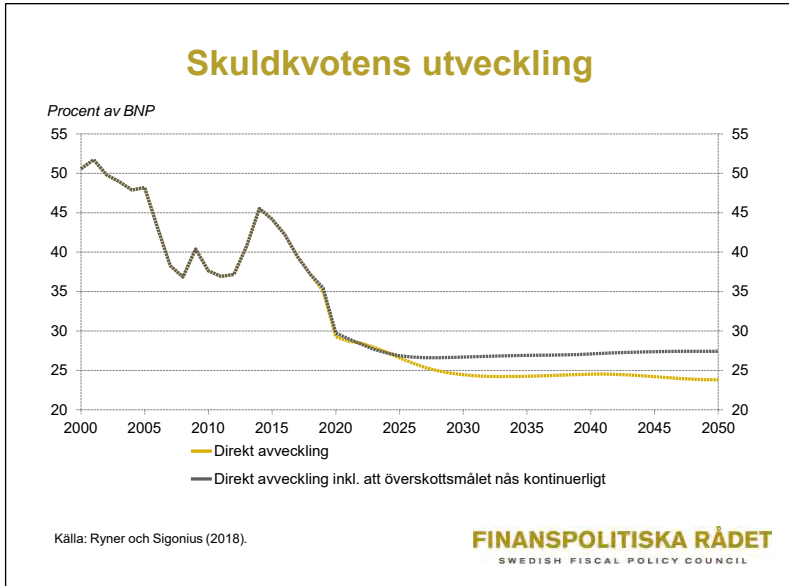
Jag har dock inte sett särskilt mycket ny forskning på detta, och jag skulle gärna se mer både internationell och svensk forskning och inte minst mer debatt i de akademiska kretsarna om vad man kan dra för slutsatser av reformen och om det krävs ett nytt sätt att se på det framöver eller om dagens ordning är den optimala.

Vice ordföranden: Det kommer nog även att bli en diskussion i politiken under åren framöver; det behövs på alla nivåer.

Låt mig å finansutskottets vägnar tacka Harry Flam, rådets ordförande, för att du kom hit och både berättade och svarade på frågor. Jag vill också tacka finansminister Magdalena Andersson. Tack för i dag!

Bilder från den öppna utfrågningen

Harry Flam

Offentligt finansiellt sparande

	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande	0,9	1,0	0,9	1,0	1,5
Strukturellt sparande	1,0	0,8	0,6	0,7	1,1
10-årsgenomsnitt	0,2	0,0	-0,2	0,0	0,2
7-årsindikatorn	0,2	0,6	--	--	--
8-årsgenomsnitt	-0,5	-0,2	-0,1	0,0	0,3

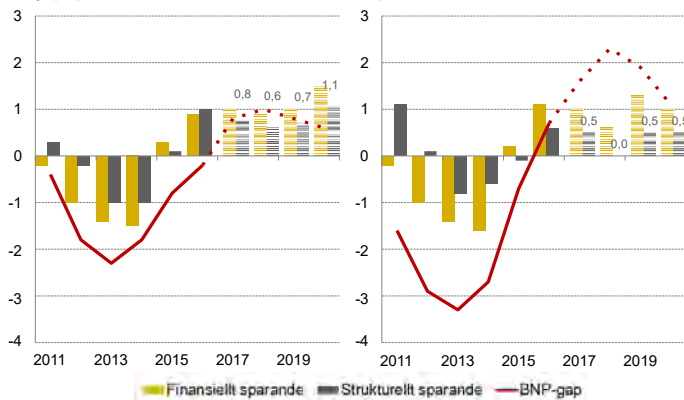
Källa: BP18.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Finansiellt och strukturellt sparande samt BNP-gap

Budgetpropositionen för 2018

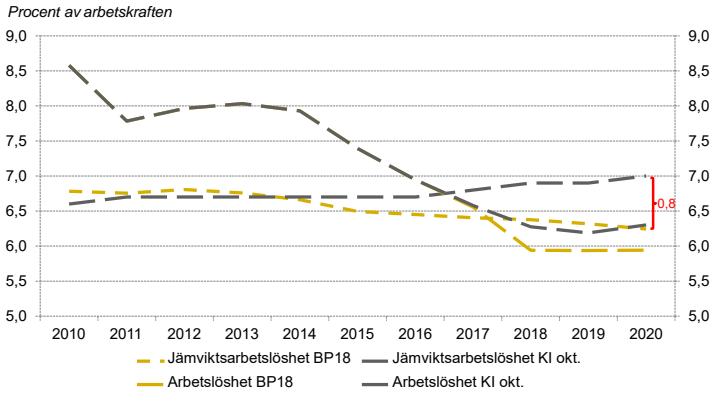
Konjunkturinstitutet oktober 2017

Källa: BP18 och Konjunkturinstitutet.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

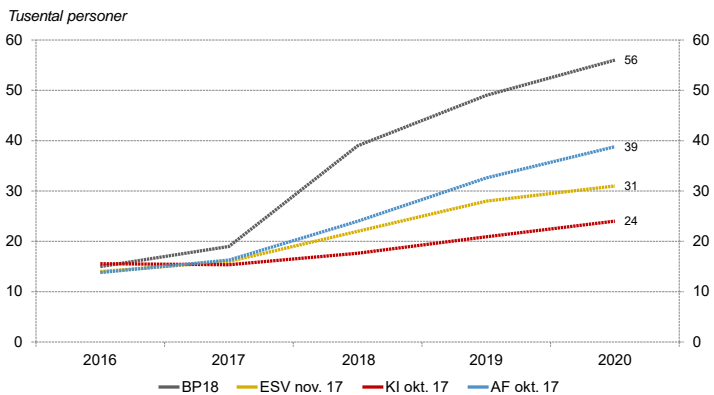
Regeringens och KI:s syn på arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet hösten 2017

Källa: BP18 och Konjunkturinstitutet.

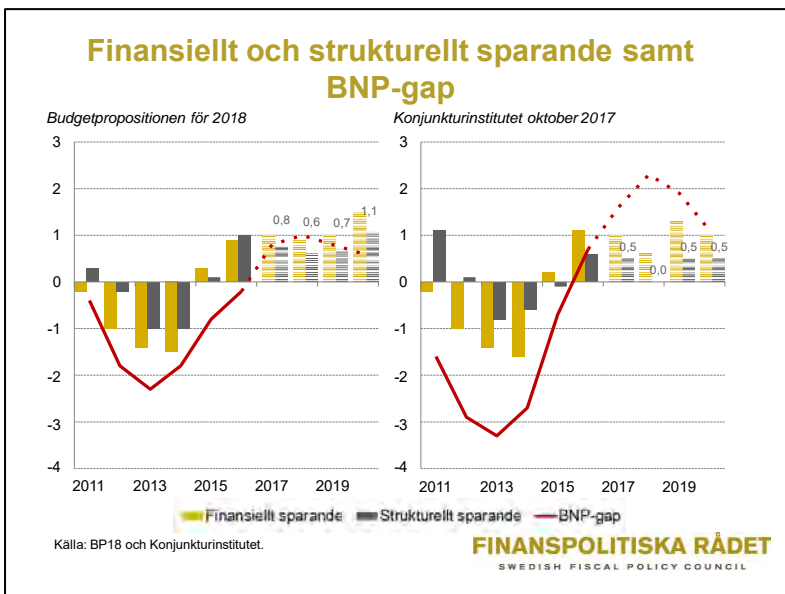
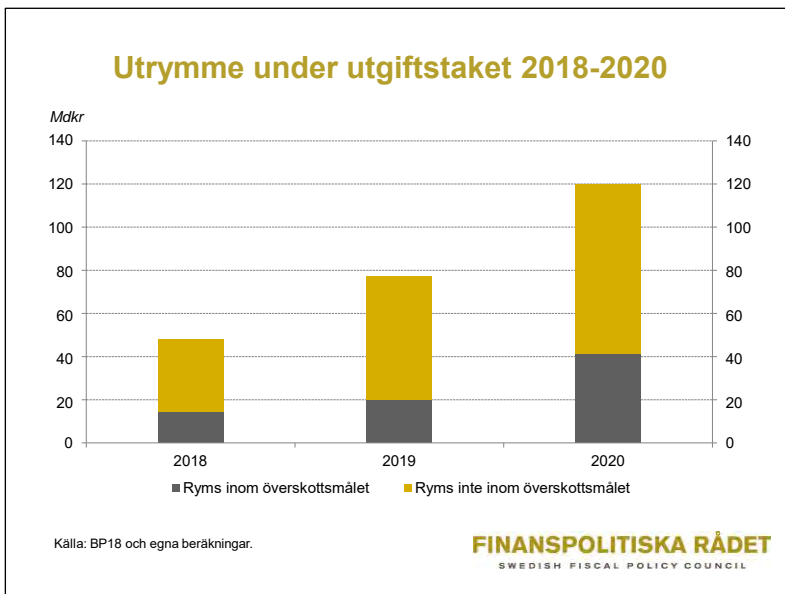
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

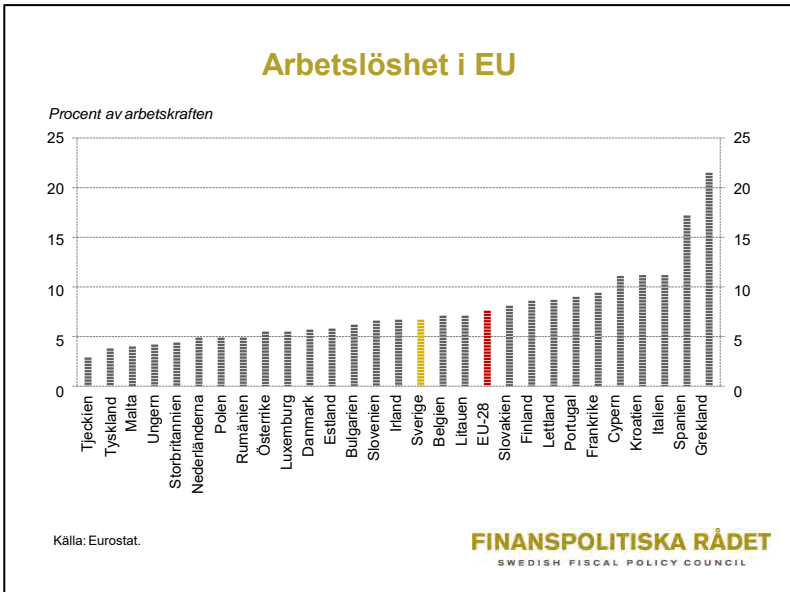
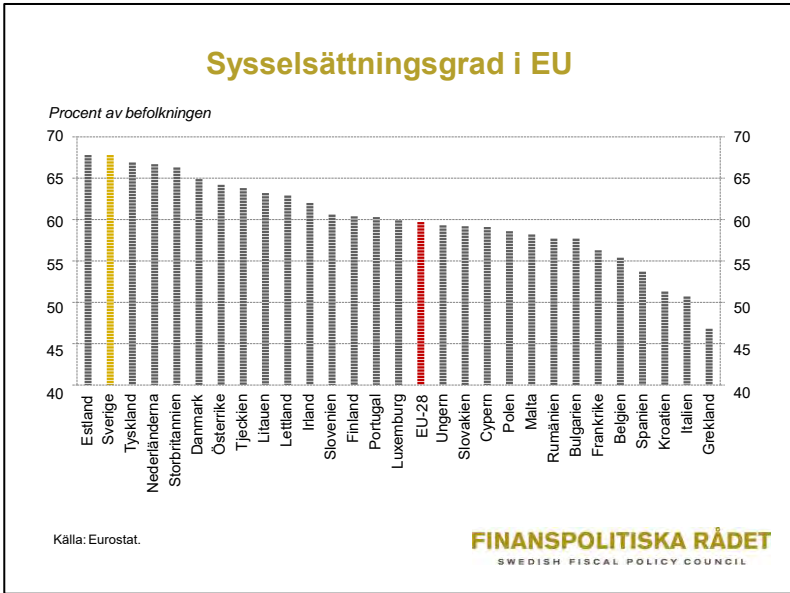
Olika bedömningar av volymen subventionerade anställningar

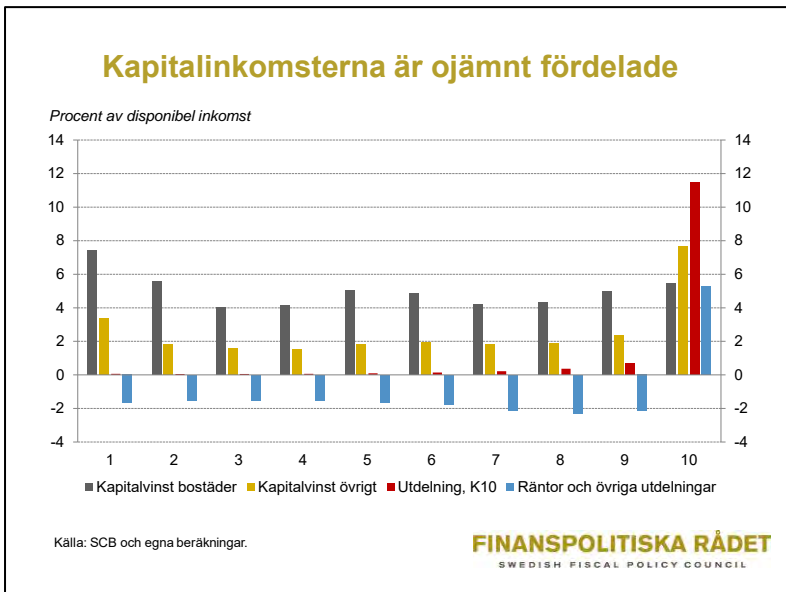
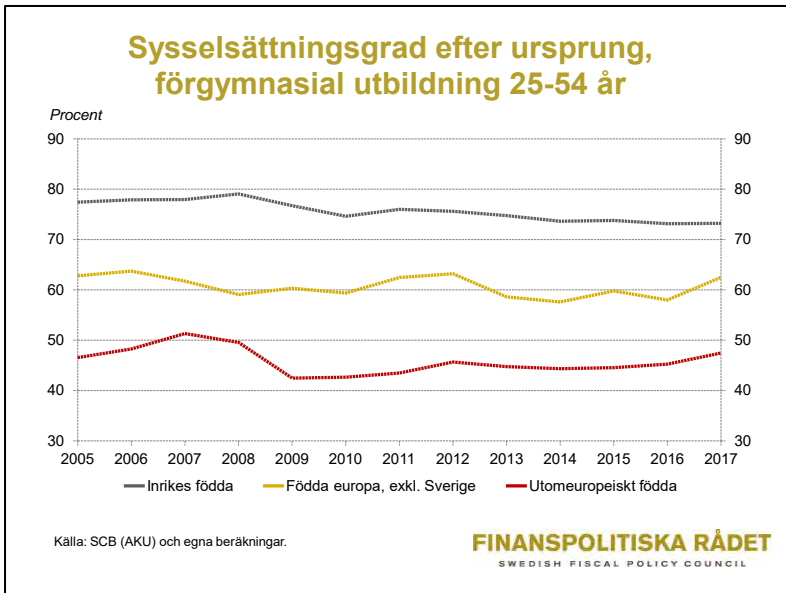

Källa: BP18, Ekonomistyrningsverket, Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Magdalena Andersson

Kommentar till Finanspolitiska rådets rapport

Finansminister Magdalena Andersson
Finansutskottet
15 maj 2018

 Regeringskansliet

AGENDA

- **Inledning**
- Kommentarer till övergripande slutsatser

 Regeringskansliet

2

Inledning

- Flera internationella och nationella aktörer
  - Internationellt: EU, OECD, IMF
  - Sverige: ESV, IFAU, KI, RiR, FpR
- Viktigt med en väl fungerande extern uppföljning av finanspolitiken
- Mot den bakgrunden välkomnar regeringen årets rapport från Finanspolitiska rådet

 Regeringskansliet

3

Internationellt stöd

"The fiscal stance is estimated to be broadly neutral in 2017, with the structural balance stable at around 0.6 percent of GDP, well above the structural deficit of 2014.

(...)

Initiatives of 0.9 percent of GDP include expanded resources for core public services, security, welfare, and climate and the environment. These measures to strengthen the Swedish model will reduce inequality and the streamlining of active labor market policies should expand the number of firms and workers that benefit. Estimates of the structural balance decline only slightly to about 0.5 percent of GDP in 2018"

-IMF, Sep 2017

"The ongoing investments in skills, the welfare system and humanitarian migrants' integration, notably women, are necessary and the fiscal position is strong, with a budget surplus and low public debt"

-OECD, Nov 2017

"The headline surplus is set to increase slightly to 0.9% of GDP under a no-policy-change assumption. This would be above the adopted new surplus target of 0.33% of GDP with effect from 2019.

(...)

Sweden's gross debt has been falling in recent years, and should continue to do so, on the back of economic growth and budget surpluses."

-EU COM, May 2018

AGENDA

- Inledning
- **Kommentarer till övergripande slutsatser**

1 Finanspolitik

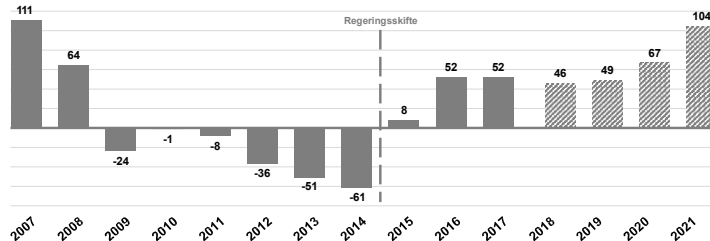
2 Arbetsmarknad

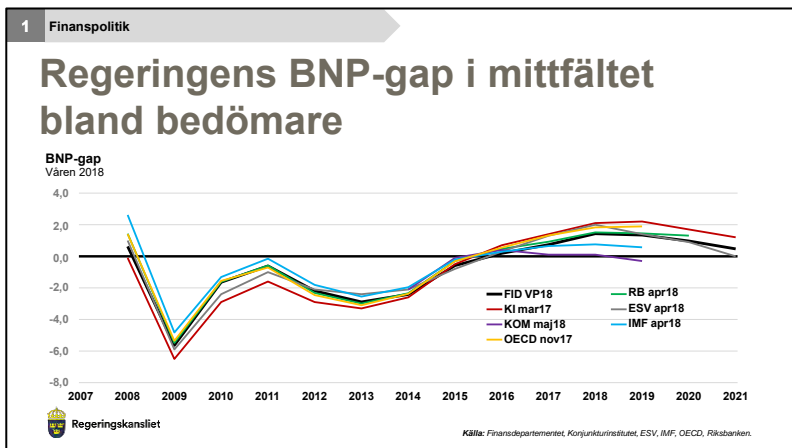
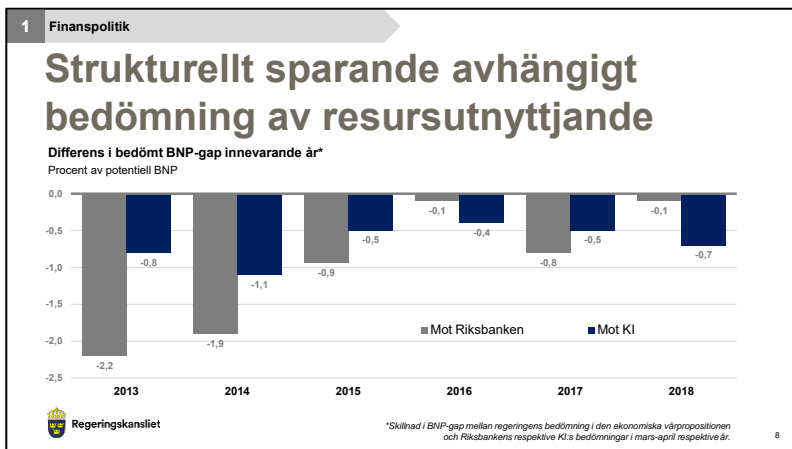
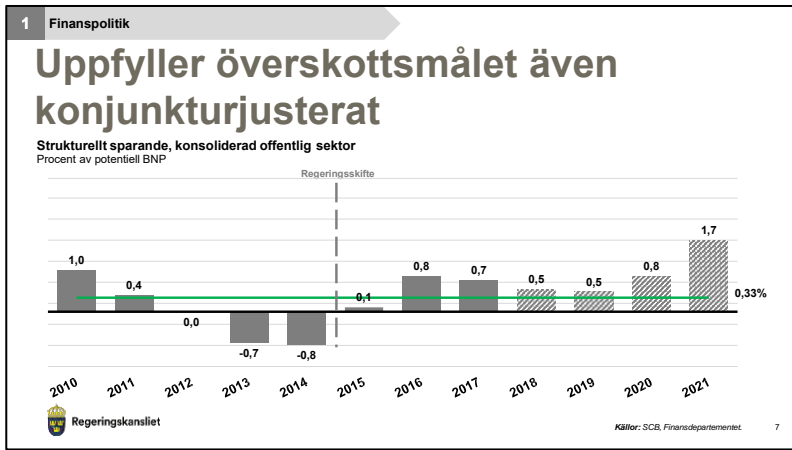
3 Inkomstfördelning

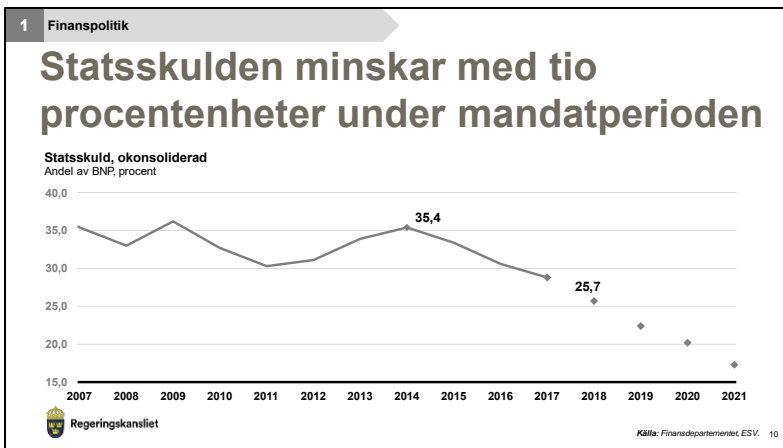
1 Finanspolitik

Från underskott till överskott

Finansiellt sparande, konsoliderad offentlig sektor
Miljarder kronor

- ## AGENDA
- Inledning
  - **Kommentarer till övergripande slutsatser**
    - 1** Finanspolitik
    - 2** Arbetsmarknad
    - 3** Inkomstfördelning
- Regeringskansliet
- 11

- 2 Arbetsmarknad**
- ## Insatser på arbetsmarknadsområdet
- Delar Rådets bild kring arbetsmarknadsutsikter för de som saknar gymnasial utbildning eller är utomeuropeiskt födda/ nyanlända
  - Därför:
    - Kunskapslyft fullt utbyggt ca 100 000 platser
    - Extratjänsterna uppe i över 14 000
    - Avskaffat vårdnadsbidrag, reformerad föräldraförsäkring, utbildningsplikt
  - Parterna nu överens om etableringsjobb
- Regeringskansliet
- 12

AGENDA

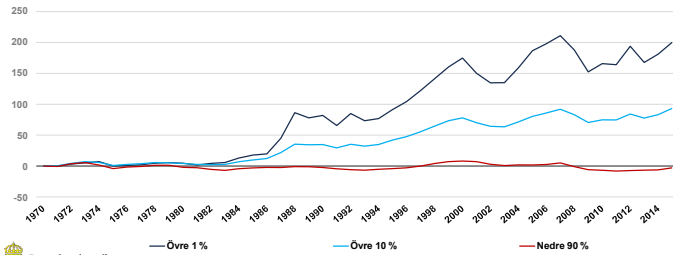
- Inledning
- **Kommentarer till övergripande slutsatser**
  - 1 Finanspolitik
  - 2 Arbetsmarknad
  - 3 **Inkomstfördelning**

3 Inkomstfördelning

Klyftorna i USA har ökat dramatiskt sen 80-talet

Akkumulerade reala inkomstökningar sedan 1970

Procent

3 Inkomstfördelning

I Sverige är utvecklingen en annan...

Akkumulerade reala inkomstökningar sedan 1970

Procent

